ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1922 - 1924

142

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩι ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ.
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ.
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLÉMENCEAU
A. E. H. GOEKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1922 – 1924

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος Bernhard von Sachsen Meiningen. Breslau.

Ἡ Α.Υ. ὁ πρίγκιψ Friedrich Karl von Hessen. Cronberg i. Taunus. (Schloss Friedrichshof).

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρίγκιψ τῆς Ῥουμανίας Κάρολος.

Ἡ Α.Β.Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος.

J. Beloch.—Roma. Via Pompeo Magno 5.

Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος.—Ἀθῆναι.

James Gordon Bennett.—New York.

Erich Bethe.- Leipzig. Davidstrasse 1.

Robert De Billy.—Γαλλία.

F. W. von Bissing.—München. Georgenstrasse 10

G. Bonni —Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. Bosanquet.—Liverpool.—Bedford Street 40.

Alfred Brueckner.—Berlin. Friedenau. Rubens Str. 40.

Ernst Buschor.—Ἀθῆναι ὁδὸς Φειδίου 1.

Chamonard J.—Paris 3, square du Croisic XVe.

Ἰωσὴφ Χατζιδάκης.—Ἡράκλειον (Κρήτης)—Μῆλος.

G. Clémenceau, ancien Président dn Conseil.—Paris.

Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int. 7.

Domenico Comparetti.—Firenze. Via la Marmora 20.

Ludwig Curtius.—Ρώμη. Via Sardegna 79.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανός.

R. M. Dawkins.Plas Dulas, Llandulas N. Wales.

Prince Demidoff.—Ἀθῆναι.

Charles Diehl.—Paris, aven. Wagram 75.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Διονύσιος.

Wilhelm Dörpfeld.—Berlin. Lichterfelde 1. Hortensien Str. 64.

Βίκτωρ Δούσμανης.—'Αντιστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
Hans Dragendorff.—Freiburg i. Br. Universität.
Engelbert Drerup. Nijmegen Holland Universität.
Garret Droppers.—'Η Π. 'Αμερικῆς.
Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neuenheim. Werrgasse 7.
Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
Adolf Erman.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
Sir Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
Ernst Fabricius—Freiburg i. Br. Göthestrasse 44.
Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
Gustave Fougères.—Athènes. Ecole Française.
Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
Percy Gardner.-Oxford. Canterbury Road 12.
'Ο Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος.
'Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης 'Αντιοχείας κ. Γρηγόριος.
Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
Earl Granville.—'Αγγλία.
Angelo de Gubernatis—Roma. Università.
Federico Halbherr.—Roma. Via]Atenula 21.
B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cécile.
Rudolf Heberdey.—Graz. Mandell Strasse 26.
Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
B. Hodge Hill.—'Αθῆναι, ὁδὸς Ρηγγίλης 23.
Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Westend, Ebereschen Allee 11.
Otto Hirschfeld.—Berlin—Charlottenburg. Mommsenstrasse 6.
Maurice Holleaux.—Paris. Quai de la Tournelle 27.
Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
André Joubin.—Paris.
Georg Karo.—Halle a. S. An der Universität 12.
Sir Frederic George Kenyon.—London. British Museum.
'Ο Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος.—Κων/πολις.
Hubert Knackfuss.—München Adelheidstr. 10.
Παῦλος Κουντουριώτης.—'Αθῆναι, Νικοδήμου 1.
Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
Henri Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.

Philippe Legrand — Lyon. 60. Avenue de Noailles.
Θεόδωρος Λιμπρίτης. — Ἀθῆναι, 3ης Σεπτεμβρίου 131 Α.
Emmanuel Lœwy. — Wien, untere Donaustr. 29.
G. A. Macmillan. — London. St Martin's Street.
Lucien Magne. — Paris Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy. — Dubli (Ireland), Provost ef Trinity College.
E. Martini. — Prag. Deutsche Universität.
Horance Marucchi — Roma. Santa Maria in Vin a 7 A.
G. Mendel. — Paris. Rue de l'Observatoire 8.
Ed. Meyer. — Berlin. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
William Miller. — Ἀθῆναι.
Gabriel Millet. — Paris. XIVe 34 Rue Hallé.
Edouard Naville. — Genève. Université.
Φωκίων Νέγρης. — Ἀθῆναι. Τρικόρφων 6.
Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Théodore Ouspensky. — Leningrad. Rue Wassilios 7/2.
Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
Giovanni Patroni. — Pavia. Università.
Guiseppe Pellegrini. — Padova. Via Massino 9.
Paul Perdrizet. — Strasbourg. Universitè.
Luigi A. Pernier. — Firenze. Università.
Giulio de Petra. — Napoli — Pallonete. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasse 42.
Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
Charles Picard. — Paris, XIVe. Boul. Arago 97.
Νικόλαος Πολίτης. — Παρίσιοι.
Edmond Pottier. — Paris 72 Rue de la Tour.
A. von Premerstein. — Marburg. Universität.
Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnenstr 43.
G. Radet. — Bordeaux 9bis Rue de Cheverus.
Sir W. M. Ramsay. — 41. Brait Avenue. Edimburgh.
Pember W. Reeves. — London.
Salomon Reinach. — Boulogne-sur-Seine. Avenue Victor Hugo 16.
Théodore Reinach. — Paris 2. Place des Etats-Unis.

E. Reisch. — Wien XVII, Karl Ludwigstrasse 28.
C. Ricci. — Roma. Piaza Venezia 11.
La Comtesse de Riencourt — 'Αθῆναι.
Al. Rostowitz - bey. — Le Caire.
Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
Rev. A. H. Sayce. — 8. Clalmers Cresent, Edimburgh.
Gustave Schlumberger. — Paris VIII[e] 29 Avenue Montaigne.
Hans Schrader. — Frankfurt a. Main. Schumannstr. 49.
Sir Cecil Smith. — London. Victoria and Albert Museum.
Antonio Sogliano. — Napoli Via Carlo Altobelli 25.
Vittorio Spinazzolla. — Bologna.
M. E. Arthur Strong. — Roma British School. Palazzo Odescalchi 80.
F. Studniczka. — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel. — Marburg i. H. Sybelstrasse 1.
Hermann Thiersch. — Göttingen. Friedländerweg 39.
῾Ο Σεβασμ. πρώην Μητροπολίτης 'Αθηνῶν κ. Θεόκλητος.
Albert Trapman.
A. I. B. Wace. — London Victoria and Albert Museum.
Sir Charles Waldstein. — Cambridge. Newton Hall,
Otto Walter. — Oesterr. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger. — Tübingen, Lenaustr. 6.
Th. Wiegand. — Berlin — Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz - Moellendorff, Excellenz. — Westend bei Berlin. Eichen Allee 12.
Wilhelm Wilberg. — Wien. Mozartgasse 4.
Adolph Wilhelm. — Wien IX. Wasagasse 8.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München NW 2, Elvira Str. 4/0r.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

1922—1924

1 Ἀβραμέας Εὐστράτιος
2 * Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρ.
3 Ἀγγελόπουλος Γεώργιος.
4 * Ἀγγελόπουλος Ἠλίας
5 Ἀγγελόπουλος Θεόδωρος
6 Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος
7 Ἀθανασάκης Ἰωάννης
8 Ἀλεξάκης Χαρίλαος
9 Ἀλιβιζᾶτος Ἀμίλκας
10 * Ἀμπελᾶς Τιμολέων
11 Ἀναγνωστόπουλος Γεώργιος
12 Ἀναγνωστόπουλος Ἰωάννης
13 Ἀξελὸς Ἰωάννης
14 Ἀποστολάκη Ἄννα
15 Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος
16 Ἀσημακόπουλος Σαράντος
17 * Βάσος Τιμολέων
18 Βέλτσος Νικολ. Γεώργιος
19 * Βερναρδάκης Γρηγόριος
20 Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος
21 * Βιζουκίδης Περικλῆς
22 * Βολονάκης Μιχαὴλ
23 * Βορέας Θεόφιλος
24 Βουγιούκας Γεώργιος
25 Βρυζάκης Ἀθανάσιος
26 * Γαρδίκας Γεώργιος
27 * Γεννάδιος Ἰωάννης
28 * Γεωργιάδης Ἀθανάσιος
29 Γιαννόπουλος Δημήτριος
30 Γκίζης Βαρθολομαῖος
31 Γούδας Μιχαὴλ
32 Γουδῆς Δημήτριος
33 Γούσιος Κωνσταντῖνος
34 Γροῦνδμαν Ἀχιλλεὺς
35 * Δεληγεώργης Λεωνίδας
36 * Δηλιγιάννης Ἐπαμεινώνδας
37 * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος
38 * Δέρβος Γεώργιος
39 Δέφνερ Μιχαὴλ
40 Δημητριάδης Δημήτριος
41 * Δημητριάδης Χρῖστος
42 Διαμαντόπουλος Ἀνδρέας
43 Διαμαντόπουλος Διονύσιος
44 Διοσκουρίδης Χαράλαμπος
45 * Dörpfeld Wilhelm
46 Δραγάτσης Ἰ. Ἀθανάσιος
47 * Δραγάτσης Χ. Ἰάκωβος
48 Δρόσος Ἰωάννης
49 * Δυοβουνιώτης Γεώργιος
50 Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος
51 Ἐμπεδοκλῆς Γρηγόριος
52 * Ἐμπειρῖκος Μιχαὴλ
53 * Ἐξαρχόπουλος Νικόλαος
54 * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης
55 * Εὐταξίας Ἀθανάσιος
56 * Εὐταξίας Ἰωάννης

57 * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος
58 * Ζέγγελης Κωνσταντῖνος
59 * Ζησίου Κωνσταντῖνος
60 * Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος
61 Ζωγράφος Γεώργιος
62 Ζωγράφος Ἰωάννης
63 Ζωγράφος Κωνσταντῖνος
64 Ἡλιόπουλος Βασίλειος
65 Ἡλιόπουλος Παναγιώτης
66 * Ἡλιόπουλος Χρῖστος
67 * Θεοδωρακάκης Στυλιανὸς
68 * Θεοδωράκης Γεώργιος
69 Ἰωαννίδης Γ. Ἰωάννης
70 Ἰωαννίδης Χρῖστος
71 * Καβαλλιερᾶτος Ἄννινος Μιλτ.
72 Καββαδίας Ἀλέξανδρος
73 * Καββαδίας Παναγῆς
74 * Καζάζης Νεοκλῆς
75 Καλαποθάκης Μιχ. Δημήτριος
76 Καλβοκορέσης Λεωνίδας
77 * Καλογερόπουλος Νικόλαος
78 Καλογερόπουλος Παναγιώτης
79 Καμπάνης Νικόλαος
80 Καπερώνης Νικόλαος
81 * Καπετανάκης Νικόλαος
82 Καρανδρέας Ἀπόστολος
83 * Καρκούλιας Ἡρακλῆς
84 * Καρολίδης Παῦλος
85 Καρόλου Νικόλαος
86 * Καστόρχης Δημήτριος
87 * Καστριώτης Παναγιώτης
88 Κάτσανος Νικόλαος
89 * Καυταντζόγλου Ἰωάννης
90 Κεραμόπουλλος Ἀντώνιος
91 * Κλοντηρόπουλος Γεώργιος
92 Κολλιαβᾶς Γεώργιος
93 Κολλινιάτης Ἠλίας
94 Κολλινιάτης Σπυρίδων
95 Κολοκοτσᾶς Εὐάγγελος
96 Κοσμόπουλος Ἰωάννης
97 Κοτζιᾶς Νικόλαος
98 Κουγέας Σωκράτης
99 * Κουμανούδης Πέτρος
100 * Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος
101 Κρανιώτης Ἰωάννης
102 Κρητικὸς Εὐάγγελος
103 Κριεζῆς Ἀλέξανδρος
104 Κριεζῆς Ἀνδρέας
105 * Κριεζῆς Ἀντώνιος
106 Κριεζῆς Ἐμμανουὴλ
107 Κριμπᾶς Ἀθανάσιος
108 Κριμπᾶς Βασίλειος
109 Κτενᾶς Κωνσταντῖνος
110 Κυπαρίσσης Νικόλαος
111 * Κύρης Μιχαὴλ
112 Κυριαζῆς Σπυρίδων
113 Κυριακίδης Στίλπων
114 Κυριακὸς Ἰωάννης
115 Λαμπίκης Βασίλειος
116 * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος
117 Λεκὸς Γεώργιος
118 * Λεονάρδος Βασίλειος
119 * Λιβαδᾶς Μιχαὴλ
120 Λιβαδᾶς Νικόλαος
121 Λιβιερᾶτος Σπυρίδων
122 Λιμπερόπουλος Παναγιώτης
123 * Λυκάκης Ἀλέξανδρος
124 * Λυκούδης Ἐμμανουὴλ
125 Λῶ Αἰκατερίνη
126 * Μαγιάσης Ἰωάννης

127 Μαγιάσης Σωτήριος
128 Μάζαρης Δημήτριος
129 Μακκᾶ Π. Ξανθίππη
130 * Μακκᾶς Δημήτριος
131 * Μακκᾶς Νικόλαος
132 Μακρῆς Γεράσιμος
133 Μαλαπέτσας Θεόδωρος
134 Μαλτέζος Κωνσταντῖνος
135 Μάμος Πιπῖνος
136 * Μαντζάκος Χρῖστος
137 * Μαντζούφας Ἀνδρέας
138 Μαντούδης Μιχαὴλ
139 * Μανωλίδης Σωκράτης
140 Μαργαρίτης Σπυρίδων
141 Μαρκόπουλος Βασίλειος
142 * Μαρκόπουλος Ἰωάννης
143 Μαυρούλιας Ἰωάννης
144 Μέλφος Δημήτριος
145 Μενάρδος Σῖμος
146 * Μερκούρης Σπυρίδων
147 Μέρμηγκας Κωνσταντῖνος
148 * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης
149 Μεσολωρᾶς Παναγιώτης
150 * Μητσόπουλος Χρῖστυς
151 Μιαούλὴς Ἀνδρέας
152 * Μούσης Ἰωάννης
153 Μουτσόπουλος Δημήτριος
154 Μουτσόπουλος Φώτιος
155 Μπαβαβέας Ἀδαμάντιος
156 * Μπὰρτ Γουλιέλμος
157 Μπαχαρίας Στυλιανὸς
158 * Μπενάκης Ἀντώνιος
159 Μπένσης Βλαδίμηρος
160 Μπουρνιᾶς Ἀντώνιος
161 * Μυστακίδης Βασίλειος
162 * Νεγροπόντης Μιλτιάδης
163 Νικητόπουλος Ἀνδρέας
164 * Νικολαΐδης Ἰωάννης
165 * Νικολαΐδης Λουδοβῖκος
166 * Noack Ferdinand
167 * Ξανθουδίδης Στέφανος
168 Ξυγγόπουλος Ἀνδρέας
169 Οἰκονόμος Γεώργιος Π.
170 * Οἰκονόμος Παναγιώτης Π.
171 Οἰκονόμου Ἰωάννης
172 Οἰκονόμου Μιχαὴλ
173 Ὀρλάνδος Ἀναστάσιος
174 * Παγανέλης Σπυρίδων
175 * Παγανέλης Στάμος
176 * Πάλλης Ἀγαμέμνων
177 * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας
178 Παναγιωτόπουλος Κωνσταντ.
179 * Παντελίδης Ἐμμανουὴλ
180 Παντερμαλῆς Στυλιανὸς
181 Παπαδάκης Νικόλαος
182 Παπαδόπουλος Θωμᾶς
183 Παπαηλιοῦ Χαράλαμπος
184 Παπαθανασίου Πάνος
185 Παπαϊωάννου Γεώργιος
186 Παπαϊωάννου Ἰωάννης
187 Παπαϊωάννου Πάνος
188 * Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος
189 Παπανδρέου Γεώργιος
190 Παπανδρέου Πάνος.
191 Παπαντωνίου Ἀπόστολος
192 Παπαντωνόπουλος Νικόλαος
193 Παπαφλέσσας Γρηγόριος
194 Παπαφλέσσας Ἰωάννης
195 Παπαφλέσσας Κωνσταντῖνος
196 * Παππούλιας Δημήτριος

197 Παππούλιας Κωνσταντῖνος
198 Παράσχος Γεώργιος
199 Πατσουρᾶκος Ἰωάννης
200 Πεζόπουλος Ἐμμανουὴλ
201 Πελεκίδης Εὐστράτιος
202 Πεσματζόγλου Γεώργιος
203 Πετιμεζᾶς Θρασύβουλος
204 Πετροκόκκινος Δημήτριος
205 Πίππας Δημοσθένης
206 Πιτίδης Μιχαὴλ
207 Πλυτᾶς Ἀμβρόσιος
208 Πολίτης Νικόλαος
209 * Πολίτης Νικόλαος
210 * Πολυγένης Κωνσταντῖνος
211 Πορτοκάλης Ἀλέξανδρος
212 Πουλίτσας Παναγιώτης
213 Πουλόπουλος Ἠλίας
214 Πουρῆς Μιλτιάδης
215 * Πὼπ Γεώργιος
216 Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος
217 * Ράλλης Γεώργιος
218 * Ράλλης Κωνσταντῖνος
219 Ρίζος Σταμάτιος
220 Ρινόπουλος Μιχαὴλ
221 Ροζάκης Σταμάτιος
222 Ρουμπάνης Ἰωάννης
223 Ρούνιος Κωνσταντῖνος
224 Ρωμαΐδης Ἰωάννης
225 Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος
226 * Ρωμᾶνος Ἄθως
227 * Ρώσσης Ζῆκος
228 Σαδούκας Χρῖστος
229 Σακελλαριάδης Στέφανος
230 * Σακελλαρόπουλος Σωτήριος
231 Σαρσέντης Λυκοῦργος
232 Σεργόπουλος Ἰωάννης
233 * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος
234 Σκάσσης Θωμᾶς
235 * Σκλαβοῦνος Γεώργιος
236 Σκοτίδας Εὐάγγελος
237 * Σκουζὲς Ἀλέξανδρος
238 * Σκουλούδης Στέφανος
239 * Σκοῦφος Θεόδωρος
240 * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς
241 Σπυρόπουλος Παναγιώτης
242 * Στάης Σπυρίδων
243 Σταθακόπουλος Παναγιώτης
244 Σταθᾶτος Ἀντώνιος
245 * Σταμελᾶτος Γεώργιος
246 * Σταμούλης Ἀναστάσιος
247 Στασινόπουλος Σύριος
248 Σταυρόπουλος Ἄγγελος
249 Σταυρόπουλος Σπυρίδων
250 Στεργιόπουλος Δημήτριος
251 * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας
252 * Στρέϊτ Γεώργιος
253 * Studniczka Franz
254 * Σφακιανάκης Παναγιώτης.
255 Σφήκας Δημήτριος
256 * Σωτηριάδης Γεώργιος
257 Σωτηρίου Γεώργιος
258 Τετενὲς Ὄθων
259 Τζηρὸς Κωνσταντῖνος
260 * Τριανταφυλλάκος Νικόλαος
261 Τρικούπης Σπυρίδων
262 Τσακαλῶτος Ἀθανάσιος
263 Τσιπούρας Δημήτριος
264 * Τσούντας Χρῖστος
265 Τσόχας Γεώργιος
266 * Fabricius Ernst

267 * Φιλαδελφεὺς 'Αλέξανδρος
268 * Φιλάρετος Γεώργιος
269 Φὶξ 'Ιωάννης Καρ.
270 * Χαβιαρᾶς Νικήτας
271 Χαρίτος 'Ιωάννης
272 Χαροκόπος Σπυρίδων
273 * Χατζάκος Ματθαῖος
274 Χατζῆς 'Αντώνιος Χ.
275 * Χατζιδάκης Γεώργιος
276 Χριστίδης Δημήτριος
277 Χριστόπουλος Μιχαὴλ
278 Χρυσάφης 'Ιωάννης
279 Χρυσούλης Γκίκας

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1922 ΚΑΙ 1923

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ
ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗι ΓΕΝΙΚΗι ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ
ΤΗι 19ΙΙ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1924.

Κύριοι Ἑταῖροι,

Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τὸ ἐθνικώτατον τῶν ἔργων οὕτως ἐρρωμένως ἐπιτελούσης Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας παρέρχεται σήμερον πρὸ ὑμῶν, ἵνα ὑποβάλῃ ὑμῖν τὰ πεπραγμένα ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη 1922 καὶ 1923, ἐν σχέσει κατ᾽ ἐξοχὴν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον κύκλον τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας τὸ ἐπιστημονικὸν περιεστράφη κατὰ τὸ 1922, εἰς τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεύνας καὶ μελέτας ἀρχαιολογικῶν μνημείων καὶ τόπων, οὐ σμικρὰ τὰ ἀποτελέσματα ἀποδούσας, διὰ δαπάνης ἐκ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῶν ἐξόδων δραχμῶν 38, 526,00, πρὸς ἐκτέλεσιν δώδεκα ἐν ὅλῳ σκαφικῶν ἐργασιῶν, ὧν τὰ πορίσματα ἐν περιλήψει, ἐξηγμένα ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐνεργησάντων ταύτας ἀποστόλων τῆς Ἑταιρείας, μέλλοντα δ᾽ ἐκτενέστερον νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ ἔτους τούτου, θὰ ἀκούσητε ἀμέσως παρατιθέμενα.

Πρώτη τῶν ἐργασιῶν τούτων εἶνε ἡ ἐνεργουμένη ἀπὸ ἐτῶν ***ἐν Ἀθήναις*** διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου κατὰ τὸ ***ᾠδεῖον τοῦ Περικλέους***. Ἐνταῦθα αἱ ἐργασίαι κατὰ τὸ 1922 ἦσαν περιωρισμέναι, ἐλαχίστου χώρου ἀπομένοντος πρὸς ἐξερεύνησιν. Ἐν ἀρχῇ ἐκαθαρίσθησαν τὰ

ὑπὸ τῶν βροχῶν καλυφθέντα μέρη, εἶτα ἀπεκαλύφθη μικρὸν ἔτι μέρος τοῦ τοίχου τῆς Β. Δ. πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος μετὰ μαρμαρίνης ἐπενδύσεως. Ἠρευνήθη καὶ τὸ μέγα πρὸ ἐτῶν ἀποκαλυφθὲν κρηπίδωμα τοῦ προπύλου τοῦ πρὸς τὸ Διονυσιακὸν θέατρον πρὸς εὕρεσιν τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ ᾠδείου, ἀλλ' οὐδὲν δυστυχῶς ἀπεκαλύφθη. Τὸ πρόπυλον ὅμως ἀπεκαλύφθη τελείως.

Δευτέρα ἀνασκαφὴ εἶνε ἡ γενομένη ἐν ***Ἀλυζίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας*** διὰ τοῦ τμηματάρχου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος κ. Κ. Ῥωμαίου. Ἐκεῖ ἡ ἀνασκαφὴ ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἐξερεύνησιν τῆς Β. καὶ Δ. πλευρᾶς τοῦ ἡρῴου τῆς Ἀλυζίας, πρὸς τελείαν τοῦ μνημείου ἀναπαράστασιν. Ἐξεχωματώθη πολὺς χῶρος, ἀνευρέθησαν πολλὰ τεμάχια μαρμάρων καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Τὸ λαμπρότερον εὕρημα εἶνε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Β. Δ. γωνίας, ἰδιορρύθμως ἐξειργασμένον. Ὁ ἀετὸς δηλ.: ὁ κατέχων τὸ μέσον τοῦ ἀνθεμοειδοῦς κοσμήματος συμπλέκεται μετὰ ὄφεως ἀνέρποντος ἐπὶ τῆς πτέρυγος αὐτοῦ. Κατὰ τὴν Β. πλευρὰν ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς μικροτέραν ἔκτασιν, ἀνευρέθησαν ὅμως καὶ ἐδῶ ἀρκετὰ μάρμαρα. Τὸ κυριώτατον πόρισμα τῆς ἐρεύνης εἶνε, ὅτι καθωρίσθη πλέον τὸ σχῆμα τοῦ βωμοειδοῦς τούτου μνημείου, ἀχθείσης τῆς ἐπ' αὐτοῦ μελέτης εἰς ἀρκούντως ἱκανοποιητικὸν πέρας.

Τρίτη κατὰ σειρὰν ἀνασκαφὴ εἶνε ἡ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ***ἐν Ἐπιδαύρῳ*** κατὰ τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία συνεχιζομένη. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν ἑτέραν τῶν πλευρῶν τοῦ τῶν Ἀντωνίνων οἰκοδομήματος μεγάλη στοά, ἐξ ἧς εἰσέρχεταί τις εἰς μεγάλην αἴθουσαν ἢ αὐλὴν κεντρικὴν μετὰ ὡραίου μωσαϊκοῦ. Πέραν ταύτης καὶ ἄλλα διαμερίσματα, ὧν δύο ἐφάνησαν, ὅτι ἦσαν διὰ θερμὰ λουτρά. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἶνε τὸ «λουτρὸν Ἀσκληπιοῦ» τοῦ Παυσανίου. Ἔπειτα ἠρευνήθη καὶ ἡ Β. Α. γωνία τοῦ Ἱεροῦ, ἔνθα ἕτερον Ῥωμαϊκὸν οἰκοδόμημα. Ἤδη ἀπεδείχθη καὶ τοῦτο ἔχον ὑπόκαυστα πλὴν

τῆς μεγάλης αἰθούσης, εἶνε δὲ ὅμοιον τήν τε διάταξιν καὶ τὸν προορισμὸν τῷ λουτρῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, μικρότερον ὅμως πολὺ καὶ ὑστερώτερον ἐκτισμένον ἐπὶ παλαιοῦ στωϊκοῦ οἰκοδομήματος μήκους 63 μ. καὶ πλ. $31_{2}/^{1}$, μετὰ 32 Δωρικῶν κιόνων καὶ μετὰ σειρᾶς Ἰωνικῶν ἔσωθεν. Εἰς τὸ βάθος δωμάτια καὶ ὄπισθεν αὐλὴ μετὰ στοᾶς πέριξ καὶ δωματίων. Φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ «λιθίνα κλισία» ἢ «μεγαλακλισία» τῆς γνωστῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἰαμάτων, ἔνθα κατέλυον οἱ ἀσθενεῖς, πρὶν ἢ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ Ἀβάτῳ, ἔνθα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐμφανιζόμενος νυκτὸς ἐθεράπευεν αὐτούς. Ἀκόμη ἐγένετο σκαφικὴ ἐργασία κατὰ τὸ Δ. τοῦ Ἱεροῦ, πρὸς Β. τοῦ Σταδίου, ὅπου τὸ γνωστὸν παράδοξον *φρέαρ*. Τοῦτο ἐδείχθη ἐκ τῆς κατασκευῆς, ὅτι δὲν ἐχρησίμευσε πρὸς ἄντλησιν ὕδατος, ἀλλ' ἦτο φρέαρ *πηγῆς*, τοῦ ὕδατος ῥέοντος διὰ κρουνῶν ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος, τῶν αἰρομένων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τοῦ στομίου μέχρι τῆς ἐπιστεγάσεως αὐτοῦ. Τὸ φρέαρ τοῦτο δύναται νὰ ταὐτισθῇ πρὸς τὴν ἐν τῷ Ἱερῷ κρήνην, τὴν κατὰ Παυσανίαν, «τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θέας ἀξίαν».

Τετάρτη σκαφικὴ ἐργασία εἶνε ἡ γενομένη ***ἐν Ἐφέσῳ*** τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὑπὸ τοῦ καὶ πέρυσιν ἐκεῖ ἐργασθέντος ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου. Ἐσκόπει δ' αὕτη 1) τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ, 2) τὸν καθορισμὸν τοῦ τάφου τοῦ Θεολόγου. Ὁ σκοπὸς κατ' ἄμφω ἐπέτυχεν. Ὁ ναὸς ἦτο βασιλικὴ τύπου ἐλευθέρου σταυροῦ μετὰ πέντε τρούλλων, ἀνεχομένων ὑπὸ 12 πεσσῶν. Καὶ τὰ ἀνευρεθέντα εἰς βάθος τεσσάρων μέτρων θεμέλια τοῦ ναοῦ εἶνε σπουδαιότατει διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ διὰ τὴν τότε τοιχοδομίαν. Πλὴν τούτου ὅμως προσδιωρίσθη ἀσφαλῶς ὁ τάφος τοῦ Θεολόγου, ὅπερ καὶ τὸ κυριώτατον τῶν τοῦ ἔτους τούτου σκαφῶν. Κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος εἴχομεν σταματήσει πρὸς τῆς καθόδου εἰς κρύπτην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἤδη ἐγνώσθη καὶ τῆς κρύπτης τὸ ἐσωτερικόν, ὑπὸ τὸ ἰδιόρρυθμον κατασκεύασμα τὸ ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ

μεσαίου τρούλλου, ἡμικυκλικὸν πρὸς Α. καὶ τετράγωνον πρὸς τὰς λοιπὰς πλευράς.

Ἐκ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ διὰ δύο βαθμίδων ὁδηγεῖταί τις εἰς πολυτελὲς ψηφιδωτὸν μέρος. Ἐν τῷ μέσῳ τούτου σταυροειδὴς χῶρος, κατὰ τὸ μέσον τῆς Α. κεραίας τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη τετράγωνος ὀπὴ ἄγουσα εἰς μικρὰν ὑπόγειον κρύπτην. Πρὸς Α. τοῦ σταυροῦ καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τέσσαρες κτισταὶ βάσεις ἀνεῖχον κιβώριον στεγάζον τὸν τάφον, σαρκοφάγον βεβαίως συληθεῖσαν. Πλὴν τοῦ μαυσωλείου τοῦ Θεολόγου ἀνευρέθη καὶ ἕτερον διαμέρισμα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κεραίας τοῦ ναοῦ πρὸς Α. μεθ' ἑνὸς ἀρχικοῦ τάφου μαρμαρίνου μετ' ἀναγλύφων καὶ δύο ὑπὸ τὸ δάπεδον σαρκοφάγων πωρίνων πλήρων ὀστῶν. Ἴσως κατὰ τμῆμα ἐπιγραφῆς εἶνε τάφος ἐπισήμου τινὸς Πατριάρχου. Εὑρήματα ὑπῆρξαν ἀξιολογώτατα, ἰδιάζοντα χαλκᾶ σκεύη, ἀφιερώματα ἴσως ποικίλα ὑάλινα ἀγγεῖα, ὡς καὶ πλῆθος Βυζαντιακῶν ἀγγείων καὶ πολυχρώμων πλακιδίων, τμήματα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφιῶν, ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων, γλυπτὰ κλπ. Πάντα ταῦτα κατετέθησαν ἐν καταρτισθείσῃ προχείρως συλλογῇ.

Πέμπτη ἐργασία τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ ἐνεργηθεῖσα ***ἐν Θήβαις*** περὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου. Ἡ ἔρευνα ἐγένετο πρὸς Α. τῆς παλαιοτέρας ἀνασκαφῆς ἐν συνεχείᾳ. Ἐκεῖ ἀνευρέθη λείψανον τοίχου δύο μέτρων βάθους, ἐκτισμένον κατὰ τρόπον παρεμφερῆ πρὸς τοὺς τοίχους τῶν ἀνακτόρων. Σῴζεται δυστυχῶς μόνον ἐπὶ μήκους 0,80 βαίνων ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἀλλ' ἡ σημασία αὐτοῦ εἶνε μεγίστη καὶ ἄγεταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ τοίχου ἐκείνου ἀνήκει εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου. Ἐν τοῖς κεκινημένοις χώμασι τοῖς ἔξω τοῦ τοίχου τούτου ἀνευρέθησαν παντοῖα ὄστρακα, προμυκηναϊκά, μινύεια, μυκηναϊκά, σκύφου Κορινθιακοῦ, πινακίων κεκοσμημένων διὰ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος κλπ., οὐδὲν ὅμως θραῦσμα γεωμετρικόν. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἔρευνα ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς τὸ ἀνάκτορον.

Ἐκεῖ εἶχεν εὑρεθῆ διαμέρισμα μετὰ διαδρόμου καὶ δωματίων διαφόρου μεγέθους, ἔν τισι τῶν ὁποίων εἶχον εὑρεθῆ πολλὰ κοσμήματα γυναικῶν. Ἴσως τοῦτο τὸ μέρος ἦτο ὁ γυναικὼν προσιτὸς καὶ ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μεγάρου διὰ τοῦ διαδρόμου, οὗ ἡ ἀρχὴ ἦτο ἀποθήκη ἀγγείων μυκηναϊκῶν ἑτεροστόμων μεγάλων, ὧν 30 φέρουσι γραπτὰς ἐπιγραφὰς Μυκηναϊκὰς ἢ περὶ πᾶσαν τὴν κοιλίαν ἢ ἐπὶ θάτερα τοῦ ὤμου. Δυστυχῶς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρακολουθηθῇ ὁλόκληρος ὁ δυτικὸς τοῖχος. Ἡ γραμμὴ αὐτοῦ εἶνε κατεστραμμένη καὶ ἐπικεκαλυμμένη διὰ χωμάτων χρόνων Τουρκικῶν περιεχόντων ἄλλων μὲν ὄστρακα καὶ μικρὰν Μυκηναϊκὴν πηλίνην τράπεζαν, ἄλλων δὲ ἄλλα Τουρκικὰ σκεύη καὶ κατασκευάσματα.

Ἕκτη ἀνασκαφὴ καὶ αὕτη ***ἐν Θήβαις*** γενομένη, εἶνε ἡ ἐκτελεσθεῖσα διὰ τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Σωτηρίου ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τὸ ἀνασκαφὲν μνημεῖον κεῖται κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν τῆς Καδμείας. Ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ ἔκειτο μικρὸν παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὀνομασθὲν οὕτως ἀπὸ παρερμηνείας Βυζαντιακῆς ἐπιγραφῆς, ἐφ᾽ ἧς τὸ ὄνομα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐτιμᾶτο ὁ ναός, ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ Κανδιδάτου Βασιλείου ἐπὶ Βασιλείου Α´ τοῦ Μακεδόνος τῷ 872 μ. Χ. Κατὰ τὸ 1922 ἐγένετο διὰ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας συνέχεια τῆς ἐρεύνης, ἀρξαμένης τῷ 1921 δαπάνῃ τοῦ Σ. ὑπουργείου. Ἡ ἔρευνα ἦτο δυσχερὴς διά τε τὴν ἐγγὺς ὁδὸν καὶ τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὴν εἰς 4 μέτρα ἐξικνουμένην ἐπιχωμάτωσιν. Ἐκ ταύτης ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ νῦν παρεκκλήσιον ἦτο τὸ ἀνώτατον τμῆμα τοῦ ὑπάρχοντος ὀρθογωνίου μονοκλίτου κτίσματος, διαιρουμένου εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ Δ. ὁ νάρθηξ. Ἡ στέγη τοῦ ναϊδρίου ἦτο καμαροειδής, τὸ δὲ δάπεδον ἐκόσμει ψηφιδωτὸν ἐκ ποικιλοσχήμων καὶ πολυχρώμων πλακιδίων μετὰ γεωμετρικῶν σχημάτων. Ἀνευρέθησαν καὶ τμήματα τοιχογραφιῶν καὶ Βυζαντιακῶν διακοσμήσεων δηλωτικὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ πλούτου τῆς διακοσμήσεως τοῦ ναϊδρίου. Ὁμοίως ἀνευρέθησαν πάντα τὰ τεμάχια τοῦ μαρμαρίνου

τέμπλου μετὰ πλουσίας διακοσμήσεως, δεικνύοντα τὴν πολυτελῆ διάταξιν καὶ διακόσμησιν αὐτοῦ, παρουσιαζομένου ὡς ζωηρᾶς εἰκόνος ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου, δυναμένου νὰ δώσῃ σαφῆ ἰδέαν τῶν ἀνακτορικῶν παρεκκλησίων τοῦ Βυζαντίου, ὧν μίμησις τοῦτο, ἐγγὺς ἴσως κείμενον τοῦ μεγάρου τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ Κανδιδάτου. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως τῶν ἐν τῷ ναΐδρίῳ εἶνε οἱ κατὰ τὴν Ν. πλευρὰν ὑπόγειοι καὶ καμαρωτοὶ τάφοι. Τούτων μεγαλοπρεπεστέρα εἶνε μαρμαρίνη σαρκοφάγος μετὰ γλυφῶν κατὰ τὴν βάσιν καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς, ἴσως ὁ τάφος αὐτοῦ τοῦ κτίτορος τοῦ ναοῦ.

Ἑβδόμη ἀνασκαφὴ ἐνηργήθη ***ἐν Κλαζομεναῖς*** ὡς καὶ κατὰ τὸ 1922 ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Π. Οἰκονόμου ἐπεκταθείσης τῆς ἐρεύνης τοῦ ἐν θέσει Μοναστηράκια ἀρχαίου νεκροταφείου πρὸς τὰ Ν. Δ. τῆς τοῦ 1921 εὐτυχεστάτης ἐργασίας. Ἐκεῖ ἀπεκαλύφθησαν πολλαὶ πήλιναι σαρκοφάγοι, πίθοι, τάφοι καλυβῖται ἐκ κεραμίδων, ἄλλοι ἁπλοῖ λακκοειδεῖς ὡς καὶ τάφοι ἐξ ἀμφορέων. Τὰ χείλη τῶν τεσσαράκοντα περίπου σαρκοφάγων ἦσαν διακεκοσμημένα, ὅπως καὶ τὰ τοῦ 1921, μία δὲ τούτων μετὰ σαγματοειδοῦς πηλίνου ἐπικαλύμματος εἶχε πλουσιωτέραν τὴν διακόσμησιν μετὰ λευκῶν μορφῶν ἐπὶ μέλανος ἐδάφους. Καὶ κατὰ τὸ 1922 τὸ πολὺ διαφέρον εἶχεν ἡ ποικιλία τῶν ἀγγείων, τῶν τε ἀκεραίων καὶ τῶν εἰς ὄστρακα περισωθέντων, ἅτινα πάντα παρέχουσι διδακτικωτάτην εἰκόνα τῆς ἐν Κλαζομεναῖς κεραμεικῆς τέχνης, μεμαρτυρημένης οὕτως αὐθεντικῶς καὶ ἀρτίως.

Ὀγδόη ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἔρχεται ***ἡ τῆς Κραννῶνος*** διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου. Ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ κ. Ἔφορος, ἀναφέρων ἃς ἔχει ἐλπίδας περὶ τῶν ἐν Κραννῶνι ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναγράφων τὰ κατὰ τὴν θέσιν τῆς Κραννῶνος, ἀναφέρει ὅτι εὗρε δυσχερείας ἐξαιρετικὰς εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ διὰ τὸν ἀφόρητον καύσωνα καὶ διὰ τὸ σκληρότατον ἐκ πολυμήνου ἀνομβρίας ἔδαφος καὶ διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατῶν. Μετὰ τρεῖς ὅλας ἀποπείρας μόνον κατὰ Ὀκτώβριον

εἰργάσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν διὰ τὰς μεταπτώσεις τὰς ἀτμοσφαιρικάς. Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε λόγου ἄξιον. Ἐπὶ ὑψώματος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἀνεῦρεν ἐκτεταμένον σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων ἀνηκόντων ἐμφανῶς εἰς ἱερὸν σημαντικόν. Ἐξευρεθέντων θραυσμάτων πηλίνων ἀγαλματίων, τμηματίων ἐπιγραφῶν, μικρῶν χαλκωμάτων, βάθρων καὶ στηλῶν ἐξ ἀναθημάτων, φαίνεται, ὅτι οὗτος εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. Περὶ τὴν θέσιν ἐκείνην ἐν τῇ καλλιεργίᾳ ἀνευρίσκοντο ὑπὸ τῶν χωρικῶν χαλκᾶ εὐμεγέθη ἀγάλματα, χαλκᾶ μέλη δοράτων καὶ βέλη ἐξ ἀναθημάτων, τροπαίων, δεκατῶν, λαφύρων κ. τ. τ. Ἐδοκιμάσθησαν δὲ διὰ σκαφῶν καὶ τύμβοι τῶν μικροτέρων πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κρυπτομένων τάφων, ἐκ δὲ τῆς δοκιμῆς ταύτης ἐδείχθη, ὅτι ἐν τῷ παρόντι δύο τῶν προχείρως δοκιμασθέντων περικλείουσι θολωτοὺς τάφους.

Ἐνάτη ἐργασία ἐγένετο ***ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς*** διὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου ἀναστυλώσεως ἀρχαίων μνημείων κ. Ἀν. Κ. Ὀρλάνδου πρὸς ἀναστύλωσιν τοῦ ἐκεῖ τροπαίου τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης, τοῦ τροπαίου τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔξωθεν τοῦ χωρίου Παραπούγγια. Τῆς ἀναστυλώσεως προηγήθη ἀνασκαφὴ πρὸς ἔκχωσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, καταμέτρησιν καὶ σχεδιασμὸν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν θεμελίων. Θεμέλια ὅμως δυστυχῶς δὲν ἀνευρέθησαν, διότι φαίνεται, ὅτι καὶ ἄλλοτε εἶχε σκαφῆ τὸ μέρος. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων τεμαχίων ἐβεβαιώθη ὅτι τὰ μέρη τοῦ μνημείου ἦσαν πέντε, ἤτοι τὰ θεμέλια, μία κυλινδρικὴ βάσις, χθαμαλὸν γεῖσον, εἷς κόλουρος κῶνος ὀκτὼ τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἀνάγλυπτον μόνον στρογγύλην ἀσπίδα καὶ πέμπτον τὸ ὁμοίωμα τοῦ ὁπλίτου, ὅπερ εἰσήρχετο εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κολούρου κώνου καταλειπομένην ἄνω ὀπήν. Τοῦ ὁμοιώματος οὐδὲν σῴζεται, τῶν λοιπῶν μέρη διάφορα ἐν καλῇ ὁπωσδήποτε καταστάσει. Ἡ συμπλήρωσις δὲ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναστυλώσεως ἐματαιώθη δυστυχῶς ὑπὸ τῶν συνεχῶν βροχῶν. Ἐκ τῶν περισωθέντων τεμαχίων ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ τρόπαιον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἔργον τοῦ α΄ ἡμίσεος τοῦ 4ου

π. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ κατὰ ἕνα τοὐλάχιστον αἰῶνα μεταγενέστερον, κατασκευασθὲν κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς ἢ, τὸ πολύ, τοὺς Αὐγουστείους χρόνους.

Δέκατον ἔργον τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ συνέχεια τῆς ***ἐν Νικοπόλει*** ἀνασκαφῆς διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀ. Θ. Φιλαδελφέως. Ἐκεῖ ἠρευνήθη τὸ κατὰ τὸ 1921 ἀποκαλυφθὲν μέγα καὶ πολυτελὲς χριστιανικὸν ἵδρυμα. Ἀνευρέθη ὁλόκληρος ἡ εἴσοδος, ἐν δὲ τῷ πλακοστρώτῳ προδόμῳ ἐφάνησαν πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, πρὸς Β. δὲ ὑπογεία κρύπτη, ἐν ᾗ ὀστᾶ καὶ σιδηρᾶ ῥάβδος. Πρὸς τῆς πύλης τῆς εἰσόδου μικρὸν παρεκκλήσιον μετὰ ψηφιδωτοῦ θαυμασίου δαπέδου περιλαμβάνοντος πολλὰς ἀλληγορικὰς παραστάσεις. Τὸ ψηφιδωτὸν ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς Βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου, τῶν αὐτῶν πρὸς ταύτην χρόνων, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ ῥυθμὸς καὶ ἡ ὅλη κατασκευή. Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κτιρίου ὑπάρχει λουτήρ. Ἱδρυτὴς τοῦ οἰκοδομήματος ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλκίσων κατὰ τὴν ψηφιδωτὴν ἐπιγραφὴν τῆς αὐλῆς τῆς αἰθούσης τοῦ κτιρίου. Ἐν τοῖς χώμασιν ἀνευρέθησαν χαλκαῖ ἁλύσεις, κοσμήματα χαλκᾶ Βυζαντιακά, ἀρχιτεκτονικὰ μαρμάρινα μέλη. Ἀξιολογώτατον τῶν τεμαχίων εἶνε μέγα μαρμάρινον ὑπέρθυρον ἀνευρεθὲν ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Χουσεῒν Πασᾶ, φέρον διακόσμησιν πλουσιωτάτην καὶ ἐπιγραφὴν τεθραυσμένην πρὸς τὰ δεξιά.

Ἑνδεκάτη ἐργασία τῆς Ἑταιρείας εἶνε ἡ ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἔρευνα καὶ μελέτη ***ἐν Σίφνῳ*** πρὸς συνεχισμὸν τῆς περὶ τῶν νησιωτικῶν Πύργων ἄλλοτε, κατὰ τὸ 1915, γενομένης τοιαύτης μελέτης, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγ. Νικήτα. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἀσχοληθεὶς περισσότερον ἠρεύνησα τὰ διάφορα διαμερίσματα αὐτῆς, ἐξ ὧν ἐξηκριβώθη τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου, τετραγωνικὸν ἐπίμηκες, διασῳζόμενον κατὰ τὴν πρὸς Β. καὶ Ν. πλευράν, κατεστραμμένον δὲ ἐπὶ μέρους κατὰ τὴν Ἀ. καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν Δ. Ἡ Β. πλευρὰ περιλαμβάνει τρία διαμερίσματα, ἐν εἴδει οἰκημάτων ἔσωθεν, τοσοῦτα δὲ καὶ ἡ Ν. Τὸ τεῖχος ἐξ ὀγκωδῶν λί-

θων ἀνεξεργάστων εἰς τὴν ἔξωθεν ὄψιν, σῴζεται εἰς ὕψος 2-3 μέτρων ἐνιαχοῦ. Ἡ ἔσωθεν ὄψις αὐτοῦ εἶνε ἐκτισμένη ὡς καὶ ἡ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων διὰ λίθων μικροτέρων ἐξειργασμένων· Κατὰ τὸ Α. ἄκρον τῆς Ν. πλευρᾶς ὑπάρχει τετραγωνικὸν ἄνοιγμα μέγα μετὰ διπλοῦ τοίχου, ἔχον κάθοδον κλιμακωτήν, φαίνεται δέ, ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς δεξαμενή. Μεταξὺ τοῦ Β. καὶ τοῦ Ν. διαμερίσματος ἐρευνῶν ἀνεῦρον βάσιν ἀρχαίου μεγάλου βωμοῦ κατεστραμμένην τὸ πλεῖστον, ἧς προφανὲς τὸ σχῆμα, ἄγνωστος ὅμως ἡ θεότης, εἰς ἣν ἦτο ἀφιερωμένος. Τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔχουσι μῆκος 3, 30, ὅμοιον δὲ καὶ τὸ πλάτος, εἶνε δὲ ἱδρυμένα ἐπὶ κεχαραγμένου κάτω τοῦ βράχου, ἐφ᾽ οὗ θεμελιοῦται. Ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῦ τείχους ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ὅμοια πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις πύργοις. Πέραν τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ πρὸς Ἀ. αὐτῆς ἀνεῦρον καὶ ἄλλον πύργον ἐκ τῶν ἐρευνηθέντων τῷ 1915. Πλὴν τούτου ἐσημείωσα καὶ τὴν εὕρεσιν καὶ δευτέρου εἰς θέσιν Καμπαναριὸ καὶ τρίτου εἰς θέσιν Παρασκευῆς πετάλι καὶ τετάρτου εἰς θέσιν Ῥαχαμὸς πρὸς τὰ Ν. τῆς νήσου· οὕτω δὲ ἐν συνόλῳ εἰς τὸ δίκτυον τῶν πύργων, οὓς ἔδειξα ἄλλοτε 33 προστίθενται 4 νέοι. Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠρεύνησα καὶ ἕνα τῶν πληρέστερον σῳζομένων πύργων, τὸν τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῶν Ἐξαμπέλων. Οὗτος σῴζεται παρὰ τὴν ἄνω κώμην εἰς ὕψος 4, 55 πρὸς Β. μετὰ διαμέτρου 10, 30, κατεσκευασμένος ἐκ πρασίνου σχιστολίθου, ἔχει δὲ ἁψιδωτὴν τὴν θύραν καὶ πολὺ χαμηλήν· Δυστυχῶς, ἐν ᾧ ἔξωθεν διατηρεῖται εἰς ἀρίστην θέσιν, ἔσωθεν ὑπέστη πολλὰς τὰς μετατροπὰς καταστραφέντων τῶν διαμερισμάτων καὶ τῆς κλίμακος αὐτοῦ. Καὶ ἐδῶ εὑρέθησαν ἀγγεῖα ὅμοια τοῖς τῶν ἄλλων πύργων εἰς θραύσματα. Καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἀμπουρδέχτην πύργον τὰ αὐτὰ παρετηρήθησαν κατὰ τὸ Β. τῆς νήσου. Ἐκεῖ μάλιστα καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ πλήρης ἀρχαῖος συνοικισμός. Ἀκόμη ἐκ τῆς τοῦ ἔτους τούτου μελέτης κατεδείχθη ὅτι οἱ πύργοι οὗτοι πάντες ἐσχετίζοντο πρὸς τὰς ἀκροπόλεις τὰς τρεῖς, τοῦ Κάστρου, τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τοῦ

ἁγ. Νικήτα, αἱ δὲ τρεῖς ἀκροπόλεις συνεδέοντο διὰ τὴν μακρόθεν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς νήσου, ἔνθα ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἠλίου, ἔνθα εὗρον τὰς βάσεις παναρχαίου οἰκοδομήματος. Πλὴν τῆς ἐργασίας ταύτης ὅτε ἐπεσκέφθην τὴν καταρτισθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ συλλογὴν πρὸς κατάθεσιν τῶν νέων εὑρημάτων οὐδὲν εὗρον εἰς τὴν θέσιν του καὶ τὸν κατάλογον ἔτι αὐτῆς ἀνύπαρκτον· διὸ ἐτακτοποίησα καὶ ἠρίθμησα τὰ πάντα καὶ νέον κατάλογον εἰς διπλοῦν κατήρτισα, οὗ τὸ ἕτερον ἀντίγραφον ὑποβληθήσεται τῷ Σ. ὑπουργείῳ

Τελευταία ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἐγένετο ἐν Ὠρωπῷ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου. Ἡ ἐκεῖ ἐργασία διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ διαρρέοντος τὸ ἱερὸν χειμάρρου. Πρὸς Ν. τῆς δυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ὀκτώ που τετραγωνικῶν μέτρων. Κάτωθεν τούτου, εἰς βάθος 1, 50 ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια ἀρχαιοτέρου κτίσματος ἐξ ὀγκολίθων ὀρθοστατῶν. Πρὸς Λ. ἑνὸς τῶν τοίχων τοῦ κτίσματος τούτου εὑρέθησαν δύο λύχνοι, ὧν ὁ ἕτερος ἐν τῷ κέντρῳ διάκενος, ἵνα ἐμβάλληται ἐπὶ λυχνοστάτου, ὁ δ' ἄλλος ἔφερε συμφυῆ τὸν λυχνοῦχον. Πρὸς Λ. δ' ἑτέρου τοίχου μικροῦ τοῦ τετραπλεύρου κτίσματος ηὑρέθη σιδηρᾶ ἐσχάρα τετράπους καὶ δίωτος. Πρὸς Ν. τοῦ κτίσματος τούτου ἐφάνη ἐπικαρσίως τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους ἀντηρὶς ἰσχυρὰ ὀγκολίθων τριῶν δόμων, ἕνεκα τῆς ἀποτομωτέρας ὑψώσεως τοῦ ἐδάφους. Αὕτη ἀπετέλει ἅμα τὸν νότιον τοῖχον τριῶν μικρῶν χώρων. Τούτων ὁ ἀνατολικὸς προώριστο διὰ λουτρικὴν λεκάνην. Ἐν αὐτῷ πηλίνη πύελος ἰδιορρύθμως διεσκευασμένη χάριν τοῦ χρωμένου τῷ λουτῆρι τούτῳ πρὸς θεραπείαν. Πρὸς νότον δὲ τῆς ἀντηρίδος κεῖνται καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα, μετὰ ἐπικονιάσεως φερούσης ἐπίχριμα ἐρυθρὸν καὶ πράσινον, τὰ ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐρεύνης γνωστά. Νομίσματα ηὑρέθησαν ἐφέτος 51, παραδοθέντα εἰς τὸ Σ. ὑπουργεῖον.

Αὕτη εἶνε ἡ ἐργασία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1922 ἡ σχετιζομένη πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν δι' ἀνασκαφῆς καὶ μελέτην καὶ ἔρευναν

τῶν ἀρχαίων μνημείων. Ἐπιθυμοῦν δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ προσελκύσῃ ἀκόμη περισσότερον τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς ἀρχαιότητας καὶ τὸν ἀρχαῖον βίον, καταστήσῃ δὲ τὴν γνῶσιν τούτων προσιτὴν κατὰ τρόπον εὐχάριστον καὶ εἰς τοὺς μὴ εἰδικοὺς περὶ τὰ ἀρχαῖα, κατήρτισε διαλέξεις ἀρχαιολογικὰς ἐν τακτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῆς ἑβδομάδος, αἵτινες ἔσχον πλήρη ἐπιτυχίαν. Ἐγένοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ μετὰ πλουσίας σειρᾶς προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων, ὧν σχηματίζει συλλογὴν καὶ οὕτω παρήλασαν πρὸ πυκνοτάτου φιλαρχαίων ἀκροατηρίου μετ' ἀφοσιώσεως παρακολουθήσαντος τὰς διαλέξεις ταύτας, ἐν εἴδει περιηγήσεως ἀνὰ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τῆς Ἑλλάδος τόπους, τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ αἱ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ αἱ τῆς Ἀρκαδίας εἰς 2 διαλέξεις ἀρχαιότητες, οἱ Δελφοὶ εἰς τρεῖς διαλέξεις καὶ ἡ Ἐλευσίς, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Κνωσός, ἡ Κύπρος καὶ ὁ Μυστρᾶς μετὰ τοῦ Γερακίου, ἡ Ὀλυμπία εἰς δύο διαλέξεις, ὁ Πειραιεὺς ὁ ἀρχαῖος, ἡ Πέργαμος μετὰ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς εἰς δύο διαλέξεις καὶ τελευταῖον ἡ Ῥόδος. Πλὴν τῶν διαλέξεων εἴχομεν καὶ δύο ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικὰς τὴν τοῦ κ. Σωτηρίου περὶ Ἐφέσου καὶ τὴν περὶ Νύσης τοῦ κ. Κουρουνιώτου

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας, τὸ συμβούλιον κατώρθωσε νὰ ἐκτυπώσῃ εἰς ἓν τεῦχος τὰ Πρακτικὰ τῶν ἐτῶν 1916, 17, 18, καὶ 19. Πρὸς τούτοις ἤρξατο ἐκτυπουμένη καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ μελέτη «περὶ ἀποτυμπανισμοῦ» τοῦ κ. Ἀ. Κεραμοπούλου, ἐξηκολούθησε δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἑταιρείας ἐπλουτίσθη καὶ πάλιν δι' ἀρκετῶν δωρεῶν καὶ δι' ἀγορᾶς τόμων 139 ἀξίας δρ. 4,256, 80. Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ τοῦ ἔτους 1922.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1923 τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας τὸ ἐπιστημονικὸν ἀνεκόπη, διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεως τοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον καὶ τῶν παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν συνεχισμὸν εἶχεν ἀποφασίσει καὶ νέων τὴν ἔναρξιν εἶχεν ὁρίσει. Ἀλλ' οὔτε καὶ διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις διὰ τὸν

αὐτὸν λόγον ἐγένοντο. Παρὰ τὴν ἀπραξίαν ὅμως ταύτην τὴν ἀκουσίαν ἠδυνήθη νὰ ἐκδώσῃ εἰς ἴδιον τεῦχος τὰ Πρακτικὰ τοῦ 1920 ὡς καὶ τοῦ 1921, νὰ φέρῃ δὲ εἰς πέρας καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς μελέτης Περὶ ἀποτυμπανισμοῦ τοῦ κ. Ἀ. Κεραμοπούλου, νὰ συνεχίσῃ δὲ καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

Ἐνταῦθα γενόμενοι τοῦ λόγου ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὰς γενομένας ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν διαρρεύσασαν τριετίαν ἐργασίας, τὸ μὲν πρὸς ῥύθμισιν καταλληλοτέραν, τὸ δὲ πρὸς καθαρισμὸν καὶ καλλωπισμόν. Οὕτως ἤρθη ἀπὸ τοῦ μέσου τὸ ἀσχημίζον τὸν μέγαν πρὸ τῆς βιβλιοθήκης διάδρομον ἰδιαίτερον ἐκεῖνο γνωστὸν ὑελόφρακτον διάφραγμα, ἐχωρίσθη εἰς δύο τὸ μέγα δωμάτιον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου, ὥστε νὰ κατασκευασθῇ ἰδιαίτερον διαμέρισμα προεδρείου, εὐπρεπέστατα διακοσμηθέν, κατεσκευάσθη ἐξώστης ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τῆς αἰθούσης τῆς βιβλιοθήκης πρὸς εὔρυνσιν τοῦ χώρου αὐτῆς καὶ διευκόλυνσιν τῆς ταξινομήσεως, ἥτις προέβη ἤδη πολὺ καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν συντέλεσιν αὐτῆς. Πλὴν τούτου ἐχρωματίσθη καταλλήλως ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μεγάρου καὶ ηὐπρεπίσθη, ὡς καὶ ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριῶν τοῦ συμβουλίου καὶ ὁ διάδρομος ἄνω καὶ τὸ προεδρεῖον καὶ οἱ τοῖχοι τῆς καθόδου ἀπὸ τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἀρθεισῶν τῶν μεγάλων καὶ ὡραίων φωτογραφικῶν εἰκόνων τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν μνημείων, αἵτινες καὶ ἐφθείροντο ἐκεῖ ἐκτεθειμέναι ὑπό τε τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κονιορτοῦ. Καὶ ἐν γένει ἐλήφθη πᾶσα φροντίς, ἵνα τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μεγάρου, μετὰ τῶν καθαρισθεισῶν καὶ βαφεισῶν θυρῶν, παρουσιάζηται ἀξιοπρεπές.

Ἀκόμη δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν καὶ τὸν κατάλληλον διακανονισμὸν τοῦ προβολέως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ὡς καὶ τοῦ πετάσματος αὐτοῦ διὰ τὰς προβολὰς εἰκόνων, ὀφειλόμενον εἰς τὴν αὐτοπρόσωπον ἐργασίαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Χόνδρου. Ὡς συμπλήρωσις δὲ ἐπῆλθεν ἡ ταξινόμησις σειρᾶς μεγίστης πλακῶν προβολῶν,

αἵτινες ἔκειντο φύρδην μίγδην. Ἤδη ἐταξινομήθησαν ἐν ἰδιαιτέροις κυτίοις καὶ ἐτάχθησαν ἐν θήκαις ἀλφαβητικῶς, κατηρτίσθη δὲ καὶ ὁ κατάλογος αὐτῶν εἰς φύλλα, ἵνα ἀντιγραφόμενος μονιμοποιηθῇ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ.

Ταῦτα εἶνε, κύριοι Ἑταῖροι, τὰ πεπραγμένα, ἅτινα εὐχαρίστως ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον ἐν πλήρει βεβαιότητι ὅτι ἐπετέλεσε πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν αὐτῆς προορισμόν, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ τὸ γεραρὸν ὄνομα.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1922 ΚΑΙ 1923

1. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΩΙΔΕΙΩΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.

Αἱ ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι ὑπῆρξαν κατὰ τὸ 1922 λίαν περιωρισμέναι, καθότι ἐλάχιστος ἐλεύθερος χῶρος ὑπελείπετο πρὸς ἐξερεύνησιν.

Ἐν ἀρχῇ ἐκαθαρίσαμεν ὁλόκληρον τὸν ἀνεσκαμμένον χῶρον τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος κτιρίου τοῦ Ὠδείου, ὅστις ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων καὶ λίθων εἶχε σχεδὸν ἐκ νέου καλυφθῆ. Τὰ δὲ εἰς φῶς ἐλθόντα βάθρα τῶν κιόνων, δι' ὧν ἐστηρίζετο ἡ στέγη τοῦ κτιρίου οὐδόλως διεκρίνοντο.

Εἶτα ἐξηκολουθήσαμεν ἀποκαλύψαντες μικρὸν ἔτι μέρος τοῦ τοίχου τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος. Ὁ τοῖχος οὗτος ἀποκαλυφθεὶς μέχρι σχεδὸν τῆς ΒΔ γωνίας τοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἔχει μῆκος 73 περίπου μέτρων, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ μεγάλων πειραϊκῶν λίθων καὶ εἶναι ἐπενδεδυμένος ἔσωθεν μετ' ἐπιμελείας διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, σῴζεται δὲ ἐν ἀρίστῃ διατηρήσει.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ οἰκοδομήματος, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐκεῖ ἐπιχώσεως τοῦ ἐδάφους ἐξηρευνήσαμεν δι' ἀνορύξεως τάφρων τὸ ἐγγὺς ἐκεῖ πρὸ ἐτῶν ἐν μέρει ἀποκαλυφθὲν μέγα κρηπίδωμα, ἐλπίζοντες οὕτω νὰ συναντήσωμεν τὸ σκέλος τῆς ἑτέρας πλευρᾶς τοῦ Ὠδείου, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν τούτου μέχρι τοῦδε εὕρομεν.

Τὸ κρηπίδωμα τοῦτο καίτοι πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχεν ἀποκαλυφθῆ, ὅτε ἀνεσκάπτετο τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, οὐδεὶς ὅμως μέχρι τοῦδε ἀνεγνώρισε τοῦτο ὅτι ἦν τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφερόμενον καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου κείμενον *Πρόπυλον*, ὅπερ συνεκοινώνει μετὰ τοῦ Ὠδείου (πρβ. Ἀνδοκίδην περὶ μυστηρίων κ. 38), ὅστις ἀναφέρει ὅτι δι' αὐτοῦ κατῆλθον οἱ Ἑρμοκοπίδαι ἀπὸ τοῦ Ὠδείου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου.

Τὸ Πρόπυλον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν δόμων λίθου κροκκαλοπαγοῦς, ἐκαλύπτετο, δὲ ὡς ἐβεβαιώθημεν, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν τινας εὕρομεν ἐκεῖ πλησίον, τῶν λοιπῶν μεταποιηθεισῶν εἰς ἄσβεστον, εἰ καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς ἄλλα οἰκοδομήματα. Τὴν αὐτὴν μεγάλην καταστρεπτικὴν ἐρήμωσιν ὑπέστη καὶ τοῦτο, διότι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κρηπιδώματος ἀφηρέθησαν πολλοὶ λίθοι ἰδίως ἐκ τοῦ μέσου.

Εἰς τὰ ἄνω στρώματα εὕρομεν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν θεμέλια οἰκιῶν ὡς καὶ τρεῖς ὑπερμεγέθεις πηλίνους πίθους ἐκτεθειμένους ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων, χρησιμεύοντας δὲ εἰς ἐναπόθεσιν ὑγρῶν, ἢ καὶ δημητριακῶν καρπῶν. Ὅμοια οἰκήματα εὕρομεν καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Ὠδείου. Ἐξηκριβώθη δὲ ἤδη ὅτι ὁλόκληρος ὁ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς τῆς Ἀκροπόλεως χῶρος εἶχε συνοικισθῆ κατὰ τοὺς ἐπὶ Τουρκοκρατίας χρόνους ἕνεκα τῆς δεσποζούσης θέσεως χρησιμευούσης καὶ ὡς σκοπιᾶς, διότι ἐντεῦθεν ἡ θάλασσα τοῦ Φαλήρου ἦν σύνοπτος, καὶ ἠδύναντο νὰ κατοπτεύσωσι τὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν πειρατῶν (*Φουστῶν*), οἵτινες, ὡς γνωστόν, πολλάκις ἐλεηλάτησαν τὴν Ἀττικὴν χώραν. Οὕτως ἡ ὕπερθεν αὐτῶν κειμένη Ἀκρόπολις ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ εἶχον νὰ ἐκθέσω, εὐελπιστῶ δὲ ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος κατεδαφιζομένης καὶ τῆς ΒΔ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν κειμένης οἰκίας τοῦ Ἀγαπίου θὰ δυνηθῶμεν νὰ προβῶμεν εἰς περαιτέρω ἐργασίας πρὸς ἀνακάλυψιν ὁλοκλήρου τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Ὠδείου.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Κατὰ δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐντολὴν ὑποβάλλω ἐνταῦθα λεπτομερῆ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθον ἀπὸ μακροῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πολλαὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Πειραιῶς, ἅτε γνωρίζων ἐξ ὑπερτριοκονταετοῦς ἐκεῖ διαμονῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν πῶς ἦσαν αὗται, πῶς διετηρήθησαν καὶ εἰς ποῖον σημεῖον δυστυχῶς ἔφθασαν σήμερον.

Καὶ ἔγραψα μὲν καὶ πρὸ διετίας πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον καὶ ἀπεστάλην ὑπ' αὐτοῦ, ἵνα ὑποδείξω τὰς βλάβας τὰς ἐπενεχθείσας καὶ τὸν τρόπον τῆς διορθώσεως, καὶ μετέβην πρὸς τοῦτο καὶ ὑπόμνημα τὸ προσῆκον

ὑπέβαλον, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδεμία τότε φροντὶς ἐλήφθη, μένουσι δὲ τὰ πράγματα, εἰς ἣν περιῆλθον θέσιν, ἂν μὴ χείρονα.

Εὐελπιστῶν δ' ἤδη, ὅτι θὰ ἐπέλθῃ ἡ δυνατὴ βελτίωσις, προβαίνω εἰς κατάδειξιν τῶν σημείων, πρὸς ἃ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἁρμοδίων, κατὰ σειρὰν ἐμφανίζων τὰ ὁπωσδήποτε φθορὰν ὑποστάντα ἢ ὑφιστάμενα μνημεῖα τοῦ ἐπινείου Ἀθηνῶν.

Καὶ ἄρχομαι *ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ περιβόλου.*

Ταῦτα ὑπέστησαν τὴν μεγαλειτέραν φθορὰν καὶ ὑφίστανται ἔτι ἕνεκα τοῦ ἀφθόνου ὑλικοῦ, ὅπερ ἕτοιμον παρεῖχον διὰ τὰς νεωτέρας οἰκοδομάς, ἰδίως δὲ διὰ τοὺς μεγάλους λίθους αὐτῶν, οἵτινες μετακομιζόμενοι εἰς τὰ ἐργοστάσια ἐχρησίμευον καὶ χρησιμεύουσιν ἀντὶ στερεωτάτων κρηπίδων διὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν μηχανημάτων αὐτῶν.

Ἂς ἀκολουθήσωμεν τὴν γραμμὴν τοῦ περιβόλου, ὅπου ἐνεφανίσθη οὗτος, ἀρχόμενοι ἀπὸ Β., ἔνθα ὑπέστησαν τὰ τείχη μεγάλην βλάβην.

Ἐπὶ τῆς πρὸς Β. ὀφρύος τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας (Καστέλλας) *οὐδὲ λίθος αὐτοῦ ὑπάρχει σήμερον*, σῳζομένου πρό τινος εἰς μεγάλην ἔκτασιν πρὸς Α. καὶ καταβαίνοντος παραλλήλως τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Φάληρον παραλιακῆς ὁδοῦ.

Ἐὰν κατέλθωμεν ἐκεῖθεν πρὸς Δ., ὄπισθεν τοῦ Ὀρφανοτροφείου Τζάννη, τὸν εὑρίσκομεν *κατακεκαλυμμένον ὑπὸ χωμάτων* καὶ ἀκαθαρσιῶν, ἐν ᾧ ἐσῴζετο εἰς ἱκανὸν ὕψος καὶ ἔκτασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς τροχιοδρομικῆς γραμμῆς τῆς πρὸς τὸ Φάληρον, ἥτις ἐστρώθη ὑπ' αὐτοῦ καταρριφθέντος χάριν συγκοινωνίας.

Ἐκεῖ πλησίον καὶ πρὸς Α. τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει ἡ κυρία δίπυλος τετραγωνικὴ εἴσοδος τοῦ Πειραιῶς, ἥτις *κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ καταπατηθέντος* ὑπὸ ἰδιωτῶν πολλοῦ χώρου, ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ δημοσίου χάριν τῆς πύλης ταύτης, καὶ χαραχθείσης καὶ ἰδιωτικῆς ὁδοῦ ἐκεῖ που (Λυκούρη).

Ὄπισθεν ἀκριβῶς τοῦ Ὀρφανοτροφείου ὑπάρχει, ἢ μᾶλλον ὑπῆρχεν, ἑτέρα πύλη μετὰ δύο πύργων ἔξωθεν ἐν μέρει τετραγωνικῶν καὶ ἐν μέρει κυλινδρικῶν. Αὕτη *κατεκαλύφθη* μετὰ τοῦ συνεχομένου τείχους *ὑπὸ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν ἀνθράκων τοῦ ἐγγὺς ἐργοστασίου* τοῦ Ὀρφανοτροφείου, εἶτα δὲ καὶ ὑπὸ παντοίων ἀκαθαρσιῶν καὶ χωμάτων, δὲν φαίνεται δὲ πλέον ἡ εἴσοδος, οὔτε ὁ τάφος ὁ ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν πύργων, ἐν ᾧ ἀνεῦρον πρὸ ἐτῶν ὀστᾶ πολλῶν νεκρῶν ὁμοῦ ἐνταφιασθέντων. Ἀλλ' οὐδὲ *τὰ ἴχνη τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν* τὰ μεταξὺ καὶ πρὸ τῆς πύλης βαθύτατα ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ βράχου κεχαραγμένα, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ ἐκεῖ πρὸ τῆς πύλης ὑπάρ-

χει παράπηγμα ξύλινον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πεπαλαιωμένον, ἐν ᾧ δωρεὰν κατοικεῖ οἰκογένεια φύλακος, ὑποχρεωμένου νὰ ἐπιτηρῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Τὰ τείχη ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐμφανίζονται πέραν τοῦ μεγάλου λιμένος παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης. Ἐκεῖ ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ βραχώδους μέρους τῆς βάσεως τῆς Ἠετιωνείας ἄκρας μέχρι τῆς πρὸς Δ. πύλης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῆς μεταξὺ δύο κυλινδρικῶν πύργων. Πρὸ τῶν τειχῶν τούτων ὑπῆρχε τάφρος παλαιὰ ἐν τῷ βράχῳ τετμημένη πρὸς λατομίαν. Ἡ τάφρος *κατεπατήθη, ἐκτίσθησαν δὲ καὶ οἰκίσκοι ἐν αὐτῇ*.

Οὐ *μικρὰν φθορὰν ὑπέστη* καὶ ἡ πύλη καὶ τὰ παρ' αὐτὴν μέρη τοῦ τείχους. Ταύτης ἐσῴζετο ὁ οὐδὸς μετὰ τῶν τετραγώνων ὀπῶν, εἰς ἃς εἰσήρχοντο οἱ κάθετοι μοχλοὶ τῆς θήρας, καὶ ἡ κατὰ τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ ἐσώτερον ἄκρον ὀρειχαλκίνη χοινικίς, ἐν ᾗ περιεστρέφετο ὁ γίγγλιμος τοῦ ἑτέρου τῶν θυρωμάτων. Καὶ *ἡ χοινικὶς ἐκλάπη ἀποσπασθεῖσα ἐκεῖθεν* καὶ οἱ λίθοι τοῦ *οὐδοῦ ἤρθησαν*, ἵνα ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῆς πύλης φορτηγοὶ ἅμαξαι πρὸς τὸ λατομεῖον, ὑφ' οὗ κατεστράφη ἡ γραμμὴ τοῦ ἐκεῖ τείχους.

Πρὸς Α. τῆς πύλης ταύτης εἶχεν ἐνεργήσει ἀνασκαφὰς ὁ ἄλλοτε διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς σχολῆς κ. Foucart, ἅμα τῇ ἀνευρέσει τῶν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους ἐπιγραφῶν τῶν ἐπὶ Εὐβουλίδου καὶ Διοφάντου ἄρχοντος, ἃς ἐδημασίευσα τότε. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς περὶ τοὺς πύργους ἐφάνη, ὅτι ὑπῆρχε τὸ παλαιὸν Ἀφροδίσιον τοῦ Πειραιῶς. Τοῦ μικροῦ τούτου οἰκοδημήματος *ἤρθησαν* οἱ περισσότεροι τῶν λίθων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον πᾶσα ἡ γραμμὴ τοῦ τείχους τοῦ Κόνωνος μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος κατερρίφθη ὑπὸ τῶν ἐκεῖ λατόμων, κατὰ τὴν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. φορὰν αὐτοῦ.

Ἀντικρὺ τῆς θέσεως ταύτης πρὸς Δ., εὐθὺς μετὰ τὸν λιμενίσκον, ἐν ᾧ αἱ δεξαμεναὶ ἱδρύθησαν, *κατερρίφθη* ὑπὸ τῶν λατόμων καὶ πάλιν τὸ πολυγωνικὸν τεῖχος τοῦ Θεμιστοκλέους τὸ πέραν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἱδρυθέντος τείχους τῆς Ἠετιωνείας. Ταῦτα κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην τοῦ Πειραιῶς. Πέραν δὲ τοῦ ἀνοίγματος τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος ἐπὶ τῆς Ἀκτῆς, μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τῆς Ζέας εἰς ὄχι ὀλίγα μέρη ἐφθάρη τὸ ὡραῖον σῳζόμενον τεῖχος τοῦ περιβόλου. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τοῦ Βασιλικοῦ περιπτέρου, ὅτε κατεσκευάζετο αὕτη πρὸ μακροῦ χρόνου, *ἤρθησαν* οἱ λίθοι τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ τείχους καὶ

ἐπετέθησαν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς γραμμῆς, ἵνα σχηματισθῇ περίπατος. Διὰ τοῦτο τὰ τείχη ἐκεῖ παρεμορφώθησαν. Ἀκόμη καὶ πύργων λίθοι ἀφηρέθησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ οὕτω μένουσι μόνον αἱ ἐν τῷ βράχῳ ἐντετμημέναι θεμελιώσεις τῶν πύργων. Εὔκολον εἶνε νὰ μετατεθῇ ἡ παραλιακὴ ὁδὸς ἐνδότερον καὶ νὰ φανῶσι πλήρη τὰ τείχη, συμπληρούμενα διὰ τῶν ἀφαιρεθέντων λίθων, ὅπως καὶ οἱ πύργοι.

Πέραν τῆς θέσεως ταύτης εἰς πολλὰ *διεσπάσθη* ἡ γραμμή· κατὰ δὲ τὸν ὅρμον τῆς Φρεαττοῦς, ἔνθα ἐδεικνύετο τὸ δικαστήριον τὸ Φρεαττοῖ καὶ ἡ κλιμακὶς καὶ ὁ βράχος, ἐφ' οὗ ἱστάμενοι οἱ δικασταὶ ἐδίκαζον τὸν ἀπὸ τοῦ πλοίου ἀπολογούμενον ὑπόδικον, *τὰ πάντα κατεκαλύφθησαν* ὑπὸ χωμάτων ριπτομένων ἄνωθεν ἀπὸ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ.

Καλὸν εἶνε νὰ ληφθῇ φροντίς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸ τμῆμα τοῦ τείχους τὸ ἐξόχως διασῳζόμενον πέραν τοῦ ὅρμου τῆς Φρεαττοῦς καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τῆς ἐπαύλεως Στ. Σκουλούδη, πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ μὴ ἐπιτραπῇ νὰ οἰκοδομῶσιν ἐπὶ τοῦ τείχους, ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ βάθος τοῦ οἰκοπέδου, ὅπως εἶχε γείνῃ διὰ τὸ πρῶτον τῶν οἰκοπέδων. Καλὸν δὲ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ ὁ τετραγωνικὸς σῳζόμενος ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον πύργος ὁ προεξέχων εἰς τὴν ὁδόν.

Οἱ νεώσοικοι. Τούτων μέρος ἀνεσκάφη καὶ ἐν Ζέᾳ καὶ ἐν Μουνιχίᾳ πλὴν τῶν διαμερισμάτων αὐτῶν τῶν σῳζομένων ἐν τῇ θαλάσσῃ. Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ λιμένος τῆς Ζέας ὑπεχρεώθη ὁ κάτοχος τοῦ κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν ὁδῶν Σηραγγείου καὶ Κάνιγγος οἰκοπέδου νὰ κτίσῃ 6 μέτρα ὄπισθεν τοῦ τελευταίου τοίχου τῶν νεωσοίκων. Ἀντὶ τούτου ἔκτισεν εἰς ἀπόστασιν πολὺ μικροτέραν. Ἀφέθη ὅμως τὸ πρὸ τῆς οἰκίας μέρος ἐλεύθερον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσῴζοντο δύο πλήρεις ἐσχάραι νεωσοίκων, φθάνουσαι ὑπὸ τὴν ὁδὸν μέχρι τῆς θαλάσσης ὡς καὶ τρεῖς κιονοστοιχίαι, ἃς ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὴν ἀνασκαφήν, ἀνεστύλωσα ἐπὶ τῶν θέσεών των, ὡς δεικνύουσι σῳζόμεναι φωτογραφίαι (Struck Griechenland, I. σ. 17) καὶ τὸ σχέδιον τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Dörpfeld ἐν ταῖς Mitteilungen. Σήμερον δὲν φαίνεταί τι πλέον, διότι ὁ νέος κύριος τῆς οἰκίας περιέλαβε τὴν θέσιν εἰς τὴν οἰκίαν του, μετατρέψας ἐν κιγκλιδώματι τοὺς νεωσοίκους εἰς κηπάριον.

Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν τῷ λιμένι τῆς Μουνιχίας κατὰ τὸ βόρειον καὶ νότιον μέρος αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὸ μέσον που καὶ πέραν τούτου.

Φροντὶς πρέπει νὰ ληφθῇ καὶ περὶ τῶν σῳζομένων λειψάνων τοῦ

ναΐσκου τῆς Φωσφόρου Ἀρτέμιδος ἢ Σωτείρας Ἐλλιμενίας, τῶν ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Μουνιχίας κατ' ἀριστερὰν βραχώδους βραχίονος διατηρηθέντων, ὅπως καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ χηλῆς ληγόντων τειχῶν. Τὰ λείψανα τοῦ ναΐσκου τούτου εἶνε ἔξωθεν τῆς ἐκεῖ γραμμῆς τοῦ τείχους.

Συμπληρῶν τὰ περὶ νεωσοίκων ὀφείλω νὰ προσθέσω, ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς, ὁσάκις ὁ λιμὴν τῆς Ζέας καθαρίζεται διὰ τῆς βορβοροφάγου, νὰ μὴ μετακινῶνται, ὅπως ἔγεινε μέχρι τοῦδε, οἱ τετραγωνικοὶ λίθοι οἱ ἐν τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὴν παραλίαν χρησιμεύοντες ὡς βάσεις τῶν κιόνων τῶν νεωσοίκων.

Τὰ Θέατρα. Τῶν δύο Θεάτρων τοῦ Πειραιῶς τὸ μὲν ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Μουνιχίας κατὰ τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ Ἄρεως οὐδὲ φαίνεται πλέον ὅλως, ἐν ᾧ εἶχε δειχθῇ καὶ μέρος τῆς ὀρχήστρας καὶ ὀλίγα τῶν τελευταίων μαρμαρίνων καθισμάτων τοῦ κοίλου, τὰ δὲ πέριξ οἰκόπεδα εἶχον ἀπαλλοτριωθῇ, εἶχε δὲ αὐστηρῶς ἀπαγορευθῇ νὰ μὴ γείνῃ ἐπισκευή τις εἰς μικρὸν σεσαθρωμένον οἰκίσκον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας. Καὶ ὅμως *ἐρρίφθησαν χώματα ὑπὸ τοῦ Δήμου ἐντὸς τοῦ χώρου ἐκείνου καὶ κατεσκευάσθησαν δύο ὁδοὶ καὶ ἐκαλύφθη τὸ σῳζόμενον μέρος τοῦ Θεάτρου*, τὰ δὲ πέριξ *οἰκόπεδα παρουσιάσθησαν ὡς ἰδιωτικά*, ἀνηγέρθησαν δὲ μεγάλαι οἰκίαι εἰς τὴν θέσιν τοῦ μικροῦ οἰκίσκου. Καὶ ὑπεχρεώθη μὲν ὁ Δῆμος Πειραιῶς νὰ ἄρῃ τὰ χώματα πρὸ τῶν ἄνω μετατροπῶν, οὐδέποτε ὅμως ἐξετελέσθη· τοῦτο καὶ σήμερον εἶνε ἀδύνατος πᾶσα ἐπανόρθωσις.

Τὸ δὲ ἄλλο θέατρον, τὸ κατὰ τὴν Ζέαν, παρεχωρήθη εἰς τὸν Πειραϊκὸν σύνδεσμον, ἵνα καταρτίσῃ γυμναστήριον ἐν τοῖς περιττοῖς χώροις αὐτοῦ, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκαλύφθησαν καὶ μέρη αὐτοῦ, ἰδίᾳ τὰ περὶ τὴν σκηνήν, ὑπὸ τοῦ στίβου τοῦ γυμναστηρίου καὶ κατέστησαν ἀθέατα. Ἔπειτα αἱ πέριξ οἰκοδομαὶ κατεσκεύασαν πᾶσαι παράθυρα πρὸς αὐτὸ καὶ οὕτως ἀποκτῶσι καὶ δικαίωμα κυριότητος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπορρίπτουσιν εἰς τοὺς χώρους ἐκείνους καὶ ἀκαθαρσίας παντοίας. Ἔμαθον δ' ἐσχάτως, ὅτι γίνεται σκέψις νὰ κατασκευασθῇ τὸ Μουσεῖον τὸ ἀρχαιολογικὸν ἐν τῷ χώρῳ τοῦ θεάτρου. Τοῦτο πρέπει νὰ ἀποκρουσθῇ, ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἀλλαχοῦ χῶρος, διότι τὰ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θεάτρου σῳζόμενα ἀρχαῖα ἴχνη, φαινόμενα ἢ κεκαλυμμένα θὰ καταστραφῶσι, δὲν ὑπάρχει δὲ τοσαύτη ἔκτασις πρὸς ἵδρυσιν τούτου.

Ἡ Σπηλιὰ τῆς Ἀρετούσας. Ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας καὶ πρὸς τὸ ΝΔ ἄκρον αὐτοῦ ὑπάρχει ὄρυγμα τετραγωνικὸν βαθύτατον καὶ εὐρυχω-

ρότατον, εἰς ὃ κατήρχετό τις διὰ βαθμίδων πολλῶν. Τοῦτο ἀνεσκάφη ἐπὶ μέρους τῷ 1862 ὑπὸ τοῦ κ. Τσίλλερ, πολὺ δὲ κατόπιν τῷ 1897, ἐπειδὴ εἶχε καλυφθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον, διετάχθην νὰ καθαρίσω καὶ συνεχίσω τὴν ἔρευναν ἐγώ. Τοῦτο εἶνε κατασκεύασμα πανάρχαιον τῶν Μινυῶν, σχετιζόμενον πρὸς πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου φρέατα καὶ τὰ παρ' αὐτό, ὡς ἔδειξεν ἡ σκαφή. Μετὰ τὴν δευτέραν ἔρευναν, ἵνα προφυλαχθῇ τοῦτο καταλλήλως, ἐτέθη καὶ θύρα ξυλίνη. *Δυστυχῶς σήμερον ἔχει πληρωθῆ κατὰ τὸ περισσότερον μέρος λίθων ὀγκωδῶν καὶ χωμάτων καὶ πάσης ἀκαθαρσίας*, ριπτομένων ἄνωθεν ὑπὸ τῶν πέριξ οἰκούντων καὶ ὑπὸ τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν πολλάκις, κυλιόντων ἐκεῖ λίθους μεγάλους παιδιᾶς χάριν.

Πλὴν τοῦ ὀρύγματος τούτου ἀνευρέθησαν καὶ ἄλλα ὑπόγεια κατασκευάσματα, ἅτινα ἢ ἐπληρώθησαν χωμάτων, ἢ ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς βόθροι τῶν ἐκεῖ οἰκημάτων. Τοιοῦτον ἀνευρέθη πρὸς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς ὁδοῦ Θεάτρου μετὰ θόλου κυλινδρικοῦ ἄνω ἐκ λίθου Πειραϊκοῦ. Ἐδείχθη διὰ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφῆς, ὅτι ἦτο λατομεῖον ὑπόγειον. Ἐκεῖ ἀνευρέθη τὸ μέγα ψήφισμα τῶν συγγραφῶν τοῦ τείχους τῆς Μουνιχίας, ὃ ἐδημοσίευσα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι, ἐξ 79 σῳζομένων στίχων. Τὸ ὄρυγμα τοῦτο μετετράπη εἰς βόθρον τῆς οἰκίας, ὡς ἔμαθον.

Τὸ Σηράγγειον. Παρὰ τὴν ἀνατολικὴν κλιτὺν τῆς μικρᾶς χερσονήσου τῆς προεχούσης ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Μουνιχίας πρὸς τὴν θάλασσαν πρὸ ἐτῶν ἀνέσκαψα καὶ ἐκαθάρισα τὸ Σηράγγειον, ἔνθα ἱερὸν Σηράγγου ἥρωος καὶ βαλανεῖον, σπηλαιῶδες μέγα κατασκεύασμα, λελατομημένον ἐν τῷ βράχῳ καὶ περιλαμβάνον πολλὰ διαμερίσματα. Ἐκεῖ ἀνευρέθησαν τάφοι πανάρχαιοι καὶ φρέατα καὶ αἴθουσα περιφερικὴ μεγάλη καὶ δύο ψηφιδωτά, τῆς Σκύλλης καὶ τοῦ Σηράγγου ἥρωος ἐπὶ τεθρίππου καὶ βωμὸς Ἀπόλλωνος Ἀποτροπαίου καὶ δίοδος ὑπογεία πρὸς τὴν θάλασσαν. *Τοῦτο κατελήφθη παρὰ τὰ κεκανονισμένα ὑπὸ ἰδιώτου*, ἐστρώθησαν χώματα ἐπὶ δύο ὀγκωδῶν τεμαχίων βράχων καταπεπτωκότων ἄνωθεν μετὰ μέρους τοῦ τείχους, *ἐσχηματίσθη ἐπ' αὐτῶν μικρὰ αὐλή, ἐκτίσθη πρόχειρον κατασκεύασμα* καὶ ἐκάλυψε τὴν πρόσοψιν *μετατρέψαν ἐντελῶς* αὐτήν, *ἐτοποθετήθη βαρελοστοιχία* ὁλόκληρος ἐν τῇ μεγάλῃ περιφερικῇ αἰθούσῃ τοῦ βαλανείου καὶ *μετετράπη τὸ ὅλον εἰς οἰνοπωλεῖον καὶ μαγειρεῖον*. Καὶ ὅμως τὴν θέσιν ταύτην κατέκλυζε τὸ θαλάσσιον κῦμα, τὸ ὅλον δὲ τοῦ κατασκευάσματος εἶνε ἐντελῶς κάτωθεν τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ Φάληρον.

Τὸ Ἀσκληπιεῖον. Ἐγγὺς τοῦ χώρου, ἔνθα τὸ Σηράγγειον, εἶχον ἀνασκάψει τὸ Ἀσκληπιεῖον, ἀκριβῶς ὅπου τὸ θέατρον Τσόχα νῦν καὶ ὄπι-

σθεν ἰδίᾳ αὐτοῦ. Ἀνευρέθησαν τὰ ἴχνη τούτου καὶ διετηροῦντο μέχρι τινός. Ἐκεῖ ἀνευρέθη τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπερ ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργείου ἀπέστειλα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, ἐκεῖ ἀνάγλυφα Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγιείας καὶ ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὴν λατρείαν τούτων. Καὶ ταῦτα τὰ ἴχνη τοῦ ἱεροῦ *ἐξηφανίσθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον.*

Τὸ Θεμιστόκλειον. Πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶχον καταδείξει τὸν τόπον, ἔνθα ἔπρεπε νὰ τίθηται ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους κατὰ τὴν θέσιν Κάβο Κράκαρη. Εὑρὼν δὲ καὶ τὸν τάφον αὐτὸν καὶ καθαρίσας διὰ ναυτῶν, οὓς παρέσχε μοι ἡ διοίκησις τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς, ἐν ᾗ ἐδίδασκον, ἀφ' οὗ οἱ τότε ἁρμόδιοι οὐδὲ κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ νὰ ἴδωσι περί τίνος πρόκειται, ἐν ᾧ πάντες οἱ διευθυνταὶ τῶν ξένων σχολῶν καὶ πλεῖστοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἦλθον εἰς τὴν ἐπὶ τόπου γενομένην διάλεξίν μου, ἐν οἷς ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας κ. Χρ. Τσούντας καὶ οἱ ἀποβιώσαντες τοιοῦτοι Σπ. Λάμπρος, Σπ. Σακελλαρόπουλος, καὶ Ν. Πολίτης, εἰργάσθην τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς συντήρησιν αὐτοῦ. Ὁ τάφος οὗτος ἐσημειώθη πλέον εἰς πάντας τοὺς τοπογραφικοὺς χάρτας τοὺς ἀπὸ τοῦ 1910 καὶ ἐντεῦθεν, ἀντὶ τοῦ πρότερον ὑπολαμβανομένου ὡς τοιούτου εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος.

Καὶ ὅμως ἡ Ἑταιρεία τῶν λιπασμάτων, ἡ ὁποία ἔχει ἐκεῖ τὰ ἐργοστάσια αὐτῆς, *ἔκτισεν ἐπ' αὐτοῦ τοῖχον μικρόν,* συνέχειαν τοῦ ἀπὸ Β. ἐρχομένου τοιούτου, *ἔρριψεν ἐπ' αὐτοῦ χώματα* καὶ παντοῖα τοῦ ἐργοστασίου ἀπορρίμματα, *κατεσκεύασε μικρὰν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν* διὰ τὴν μεταφορὰν παντοίων ὑλῶν καὶ *κατεκάλυψεν* ἐντελῶς αὐτόν, *ἀγνώριστον καταστήσασα τὴν θέσιν* καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον. Καὶ ἐνήργησε *μὲν* ἡ γεωγραφικὴ Ἑταιρεία τῇ εἰσηγήσει μου καὶ ἔγραψα καὶ ἐγὼ μεταβὰς τῇ προσκλήσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὑπέσχετο ἡ Ἑταιρεία τῶν λιπασμάτων, ὅτι καὶ θὰ ἐκαθάριζε καὶ θὰ περιέβαλλε διὰ κιγκλίδων τὸν τάφον, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἐγένετο. Καλὸν λοιπὸν εἶνε νὰ ληφθῇ φροντὶς νὰ ἀποκατασταθῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς ἣν ἦτο θέσιν, νὰ καθαρισθῇ καὶ ὁ τάφος καὶ τὰ περὶ αὐτὸν εἰς μεγάλην ἀκτῖνα, περιβληθῇ δὲ διὰ τοῦ καταλλήλου περιφράγματος. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, εἰς ἣν ἦσαν θέσιν, δύνανται νὰ ὑποβοηθήσωσιν αἱ εἰκόνες, ἃς ἐκράτησα καὶ ἐδημοσίευσα ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντι βιβλίῳ περὶ αὐτοῦ: «Θεμιστόκλειον», ἀσμένως δὲ προσφέρομαι νὰ παράσχω πᾶσαν πληροφορίαν ἐπὶ τούτου, ὥστε νὰ μὴ κακιζώμεθα, ὅτι οὐδὲ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους ἠδυνήθημεν νὰ συντηρήσωμεν.

Τὸ Τρόπαιον τῆς Σαλαμῖνος. Τελευταῖον μετὰ τὰ Πειραϊκά, ἐπι-

βαλλόμενόν μοι ὑπολαμβάνω νὰ ἀναφέρω περὶ ἄλλου τινὸς σημείου ἀμέσως πρὸς τὸ Θεμιστόκλειον σχετιζομένου. Τοῦτο εἶναι τὸ εὐθὺς μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος σχηματισθὲν προχείρως τρόπαιον ἐκ λίθων ριφθέντων ὑπὸ τῶν ἐκεῖ παρισταμένων καὶ θεωμένων μακρόθεν τὰ τῆς ναυμαχίας. Τοῦτο ἐσημείωσα ἐπὶ τῆς Τροπαίας ἄκρας τῆς Σαλαμῖνος (Βαθειὰ Πούντα σήμερον) πέραν τῶν Σιληνιῶν ἐπὶ τοῦ σχηματιζομένου κωνικοῦ λόφου ἄνωθεν τοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατασκευασθέντος ὀχυρώματος. Ἐκεῖ ὑπάρχει περίεργος σωρὸς λίθων μεγάλων ἐπίτηδες συσσωρευθέντων καὶ συμμετρικῶς ριφθέντων. Εἶνε ἀντικρὺ ἀκριβῶς τῆς ἐπὶ τῆς Πειραϊκῆς ἀκτῆς θέσεως τοῦ Θεμιστοκλείου, δυνάμενον νὰ ληφθῇ ὡς τὸ πάρισον τούτου (pendant), μεταξὺ τούτων κειμένης τῆς Ψυτταλείας, ἐφ' ἧς ὑψοῦτο τὸ τοῦ Ἀριστείδου τρόπαιον εἰς ἴσην ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων σημείων ἀπόστασιν καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς (Ἴδε Ἰ. Σβορῶνον «Τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον» σ. 16(131) κ.ἑ.). *Τὸ τρόπαιον τοῦτο πρέπει ἐξεταζόμενον καλῶς νὰ προφυλαχθῇ* κατὰ πάσης φθορᾶς, διότι καὶ εἰς τὸ ὀχύρωμα τὸ ἐγγὺς τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν λίθοι αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἐμειώθη ὁ ὄγκος αὐτοῦ καὶ πολλοὶ τούτων ἐφαίνοντο χαμηλότερον *κυλισθέντες καὶ μετατοπισθέντες* ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν θέσεως.

Οὔτε ἄλλο τρόπαιον Σαλαμῖνος, οὔτε δεύτερον Θεμιστοκλέα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Ἂς δοθῇ λοιπὸν ἡ δέουσα φροντίς, ἄς καταβληθῇ ἡ κατάλληλος μέριμνα πρὸς συντήρησιν καὶ εὐπρεπισμὸν ἀμφοτέρων.

Ταῦτα τὰ κυριώτατα εἶχον νὰ ἐκθέσω ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀρχαιότητας τοῦ Πειραιῶς, ὧν ἐπεμελήθην ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἓν ἔτη, ἐντολῇ τοῦ Σ. Ὑπουργείου, καὶ ὑπὲρ ὧν εἰργάσθην μετ' ἀγάπης πάσῃ δυνάμει. Πονῶν διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εἶδον ταῦτα, μετὰ ἑνδεκαετῆ ἀπομάκρυνσίν μου ἐκ Πειραιῶς, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ σιωπήσω, εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι πάντες, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκτεθέντα, θὰ θελήσωσι νὰ φροντίσωσιν, ὅπως ἡ μὲν προσγενομένη εἴς τινα τῶν μνημείων βλάβη μὴ συνεχισθῇ, προληφθῇ δὲ πᾶσα φθορὰ καὶ καταστροφὴ τῶν ὁπωσδήποτε καλῶς διατηρουμένων, ἐπανορθωθῇ ὅμως καὶ πᾶσα ἐπενεχθεῖσα ζημία, ἐὰν εἶνε δυνατὸν τοῦτο.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουλίου 1921

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

3. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΟΥ ΗΡΩΟΥ ΤΗΣ ΑΛΥΖΙΑΣ.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐφέτος ἀπέβλεψεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἐξερεύνησιν τῆς δυτικῆς καὶ βορείας πλευρᾶς τοῦ παρὰ τὸν Λιμένα τοῦ Ἡρακλέους μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου ἢ ἡρῴου τῆς Ἀλυζίας. Ὁ προτεθεὶς σκοπὸς ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἀναπαράστασις τοῦ μνημείου κατὰ τὰ κύρια τοὐλάχιστον μέρη εἶναι ἀσφαλῶς δυνατή.

Κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐξεχωματώθη χῶρος 120 περίπου μέτρων, εὑρέθησαν 12 ὀγκώδη μάρμαρα, ἐξ ὧν 6 δόμοι, ἓν γωνιαῖον γεῖσον καὶ τέσσαρες ὀρθοστάται τοῦ ἐπὶ τοῦ γείσου στηθαίου, ἐφ' οὗ ἦσαν κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τὰ ἀκρωτήρια. Πλὴν τούτων ἀπεκαλύφθησαν καὶ περὶ τοὺς 15 λίθους ἐκ τῶν πληρούντων τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μνημείου. Τὸ λαμπρότερον εὕρημα ἦτο τὸ ἀκρωτήριον τῆς Β Δ γωνίας, διατηρούμενον καλῶς καὶ ἐργασίας ἰδιορρύθμου καὶ καλυτέρας τῶν παλαιότερον εὑρεθέντων δύο ἄλλων. Ὁ ἀετός, ὁ κατέχων τὸ μέσον τοῦ ἀνθεμοειδοῦς κοσμήματος, συμπλέκεται μετὰ ὄφεως ἀνέρποντος ἐπὶ τῆς πτέρυγος.

Κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν ἡ ἐργασία περιωρίσθη εἰς μικροτέραν ἔκτασιν, περίπου 40 μ. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδῶ εὑρέθησαν ἱκανὰ μάρμαρα ὡς γεῖσα καὶ ὀρθοστάται. Ἐκ τοῦ 4ου ἀκρωτηρίου τῆς Β Α γωνίας οὐδὲν εὑρέθη ἴχνος, ἀλλ' ἐβεβαιώθη ἡ θέσις αὐτοῦ ἐκ τῶν τόρμων τῶν οἰκείων γωνιαίων ὀρθοστατῶν.

Τὸ κυριώτερον πόρισμα τῆς ἐφετινῆς ἐρεύνης ἦτο ὅτι ἐπὶ τῶν γείσων τοῦ βωμοειδοῦς μνημείου ὑψοῦντο ἀμέσως οἱ μεγάλοι ὀρθοστάται καὶ οὐχὶ οἱ μικροί, ὡς ὑπέθετον ἄλλοτε, ἐπὶ δὲ τῶν ὑψηλῶν τούτων ὀρθοστατῶν κατὰ τὰς γωνίας ἐγομφοῦντο τὰ ἀκρωτήρια. Τὸ πόρισμα τοῦτο εἶναι ἀσφαλὲς διὰ τὴν ἀκριβῆ ἀνταπόκρισιν τῶν γόμφων καὶ τόρμων ἐπὶ τῶν εὐτυχῶς διασωθέντων γωνιαίων λίθων. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ οὐσιώδη ζητήματα ἡ ἀναπαράστασις τοῦ μνημείου ἔχει σαφηνισθῆ, δυνάμεθα παρὰ τὴν ὑπολειπομένην μεγάλην περὶ τὸ μνημεῖον ἐργασίαν νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἤδη ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα τοῦ ἡρῴου τούτου τῆς Ἀλυζίας ἤχθη εἰς ἓν ἀρκούντως ἱκανοποιητικὸν πέρας.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ.

4. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΠΙΔΑΥΡΩι ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.

Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 1923 ἐν τῷ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ: 1) ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τῆς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξα-

μένης ἀποκαλύψεως τῆς ἑτέρας τῶν πτερύγων τοῦ μεγάλου παρὰ τὴν δεξαμένην τοῦ Ἀντωνίου ρωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος. Μεγάλη στοὰ περιβάλλουσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεφάνη καὶ ἀπεκαλύφθη. Ἐκ ταύτης δὲ τρεῖς θύραι ἄγουσιν εἰς κεντρικὴν αἴθουσαν ἢ αὐλὴν (μ. 22 πλ. 11, 70 μ.), ἧς τὸ ἔδαφος εἶναι ἐπιστρωμένον δι' ὡραίου μωσαϊκοῦ ἀποκαλυφθέντος κατὰ τὸ μεῖζον αὐτοῦ μέρος. Μετὰ τὴν αἴθουσαν ταύτην ὑπάρχουσι πολλὰ διαμερίσματα, μὴ ἀνασκαφέντα εἰσέτι. Ἐκ γενομένης δ' ἐν τούτοις μικρᾶς σκαφικῆς ἐρεύνης ἐξηκριβώθη, ὅτι δύο τοὐλάχιστον ἐχρησίμευον πρὸς θερμὰ λουτρά, διότι ἔχουσιν ὑπόκαυστα. Βεβαιοῦται ἄρα ὅτι αἱ δύο πτέρυγες ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον οἰκοδόμημα· τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενον «***λουτρὸν Ἀσκληπιοῦ***», τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου κτισθὲν (***Παυσ.*** II, 27).

2) Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ ἔρευνα κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ Ἱεροῦ, ἔνθα αἱ ἀνασκαφαὶ εἶχον μείνει ἡμιτελεῖς ἀπὸ τοῦ 1910 Τὸ ἀνακαλυφθὲν κάτω ρωμαϊκὸν κτίσμα, ὅπερ ἐφαίνετο ὅτι ἐξεπλήρου ὑδραυλικὸν σκοπὸν καὶ ἐχρησίμευε καὶ ὡς λουτρών, ἐξηκριβώθη νῦν ὅτι εἶχεν ὑπόκαυστα ἐν πᾶσι τοῖς δωματίοις, πλὴν τῆς κεντρικῆς αἰθούσης, ἧς τὴν στέγην ὑπεβάσταζον τέσσαρες κίονες ἐκ πορφυρίτου λίθου. Ὁμοιάζει δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὡς πρὸς τὴν διάταξιν καὶ τὸν προορισμὸν τῷ Λουτρῷ Ἀσκληπιοῦ, εἶνε ὅμως ὑστερώτερον τούτου καὶ πολὺ μικρότερον, ἐκτισμένον δ'ἐν μέρει ἐπὶ παλαιοῦ ***στωϊκοῦ*** οἰκοδομήματος, οὗτινος διὰ γενομένων νῦν σκαφικῶν ἐργασιῶν ἐξηκριβώθη ἡ ὅλη διάταξις.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἔχει μῆκος 63 μ. καὶ πλάτος 31 ½. Στοὰ ἐκ 32 δωρικῶν κιόνων, ἔχουσα ἐσωτερικῶς καὶ στίχον ἰωνικῶν κιόνων, ἀπετέλει τὴν κυρίαν πρόσοψιν τοῦ οἰκοδομήματος, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς στοᾶς ὑπῆρχον δωμάτια καὶ μετ' αὐτὴν αὐλή, περιβαλλομένη καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς διὰ ***στοῶν***, ἐχουσῶν ὡσαύτως εἰς τὸ βάθος δωμάτια. Προέρχεται δὲ τὸ οἰκοδόμημα ἐκ τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ. καὶ φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἰαμάτων, τῇ ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι. 1918 σελ. 168 καὶ 131 μνημονευομένη «λιθίνα κλισία» ἢ «μεγάλα κλισία», ἐν ᾗ κατέλυον οἱ ἀσθενεῖς πρὶν ἢ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ Ἀβάτῳ, ἐν ᾧ ἐμφανιζόμενος τὴν νύκτα ὁ Ἀσκληπιὸς ἐθεράπευεν αὐτούς.

3) Ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ ἐργασία κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἱεροῦ, πρὸς βορρᾶν τοῦ Σταδίου, ἔνθα εἶχεν ἀναφανῇ πρὸ τοῦ 1910 παράδοξον τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις (μῆκος 14 μ. πλάτος 1 μέτρον) ***φρέαρ***. Διὰ τῆς γενομένης δ' ἐρεύνης ἐξηκριβώθη ὅτι τοῦτο περιεβάλλετο ὑπὸ

κρηπιδώματος ἔχοντος μῆκος 14 μ, καὶ πλάτος 5 μ, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο ἐπὶ μὲν τῶν μακρῶν πλευρῶν 7 κίονες, ἐπὶ δὲ τῶν στενῶν 3 (συμπεριλαμβανομένων τῶν γωνιαίων κιόνων). Ἀφοῦ δὲ περιεβάλλετο ὑπὸ κιόνων τὸ φρέαρ, οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἀνήρχοντο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ὀροφῆς τῆς περιστάσεως· δὲν ἦτο ἄρα φρέαρ χρησιμεῦον πρὸς ἄντλησιν ὕδατος ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἦτο φρέαρ πηγῆς, τοῦ ὕδατος ῥέοντος ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος διὰ μέσου κρουνῶν Πρὸς τοῖς κρουνοῖς δὲ θὰ εἶχε τὸ οἰκοδόμημα καὶ ἄλλον κόσμον ἐν τοῖς τοίχοις καὶ κόσμον ἐν τῇ ὀροφῇ (λαμπρὸν παράδειγμα κόσμου ὀροφῆς παρέχει ἡμῖν ἡ θόλος τοῦ Πολυκλείτου). Ἐκ τοιούτων δὲ σκέψεων ὁρμώμενοι δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν τὸ οἰκοδόμημα πρὸς τὴν περίφημον ἐν τῷ Ἱερῷ *κρήνην* τὴν κατὰ Παυσανίαν (II, 27) «*τῷ τε ὀρόφῳ καὶ κόσμῳ τῷ λοιπῷ θέας ἀξίαν*».

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

5. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΕΦΕΣΩι ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὡς τὸ Σ. Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἔκθεσιν τῶν ἐφετεινῶν μου ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Παλαιᾶς Ἐφέσου ἀνασκαφῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Θεολόγου, ἃς ἐνήργησα, δαπάναις τῆς Ὑπάτης Ἁρμοστείας Σμύρνης, ἀπὸ 6 Ἰουνίου μέχρι 20 Αὐγούστου ἐ. ἔ., συνεχίσας τὴν πέρυσι ἀρξαμένην ἐκεῖ σκαφικὴν ἔρευναν·

Σκοπὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἦτο: 1) *ὁ προσδιορισμὸς τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ* δι' ὅσῳ τὸ δυνατὸν μεγαλειτέρας ἐκκαθαρίσεως τοῦ μνημείου ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπιχωματώσεως αὐτοῦ καὶ 2) *ὁ καθαρισμὸς τοῦ τάφου τοῦ Θεολόγου*, περὶ τὸν ὁποῖον ἱδρύθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ μέγας Ναὸς τῆς Ἐφέσου.

Χάρις εἰς τὰ μέσα τὰ παρασχεθέντα εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ κ. Ἀ. Στεργιάδου, ἐπισκεφθέντος τὰς ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς καὶ ἐπιδείξαντος μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐκτελουμένην ἐργασίαν, ἠδυνήθην νὰ ἐπιτύχω ἐφέτος κατὰ μέγα μέρος τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, προσδιορίσας ἀμφότερα, ὡς δύναταί τις νὰ διακρίνῃ εἰς τὴν συνημμένην ὧδε κάτοψιν τοῦ μνημείου, ἔνθα σημειοῦνται διὰ μελανῶν γραμμῶν τὰ ἐκκαθαρισθέντα μέρη τοῦ μνημείου καὶ δι' ἐστιγμένων τὰ δυνάμενα ὡς ἀντίστοιχα τῶν ἀνευρεθέντων ἀσφαλῶς ν' ἀποκατασταθῶσιν.

Ὁ ναὸς τοῦ Θεολόγου ἀπεδείχθη οὕτω *βασιλική τύπου ἐλευθέρου*

σταυροῦ, ἔχουσα πέντε τρούλλους εἰς τοὺς ἄξονας αὐτῆς. Τοὺς τρούλλους τούτους ἀνέχουσι ***δώδεκα πεσσοί***, ἐξ ὧν οἱ τέσσαρες ἐν τῷ μέσῳ οἱ ὑποβαστάζοντες τὸν κεντρικὸν τροῦλλον εἶναι ὀγκωδέστεροι τῶν λοιπῶν ὀκτὼ τῶν εὑρισκομένων κατὰ τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροειδοῦς ναοῦ.

Τὰ μεταξὺ τῶν δώδεκα τούτων πεσσῶν διαστήματα κοσμοῦνται ***διὰ κιονοστοιχιῶν***, δι' ὧν καὶ ἐσωτερικῶς σχηματίζεται σταυρὸς καὶ τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν πάντα σχεδὸν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἤτοι κορμοὶ κιόνων, κιονόκρανα, γεῖσα κ.λ.π. ταξινομηθέντα μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν παρὰ τὰς κατὰ χώραν κειμένας βάσεις.

Ὅ,τι ὅμως ἀναδεικνύει τὸ μνημεῖον τοῦτο τῆς Ἐφέσου εἶναι ***ἡ ἀνεύρεσις ἰδιαζόντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν*** καὶ βάσεων κιόνων ἔναντι τῶν ἀνωτέρω κιονοστοιχιῶν, δηλωτικῶν ὑπάρξεως ***ἀντιστοίχου διακοσμητικῆς κιονοστοιχίας***, προσδιδούσης ἰδιάζουσαν ἀρχιτεκτονικὴν σημασίαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνευρεθέντα εἰς βάθος 4-6 μέτρων ***θεμέλια τῶν τοίχων*** τοῦ ναοῦ (διατηρηθέντα μέχρις ὕψους 3 μ.) ἐνέχουσι μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ διὰ τὴν τοιχοδομίαν των, συνισταμένην ἐκ πλίνθων καὶ ἐρυθρωποῦ κονιάματος μετὰ βάσεων ἐξ ὀγκωδῶν λίθων κατὰ τμήματα ἀνισομεγέθη ἄνευ ὀργανικῆς ἑνότητος ἐκτισμένα καὶ διὰ τὰ ἀνευρεθέντα ἀνοίγματα (θύρας, παράθυρα) καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικήν των ὄψιν μετὰ τυφλῶν τόξων καὶ ἀντηρίδων, τοποθετουμένων τῶν τελευταίων συνήθως εἰς τὰ μέρη τὰ ἔναντι τῶν πεσσῶν, ἵνα ἐξουδετερῶσι τὰς ὠθήσεις τῶν βαρυτάτων τρούλλων, δι' ὧν ἐστεγάζετο ὁ μέγας ναός.

Πλὴν τοῦ σχήματος ὅμως τοῦ ναοῦ προσδιωρίσθη ἐφέτος ἀσφαλῶς καὶ ***ὁ τάφος τοῦ Θεολόγου,*** ὅστις καὶ εἶναι τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν. Ὁλόκληρον δηλαδὴ σχεδὸν τὸν χῶρον τὸν εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν τεσσάρων πεσσῶν τῶν ἀνεχόντων τὸν κεντρικὸν τροῦλλον καταλαμβάνει κτίσμα ἔχον σχῆμα ἡμικυκλικὸν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τετράγωνον κατὰ τὰς λοιπὰς τρεῖς πλευράς· ἐκ τοῦ μαρμαροστρώτου δαπέδου τοῦ ναοῦ δύο βαθμῖδες, ὧν ἡ ἐσωτερικὴ ἐξ ἐκλεκτοῦ ἐρυθρωποῦ μαρμάρου μετὰ γλυφῶν, ὁδηγοῦσιν εἰς πολυτελὲς ψηφιδωτὸν δάπεδον (μαρμαροθέτημα), οὗτινος τμήματα μόνον διεσώθησαν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δαπέδου τούτου σχηματίζεται σταυροειδὴς χῶρος, κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς κεραίας τοῦ ὁποίου ἀνευρέθη τετράγωνος ὀπὴ διὰ λευκῶν μαρμάρων σχημα-

τιζομένη καὶ ὁδηγοῦσα ὡς μικρὰν ὑπόγειον κρύπτην δυτικῶς καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ σταυροῦ τέσσαρες ***κτισταὶ βάσεις***—ὧν μία μόνον διεσώθη καλῶς—ὑποδηλοῦσι τὴν ὕπαρξιν ***Κιβωρίου***, ὅπερ ἐστέγαζε τὸν προσκυνούμενον ἱερὸν τάφον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, πιθανώτατα συληθεῖσαν σαρκοφάγον ἐκ πολυτίμου ὕλης, τῶν πιστῶν προσκυνούντων ἴσως τὴν δεικνυομένην ὡς ἀρχικὸν τάφον τοῦ μεταστάντος κατὰ τὰς παραδόσεις Εὐαγγελιστοῦ κρύπτην, ἐξ ἧς ἐξήρχετο πιθανώτατα ἡ μαρτυρουμένη λευκὴ κόνις ἡ καλουμένη «***μάννα***», κινουμένης ἐλαφρῶς τῆς ἄνωθεν τῆς ὀπῆς σαρκοφάγου κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν περιηγητῶν τῶν μέσων χρόνων.

Τὸ κτίσμα τοῦτο, οὗτινος τὰ θεμέλια μόνον σήμερον ἔχομεν, κείμενον ἔναντι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἔνθα, ὡς γνωστόν, πέρυσι ἀνευρέθησαν καὶ τὸ σύνθρονον καὶ ὁ κιονίσκος τῆς Ἁγίας Τραπέζης, περιεφράσσετο διὰ μαρμαρίνων κιονίσκων καὶ θωρακίων, πολλὰ τμήματα τῶν ὁποίων μετ' ἀξιολογωτάτων διακοσμητικῶν θεμάτων ἀνευρέθησαν, καὶ εἶχε τρεῖς ***εἰσόδους*** ὡς ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν βαθμίδων ὀπῶν ὑποδηλοῦται. Ἀφ' ἑτέρου τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἡμικύκλιον τοῦ κτίσματος τούτου σχηματίζεται διὰ διπλῶν παραλλήλων τοίχων, ὧν ὁ ἐσωτερικὸς ἔχει τρεῖς κόγχας, καὶ διὰ μαρμαροστρώτου διαδρόμου, ἀποκλειομένου διὰ δύο πυλίδων, ὧν τὰ πλαίσια ἀνευρέθησαν, ἔχοντα ὕψος ἑνὸς μέτρου, δηλωτικὰ τοῦ ὕψους τοῦ κτίσματος, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερέβαινε τὰ δύο μέτρα ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἀνευρέθησαν βάσεις κιόνων καὶ ἐπιστύλια τέμπλου μετ' ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν, ἅτινα πείθουσιν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ μέρος εὑρίσκετο τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ, τοῦ ὅλου κεντρικοῦ κτίσματος ἐπέχοντος τὴν θέσιν τῆς σολέας, τοῦ ἡμικυλικοῦ δὲ χώρου προωρισμένου πιθανώτατα διὰ τοὺς χορούς.

Πλὴν τοῦ μαυσωλείου τοῦ Θεολόγου ἀνευρέθη ἐφέτος καὶ ἕτερον διαμέρισμα κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κεραίας τοῦ σταυροειδοῦς ναοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευράν, περιέχον ἕνα ἀρχικὸν τάφον, μαρμάρινον σαρκοφάγον μετ' ἀναγλύφων κειμένην ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀριστερὰ καὶ δύο ὑπὸ τὸ δάπεδον σαρκοφάγους ἐκ πωρολίθου πλήρεις ὀστῶν. Τμῆμα ἀνευρεθείσης ἐπιγραφῆς δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ διαμέρισμα τοῦτο, τὸ ἔχον ἰδίαν εἴσοδον μετὰ βαθμίδων καὶ πυλίδος, ὡς τάφον ἐπισήμου τινὸς Πατριάρχου ταφέντος ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεολόγου.

Τὰ ἐφετεινὰ εὑρήματα τοῦ Ναοῦ ἦσαν ἀξιολογώτατα· ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν ἰδιάζοντα χαλκᾶ σκεύη, οἷον λυχνίαι μετὰ πλεγμάτων, καὶ σταυρῶν, τετράγωνον χάλκινον σκεῦος μετὰ τεσσάρων ποδῶν λέοντος

καὶ ᾠοειδοῦς ἀνοίγματος ἐν τῷ μέσῳ, σταυροὶ διαφόρων σχημάτων, ὀρθογώνιοι ἐκ χαλκοῦ πλάκες μετ' ὀπῶν (ἀφιερώματα;), ποικιλόσχημα ὑάλινα σκεύη ἐκ κανδυλῶν, μέγα πλῆθος ἀγγείων βυζαντινῶν χρόνων, πλῆθος πολυχρώμων μαρμαρίνων πλακιδίων ἐκ τῆς ἐνθετικῆς διακοσμήσεως τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου τοῦ μαυσωλείου, μέγας ἀριθμὸς μωσαϊκῶν καὶ τοιχογραφιῶν εἰς τεμάχια, ἐπιγραφαὶ ἑλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, γλυπτὰ διαφόρων ἐποχῶν κ.λπ. δι' ὧν ἀπηρτίσθη τελεία καὶ πρωτότυπος συλλογή, καταρτισθέντος εἰδικοῦ Μουσείου παρὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ταξινομηθέντος τοῦ πλουσίου τούτου ὑλικοῦ εἰς τὸ δαπάνη τῆς Ὑπάτης Ἁρμοστείας ἐπισκευασθὲν κομψότατον σελτζουκικὸν Τζαμίον τὸ κείμενον πρὸ τῆς πύλης τοῦ βυζαντινοῦ Κάστρου.

Ἡ τελευταία ἐθνικὴ συμφορὰ μὲ ἀπεμάκρυνε βιαίως ἀπὸ τῆς ἐνεργουμένης μετὰ πολλοῦ κόπου, ἀλλὰ καὶ εὐνοήτου ἀγάπης, ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἱδρυθέντι Μουσείῳ τῆς Ἐφέσου ταξινομήσεως καὶ καταγραφῆς τῶν εὑρημάτων τούτων, τῶν συναθροισθέντων ἓν πρὸς ἓν μετὰ τόσης ἐπιμελείας στοργῆς καὶ χαρᾶς.

Σημ. Λεπτομερὴς περὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πραγματεία ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἀρχ. Δελτίῳ, τόμῳ 7 (1721/22) σελ. 89-226.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

6. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΚΑΔΜΕΙΩι ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος γενομένων ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφῶν ἐν Θήβαις περὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου ἀνακοινῶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπειδή, μὴ γενομένης πρότερον ἀπαλλοτριώσεως, δέν μοι ἐπετράπη νὰ σκάψω πρὸς Ν. τοῦ ἀποκεκαλυμμένου ἤδη μέρους τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου, δηλ. ἐντὸς τοῦ κήπου τοῦ Π. Μακρῆ (πρώην Ἀθηνᾶς Ἀποστολίδου, πρώην Λογοθέτη, πρώην Σπυρομήλιου), ἔσκαψα πρὸς δυσμὰς τῆς παλαιοτέρας ἀνασκαφῆς ἐν συνεχείᾳ, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς προσεκβολῆς τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἠρειπωμένου δημοτικοῦ σχολείου (ὅρα ***Ἀρχ.*** Ἐφ. 1909 σ. 57 εἰκ. 1) μέχρι τῆς ὁδοῦ Ἐπαμεινώνδου. Τὸ σκάμμα ἐγένετο μήκους 22,50 μ. πλάτους δ' οὐχὶ ἐλάσσονος τῶν $2^1/_2$ μέτρων.

Εἰς ἀπόστασιν 14.30 μ. ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Ἐπαμεινώνδου εὑρέθη λείψανον τοίχου ἐμφανισθὲν μὲν εἰς βάθος 2 μ. ἀπὸ τῆς νῦν

ἐπιφανείας, θεμελιωμένον δὲ εἰς βάθος 4. 40 μ. Ὁ τοῖχος εἶνε ἐκτισμένος ἐκ μεγάλων ἢ μικρῶν ἀργῶν λίθων κατὰ τρόπον παρεμφερῆ πρὸς τὸν τῶν τοίχων τοῦ ἀνακτόρου. Τὸ πλάτος αὐτοῦ παρὰ τὸν βράχον ἦτο 0.80· ἀλλὰ 0.20 ὑψηλότερον ἀποστενοῦται εἰς πάχος 0.60. Δυστυχῶς σῴζεται μόνον ἐπὶ μήκους 0.80 μ. βαίνων ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἡ σημασία αὐτοῦ ὅμως εἶνε μεγάλη. Καταφαίνεται δ' αὕτη ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν χωμάτων, ἅτινα ἐκτείνονται πρὸς ἀνατολάς, ἀπὸ τῶν ἐκτεινομένων πρὸς δυσμάς. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς χώματα εἶνε ἀπὸ σημερινοῦ βάθους 2 μ. περίπου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου μαλακά, σαφῶς μυκηναϊκά, περιέχοντα ἀντίστοιχα ὄστρακα καὶ πολλὴν τέφραν προερχομένην ἐκ τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ κλιβάνου (πρβ, Πρακτικὰ 1912 σ. 86), ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκτείνεται ὅμοιον ἐν συνεχείᾳ τὸ στρῶμα τοῦτο. Τὰ πρὸς δυσμὰς ὅμως χώματα εἶνε σφόδρα τεταραγμένα, στεροῦνται τέφρας καὶ περιέχουσιν ὄστρακα ἀπὸ τῶν μινυείων καὶ τῶν μυκηναϊκῶν μέχρι τῶν τουρκικῶν λουλάδων καπνοσυρίγγων καὶ κυάθων καφέ, ὥστε ἄγεταί τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ λείψανον τοῦ τοίχου ἐκείνου ἀνήκει ἴσως εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου Εἰς ἀπόστασιν 3 μ. πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ λειψάνου ἐκείνου, ἤτοι ἔξω τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου, εὑρέθησαν εἰς βάθος 3 μ. τοῖχοι ὠμῶν πλίνθων χωροῦντες εἰς βάθος μεῖζον τῶν 5 μ (ὁ φυσικὸς λοιπὸν 'βράχος κατηφορίζει πρὸς Δ), ἀνήκοντες δ' εἰς οἰκίας μεταγενεστέρας, διότι τὰ χώματα περιέχουσι καὶ ἀσβέστου τεμάχια καὶ κεκαυμένων πλίνθων ὠμῶν καὶ λίθων ἄλλων τε καὶ σχιδάκων πώρων (πρβ. 'Αρχ. 'Εφ. 1909 σ. 75, 85), προερχόμενα βεβαίως ἐκ τοῦ ἀνακτόρου, ὅ δηλοῖ, ὅτι τὰ μέρη τούτου τὰ καέντα, ἀλλὰ μὴ κριθέντα *ἄβατα* εἶχον κατεδαφισθῇ, ἵνα ἀνοικοδομηθῇ τὸ δεύτερον ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου (πρβλ. Κεραμοπούλλου, Θηβαϊκὰ = 'Αρχ. Δελ. 1917 σ. 353 ἑξ) 'Εντεῦθεν προέρχονται καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ ἠρειπωμένου δημοτικοῦ σχολείου εὑρεθέντα ἄλλοτε ('Αρχ. 'Εφημ. ἔ. ἄ. σ. 80-81) λείψανα ἐκ πυρκαϊᾶς.

'Αξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι ἐν τοῖς κεκινημένοις χώμασι τοῖς ἔξω τοῦ πιθανοῦ ἐκείνου λειψάνου τοῦ περιβόλου τῆς αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου κειμένοις εὑρέθησαν, ὡς εἶπον, παντοῖα ὄστρακα (προμυκηναϊκά, μινύεια, μυκηναϊκά, σκύφου κορινθιακοῦ, πινακίων κεκοσμημένων διὰ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος δίκην βοιωτικῶν κυλίκων, μελαμβαφῶν ἀγγείων ἑλληνιστικῶν μετὰ χαρακτῶν (ἴσως δὲ ποτε καὶ διὰ προσθέτων χρωμάτων κεκοσμημένων) ἀνθοπλοκημάτων, ἄλλων μετ' ἐμπιέστων κοσμημάτων, ἄλλων μεγάλων ἐχόντων λαμποκοποῦν ἐρυθρωπὸν γάνωμα, ἐρυθροῦ λύ-

χνου μολυβδίνην καὶ ἄλλην πηλίνην ἀγνῦθα, κ. ἄ. τ.), ἀλλ' οὐδὲν θραῦσμα γεωμετρικόν. Τὰ ὄστρακα πινακίων τὰ γεγραμμένα κατὰ τὸν τρόπον τῶν ὑστάτων βοιωτικῶν κυλίκων, ἐπειδὴ προέρχονται βεβαίως ἐκ σκευῶν καθημερινῆς χρήσεως, δεικνύουσιν, ὅτι καὶ αἱ βοιωτικαὶ κύλικες πιθανῶς δὲν κατεσκευάζοντο μόνον ὡς κτερίσματα χάριν τῶν τάφων, ὡς πιστεύεται γενικῶς καὶ περὶ τῶν λευκῶν ληκύθων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπιγείου βίου.

Καλυφθέντος τοῦ δοκιμαστικοῦ τούτου ὀρύγματος, ἔσκαψα ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς τὸ ἀνάκτορον, ἵνα ἀπομονώσω τελείως τὸν δυτικὸν τοῖχον αὐτοῦ ἐν τῇ πρώην αὐλῇ τῆς κατεδαφισθείσης πέρυσιν οἰκίας τοῦ Θ. Λ. Θωμᾶ. Πέρυσιν εἶχεν εὑρεθῇ γωνία τις τοῦ μεγάρου, ἐξ οὗ εἰσήρχοντο διὰ θύρας εἰς ἐπίμηκες δωμάτιον πρὸς δυσμὰς κείμενον, ἐκ τούτου δὲ εἰς ἄλλο δυτικώτερον καὶ πρὸς Ν. εἰς διάδρομον ἄγοντα κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς Δ, εἶτα δὲ καμπτόμενον πρὸς Ν καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν ἕτερον διάδρομον τὸν κείμενον πρὸς βορρᾶν τοῦ δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων, ὅ ἔχει παράλληλα πρὸς νότον δύο ἕτερα μικρὰ δωμάτια, ἐν οἷς, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ, εἶχον εὑρεθῇ πολλὰ κοσμήματα γυναικῶν. (*Πρακτικὰ* 1911 σ. 144 ἑξ. ἑξ.) Ὑποθέτω, ὅτι τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τῶν δωματίων ἦτο ὁ γυναικών, προσιτὸς μὲν πιθανῶς καὶ ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μεγάρου διὰ τοῦ περιγραφέντος πρώτου διαδρόμου. Ἡ παρὰ τὸν πρόθάλαμον τοῦ μεγάρου ἀρχὴ τοῦ διαδρόμου τούτου ἦτο ἀποθήκη ἀγγείων μυκηναϊκῶν ἑτεροστόμων μεγάλων, ὧν τριακοντὰς περίπου φέρει γραπτὰς ἐπιγραφὰς μυκηναϊκὰς ἢ περὶ πᾶσαν τὴν κοιλίαν ἢ ἐπὶ θάτερα τοῦ ὤμου. Καὶ ἡ συνέχεια τοῦ διαδρόμου ἐκείνου θὰ εἶχε καταστραφέντας ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς ῥυμοὺς ἀγγείων, ἀλλὰ ταῦτα εὑρέθησαν λίαν ἐλλιπῶς, διότι ἐν μὲν τῷ τμήματι αὐτοῦ τῷ βαίνοντι ἀπὸ Α πρὸς Δ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὀρυξάντων ἐνταῦθα βόθρον ἀποπάτου ἀνήκοντος πιθανῶς εἰς τὸ «Ἐπάνω λουτρὸν» (πρβλ. Θηβαϊκὰ σ. 338_2), ἐν δὲ τῇ πρὸς Ν. καμπῇ ὑπὸ σιροῦ μεγάλου καὶ ἄλλου μικροτέρου, ἀμφοτέρων κτιστῶν δι' ἀσβέστου. Ὁ μέγας σιρὸς τέμνει καὶ τὸν δυτικὸν τοῦ ἀνακτόρου τοῖχον, οὗ γινώσκομεν τὸ νοτιώτερον μέρος, εἰς ὅ προσεκολλᾶτο ὁ ἀγγειοπλαστικὸς κλίβανος (Πρακτικὰ 1911 σ. 148 ἑξ.). Τοῦτον τὸν τοῖχον ἠθέλησα νὰ ἀποκαλύψω τελείως ἐφέτος μέχρι τῆς γείτονος πρὸς βορρᾶν οἰκίας, ἥτις κατέστρεψεν ἤδη πρὸ τῆς ἐν Θήβαις πρώτης ἐπιδημίας μου καὶ πρὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐρειπίων τούτων, πᾶν λείψανον αὐτῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους μέχρι μεγάλου βάθους τοῦ βράχου. Ἀλλ' ἡ

γραμμὴ τοῦ τοίχου εἶνε κατεστραμμένη, εἰς δὲ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἦσαν χώματα *τουρκικά*, ἐπειδὴ περιεῖχον καὶ ἄλλα μὲν ὄστρακα καὶ μικρὰν μυκηναϊκὴν πηλίνην τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ λουλάδες καπνοσυρίγγων. Μέρος τοῦ τοίχου κατεστράφη ὑπὸ βόθρου δευτέρου ἀποπάτου παραπλεύρως πρὸς δυσμὰς τοῦ πέρυσιν εὑρεθέντος καὶ ἀνήκοντος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν χωμάτων εἰς τοὺς τουρκικοὺς χρόνους. Ὁ δεύτερος εἶνε βαθύτερος τοῦ πρώτου, εἰσχωρῶν βαθύτερον τῶν 7. 20 μ. (τόσον ἠρεύνησα ἐγώ). Τὰ χώματα τῶν βόθρων τούτων διέφερον καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ πρῶτος περιεῖχε πάμπολλα ὄστρακα μυκηναϊκὰ ἀνήκοντα πολλὰ εἰς ἀγγεῖα τοῦ γείτονος διαδρόμου, ἀλλὰ καὶ ἐμπεπτωκυίας τουρκικὰς ἀμίδας καὶ προχοΐδας χρησίμους εἰς τὰ ἔθιμα καθαριότητος τῶν Τούρκων. Ὁ δεύτερος ἀπόπατος εἶχεν ὀλίγα ὄστρακα μυκηναϊκὰ ἀσυνάρμοστα ὅλως, τὰ δ' ἄλλα νεώτερα τεκμήρια ὅμοια τοῖς τοῦ πρώτου.

Ἐλπίζω προσεχῶς νὰ δημοσιεύσω ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι περιγραφὴν τῶν μυκηναϊκῶν ἀγγείων τοῦ περυσινοῦ ἔτους καὶ συγχρόνως ἰδίαν μελέτην τοῦ κυρίου Evans περὶ τῶν μυκηναϊκῶν ἐπιγραφῶν, ἃς φέρουσι πολλὰ τούτων, ἣν μελέτην αὐτοπροαίρετος εὐηρεστήθη νὰ γράψῃ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ἁρμοδιώτατος ἐν τούτῳ παντὸς ἄλλου.

Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

7. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΝΑΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Περὶ τῆς ἐνεργηθείσης, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνασκαφῆς τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐν Θήβαις ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα. Τὸ ἀνασκαφὲν μνημεῖον κεῖται κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς Καδμείας καὶ περὶ τὰ 100 μ. βορείως τοῦ σημερινοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Θηβῶν τοῦ καλουμένου Παναγία Λότζια. Ἀφορμὴν πρὸς ἔρευναν καὶ μελέτην τοῦ μνημείου ἔδωκε μικρὸν παρεκκλήσιον ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς εὑρισκόμενον καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Βασιλείου. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο, ὅπερ μοὶ ὑπεδείχθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Κεραμοπούλλου, εἶναι τμῆμα ἰσοδομικοῦ κτίσματος δι' ὀρθογωνίων τιτανολίθων καὶ παρενθέτων πλίνθων ἱδρυμένου, ἔχον κατὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ἐντετειχισμένην Βυζαντινὴν ἐπιγραφήν, ἣν οἱ περίοικοι παρηρμήνευσαν, ἀποδώσαντες εἰς

τὸ ὑπ' αὐτῶν μετατραπὲν εἰς παρεκκλήσιον Βυζαντινὸν κτίσμα τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου, ὅπερ ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ ἀποδίδει εἰς τοὺς κτίτορας Βυζαντινοῦ ναοῦ τιμωμένου κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν εἰς ὄνομα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ κανδιδάτου Βασιλείου ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου Α'. τοῦ Μακεδόνος τῷ 872 μ. Χ.

Ὡς βάσις ἄρα τῆς ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς πρὸς ἐξακρίβωσιν ἑνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν ἐν Ἑλλάδι χρονολογημένων Βυζαντινῶν μνημείων ἐλήφθη τὸ ἀνωτέρω παρεκκλήσιον, ὅπερ εἶχον ἀρχίσει ἤδη τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1921 νὰ ἐρευνῶ διὰ μικρᾶς δαπάνης τοῦ Σου ὑπουργείου, ἐσυνέχισα δ'ἐφέτος χάρις εἰς τὰ παρασχεθέντα μοι μέσα ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ ἔρευνα τοῦ περὶ τὸ ναΐδριον χώρου ἦτο δυσχερὴς ἕνεκα τῆς δεξιὰ τοῦ παρεκκλησίου ὁδοῦ καὶ τῶν πέριξ τοῦ μνημείου οἰκοδομῶν, αἵτινες καταλαμβάνουσιν ἱκανὸν τμῆμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνασκαπτομένου μνημείου, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς μεγίστης ἐπιχωματώσεως, ἥτις φθάνει ἐνιαχοῦ τὰ 4 μέτρα. Ἡ ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἐνεργηθεῖσα ἀνασκαφὴ ἀπέδωκε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

Τὸ σημερινὸν παρεκκλήσιον ἀπεδείχθη ὡς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τοῦ ἐν τῇ συνημμένῃ κατόψει παριστωμένου ὀρθογωνίου μονοκλίτου κτίσματος ἐπιμελῶς διὰ τιτανολίθων καὶ κατὰ ἰσόδομον τρόπον ἐκτισμένου. Τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦτο κτίσμα διαιρεῖται εἰς δύο διαμερίσματα, ἐξ ὧν τὸ δυτικὸν δύναται ὡς νάρθηξ νὰ ἑρμηνευθῇ. Τὸ ναΐδριον ἐστεγάζετο προφανῶς διὰ καμάρας μετ' ἐνισχυτικοῦ τόξου, διαιρουμένης μάλιστα εἰς δύο τμήματα· ἐσχηματίζετο δηλονότι διὰ τοῦ ἐνισχυτικοῦ τούτου τόξου δίλοβον ἄνοιγμα, ὡς ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἑκατέρωθεν παραστατῶν καὶ κατὰ χώραν ἀνευρεθεῖσα βάσις κίονος δύναται νὰ πιστώσῃ.

Ποικιλόσχημα καὶ πολύχρωμα ἀφ' ἑτέρου πλακίδια ἐκ μαρμάρου, ἀνευρεθέντα κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, μαρτυροῦσι περὶ τῆς διακοσμήσεως τοῦ δαπέδου διὰ ψηφιδώματος μετὰ γεωμετρικῶν σχημάτων, περιβαλλομένου διὰ ταινιῶν ἐκ λευκῶν μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν τινὲς διατηροῦνται εἰσέτι κατὰ χώραν. Ὁμοίως ἡ ἀνεύρεσις τοξοειδῶν τμημάτων τοιχογραφῶν ἐχουσῶν τρεῖς ζώνας μετ' ἀξιολόγων Βυζαντινῶν διακοσμήσεων, καθὼς καὶ ἡ ἀνεύρεσις ἱκανῶν τεμαχίων κονιαμάτων διατηρούντων μέρη ἁγιογραφῶν εἶναι δηλωτικὰ τῆς ἐπιμελοῦς καὶ πλουσίας διακοσμήσεως τοῦ ναΐδρίου. Τέλος ἡ ἀνεύρεσις ὅλων σχεδὸν τῶν τεμαχίων τοῦ μαρμαρίνου τέμπλου τοῦ ναΐδρίου, ἤτοι ἀξιολογωτάτου ἐπιστυλίου μετ' ἀναγλύφου κληματίδος, ῥοδάκων, ἀλληλοσπαρασσομένων ζῴων καὶ ἄλλων εἰς σχῆμα λύρας διακοσμήσεων - -

θωρακίου μετὰ γλυπτικῶν διακοσμήσεων τοῦ εἴδους τοῦ λεγομένου γλυπτοῦ κεντήματος—τετραπλεύρων κιονίσκων μετ' ἀναγλύφου γάστρας, ἐξ ἧς φύεται κλῆμα μετὰ βοτρύων καὶ φύλλων ἀμπέλου—μικρῶν κιονοκράνων μετὰ γλυπτῶν φύλλων ἀκάνθου καὶ ἄλλων, ἀποδεικνύει τὴν διάταξιν καὶ πολυτελῆ διακόσμησιν τοῦ ἀνασκαφέντος ἀξιολογωτάτου ναϊδρίου, ὅπερ προβάλλεται εἰς ἡμᾶς ὡς ζωηρὰ εἰκὼν ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου Βυζαντινῶν χρόνων καὶ δύναται νὰ παράσχῃ σαφῆ ἰδέαν τῶν παραδιδομένων λαμπρῶν παρεκκλησίων τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου, μίμησις τῶν ὁποίων προφανῶς εἶναι τὸ ναΐδριον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸ κτισθὲν ἐν Θήβαις ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ κανδιδάτου Βασιλείου παρὰ τὸ ἰδιαίτερον ἴσως μέγαρον αὐτοῦ, ὡς ἀφῆκε μάλιστα τοῦτο νὰ ὑποτεθῇ ἡ δεξιὰ τοῦ νάρθηκος καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀνεύρεσις τῶν θεμελίων ἀρχαίου κτίσματος, ἐφ' οὗ πιθανώτατα εἶχε τὸ Βυζαντινὸν μέγαρον κτισθῆ.

Ὅ,τι ὅμως προσδίδει σήμερον σπουδαιότητα εἰς τὰ ἀνευρεθέντα ἐρείπια τοῦ ναϊδρίου τῶν Θηβῶν, εἶναι οἱ ἐντὸς τοῦ ναϊδρίου καὶ κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀνευρεθέντες μεγαλοπρεπεῖς ὑπόγειοι ἢ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τετράγωνοι καὶ καμαρωτοὶ τάφοι, ἐκτισμένοι διὰ λαξευτῶν μαρμαρίνων πλακῶν ἢ πωρολίθων καὶ πλίνθων. Ὁ ἐντὸς τοῦ ναϊδρίου καμαρωτὸς τάφος διὰ λαξευτῶν πωρολίθων καὶ πλίνθων ἐκτισμένος ἔχει μῆκος 3.20 μ. καὶ πλάτος 1.20 μ.), κατέρχεται δέ τις εἰς τοῦτο διὰ δύο βαθμίδων. Οἱ κατὰ μῆκος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀνευρεθέντες τάφοι εἶναι ὁμοίως ὑπόγειοι, ἀλλὰ τετράγωνοι, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἐκτισμένοι, εἷς δὲ τούτων εἶναι ὑπὲρ τὴν γῆν μετὰ πωρολίθων. Μεγαλοπρεπέστερος τῶν ἀνωτέρω ἀνευρεθέντων τάφων εἶναι μαρμαρίνη σαρκοφάγος μετὰ γλυφῶν κατὰ τὴν βάσιν ἢ τὸ χεῖλος αὐτῆς (δυστυχῶς ἄνευ ἐπιγραφῆς), ἤδη δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ τάφος τοῦ κτίτορος τοῦ ναοῦ, καθ' ὅσον περικλείεται εἰς ἴδιον τετράγωνον χῶρον μετὰ αὐλῆς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ἧς μάλιστα τὸ τοξοειδὲς μαρμάρινον ὑπέρθυρον εὑρίσκεται.

Οὕτως αἱ ἐνεργηθεῖσαι ἐν Θήβαις, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνασκαφαὶ συνετέλεσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀνευρεθῇ τὸ σχῆμα καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἀσφαλῶς χρονολογημένου καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν μόνον γνωστοῦ μέχρι τοῦδε Βυζαντινοῦ ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅπερ δίδει εἰς ἡμᾶς ζωηρὰν εἰκόνα ἡγεμονικοῦ παρεκκλησίου τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, νὰ ἀνευρεθῶσιν ἀφ' ἑτέρου ἀξιολογώτατα γλυπτά, ἡ τεχνικὴ τῶν ὁποίων ἑρμηνεύει ἄριστα αὐτὰ τὰ περίφημα ἐργαστήρια

τῆς ἱστουργίας ἐν Θήβαις, ὡς ἐν εἰδικῇ μελέτῃ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι βραδύτερον θὰ ἐκθέσωμεν.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Σημ. Ἐκτενὴς μελέτη περὶ τοῦ ἐν Θήβαις ναοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἄρτι ἐκδοθέντι τόμῳ τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος 1924 σελ. 1 κ. ἑ.

8. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΛΑΖΟΜΕΝΑΙΣ ΤΩι 1922.

Περὶ τῶν ἐν Κλαζομεναῖς τῆς Μ. Ἀσίας ἐξ ὀνόματος μὲν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δαπάναις δὲ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως Σμύρνης γενομένων ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα.

Κατ' Αὔγουστον τοῦ 1922 ἐξηκολούθησα τὰς πέρυσιν ἀρξαμένας εὐτυχεστάτας ἐργασίας καὶ ἐπεξέτεινα τὴν ἔρευναν τοῦ εἰς θέσιν Μοναστηράκια ἀρχαίου νεκροταφείου. Ἡ ἐπέκτασις αὕτη ἐγένετο πρὸς τὰ ΝΔ τῆς περυσινῆς ἐργασίας καὶ ἀπεκάλυψε πάλιν πολλὰς πηλίνας σαρκοφάγους, πίθους, τάφους καλυβίτας ἐκ κεραμίδων, ἁπλοῦς λακκοειδεῖς ὡς καὶ τάφους ἀμφορέων.

Αἱ σαρκοφάγοι, περὶ τὰς τεσσαράκοντα, εἶχον πᾶσαι κεκοσμημένα τὰ χείλη δι' ἁπλῆς διακοσμήσεως, ὅπως καὶ αἱ περυσιναὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, μία δὲ εἶχε πλουσιωτέραν τὴν διακόσμησιν μετὰ λευκῶν μορφῶν ἐπὶ μέλανος ἐδάφους, ἔφερε δὲ καὶ σαγματοειδὲς ἀκόσμητον πήλινον ἐπικάλυμμα.

Καὶ ἐφέτος ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ ποικιλία τῶν ἀγγείων, τῶν τε ἀκεραίων καὶ τῶν εἰς ὀλίγα ὄστρακα περισωθέντων, παρέχεται δὲ δι' αὐτῶν διδακτικωτάτη εἰκὼν τῆς ἐν Κλαζομεναῖς κεραμεικῆς τέχνης, οἵαν δὲν εἴχομεν ἄλλοτε οὕτως αὐθεντικῶς καὶ ἀρτίως μεμαρτυρημένην.

Ἀτυχῶς ἡ ἐξαφάνισις τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς τῆς Μ. Ἀσίας δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίσωμεν, τοὐλάχιστον προσεχῶς, τὴν ἐπανάληψιν σημαντικωτάτης διὰ τὴν ἐπιστήμην ἐργασίας.

Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

9. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΡΑΝΝΩΝΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Πολλὰς ἐλπίδας ἐστηρίξαμεν, καὶ στηρίζομεν, εἰς τὰς ἐν Κραννῶνι ἐρεύνας, θεωροῦντες τὴν πόλιν ταύτην ὡς δυναμένην νὰ ἀποδώσῃ ἀληθεῖς ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς. Τὰς ἀντιλήψεις ταύτας συμμερισθεῖσα καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἐνέκρινεν ἐσχάτως τὴν δαπάνην πρὸς ἐκτέλεσιν προκαταρκτικῶν ἐκεῖ ἐρευνῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπῆρξε μὲν ἐφέτος ἐμφανές, θὰ καταστῇ ὅμως λαμπρὸν ἐν τῷ μέλλοντι, ἂν ὑπάρξῃ ἡ προσήκουσα ὑπομονή τε καὶ ἐπιμονή.

Ἡ Κραννὼν εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως ὡς ἡ ὀλβία πρωτεύουσα τῶν πλουσιωτάτων Σκοπαδῶν, ἀνδρῶν λίαν φιλοτέχνων, τῶν ὁποίων τὰ πλούτη εἶχον καταστῇ παροιμιώδη ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον. Μυθολογικὴ παράδοσις περὶ αὐτῆς δὲν ἀναφέρεται, οἷα περὶ τῆς Ἰωλκοῦ, τῶν Φερῶν, τῆς Ἅλου καὶ ἄλλων τινῶν Θεσσαλικῶν πόλεων· τὸ παλαιότερον ὅμως ὄνομα αὐτῆς «Ἐφύρη», τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν ἀρχαιοτέραν προσωνυμίαν τῆς Κορίνθου, εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς· ἡ δὲ ἐν αὐτῇ παραμονὴ ποιητῶν, οἷος ὁ Πίνδαρος, ὁ Σιμωνίδης κλ., εἰς τὰ πλούσια ἀνάκτορα τῶν Σκοπαδῶν, ὑποδηλοῖ ὅτι κατὰ τὴν F΄ καὶ Ε΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἐτιμᾶτο ἰδιαζόντως ἐκεῖ ἡ τέχνη, ὡς περίπου ἐπὶ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ τὸ πάντων σπουδαιότατον σημεῖον περὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως τοῦ χώρου ἐκείνου, εἶναι τὸ μὲν ἡ ὕπαρξις πολυαρίθμων χωματωδῶν τύμβων χειροποιήτων, ἐγγύτατα ἀλλήλων κατὰ τὸ πλεῖστον κειμένων, ὅσους οὐδεμία ἄλλη Θεσσαλικὴ πόλις ἀριθμεῖ, τὸ δὲ πλοῦτος τῶν θραυσμάτων πηλίνων ἀγγείων ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς μέχρι τῆς Μακεδονικῆς περιόδου, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀφθονία δειγμάτων τῆς χαλκῆς, μυκηναίας καὶ γεωμετρικῆς περιόδου, περὶ ὧν ἐλάχιστα καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσαφῆ καὶ ἀβέβαια εἶναι γνωστὰ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὡς πρὸς τὴν ὅλην Θεσσαλίαν ἐν γένει.

Σημαντικὰ ἐπίσης προτερήματα διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ χώρου τούτου πρὸς ἔρευναν εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐδάφους: δὲν θὰ ἐνοχληθῇ οὐδαμοῦ ὁ ἐρευνητής, προσκρούων εἰς ἀπαλλοτρίωσιν οἰκίας, καλύβης ἢ μάνδρας, μὴ ὑπαρχούσης μηδεμιᾶς καθ' ἅπασαν τὴν περιοχὴν καὶ πολὺ πέρα τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἢ χωραφίου ποτιστικοῦ, ἢ ἀμπελῶνος, ἢ συνδένδρου τόπου, οἷα ἐπίσης δὲν ὑπάρχουσι σχεδὸν ὁλοτελῶς εἰς ἀκτῖνα ὅλων χιλιο-

μέτρων ἀπ' αὐτῆς. Δὲν διεταράχθη δέ, ὡς φαίνεται, οὐδὲ εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων, Χριστιανῶν, Βυζαντινῶν, Ἑνετῶν, Τούρκων καὶ ὁμοίων· διότι οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται κτίσμα τι σπουδαῖον οὐδὲ συστὰς οἰκιῶν ἐκ τῶν χρόνων τούτων. Μόνον κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐταράχθησαν τὰ ἐρείπια δι' ἀποφορᾶς λίθων, πρὸ πάντων τοῦ τείχους, καὶ συνόπτων ἐξειργασμένων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ ἐπιγραφῶν ἐπὶ στηλῶν, ἐκ τῶν ναῶν καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἀποκομιζομένων ἐκεῖθεν ἀπὸ 100 ἢ 200 ἐτῶν πρὸς κόσμησιν Τουρκικῶν νεκροταφείων καὶ κατασκευὴν οἰκιῶν τῶν παρακειμένων χωρίων, καὶ πρὸ πάντων τῆς πόλεως Λαρίσης.

Οὕτως ἐν πολλοῖς ἡ ἐμφάνισις τῆς Κραννῶνος εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τῶν Μυκηνῶν, εἰς μείζονα τῆς Ἀργολικῆς πόλεως κλίμακα κατεχούσης τὸν μυχὸν μεγίστης καὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος, τοῦ Πελασγικοῦ Ἄργους, ὡς ἐκεῖναι τὸ ἀπόμερον ἄκρον τοῦ μικροῦ Ἄργους ἐπίσης, καὶ προβαλλομένης πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἐρευνητοῦ ὁμοίως ἐρήμου καὶ σιωπηλῆς. Καὶ ὅμως δὲν διεσώθη τι οὐδὲ παρ' Ὁμήρῳ περὶ αὐτῆς, ἐνῷ τοὺς γυμνοὺς βράχους καὶ τὸ ξηρὸν ἔδαφος τῶν Μυκηνῶν ἔχει καθαγιάσει ἡ Μοῦσα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ· τίς οἶδεν ὅμως, ἂν δὲν προώρισται καὶ μόνη ἡ σκαπάνη, εὐστόχως καθοδηγουμένη, νὰ ὑποδυθῇ πρόσωπον Μούσης διὰ τὴν Κραννῶνα; ἐγὼ τοὐλάχιστον εἶμαι πεπεισμένος ὅτι καὶ ἡ Κραννὼν θὰ παρουσιάσῃ ἐπιστημονικὰς ἐκπλήξεις, ὡς αἱ Μυκῆναι, ἐὰν προσηκόντως ἐξερευνηθῇ ποτέ.

Δυστυχῶς ἡμεῖς ἐφέτος ἔσχομεν ἐξαιρετικὰς καὶ ἀπροσδοκήτους δυσχερείας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς: ἐν πρώτοις, λαβόντες παρὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὸ φιλοτίμως διατεθὲν δι' ἐρεύνας ἐν Κραννῶνι χρηματικὸν ποσὸν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου, καὶ μεταβάντες ἐκεῖσε τότε, εὕρομεν ἀφόρητον καύσωνα καὶ σκληρότατον ἐκ τῆς πολυμήνου ἀνομβρίας ἔδαφος, ἐξ οὗ ἀνετινάσσετο ὁ σκαφικὸς «κασμᾶς» ὡς ἄλλος μικρὸς Καπανεύς, ταντaλωθεὶς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τοῦ τείχους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν Θηβῶν, πλεῖστον μὲν σπινθηροβολῶν καὶ ἀπαμβλυνόμενος, ἐλάχιστον δὲ χῶμα ἀνασκάπτων· ἐξ ἄλλου οἱ ἐργάται, καταστάντες ἐπ' ἐσχάτων ἀφορήτως ἀπαιτητικοὶ καὶ καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἔν τινι ἔργῳ, ἀπεποιοῦντο εὐλόγως τούτου ἕνεκα νὰ ἐργασθῶσιν, ἄλλως τε καὶ μαστιζόμενοι ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν καὶ εὑρίσκοντες ὑπερδιπλάσιον ἡμερομίσθιον εἰς θεριστικὰ καὶ ἁλωνιστικὰ ἔργα.

Προσόμοιον ἀποτέλεσμα ἔσχον καὶ δύο ἕτεραι διάπειραι ἡμῶν πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου κατ' Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον: ἐλαχίστη βροχὴ πεσοῦσα, δὲν ἤρκεσε νὰ ἁπαλύνῃ τὸ ἔδαφος. Τέλος κατ' Ὀκτώβριον εἰργάσθημεν ὁπωσδήποτε καίτοι ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν: ἄνεμοι σφοδροί, ἰδίως ὁ ἐκεῖ λεγόμενος Καλαμπάκας, βροχαὶ ἀπρόοπτοι καὶ θυελλώδεις μετὰ καταιγίδων, ἀτμοσφαιρικαὶ μεταπτώσεις ἀπότομοι, διέκοπτον ἐπὶ ὥρας ἑκάστοτε τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ μᾶς ἠνάγκαζον νὰ ζητῶμεν συχνάκις καταφύγιον εἰς τὰ πλησίον χωρία τοῦ Χατζηλάρ, Δοξαρᾶ, Τεκελῆ, ἱκανὸν ἀπέχοντα καὶ ἄνευ στερεᾶς ὁδοῦ, ἀλλὰ διὰ πηλωδῶν ἀτραπῶν συγκοινωνοῦντα μετὰ τῆς ἐρευνωμένης περιοχῆς.

Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐφετεινῶν ἡμῶν ἐπὶ ἀρχαιολογικῶς παρθένου καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐξερευνωμένου ἐδάφους ὑπῆρξε κατ' ἀρχὴν λόγου ἄξιον. Ἐπὶ ὑψώματος ἐντὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπετύχομεν μετὰ πολλὰς δοκιμάς, ἐκτεταμένον σωρὸν ἀμόρφων ἐρειπίων, ἐνιαχοῦ εἰς μέγα βάθος ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ἐξικνουμένων, ἅτινα ἐμφανῶς ἀνήκουσιν εἰς ναὸν σημαντικόν, τὸν ὁποῖον φαίνεται ὅτι οἱ ἀποκομίζοντες λίθους ἔχουσι διαταράξει, ἐκλέγοντες τοὺς καταλλήλους πρὸς τὸν ἑκάστοτε σκοπὸν των, καὶ ἀνατρέποντες τοὺς ὑπολοίπους, θραύοντες δὲ τοὺς ὀγκώδεις διὰ «βαργιᾶς»· ἔκ τινων θραυσμάτων πηλίνων ἀγαλματίων, ἐκ τμημάτων ἐπιγραφῶν, ἐκ μικρῶν χαλκωμάτων, βάθρων καὶ στηλῶν ἐξ ἀναθημάτων φαίνεται ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἀποτελῶν τὸ ἀρχεῖον τῆς πόλεως, οὗτινος ἡ ἀποκάλυψις εἶναι μὲν ἐργώδης καὶ πολυδάπανος, ἀλλ' ἀνταξία τοῦ κόπου καὶ τῆς δαπάνης.

Ὁπωσδήποτε ὁ ναὸς οὗτος ἀνασκαπτόμενος θὰ ἀποδώσῃ ἀναμφιβόλως πολὺ μεγάλης σημασίας καὶ πλούσια εὑρήματα ποικιλώτατα, διότι καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἐρειπίων καὶ ἡ βαθεῖα ἐπίχωσις πλεῖστα διεφύλαξε καὶ ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου διηγοῦνται χωρικοί τινες τοῦ Χατζηλὰρ ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνεύρισκον κατὰ τὴν ἄροσιν «ἀραπάκια», ἤτοι χαλκᾶ εὐμεγέθη ἀγαλμάτια «ἀπὸ μίαν ἕως τρεῖς πιθαμὲς», τὰ ὁποῖα ἢ ἀπέρριπτον οἱ ἁπλούστεροι θεωροῦντες αὐτὰ «δαιμονικὰ», ἢ ἐκόμιζον οἱ τολμηρότεροι πρὸς τὰ παιδάριά των, διὰ νὰ παίζωσιν. Ἐπίσης ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι εὑρέθη ποτὲ «ἀποθήκη μὲ σαΐτες μπακιρένιες», πιθανῶς χαλκᾶ βέλη δοράτων καὶ βέλη ἐξ ἀναθημάτων, τροπαίων, δεκατῶν λαφύρων κ.τ.λ.

Πρὸς τούτοις ἐδοκιμάσαμεν διὰ σκαφῶν τύμβους τινὰς τῶν μικροτέρων, ἵνα ἴδωμεν ἂν ὑπόκεινται καμαρωτοὶ ἢ τετράγωνοι τάφοι τῆς πρώτης Μακε-

δονικῆς περιόδου, ἢ μήπως θολωτοὶ τῆς Μυκηναίας ἢ Γεωμετρικῆς· κατελήξαμεν δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν τῷ παρόντι δύο ἐκ τῶν προχείρως δοκιμασθέντων περικλείουσι θολωτοὺς τάφους· ἀλλ' ἡ ἀνεύρεσις τῶν «δρόμων» αὐτῶν καὶ παραιτέρω τῆς θύρας καὶ τοῦ θόλου δὲν ἐβεβαιώθη ἐφέτος, διότι καὶ ἄλλως δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ὑπόδειξιν τῶν δρόμων, ἐπειδή, ὑπολογίζοντες ὅτι οὔτε ἡ δοθεῖσα ἡμῖν πίστωσις οὔτε ὁ πρὸς χειμῶνα βαίνων χρόνος ἐξήρκουν πρὸς ἐκχωμάτωσιν καὶ πλήρη ἐξερεύνησιν τῶν ἔνδον, ἐφοβούμεθα εὐλόγως, μήπως οὗτοι συληθῶσιν ὑπὸ ἐπιτηδείων θησαυροθηρῶν, ἀφθονησάντων ἐσχάτως καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὄντως τοῦ τόπου τούτου ὅλως δυσφυλάκτου καὶ ἐρήμου, ἐὰν ὑπεδεικνύομεν τοὺς δρόμους καὶ ἀφίνομεν ἀνεξερεύνητον ἕρμαιον τοῦ τυχόντος εὕρημα ἕτοιμον.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους προετιμήσαμεν νὰ ἀναβάλωμεν τὴν ἐργασίαν εἰς εὐθετώτερον χρόνον, καίπερ λυπούμενοι ὅτι δὲν ἔχομεν ἐφέτος νὰ παρουσιάσωμέν τι ἐμφανὲς καὶ θετικὸν εὕρημα ἐκ τῆς ὀλβιωτάτης πατρίδος τῶν Σκοπαδῶν.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

10. ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΛΕΥΚΤΡΟΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΠΙΚΗΣ.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς παρὰ τὰ Λεῦκτρα τῆς Θεσπικῆς ἐκτελεσθείσας ἐργασίας ἔχω νὰ ἀνακοινώσω τὰ ἀκόλουθα:

Γνωστοὶ ἦσαν ἀπὸ πολλοῦ λίθοι τινὲς ἀνάγλυπτοι ἀποκείμενοι 10 περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας ἔξωθεν τοῦ χωρίου Παραπούγγια. Καὶ ἄλλοι μὲν αὐτῶν ἦσαν ἡμικεχωσμένοι, ἄλλοι δὲ πάλιν σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τεθαμμένοι εἰς τὴν γῆν. Ἕνεκα τῶν ἐπί τινων τῶν λίθων τούτων γεγλυμμένων ἀσπίδων καὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ οὗτοι ἔκειντο, οὐ μακρὰν δηλονότι τῶν Λεύκτρων, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Θεσπικῆς, εἶχε πάλαι ἐξενεχθῇ ἡ εὔλογος εἰκασία, ὅτι οἱ ἐν λόγῳ λίθοι θὰ ἀπήρτιζόν ποτε τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων μνημονευόμενον τρόπαιον τῆς ἐν Λεύκτροις νίκης τοῦ Ἐπαμεινώνδου (371 π. Χ.).

Πρόχειρος ἐξέτασις τῶν λίθων γενομένη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μὲ ἔπεισεν, ὅτι τοῦ μνημείου ἐσῴζοντο τεμάχια ἱκανά, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσιν οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀναπαράστασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τόπου ἀναστήλωσιν τοῦ τροπαίου, ἣν καὶ κατὰ πρότασίν μου ἀνέλαβε νὰ ἐκτελέσῃ ἰδίαις

δαπάναις ἡ Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία κατὰ τὸ λῆγον τοῦτο ἔτος, ἀναθέσασά μοι τὴν διεύθυνσιν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν.

Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκοντο οἱ λίθοι τοῦ μνημείου, εἶνε εὐνόητον, ὅτι τῆς ἀναστηλώσεως προηγήθη ἀνασκαφή, τοῦτο μὲν πρὸς ἔκχωσιν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, καταμέτρησιν καὶ σχεδίασιν αὐτῶν, τοῦτο δὲ πρὸς εὕρεσιν τοῦ θεμελίου, ἐφ᾽ οὗ θὰ ἡδράζετο τὸ μνημεῖον.

Ἡ ἀνασκαφὴ λόγῳ μακρᾶς ἀπασχολήσεώς μου ἐν Ἄρτῃ καὶ Οἴτῃ κατέστη δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ μόλις τὴν 29ην Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. διήρκεσε δὲ τριήμερον δαπανηθέντος ποσοῦ ἐν συνόλῳ δρχ. 325. Καὶ οἱ μὲν λίθοι ἐξεχώσθησαν πάντες, κατεμετρήθησαν καὶ ἐσχεδιάσθησαν· τὸ ζητούμενον ὅμως θεμέλιον δὲν ἀνευρέθη δυστυχῶς, τοὐλάχιστον ἐν τῷ χώρῳ ἐφ᾽ οὗ ἔκειντο οἱ λίθοι, καίτοι ἡ ἀνασκαφὴ προὐχώρησε μέχρι βάθους 1.50 μ. συναντήσασα τὸ παρθένον ἔδαφος. Τεμάχια μόνον πλίνθων ἀσβεστόχριστα εὑρίσκοντο ἐν τοῖς χώμασι συμπεφυρμένα μετὰ χαλίκων καὶ κροκάλων, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἴχνος τοίχου. Εἰκάζω τούτου ἕνεκα, ὅτι ὁ ἐφ᾽ οὗ οἱ λίθοι χῶρος θὰ εἶχε καὶ πάλαι σκαφῇ, διότι τὰ χώματα ἦσαν λίαν τεταραγμένα καὶ ἀνομοιόμορφα.

Ἐκ τῶν ἐξετάσεων καὶ καταμετρήσεων τῶν λίθων συνάγω τὰ ἑξῆς συμπεράσματα περὶ τῆς μορφῆς τοῦ τροπαίου, ἅτινα θέλω λεπτομερέστερον ἐκθέσει ἐν εἰδικῇ πραγματείᾳ δημοσιευθησομένῃ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι.

Τὸ μνημεῖον ἀπηρτίζετο ἐκ 5 ἐν ὅλῳ μερῶν, ἤτοι: 1) ἑνὸς θεμελίου, εἰς ὃ ἀναμφιβόλως ἀνήκουσι μεγάλοι τινὲς ὀρθογώνιοι λίθοι τροχμαλοπαγεῖς συναποκείμενοι μετὰ τῶν ἀναγλύπτων κατὰ χώραν, 2) μιᾶς κυλινδρικῆς βάσεως διαμ. 3.00 μ. καὶ ὕψους 0.68 μ. ἀπαρτιζομένης ἐκ δέκα τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἐξωτερικῶς ἀνάγλυπτον ἀνὰ μίαν τρίγλυφον καὶ μίαν μετόπην, 3) ἐκ χθαμαλοῦ τινος γείσου στέφοντος τὰς μετόπας καὶ τριγλύφους, 4) ἐξ ἑνὸς κολούρου μετὰ παραβολικῆς γενετείρας κώνου ὕψ. 0.82 μ. ἀπαρτιζομένου ἐξ ὀκτὼ τεμαχίων, ὧν ἕκαστον φέρει ἐξωτερικῶς ἀνάγλυπτον ἀνὰ μίαν στρογγύλην ἀσπίδα καὶ τέλος 5ον) ἐκ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ ὁπλίτου, ὅπερ εἰσήρχετο εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κολούρου κώνου καταλειπομένην ἄνω μεγάλην ὀπὴν (διαμ. 1,35 μ.).

Καὶ τοῦ μὲν ὁμοιώματος οὐδὲν τμῆμα σῴζεται σήμερον· τῶν δὲ λοιπῶν μερῶν ἐκ μὲν τῶν 10 λίθων τῆς μετὰ τριγλύφων βάσεως σῴζονται τέσσαρα τεμάχια, ὧν τρία μὲν ἐπὶ τόπου, τὸ δὲ τέταρτον νοτιώτερον παρερριμμένον

ἔν τινι ἀγρῷ. Τοῦ γείσου σῴζεται ἐπίσης εἰς 20 μέτρων ἀπόστασιν μεγα τεμάχιον, τῶν δὲ ἀσπιδηφόρων τεμαχίων περισῴζονται ἐν καλῇ διατηρήσει τὰ 7. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τελευταῖα ταῦτα εἶναι καὶ τὰ κυρίως χαρακτηριστικὰ μέρη τοῦ τροπαίου, εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἀναστήλωσις ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀναπληρουμένου τοῦ 8ου ἀσπιδηφόρου τεμαχίου διὰ τοιχοποιίας ἢ δι' ὁμοιώματός τινος καὶ κατασκευαζομένης κυλινδρικῆς βάσεως μελλούσης νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν κάτωθεν τῶν ἀσπίδων κύλινδρον. Ἡ ἐργασία ἔμελλε νὰ ἄρξηται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ὀκτωβρίου, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐματαιώθη λόγῳ τῶν συνεχῶν βροχῶν, ὧν ἕνεκα ὁ χῶρος, ἐν ᾧ θὰ κατεσκευάζετο τὸ θεμέλιον, κατεκλύσθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα λόγῳ τῆς ἀργιλώδους συστάσεως τοῦ ἐδάφους δὲν ἠδύναντο ν' ἀπορροφηθῶσιν, ἀλλ' ἐλίμναζον. Τούτου ἕνεκα ἀπεφάσισα νὰ ἀναβάλω τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου εἰς ἐποχὴν εὐνοϊκωτέραν δι' οἰκοδομικὰς ἐργασίας. Καὶ ἐκάλυψα ἐκ νέου τοὺς λίθους διὰ χωμάτων διὰ τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς.

Ἡ ἐξέτασις τῶν λίθων ἑκάστων πλὴν τῆς ἐξακριβώσεως τῆς μορφῆς τοῦ τροπαίου, ἣν ἐφανέρωσεν, ὑπῆρξε διδακτικὴ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς κατασκευῆς τοῦ μνημείου. Παρετήρησα δηλ. ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ τρόπαιον μελῶν εἶναι ἐσωτερικῶς ἀμελής πως καὶ ἁδρὰ μὴ συμβιβαζομένη πρὸς τὴν ἐπιμελῆ ἐργασίαν τῶν λοιπῶν ἐν Βοιωτίᾳ γνωστῶν ἔργων τοῦ 4ου π. χ. αἰ. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκλόνισε τὴν πίστιν μου ἐπὶ τὴν ἐκ τοῦ 4ου αἰ. προέλευσιν τοῦ μνημείου τὸ σχῆμα τῶν συνδέσμων του, οἵτινες ἀντὶ τῶν ἀναμενομένων διπλῶν ταῦ εὑρέθησαν πειόσχημοι. Οἱ δύο ἀνωτέρω τεχνικοὶ λόγοι συνδυαζόμενοι καὶ πρὸς τὴν ἐν τοῖς χώμασιν ἀνεύρεσιν πλίνθων μὲ κάμνουσι νὰ ὑποθέτω, ὅτι τὸ τρόπαιον δὲν δύναται νὰ εἶναι τοῦ α') ἡμίσεος τοῦ 4ου αἰ., ἤτοι σύγχρονον τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ὡς μέχρι τοῦδε ὑπετίθετο, ἀλλὰ κατὰ ἕνα τοὐλάχιστον αἰῶνα μεταγενέστερον, κατασκευασθὲν πιθανῶς κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς ἢ τὸ πολὺ τοὺς Αὐγουστείους χρόνους.

Α. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

11. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΝΙΚΟΠΟΛΕΙ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Τῇ 6 Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἠρξάμην τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν ἐν ᾗ θέσει πέρυσιν εἶχον ἀποκαλύψει τὸ πρῶτον μέγα καὶ πολυτελές, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων, χριστιανικὸν ἵδρυμα, ὅπερ

τότε δὲν ἐπρόφθασα νὰ ἀνακαλύψω ἐξ ὁλοκλήρου. Τοῦτο κεῖται κάτωθεν καὶ πρὸς Β. τῆς μεγάλης Δεξαμενῆς τῆς Νικοπόλεως, τῆς κοινῶς Βαγένας καλουμένης καὶ σχεδὸν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὸ 99 χιλιόμετρον περίπου.

Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀπεκάλυψα ὁλόκληρον τὴν εἴσοδον, ἥτις ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη, διότι ἡ πύλη αὐτῆς ἔχει εὖρος 4 σχεδὸν μέτρων ἐν τῷ προδόμῳ, ὅστις εἶνε πλακόστρωτος· ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, οἷον κίονες ὁλόκληροι, λεῖοι, ἄνευ ῥαβδώσεων, εἶτα κιονόκρανα κορινθιακὰ καὶ ἰονικά, παραστάδες διλόβων χριστιαν. παραθύρων, ὑπέρθυρα κλπ. κλπ. πρὸς δὲ τὸ Β. μέρος ἀπεκαλύφθη τετράγωνος ἑνὸς μέτρου καί τι πλέον πλάτους ἰσόγειος κρύπτη καὶ βάθους 3 $^1/_2$ μ. μὲ 5 βαθμῖδας, ἐν ᾗ ἀνευρέθησαν ὀστᾶ, σιδηρᾶ ῥάβδος καί τινα θραύσματα γλυπτὰ μαρμάρινα. Πρὸς τί αὕτη ἐχρησίμευεν εἶναι ἄγνωστον. Πρὸ τῆς πύλης δ'ὅμως τῆς εἰσόδου, πρὸς τἀριστερὰ ἀπεκαλύφθη μικρὸν παρεκκλήσιον, μήκ. 9 $^1/_2$ μ. καὶ πλ. 4 μ. ἔχον μεγάλην ἀψῖδα πρὸς Α. Τὸ δάπεδον τοῦ παρεκκλησίου τούτου κοσμεῖται ὑπὸ θαυμασίου ψηφιδωτοῦ, ἀπαραμίλλου ἁρμονίας συνθέσεως καὶ κατασκευῆς. Εὐτυχῶς ἐσώθη ὁλόκληρον σχεδόν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ παρίστανται ἐντὸς τῆς ἀψῖδος ἀκτῖνες ἐκ τοῦ κέντρου ἐκπεμπόμεναι καὶ πληροῦσαι ὁλόκληρον τὸ ἡμικύκλιον αὐτῆς. Αὗται θὰ ἐκπορεύωνται ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι κάτωθεν αὐτῶν πρὸ τῆς ἀψῖδος παρίσταται μεγάλη γάστρα ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδὸς ἐρειδομένη, ἐξ ἧς ἀναφύεται πρὸς τ' ἄνω ἄμπελος, ἧς δύο κλάδοι τεράστιοι ἀνακλαδούμενοι πρὸς τ'ἄνω, εἶτα κατέρχονται ἑκατέρωθεν καὶ πληροῦσι μὲ τὰ φύλλα καὶ τὰς σταφυλὰς αὐτῶν ὁλόκληρον μέγαν κύκλον, 2 μ. περίπου διαμέτρου. Ἐπὶ τῶν δύο κλάδων τῆς ἀμπέλου, ἄνωθεν τῆς γάστρας ἵστανται δύο ταῴ, ὧν τὸ πτέρωμα κοσμεῖται δι' ἐξαισίων τοὺς χρωματισμοὺς ὀφθαλμῶν. Καὶ ἡ μὲν γάστρα συμβολίζει τὴν χριστιαν. Ἐκκλησίαν, ἡ ἄμπελος τὸν ἱδρυτὴν ταύτης τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, οἱ δὲ ταῴ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἣν ἐξασφαλίζει ἡ πίστις εἰς αὐτόν. Τὸ ὅλον λοιπὸν τῆς διακοσμήσεως ταύτης ἐκτὸς τῆς ἐξόχου γραφικῆς τελειότητος ἐγκλείει καὶ τοσοῦτο βαθὺν συμβολισμὸν καὶ τοιαύτην ὑψηλὴν τοῦ χριστιαν. δόγματος φιλοσοφίαν! Εὐθὺς μετὰ τὸν κύκλον τοῦτον, εἰς ἀπόστασιν 1 μ. περίπου ἕπεται ἕτερος συμμετρικὸς ἰσομεγέθης σχεδὸν κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαγράφονται ποικίλα βυζαντινὰ κοσμήματα, εἰς δὲ τὰς τέσσαρας ἑνὸς κεντρικοῦ σταυροῦ ἄκρας τέσσαρες δελφῖνες θαυμασίας τέχνης. Πέριξ δὲ τῶν δύο κύκλων ὁμοῦ δια-

θέτει ὡς πλαίσια τούτους πλατεῖα ζώνη ἐκ πολυχρώμου πλοχμοῦ, πέραν δὲ τούτου πρὸς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ παρεκκλησίου κλείει τὸν ὅλον διάκοσμον τοῦ δαπέδου πλατεῖα ζώνη 0,60 τοῦ μέτρου ἀποτελουμένη ἀπὸ κόσμημα λεπιδωτόν, φθάνον μέχρι τῶν κρασπέδων τῶν τεσσάρων τοίχων. Ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ ναΐσκου τούτου εἶχον γραφικὸν ὡραῖον διάκοσμον, ὅστις δ' ὅμως τελείως ἐξηφανίσθη, διότι οἱ τοῖχοι οὗτοι μόλις διεσώθησαν εἰς ὕψος 1 μ. καὶ ἐνιαχοῦ 0.50 μ.

Τοιοῦτο τὸ θαυμαστὸν τοῦτο νέον ψηφιδωτόν, ὅπερ θέλει καταλάβει ὁμοῦ μετὰ τοῦ περιφήμου ψηφιδωτοῦ τῆς ἐν Νικοπόλει πρὸ ἐτῶν ἀνακαλυφθείσης ὑπ' ἐμοῦ ἀρχαιοτάτης Βασιλικῆς Δουμετίου, ἐξέχουσαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χριστιαν. τέχνης θέσιν. Εὐτυχῶς δὲ ἡ Σ. Κυβέρνησις, συστάσει καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας, ἀπέστειλε πρό τινος ἐν Νικοπόλει διακεκριμένον καλλιτέχνην εἰδήμονα τῆς ψηφιδωτῆς τέχνης, ὅστις θέλει στερεώσει καὶ ἐπισκευάσει τοῦτο, διότι ἄλλως ὑπάρχει μέγας κίνδυνος ἐν τῷ μέλλοντι ταχέως νὰ καταστραφῇ. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀνάγεται εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῶν τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, δηλ. εἰς τὸν 5ον ἢ 6ον αἰ. μ.Χ. ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὁμοιότης τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς τέχνης καὶ τῆς ὅλης κατασκευῆς.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου ὑπάρχει Λουτήρ, οὗ αἱ θύραι ἦσαν συρταὶ ἐπὶ αὐλάκων σῳζομένων μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ κατωφλίου, ἐπίσης ὑπῆρχον φρέατα μὲ μαρμάρινα ὡραῖα στόμια. Τὰ φρέατα ταῦτα καθαρίσας εὗρον ἄφθονον ὕδωρ, ὅπερ μεγάλως εὐηργέτησε τὴν ἀνασκαφικήν μας ἐργασίαν ἐφέτος.

Ἱδρυτὴς δὲ τοῦ ἐξαισίου τούτου χριστιαν. ἱδρύματος ἦτο ὁ «ἁγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκίσων [1]), ὅστις τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν», ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ τὴν πύλην μεγάλης αἰθούσης τοῦ κτιρίου, ἧς ὁλόκληρον τὸ δάπεδον κοσμεῖται ὑπὸ ποικιλωτάτου ψηφιδωτοῦ. Ἡ αἴθουσα αὕτη κεῖται πρὸς Α. τοῦ προδόμου, ὃν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἔχει δὲ αὕτη μῆκος μὲν 12 μ., πλ. δὲ 6,30.

Ἐντὸς τῶν χωμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης εὑρέθησαν παντοῖα ὅσα

[1]) Ὁ φιλομουσότατος οὗτος ἱεράρχης ὡς καὶ οἱ δύο Δουμέτιοι, οἱ ἱδρυταὶ τῆς Βασιλικῆς Νικοπόλεως, νῦν τὸ πρῶτον γίνονται γνωστοί, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ μνημονευόμενοι. Καὶ εἰσὶν ἐν τούτοις οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπέροχοι ἀρχιερεῖς διὰ τὴν φιλομουσίαν καὶ τὸν πρὸς τὰς τέχνας ἔρωτα αὐτῶν ἐφάμιλλοι τῶν ἐπιφανεστάτων κληρικῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τῶν Παπῶν τῆς Ῥώμης.

εὑρήματα, οἷον πολλαὶ χαλκαῖ ἁλύσεις, κοσμήματα χαλκᾶ βυζαντινά, πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ ἐκ μαρμάρου τεμάχια καὶ ἄλλα τινά, ἅτινα πάντα περισυνέλεξα ἐντὸς ἑνὸς τῶν θολωτῶν διαμερισμάτων τῆς μεγάλης δεξαμενῆς, ὅπερ μετέβαλον εἰς πρόχειρον τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν Μουσεῖον. Ἐκεῖ μετέφερον καὶ ἄλλα τινὰ εὑρήματα ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Νικόπολιν καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς ἀγρῶν περισυλλεγέντα. Μεταξὺ τούτων ἀξιολογώτατον εἶναι μέγα μαρμάρινον ὑπέρθυρον, τὸ ὁποῖον ἀνεῦρον ἐν τῇ κατεδαφισθείσῃ ὑπὸ τῶν χωρικῶν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὡραίᾳ ἐπαύλει τοῦ γνωστοῦ ἐν Πρεβέζῃ Χουσεῒν Πασᾶ. Δυστυχῶς τοῦτο δὲν εἶναι ὁλόκληρον, διότι λείπει μέγα ἴσως τεμάχιον ἐκ δεξιῶν.

Ἡ διακόσμησις αὐτοῦ εἶνε πλουσιωτάτη. Ἐν τῇ ἄνω ἐπιφανείᾳ εἶναι ἀναγεγραμμένη θαυμαστὴ ἄκανθα, ἥτις ἐξελίσσεται ὡς κυκλικὸς μαίανδρος ὀφιοειδής, εἰς δὲ τὰ κενὰ αὐτοῦ ὑπάρχουν τετράφυλλοι ῥόδακες.

Κάτωθεν ταύτης φέρεται μὲ ὡραίους χαρακτῆρας ἡ ἐπιγραφή.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ—ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΑ
[ΗΚΑΙΑΓΕΝ - - -
ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΣ
[ΥΠΕΡΗΣ - - -

Τὸ μῆκος τῆς γλυφῆς ταύτης εἶναι 1,62, τὸ ὕψος 0,37, τὸ δὲ πάχ. 0,43.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Πρεβέζῃ Μουσεῖον, ὅπερ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῆς κατήρτισα, ἐπλουτίσθη διὰ νέων προσκτημάτων [1]), πολλοὶ δὲ ἡμεδαποί τε καὶ ξένοι ἐπισκέπτονται τοῦτο ἐν τοῖς ἰσογείοις τοῦ Δημαρχείου Πρεβέζης στεγαζόμενον. Ἀλλὰ τὸ οἴκημα τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς ἀντάξιον τοιούτων κειμηλείων, διὸ ἐπανειλημμένως ἔκαμα ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργείας, ἵνα παραχωρηθῇ ἡμῖν τὸ ἐν Πρεβέζῃ Τζαμίον τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως, ὅπερ ἔχει ἐπιτεταγμένον τὸ Ε΄. Σῶμα Στρατοῦ πρὸς φύλαξιν πυρομαχικῶν. Ἐφέτος κατώρθωσα χάρις εἰς τὴν ἐκεῖ παρουσίαν τοῦ Πρίγκηπος Ἀνδρέου ὡς Διοικητοῦ τοῦ Ε΄ Σώματος, ἵνα διαταχθῇ ἡ ἐκεῖθεν μεταφορὰ τῶν πυρομαχικῶν, ὧν ἄλλως τε ἡ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως τοποθέτησις εἶνε ἐπικινδυνοτάτη, οὕτω δ' ἐλπίζω ὅτι ἐκκενούμενον θέλει χρησιμοποιηθῇ ὡς Μουσεῖον Ἀρχαιολογικόν.

Ὀλίγον προτοῦ ἀναχωρήσω ἐκ Πρεβέζης ἔκαμον διάλεξιν ἐν αὐτῇ

[1]) Πάντων τῶν νέων προσκτημάτων τοῦ Μουσείου Πρεβέζης δημοσιεύω προσεχῶς ἐν τῷ Ἀρχαιολογ. Δελτίῳ λεπτομερῆ περιγραφήν. Πρβλ. Ἀρχ. Δελτ.

περὶ τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν μνημείων τῆς Νικοπόλεως, καθ' ἣν παρέστησαν ὅ,τι ἐπίσημον καὶ διακεκριμένον περικλείει ἡ μικρὰ αὕτη ἠπειρωτικὴ πόλις. Αἱ εἰσπράξεις τῆς διαλέξεως ταύτης [1]) διετέθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνιδρύσεως ἀναμνηστικοῦ Μνημείου ἐν Νικοπόλει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης, διότι ὡς γνωστὸν ἡ μάχη, ἥτις ἐδώρησε τὴν ἐλευθερίαν εἰς αὐτὴν, ἐδόθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἱστορικωτάτης πόλεως τοῦ Αὐγούστου, ἧς τὸ ὄνομα εἶνε τοσοῦτον αἴσιος οἰωνὸς διὰ τὴν Νίκην. Τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνιδρύσεως τοῦ Μνημείου τούτου εἶχον ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, πλειστάκις δ' ἐνήργησα πρὸς πραγματοποίησίν της, δυστυχῶς δ' ὅμως αἱ ἀντίξοοι περιστάσεις δὲν ἐβοήθησαν ταύτην. Ἤδη ἐλπίζω ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ, τοῦτο δὲ θὰ συντελέσῃ, ὥστε ὁ περὶ τὸ Μνημεῖον χῶρος νὰ εὐπρεπισθῇ καὶ δενδροφυτευθῇ, οὕτω δ' οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰ σεπτὰ τῆς Νικοπόλεως ἐρείπια νὰ εὑρίσκωσι καὶ μικράν τινα σκιὰν ἐν τῇ ἀδένδρῳ ἐκείνῃ νεκρᾷ πόλει [2]).

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

12. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΙΦΝΩι ΕΡΕΥΝΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΠΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑι ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

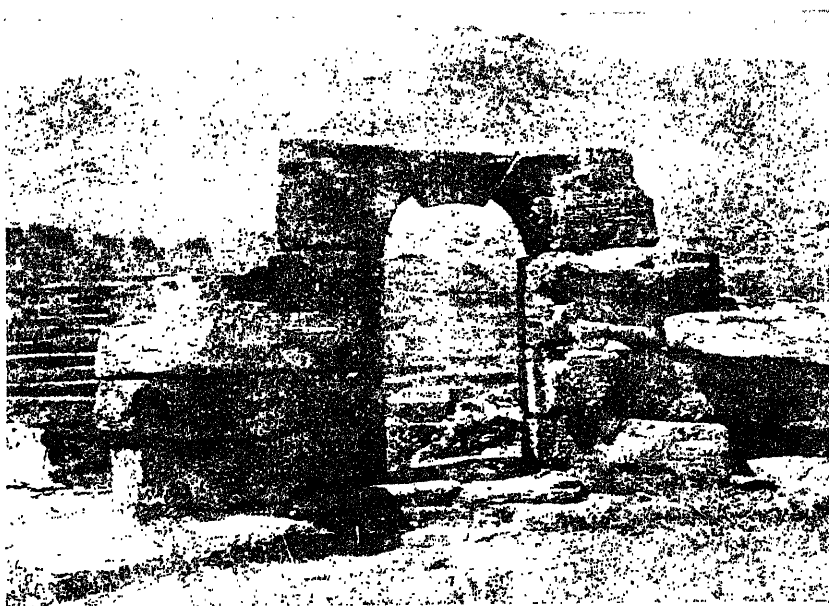
Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας μετέβην εἰς Σίφνον περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου καὶ παρέμεινα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἀσχοληθεὶς εἰς ἔρευναν καὶ μελέτην ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων πύργων αὐτῆς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγ. Νικήτα. Πόρισμα τῆς ἐργασίας ταύτης ὑπῆρξε τὸ ἑξῆς.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πύργων, οὓς ἠρεύνησα ἄλλοτε, προσέθηκα ἤδη καὶ ἄλλους. Εὗρον ἐν ἐρειπίοις μικρὸν τοιοῦτον πέραν τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγ. Νικήτα, περὶ ἧς κατωτέρω. Ὅμοιον εἰς θέσιν Καμπαναριὸ κατὰ τὴν Χερρόνησον καὶ οὐχὶ τὸ Καμπαναριὸ ἀντικρὺ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων· ἐπὶ

[1]) Ἐκ τῆς διαλέξεως ταύτης εἰσπράχθησαν περὶ τὰς τρισχιλίας δρ.

[2]) Τελευτῶν ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω πάσας τὰς Διοικητ. καὶ στρατιωτικὰς ἀρχάς, αἵτινες μεγάλως ὑπεβοήθησαν τὸ ἔργον μου. Ἰδιαιτέρως δὲ πρέπει νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας πρὸς τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης Κον Ἰ. Ρέντζαν, ὅστις παντοιοτρόπως μὲ συνέδραμεν ἐν μέσῳ ἀπείρων δυσχερειῶν, ἃς συνήντησα ἐφέτος ἐν Νικοπόλει. Ὁ κ. Ῥέντζας ἀντελήφθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος τὴν μεγάλην σημασίαν, ἣν ἔχει ἡ Νικόπολις διὰ τὴν ὅλην Ἤπειρον, ἰδιαίτατα δὲ διὰ τὴν Πρέβεζαν Δεκάκις τοὐλάχιστον ἦλθεν εἰς Νικόπολιν, ἀφήσας πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν του, ἵνα ἐπὶ τόπου συζητήσωμεν καὶ λύσωμεν τὸ μέγα πρόβλημα τῆς διαφυλάξεως καὶ συντηρήσεως τῶν ἐν Νικοπόλει ἀρχαιοτήτων.

τούτου ὅμως ἦσαν μικρὰ νεώτερα κτίσματα (*εἰκ. 1*). Τρίτον εἰς θέσιν Παρασκευῆς πετάλι κατὰ τοῦ Πέτση, τέταρτον εἰς θέσιν Ῥαχαμὸν τοῦ Φάρου πρὸς Ν. τῆς νήσου. Μετὰ τοῦτο ἠσχολήθην ἐρευνήσας ἕνα τῶν πληρέστερον σῳζομένων Πύργων, τὸν τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῶν Ἐξαμπέλων. Οὗτος σῴζεται παρὰ τὴν ἄνω κώμην εἰς ὕψος 4,55 πρὸς Β. μετὰ διαμέτρου 10,30 ἐκ πρασίνου σχιστολίθου μετὰ ἀψιδωτῆς θύρας πρὸς Δ. πολὺ χαμηλῆς. Ἔξωθεν διατηρεῖται εἰς ἀρίστην θέσιν, ἔσωθεν ὅμως πολλάκις μετετράπη,

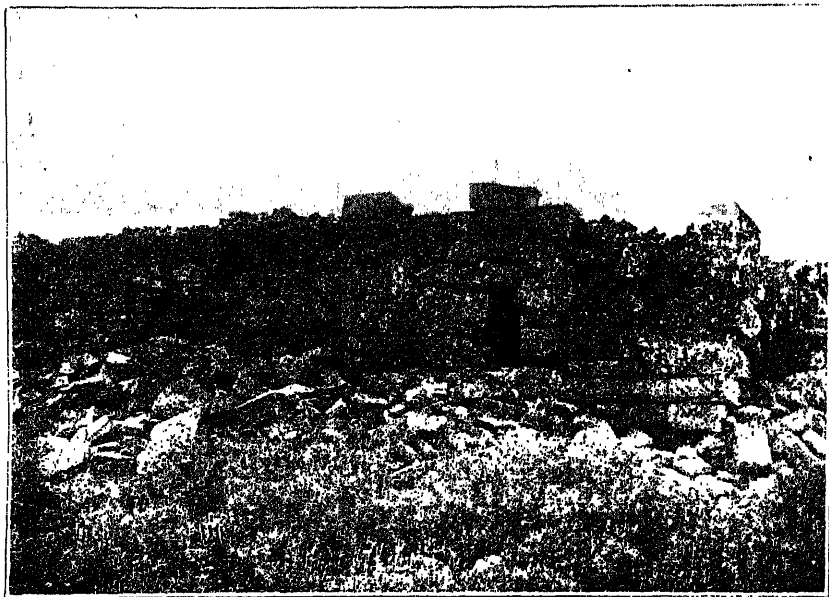

1. Σίφνος· εἴσοδος πύργου Καμπαναριοῦ.

κατεστράφησαν δὲ τὰ διαμερίσματα αὐτοῦ, τῆς δὲ κλίμακος οὐδὲ ἴχνος ἐφάνη. Τεμάχια ἀγγείων ἀνευρέθησαν καὶ ἐν τούτῳ, ὅμοια τοῖς τῶν ἄλλων πύργων. Καὶ εἰς τὸν παρὰ τὸν Ἀμπουρδέχτην πύργον κατὰ τὰ Β. τῆς νήσου τὰ αὐτὰ παρετηρήθησαν, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ καὶ πλήρης ἀρχαῖος συνοικισμός.

Τὸ κύριον ὅμως ἔργον, εἰς ὃ ἐτράπην κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἦτο ἡ μελέτη τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα. Ἡ θέσις καλεῖται οὕτως ἀπὸ ναΐσκου τοῦ ἁγίου Νικήτα, κεῖται δὲ πρὸς τὸ ΒΑ τῆς νήσου ἐπὶ πετρώδους ὀρεινῆς προεξοχῆς ἄνωθεν τῆς χώνης, ἔχουσα ὡραίαν θέαν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἥτις ἐπίκειται τῆς θέ-

σέως ταύτης, ἐκτισμένης κατὰ μικτὸν ἐνιαχοῦ τρόπον, ἠρεύνησα τό τε ὅλον καὶ τὰ διαμερίσματα αὐτῆς, ἐξ ἧς ἐρεύνης ἐφάνη τὸ σχῆμα τοῦ ὅλου τετραγωνικὸν ἐπίμηκες, διασῳζόμενον κατὰ τὴν πρὸς Β. καὶ Ν. πλευρὰν πληρέστερον, κατεστραμμένον δ᾽ ἐπὶ μέρους κατὰ τὴν Α. καὶ ἐντελῶς κατὰ τὴν Δ. Ἡ βορεία πλευρὰ περιλαμβάνει τρία διαμερίσματα ἐν εἴδει οἰκημάτων, τοσαῦτα δὲ καὶ ἡ πρὸς Ν. Τὸ τεῖχος ἐξ ὀγκωδῶν λίθων ἀνεξεργάστων εἰς τὴν ἔξωθεν ὄψιν σῴζεται εἰς ὕψος 2-3 μέτρων ἐνιαχοῦ. Ἔσωθεν

2. Σίφνος· ἀκρόπολις Ἁγ. Νικήτα.

εἶναι ἐκτισμένον διὰ λίθων μικροτέρων ἐξειργασμένων. Καὶ κατὰ τὴν πρὸς Α. καὶ κατὰ τὴν Δ. ὄψιν θὰ ὑπῆρχον διαμερίσματα, νῦν κατεστραμμένα. Κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς νοτίας πλευρᾶς ὑπάρχει τετραγωνικὸν ἄνοιγμα μέγα μετὰ διπλοῦ τοίχου ἔσωθεν, ἔχει δὲ κάθοδον κλιμακωτήν. Ἴσως ἐχρησίμευεν ὡς δεξαμενή. Μεταξὺ τῶν πέριξ οἰκημάτων ἐκτείνεται παμμεγίστη αὐλὴ ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους. Περὶ τὸ μέσον ταύτης, ἢ μᾶλλον πρὸς τὸ πρὸς Α. καὶ ἐγγὺς τοῦ ναΐσκου τοῦ νεωτέρου ἀνεῦρον βάσιν ἀρχαίου μεγάλου βωμοῦ κατεστραμμένην τὸ πλεῖστον, ἧς προφανὲς τὸ σχῆμα. Τὰ λείψανα αὐτοῦ ἔχουσι μῆκος καὶ πλάτος 3,30, εἶναι δὲ ἐκτισμένα ἐπὶ κεχαραγμένου καὶ ἐντετμημένου ἐπίτηδες κάτω τοῦ βράχου, ἐφ᾽ οὗ θεμελιοῦται.

Ἐν τοῖς διαφόροις διαμερίσμασι τοῦ τείχους ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ὅμοια πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις πύργοις, κατατεθέντα εἰς τὴν ἐντοπίαν μικρὰν συλλογὴν μετὰ τῶν λοιπῶν.

Κύριον πόρισμα τῆς τοῦ ἔτους τούτου μελέτης παρουσιάσθη ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς νήσου Σίφνου πύργοι ἐσχετίζοντο κατὰ τμήματα πρὸς τὰς τρεῖς Ἀκροπόλεις τὰς ἐπὶ τῆς νήσου. Μέρος δηλ. τούτων ἀνεφέρετο πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Κάστρου ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῶν, μέρος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ μέρος εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Νικήτα. Αἱ τρεῖς

3. Σίφνος· ἀκρόπολις Ἁγίου Νικήτα.

δὲ πάλιν ἀκροπόλεις, συγκεντροῦσαι τὰς εἰδήσεις ἑκάστη τοῦ διαμερίσματος αὐτῆς μετέδιδον πρὸς τὴν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς νήσου Ἀκρόπολιν, ὡς τὴν κεντρικήν, ἔνθα νῦν ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. Ἐκεῖ εὗρον τὰς βάσεις παναρχαίου, ἀλλὰ καὶ παμμεγίστου οἰκοδομήματος, προφανῶς μεγάλης ἀκροπόλεως, δι' ἧς ἐγίνετο ἡ μακρόθεν ἐπικοινωνία πρὸς τὰς πέριξ νήσους

Οὕτω καταφαίνεται ἤδη σαφῶς τὸ μέγα πλέγμα τῶν πύργων τῆς νήσου, δικαιολογεῖται δὲ καὶ ἡ πληθὺς αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ ὁ σκοπὸς ὡς καὶ ὁ σκοπὸς τῶν τεσσσάρων ἀκροπόλεων, καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

13. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΣΚΑΦΑΙ

Ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ ἡ σκαφικὴ ἐργασία ἐφέτος διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ διαρρέοντος τὸ ἱερὸν χειμάρρου. Νοτόθεν τῆς δυσμικῆς πομπικῆς ὁδοῦ, ἥτις μετὰ τῶν ἀνατολικῶν συμβάλλουσα ἔφερε διὰ γεφύρας πρὸς τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναόν, ἀπεκαλύφθη οἰκοδόμημα ὀκτώ που τετραγωνικῶν μέτρων· ἡ εἴσοδος, ἧς σῴζεται κατὰ χώραν ὁ οὐδός, μέγας ἀσβεστόλιθος πλ 1,88, ἦτο δίφυλλος (δικλίς), ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ δύο παραστάδων, αἵτινες κάλλιστα ἐπικεχριμέναι ἔφερον ἡμικιόκρανα δωρικοῦ ρυθμοῦ· οἱ τοῖχοι ἔνδον ἔφερον ζώνην ὑπομέλανος ἐπιχρίματος ὕψ. 0,30, πρὸς δὲ τῇ ὀροφῇ περιέθεε γεισίδιον κονιάματος λευκῶς ἐπικεχριμένου, ὑφ' ᾧ ζώνη ὕψ. 0.22, φέρουσα γραπτὰ πλέγματα ὑπέρυθρα, τὸ δὲ ὑπὸ ταύτῃ ἦτο ἐρυθρῶς κεχρωσμένον. Ἔξωθεν τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκαλύφθη λίθινος ὀχετός, δι'οὗ ὑπεντετράναντος τὸν νότιον τοῖχον τῆς πομπικῆς ὁδοῦ ἀπωχετεύοντο εἰς ταύτην τὰ Διὸς ὕδατα.

Κάτωθεν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐν βάθει 1,50 μ. ἀπεκαλύφθησαν ἀρχαιοτέρου κτίσματος θεμέλια ἐξ ὀγκολίθων ὀρθοστατῶν· καὶ παρὰ μὲν τὴν πομπικὴν ὁδὸν ἀποτελεῖται μικρὸν τετράπλευρον τριῶν που μέτρων μετὰ θυρώματος, ὁ δὲ ἀνατολικὸς αὐτοῦ τοῖχος χωρῶν πολλῷ νοτιώτερον τοῦ προειρημένου οἰκοδομήματος ἔφερεν ἐν μέσῳ ὑπὸ τὸ τούτου θύρωμα ἐπικαρσίως θύρωμα μικρότερον, ἐπικαμπτόμενος δὲ φέρεται πρὸς ἀνατολὰς ἐπικαρσίως ἄλλου τοίχου, μακροτάτου, 2,04 ὑπὲρ τοῦτον κειμένου καὶ ἔχοντος δύο θυρώματα. Δυσμόθεν τοῦ μακροῦ τούτου τοίχου ηὑρέθησαν δύο λύχνοι, ὧν ὁ μὲν εἶνε ἐν τῷ κέντρῳ διάκενος, ἵνα ἐμβάλληται ἐπὶ λυχνοστάτου, ὁ δὲ ἔφερε συμφυῆ τὸν λυχνοῦχον. Δυσμόθεν δὲ τοῦ μικροῦ τετραπλεύρου κτίσματος ηὑρέθη σιδηροῦν τραπέζιον τετράπουν καὶ δίωτον πλ. 0,32, ὕψ. 0,07.

Νοτόθεν τοῦ εἰρημένου κτίσματος ἀπεκαλύφθη ἐπικαρσίως τῆς κλειτύος τοῦ ὄρους κειμένη ἀντηρὶς ἰσχυρὰ ἐξ ὀγκολίθων τριῶν δόμων, ὕψ. 1,80, γενομένη ἕνεκα τῆς ἀποτομωτέρας ὑψώσεως τοῦ ἐδάφους, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ ἐπίχωσις εἶνε παχυτάτη, ἐξικνουμένη εἰς βάθος ὅσον ἐπὶ τέσσαρα μέτρα. Ἡ ἀντηρὶς ἀπετέλει ἅμα τὸν νότιον τοῖχον τριῶν μικρῶν χώρων, ὧν ἕκαστος ἔχει πλάτος 2½ - 3 μ.· τούτων ὁ μὲν δυσμικὸς εἶνε τετράπλευρον κτίσμα μετὰ θυρώματος, ἀντίστοιχόν πως τῷ παρὰ τὴν πομπικὴν ὁδόν, ὁ δὲ ἀνατολικὸς προώριστο χάριν λουτρικῆς λεκάνης· τὸ

τε δάπεδον αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοί εἰσι κεκονιαμένοι, ἐν αὐτῷ δὲ ηὑρέθη κατὰ χώραν πηλίνη πύελος, ἥτις παρὰ μὲν τὴν μικροτέραν τῶν στενῶν πλευρῶν φέρει ἡμισφαίριον κοίλωμα, τὰς δὲ μακροτέρας πλευρὰς ἔχει ὑψηλοτέρας παρὰ τὴν πλατυτέραν τῶν στενῶν πλευρῶν ἢ παρὰ τὸ κοίλωμα, ἄνω δὲ τὸ χεῖλος αὐτόθι εὐρύτερον πρὸς ἐπέρεισιν τῶν βραχιόνων· κατὰ ταῦτα ὁ τῷ λουτῆρι τούτῳ (πρὸς θεραπείαν) χρώμενος ἀνεκάθητο ἐν αὐτῷ ἔχων τοὺς πόδας ἐν τῷ κοιλώματι, αὐτόθι ηὑρέθη ἀλαβάστου στόμιον ἐξ ἀλαβαστίτιδος· Τοιαύτη μετὰ κοιλώματος ἀσάμινθος ηὑρέθη πρὸ ἐτῶν ὑψίτερον ἐν νοτιωτέροις οἰκοδομήμασι (ΑΕ 1919 101).

Νοτόθεν δὲ τῆς ἀντηρίδος ἐπὶ τῆς κλειτύος κεῖνται ἄλλα οἰκοδομήματα μετὰ κεκονιαμένων τοίχων φερόντων ἐπίχριμα ἐρυθρὸν καὶ κίτρινον· περὶ τούτων ἐγένετο λόγος πέρυσι.

Νομίσματα ἐφέτος ηὑρέθησαν 51, ἃ καὶ κομισθέντα εἰς Ἀθήνας ὑπεβλήθησαν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐπιθυμοῦσα νὰ ἔχῃ τὰς γνώμας τῶν διευθυντῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν περὶ τοῦ ἀνακινηθέντος κατὰ τὸ 1922 ζητήματος ὡς πρὸς τὸ ἐπιστημονικῶς σκόπιμον ἢ ἄσκοπον τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Παρθενῶνος ἀπηύθυνε διὰ τοῦ Προεδρείου αὐτῆς ἐπιστολὴν πρὸς πάσας τὰς εἰρημένας Σχολὰς καὶ τὸν πρῴην Διευθυντὴν τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχ. Σχολῆς κ. Γουλ. Δαϊρπφελδ παρακαλοῦσα, ὅπως εὐαρεστηθῶσι νὰ ἐκφράσωσι τὰς γνώμας αὐτῶν πρὸς τὴν Ἀρχ. Ἑταιρείαν.

Αἱ ἀπαντήσεις αὗται τῶν ξένων ἀρχαιολόγων, προθυμότατα διαβιβασθεῖσαι τῇ Ἑταιρείᾳ, δημοσιεύονται κατωτέρω κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἵνα καταστῶσι προσιταὶ εἰς εὐρύτερον ἀρχαιολογικὸν κύκλον.

Ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις διευθυντῶν δὲν ἀπήντησεν ὁ κ. B. H. Hill.

1.

Zur Frage des teilweisen Wiederaufbaues des Parthenon

Meiner Meinung nach ist die prinzipielle Frage nach der Berechtigung zum teilweisen Wiederaufbau des Parthenon nicht anders zu beantworten als bei anderen antiken Gebäuden und von der Frage nicht zu trennen, ob und in wieweit wir das Recht oder die Pflicht haben, die uns für die Erhaltung derselben und der Antiken überhaupt notwendig erscheinenden Vorkehrungen zu treffen.

Seit ungefähr 100 Jahren fühlen wir uns — und je mehr wir die Antiken kennen lernen, in so höherem Maasse — verpflichtet, für ihre Konservierung zu sorgen, um folgenden Generationen das Erbe zu erhalten: Museen sind nicht mehr Schatzkammern, sondern Anstalten, in denen für die Erhaltung antiker Denkmäler (auch der einst im Freien gestandenen!)

gesorgt wird. Bei Gebäuden ist dieser Schutz nur in beschränktem Maasse möglich [1]: Wir können Steine, die zu fallen drohen, sichern, Fugen schliessen und Risse an der Oberfläche plombieren, um sie vor den verderblichen Wirkungen der Witterung zu schützen: es sind also jedenfalls schon zur blossen Erhaltung moderne Arbeiten an antiken Bauten notwendig.

Da auch vergangene Dezennien so dachten, nahmen sie derartige Sicherungsarbeiten vor; wollten wir diese entfernen, so fielen beträchtliche, jetzt noch stehende Teile, auch noch zusammen: sie aus historischer Pietät zu belassen, wäre kein Grund vorhanden, da man nicht verstehen könnte, warum ein derardiges Gefühl gerade noch Arbeiten aus einer bestimmten Generation, eventuell noch der unmittelbar vorausgehenden!—schützen sollte und wir nicht an Stelle schlecht, unwissenschaftlich und, wie wir jetzt wissen, unrichtig durchgeführter Reparaturen früherer Jahre nach unserem besten Wissen und Können richtige und sicherere Ausbesserungen vornehmen dürften, so wie wir auch die seither als notwendig erkannten durchführen [2] Abgesehen von den Fällen, wo die seinerzeit entfernten, an diese Stellen gehörenden Werkstücke wiedergefunden wurden, sind zu diesen Arbeiten neue erforderlich: jedenfalls nehmen wir aber bei solchen Ausbesserungen frühere. Sicherungsarbeiten bereits einen teilweisen Wiederaufbau vor.

Bevor wir die Frage beantworten, wieweit wir bei einem-

[1]) Wir können nicht den ganzen Parthenon in ein Glashaus stellen! Doch könnte die Frage aufgeworfen werden, ob wir nicht verpflichtet sind, einzelne Teile sogar durch Loslösung vom Bau und Bergung im Museum zu schützen; es scheint nicht unmöglich, dass uns spätere Generationen Barbarei, Leichtsinn, Feigheit oder Egoismus vorwerfen, dass wir z. B. die Metopen oder den Fries – ohne schützendes Dach, also auch in ganz falscher Beleuchtung —am Bau lassen, während wir zufällig Herabgefallenes im Museum bergen.

[2]) Ein nach unseren jetzigen Begriffen gut gemachter Abguss der Kors stört sicher weniger — und von einiger Entferung überhaupt nicht —als eine Ziegelstütze oder Eisenstange.

solchen Wiederaufbau gehen dürfen und welche Gesichtspunkte dabei massgebend sein sollen, müssen wir uns darüber klar sein, dass der status quo ein ganz zufälliges Bild darstellt, das steten Aenderungen unterworfen, fast nirgends nur durch nach physikalischen Gesetzen wirkende Naturgewalten erzeugt ist. Lassen wir als solche noch die Wirkungen einer Explosion gelten, so hat doch Menschenhand bei absichtlicher Zerstörung, Steinraub und Antikenentführung Formationen geschaffen, die sich niemals nach physikalischen Gesetzen hätten bilden können.

Das Moment der historischen Pietät, die alles so belassen will, wie es heute ist, kann also bei Plätzen, an denen bis in neueste Zeit soviel durch frühere Generationen verändert worden ist, nicht massgebend sein. Es wäre unverständlich, warum gerade unsere Generation den Zustand, den die ihr vorausgehende geschaffen hat, respektieren sollte, während sie das für sie Charakteristische nicht zu machen berechtigt wäre — es müsste höchstens gerade das objektive, über vergangene Epochen und sich selbst erhabene «Ausserhalb-der-Geschichte-Stehen» für sie charakteristisch sein. Wollte man nichts antasten, so müsste man die scheusslichsten Ergänzungen und Sicherungen belassen, dürfte umgefallen Daliegendes nicht aufstellen, schlecht Aufgestelltes nicht ausrichten, müsste andererseits auch respektvoll vor der Zeit den Hut ziehen, welche Antike für ihre Privatzwecke verwendet, sie zerschneidet, umarbeitet, ergänzt u. s. w. [1]).

Das Moment der Schönheit kann schon wegen der Subjektivität und des Wandels dieses Begriffes nicht massgebend sein, wenn man wirklich auch das Bewusstsein der Verant-

[1]) Derartige Ueberlegungen dürften nicht mehr historisches Interesse für die venezianische Bombe wie für die Ansichten mancher Griechen von heute haben, dass jetzt anlässlich des gewaltigen Anwachsens der Macht der griechischen Nation auch die Denkmäler ihrer Ahnen wieder erstehen müssten — wie sie ja auch in ähnlichen Zeiten entstanden waren. — oder überhaupt fur die Tatsache, dass Griechenland zur Zeit so grosser innerer und äusserer blutiger und unblutiger Kämpfe an solche Fragen denkt.

wortung, für Generationen etwas Dauerndes zu schaffen, auf sich nehmen wollte. Wir können nicht wissen, was späteren Generationen als schön gelten wird, wohl aber davon sicher sein, dass die Generation, die diese Werke geschaffen hat, die heutige Generation, welche augenlose Statuen und verfallene Gebäude schön findet, als degeneriert bezeichnet hätte.

Ebensowenig kann das Moment des Malerischen massgebend sein, da auch dieser Begriff sicher Wechsel unterworfen ist. Malerischer waren die Akropolis und die anderen antiken Bauten, als noch all die kleinen türkischen Häuschen darin — oder sie in solchen Bauten steckten, als Vögel ihre Nester darauf bauten und Pflanzen sie umwucherten. All dies ist nun einmal entfernt, und diese Massregel war auch zur Erhaltung notwendig. Dass restaurierte Gebäude nach unseren heutigen Begriffen malerisch wirken können, sieht man z. B. bei der Ostfront der Propyläen, während das Erechtheion, das in seiner jetzigen Form gerade dem Erhaltungszustand eines bestimmten Zeitpunktes entspricht, eher den Eindruck eines unfertigen Baues als einer Ruine hervorruft.

Meiner Meinung nach kann nur das Moment der Richtigkeit und historischen Treue massgebend sein, d. h. wir dürfen antike Ruinen nur soweit wieder aufbauen, als wir sicher beweisen zu können glauben, dass die speziellen Werkstücke ursprünglich an dieser Stelle und gerade in dieser Lage und Stellung verwendet waren. Die Zulässigkeit von Zusammensetzungen antiker Werkstücke in dieser Form scheint ebense selbstverständlich wie bei Teilen anderer antiker Denkmäler, z. B. Statuen, Reliefs Inschriften, Vasen. Natürlich sind derartigen Zusammensetzungsarbeiten nur nach gründlichstem Studium, ohne jede Uebereilung – je Dauernderes man schaffen will, umso mehr Zeit hat man ja! – unter strengster Selbstkritik und Überwachung durch verschiedene Fachleute möglich.

Wieweit man dabei in der Ergänzung fehlender Werkstücke, die zur Festigung oder Versetzung vorhandener antiker unbedingt erforderlich sind, gehen darf, ist Frage des

einzelnen Falles. Das Vorstellungsvermögen der meisten jetzt lebenden Menschen ist aber doch wohl so beschaffen, dass sie eher von dem störenden Eindruck der Oberfläche einer Quader oder Säulentrommel oder der nicht ausgeführten oder modernen Arbeit abstrahieren, als sich eine ganze fehlende Säule hinzudenken können. Zudem treten ja derartige störende Wirkungen doch nur bei Betrachtung aus nächster Nähe auf, wir alle können uns aber den gewaltigen Eindruck nicht vorstellen, (die wir den Parthenon von Süden und Norden her als zwei einzelne Bauten zu sehen gewohnt sind) den ein langes, horizontal abgeschlossenes Gebäude als Bekrönung des heiligen Felsens, die ganze umgebende Landschaft wie kein anderes Bauwerk auf der Welt beherrschend, hervorrufen wird.

Selbst bei den genauesten Aufbauarbeiten in obiger Weise und zumal bei Ergänzungen können Versehen unterlaufen oder es können später noch antike zum Bau gehörenden Werkstücke gefunden werden. Darum muss die Arbeit unter ständiger Ueberwachung vorgenommen und darüber genauestes Protokoll geführt werden, um später immer wieder Rechenschaft geben zu können und eventuelle Versehen zu konstatieren. Gerade in Hinblick auf diese Möglichkeit, müssen die Arbeiten so durchgeführt werden, dass späteren Generationen nicht nur die Möglichkeit der Ueberprüfung sondern auch der Korrektur gegeben ist[1]: die antiken Werkstücke müssen also wieder, ohne Schaden zu nehmen, getrennt werden können und ihre alten Aussen- und Bruchflächen zeigen schon darum ist jede Beschneidung oder ähnliches unbedingt zu verurteilen. Werden die Arbeiten in dieser Weise durchgeführt, so ist eine Reparatur von Fehlern, Rückführung und überhaupt jede Veränderung - sei es auch, dass eine Generation einmal den Zustand von 1922 p. Chr. n. wieder herstellen will! - schliesslich nur eine Geldfrage, die den unendlich hohen idealen Werten gegenüber überhaupt nicht in Betracht kommt; so unnatürlich, wie

[1]) Wie wir sie wohl beim Niketempel und den beiden Parthenonsäulen vernehmen werden.

heute die herabgefallenen Stücke daliegen, wird sie auch eine spätere Generation wieder hinlegen können!

Bei allem Verantwortlichkeitsgefühl und dem Versuche, die Angelegehheit von jeder individuellen, ja Generationsfrage loszulösen, dürfen wir doch den Mut der Entscheidung haben, müssen uns aber bewusst sein, dass auch unsere Generation nicht berufen ist, etwas für alle Ewigkeit unveränderlich Bleibendes zu schaffen — ebensowenig wie die jedenfalls viel grös sere des Perikles. Spätere Generationen können uns keinen Vorwurf machen, wenn wir das übernommene Erbe getreulich verwahren und nur solche Veränderungen machen, die wieder rückführbar sind.

OTTO WALTER
Leiter des œsterreich. archäolog. Instituts
in Athen.

2

An die Archäologische Gesellschaft, Hier

Sehr geehrter Herr Präsident

Ich danke Ihnen sehr, dass Sie in der Anastylosis Frage auch meine Meinung hören wollen. Wir stehen vor einen fol genschweren Eingriff in den ehrwührdigsten Bau des Abendlandes und es ist unsere Pflicht diesen ernstlich zu überlegen.

Ich halte es für selbstverständlich, dass zertrümmerte Kunstwerke alter Zeiten wieder zusammengefügt werden sollen, wenn es möglich ist, und so bin ich auch grundsätzlich für die Wiederaufrichtung der Parthenonsäulen, gleichgiltig ob sie ihren Hintergrund (die Cella—Wand) verloren haben oder nicht. Die Frage ist aber, ob diese Wiederaufrichtung möglich ist. Kann jedes Bauglied wieder an seine alte Stelle gebracht werden? Ist von jeder Säulentrommel bekannt, zu welcher Säule sie gehört, und wie sie gedreht werden muss, damit sie ihren alten Platz wieder erhält? Ist von jedem Gebälkstück der alte Platz bekannt?

Man kann hier einwenden, dass die Säulen und Gebälkteile theoretisch gleich sind, das heisst: dass der Architekt für die einzelnen Säulen und anderen Bauglieder keine kleinen Abweichungen geplant hat. Diese Frage muss aber zuerst noch einmal genau geprüft werden. Bekanntlich hat der Stylobat und das Gebälk eine Kurvatur, die Peristasis eine Neigung nach innen, zur Cellawand hin. Diese Dinge sind in früheren Zeiten nicht beobachtet worden und ich halte es nicht für ausgeschlossen, dass sich in den Ausmassen und der Aufstellung der Säulen und Gebälkteile gewisse Feinheiten verbergen, welche nicht gestatten, Trommeln von einer Säule einer anderen einzufügen oder andere Bauglieder auszutauschen. Eine Wiederanbringung an der gesicherten alten Stelle ist natürlich unbedenklich.

Daraus geht hervor, dass wie auch schon von anderen vorgeschlagen wurde, die früher falsch zusammengestellten Säulen vor allem wieder auseinandergenommen werden müssen

Eine zweite Frage ist ob die Versetzung der Trommeln an ihre alte Stelle ohne Gefahr für die Kanten möglich ist. Bekanntlich hat das Altertum die Rhabdosis zwischen unterster Trommel und Kapitell erst an Ort und Stelle ausgeführt.

Eine dritte sehr wichtige Frage ist, in welchem Umfang und in welcher Technik moderne Ergänzungen gemacht werden sollen. Die Technik müsste grösste Haltbarkeit verbürgen. Flickstücke entstellen den Bau auf jeden Fall, gleichviel ob sie neutral (formlos) gehalten sind oder die alte Form nachahmen, gleichviel ob sie sofort grell in die Augen springen oder mehr oder weniger geschickt verborgen sich erst bei genauerer Betrachtung als Täuschungsversuch darstellen. Hier ist immer ein Dilemma. Und wenn die Flickstücke einen grossen Umfang annehmen, dann ist bei der Anastylosis ebensoviel verloren als gewonnen, ja eher noch mehr verloren, da heute trotz der Lücke der Eindruck einheitlich ist, bei grösseren und zahlreichen Stückungen das Auge immer wieder zwischen echt perikleischem Gut und modernem hin und her gezerrt wird. Nehmen aber die Flickungen sowenig Raum ein, dass sie neben

dem Alten ganz verschwinden, so ist auch von dieser Seite nichts gegen die Anastylosis einzuwenden Es wird nötig sein, eine Zeichnung der ganzen Partie in grossem Maasstab herzustellen, aus der genau hervorgeht, wieviel Flickteile nötig sind.

Aus all diesen Gründen möchte ich Sie, Herr Präsident, bitten eine genaue Prüfung und Beantwortung der hier aufgeworfenen Fragen zu veranlassen, bevor die Anastylosis ins Werk gesetzt wird.

Mit den ergebensten Grüssen und nochmaligem Dank für Ihre freundliche Anfrage.

E. BUSCHOR
Leiter des Deutschen Archäologischen
Instituts Athen

Τῇ 24. 2. 22

3

Πρὸς τὸν Κύριον
Ἀντιπρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν προσγενομένην μοι τιμὴν ἐκ μέρους τῆς Ὑμετέρας Ἑταιρείας ἥτις εὐηρεστήθη νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπισκευῆς τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ Ἑλλὰς ἀπέδειξεν ἤδη διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου μετὰ ποίας ἀκριβοῦς εὐλαβείας εἰς τὸν ἱστορικὸν χαρακτῆρα ἑνὸς μνημείου δύναται νὰ συντελεσθῇ μία ἐπιδιόρθωσις.

Τηρουμένου τοῦ αὐτοῦ μέτρου, ἤτοι περιοριζομένη εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἀρχαίων μερῶν τῶν κιόνων καὶ τῶν ἐπιστυλίων φρονῶ ὅτι ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Παρθενῶνος, θεραπεύουσα τὴν πολεμικὴν πληγήν του, διὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν συμπληρώσεως τουτέστι τοῦ παμμεγέθους κεντρικοῦ ρήγματος, δύναται νὰ αὐξήσῃ τὴν μεγαλειώδη ἄποψιν τοῦ μνημείου.

Μετὰ τῶν αἰσθημάτων βαθυτάτης ἐκτιμήσεως

Τῇ 24. 2. 1922.

Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς
ALESSANDRO DELLA SETA

4

Le Directeur de l École Française d'Athènes à Monsieur le Vice-Président de la Société Archéologique d'Athènes

Monsieur le Vice-Président.

Vous avez bien voulu, par lettre nº 2311 du 4 Février, me demander mon avis sur la question soulevée dans la presse, au sujet de la restauration éventuelle du Parthénon. Je m'excuse de répondre si tard à votre sollicitation, et de n'apporter ici qu'une opinion de principe. Je n'ai pas eu, en fait, à travailler personnellement sur le Parthénon. Ce que dira, par exemple, mon collègue M. Hill, qui a étudié de très-près l'architecture de l'édifice mis en cause, me parait avoir plus d'importance que ce que j'ai à écrire moi même, sans étude préalable.

En lui même, le problème de la restauration du Parthénon, est celui de toutes les restaurations de monuments antiques. Ces restaurations sont très souhaitables, toutes les fois qu'elles peuvent être faites méthodiquement, sans erreur ni fantaisie. Le fantaisie est naturellement exclue à Athènes, où les architectes chargès du travail ont trop le souci d'un monument unique au monde, véritable symbole de l'Hellènisme, pour se permettre quoi que ce soit qui pût être blâmé.

Il y a lieu de faire état, par contre, d'autres difficultés fort sérieuses. Lors même en effet que la besogne est conduite par des gens d'expérience, s'entourant de toutes les garanties désirables, et possédant à fond la technique de leur métier, on reste exposé à de cruelles incertitudes, parfois même à des embarras insolubles. Nous ne prenons pas, en effet, les monuments antiques dans l'état même où les ont laissés ceux qui les édifièrent Il est évident, par exemple, que, pour le Parthénon, l'état daté de Périclès a été dérangé déjà, autant par les mutilations du temple que par les restaurations indiscrètes qu'il a eu à subir. Il y a ainsi, déjà, dans la peristasis Nord, comme il est connu,

plusieurs colonnes mal réédifiées. Ces restaurations ont, non seulement dénaturé le véritable aspect antique, mais, ce qui est non moins fâcheux — elles peuvent nous interdire aujourd'hui de retrouver cet aspect, si le travail n'est pas repris complètement et systématiquement.

Il faut qu'un tel embarras soit résolu, après étude, par les soins de M. Balanos, qui a témoigné dans les travaux de l'Eréchtheion, des Propylées, ailleurs encore, d'une méthode sagace et très-scientifique. J'estime en effet que la restauration limitée d'une partie de l'édifice pour laquelle les morceaux à remplacer ne sont pas trop nombreux (cas de la peristasis Nord), est désirable en principe.

Je ne pense pas qu'on s'arrive en effet sérieusement, malgré l'avis de M. M. Barrès (Voyage de Sparte), à l'idée qu'il ne faut pas restaurer le Parthénon par ce qu'il est impossible de rétablir la religion d'Athéna. Les autres arguments, d'ordre esthétique, qui ont été donnés ici au cours de la discussion, pour faire réjeter le projet de restauration de la péristasis Nord (sous prétexte de conserver le charme de la ruine ou d'éviter une collonnade profilée directement sur le ciel) ne paraissent pas à retenir. – Il est assurément fâcheux de ne point employer, pour les parties à refaire une manière équivalente à celle du V siécle Mais comme on ne reproduira jamais la patine des siècles, l'inconvénient bien que sérieux, ne me parait pas devoir tout arrêter. Il faudra d'ailleurs se résoudre à ne pas chercher trop systématiquement l'économie, et à employer des materiaux nobles pour un édifice qui en vaut la peine.

Le travail peut être fait, dans ces conditions, sans léser aucun interêt, esthètique, ou scientifique. Le problème me parait surtout pratique. Une bonne méthode consisterait à s'assurer des moyens financiers convenables, à préparer la besogne par un relevé détaillé des pièces dont la restauration peut être faite (on m'assure que ce relevé existe), à indiquer, en même temps, dans une note du Deltion ou de l'Ephéméris dans quelle mesure et avec quel esprit on entend procéder à la restauration.

Il va sans dire que les spécialistes seront heureux qu'on puisse photographier, sur les faces destinées à n'être plus visibles après la restauration, les blocs employés. Ce travail devrait être fait avant toute espèce de reconstruction, et il sera nécessaire, à mon sens, de le publier, avec une description minutieuse des morceaux utilisés.

En procédant de cette façon, on rendrait tout à la fois service à la science, et à la cause de l'éducation du goût public.

Veuillez agréer, monsieur le vice Président, mes sentiments de haute considération.

Athènes 1/14 Mars 1927.

Le Directeur de l'École Française d'Athènes
CH. PICARD

5

Athen den 7/20 April 1922.

Sehr geehrter Herr Präsident!

Für Ihre Aufforderung vom $^{5}/_{18}$ April, der Archäolog. Gesellschaft meine Ansicht über den Wiederaufbau des Parthenons mitzuteilen, danke ich Ihnen bestens und komme ihr sehr gerne nach, weil mir die Vergangenheit und Zukunft des Parthenons und der übrigen Bauten der Akropolis sehr am Herzen liegt, dieser hervorragenden ja unsterblichen Bauwerke deren Erforschung ich einen grofsen Teil meiner Lebensarbeit gewidmet habe.

Die in den letzten 25 Jahren ausgeführten Arbeiten zur Sicherung und Wiederherstellung dieser Bauwerke habe ich stets mit Aufmerksamkeit verfolgt und kann erklären, dass sie von Herrn Balanos und seinen Mitarbeitern nach meinem Urteil mit grosser Sorgfalt und in mustergültiger Weise ausgeführt worden sind. Die für diese Arbeiten berufene internationale Kommission und Herr Balanos haben mit Recht den goldenen Mittelweg eingeschlagen zwischen den extremen Ansichten über die Wiederherstellung antiker Monumente. Sie haben weder

einen vollen Wiederaufbau der zerstörten Bauwerke mit neuen Bausteinen ausgeführt, wie ihn einige Architekten vorgeschlagen haben, noch haben sie diese Kleinodien der Baukunst ganz verfallen lassen, wie einige Archäologen vorgeschlagen haben, welche, jede Sicherung der antiken Monumente ablehnen und keinerlei Restauration gestatten. Hätte man den Rat dieser Archäologen befolgt, so würde wahrscheinlich ein Teil der Westfassade des Parthenons schon eingestürzt sein oder bald einstürzen; hier haben die von Herrn Balanos geleiteten Befestigungs- und Ergänzungs-Arbeiten schon gute Früchte getragen.

Für die antiken Bauwerke der Akropolis besteht der goldene Mittelweg der Wiederherstellung darin, dafs man nur diegenigen Teile wiederaufbaut, deren antike Steine noch vorhanden sind, und dass einzelne neue Steine nur dort verwendet werden, wo es zur Sicherung des Bauwerkes unbedingt nötig ist und wo die Hinzufügung mehrerer alten Steine dadurch ermöglicht wird. Diesen Mittelweg haben die meisten griechischen Archäologen und auch die Direktoren der fremden archäolog. Institute, die gefragt worden sind, fast einstimmig vor 25 Jahren und auch jetzt wieder empfohlen. Dieser Weg ist auch vor fast 100 Jahren befolgt worden, als man den Nike-Tempel auf dem Pyrgos vor den Propyläen aus seinen in eine türkische Bastion verbauten Steinen wiederzusammenfügte.

Allerdings kann an diesen kleinen, aber herrlichen Tempel, den die Athener nach Verleihung des Sieges über die asiatischen Eroberer und Zerstörer der Akropolis ihrer Göttin Athena zum Dank errichtet hatten, jetzt noch diese oder jene Einzelheit verbessert werden. Aber wer könnte heute den Wiederaufbau dieses Tempels verurteilen? Ich freue mich bei jedem Besuche der Akropolis immer wieder über diesen edlen Bau und danke den Männern, welche im vorigen Jahrhundert seinen Wiederaufbau geplant und durchgeführt haben.

Da ich die bisher auf der Akropolis ausgeführten Arbeiten der Sicherung und Wiederherstellung im Allgemeinen vollkom-

men billige, kann ich die Absicht, die nördliche Säulenreihe des Parthenons aus den alten Steinen wiederaufzubauen und auch ihr Gebälk, soweit seine Teile noch erhalten sind, wiederherzustellen, nur mit Freude begrüssen. Ich setze dabei als selbstverständlich voraus, dass die alten Steine wieder an ihre früheren Stellen gelegt werden und dass neue Steine in möglichst geringer Zahl und nur dort verwendet werden, wo ihre Einfügung unbedingt notwendig ist. Eine Ergänzung der nördlichen Cellawand des Parthenons als Hintergrund für die wiederhergestellte Säulenreihe scheint mir weder notwendig, noch empfehlenswert. Ich rate jedoch, die wenigen noch vorhandenen Steine der Wand wieder an ihre Stellen zu legen, damit die Begrenzung der alten Cella und der christlichen Kirche etwas besser erkannt werden kann, als es jetzt der Fall ist.

Wenn die nördliche Säulenreihe des Parthenons mit ihrem Gebälk wiederhergestellt wird, darf auf eine gute künstlerische Wirkung des Tempels nicht nur für die Besucher der Akropolis, sondern auch für alle diegenigen gerechnet werden, die den Tempel aus der unteren Stadt sehen. Die durch die unselige Explosion des 17. Jahrhunderts entstandene Lücke wird dann einigermaassen geschlossen sein und auch die Langseite des Tempels wird dann wieder ihre alte grossartige künstlerische Wirkung ausüben, die wir bei Betrachtung der Frontseiten des Tempels jetzt alle empfinden.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Prof. Dr. WILHELM DÖRPFELD

Emeritierter Leiter des Deutschen Archäologischen Instituts

6

British School of Archaeology at Athens — May 12th 1922.

Dear Sir,

I regret not having replied earlier to your enquiry as to my opinion about the reconstruction of the Parthenon now in progress. I would have replied before, but seeing that the work was being continued I thought that the question was for the time being closed.

Personally I do not think I have any great objection to the reconstruction of the north colonnade of the Parthenon, but the work should be carried out only after the whole problem has been sufficiently studied so as to eliminate all chance of error as far as possible Further the columns wrongly reconstructed by Ross in 1835 should be first taken down again, and a very careful detailed study be undertaken of the whole material available before any work is done. All the missing pieces should be supplied in marble and not in cement or other material. Ancient pieces should only be joined together when they really are part of the same architectural member. The pieces of the Parthenon which lie on the ground are in no danger and so a careful detailed study could be easily undertaken. This would naturally take at least a year. In the mean time attention might be directed to restoring certain portions of the Propylaea which are standing and are in danger of collapse.

To sum up I have no objection in principle to the reconstruction of ancient monuments, if it can be done without any chance of error, but I do not think the reconstruction of the north colonnade of the Parthenon necessary at the moment and I do not think the methods now being employed the right ones.

With many apologies for the delay in answering your enquiry.

Believe me yours very faithfully
A. J. B. WACE
Director

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗι ΓΕΝΙΚΗι ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗι 8η ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1925.

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1924 πεπραγμένων καθῆκον θεωρεῖ τὸ Συμβούλιον νὰ προσφέρῃ εὐλαβῆ σπονδὴν πρὸς τοὺς νεκροὺς συναδέλφους, οἵτινες συνεδέθησαν μετὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ κοινῆς ἐν αὐτῇ ἐργασίας ἢ διὰ τῆς ἐπιδιώξεως τοῦ αὐτοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν κορυφαῖον Γάλλον νομισματικὸν Ἐρνέστον Babelon, διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων, καθηγητὴν τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ Ἀκαδημαϊκόν.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ ἐπιφανεστάτου ἀνδρὸς εἶναι οὕτω μέγα καὶ πολυμερές, ὥστε θὰ τιμᾶται πάντοτε ὁπουδήποτε ἀσκεῖται ἥ τε ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη καθ' ὅλου καὶ ἰδίᾳ ἡ νομισματική.

Ἀφορμηθεὶς ἀπὸ στερρᾶς ἱστορικῆς ἐρεύνης καὶ ἐπεκταθεὶς εἰς εὐρεῖαν γνῶσιν τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς κλασσικῆς, κατέληξεν εἰς τὴν μελέτην τῆς νομισματικῆς, τῆς ὁποίας νέαν ἐπεχείρησε συστηματοποίησιν ἐν κολοσσιαίῳ ἔργῳ ἀπομείναντι διὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον κολοβῷ. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Babelon, καίπερ ἀτελείωτον, ἀναμιμνῄσκει ἐν τῇ θεμελιώσει αὐτοῦ τὸν Ἡράκλειον ἱδρυτὴν τῆς νομισματικῆς Ἰησουίτην

Ἰωσὴφ Eckhel, σκοπεῖ δὲ τὴν συστηματικὴν καὶ συγχρονιστικὴν περὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων πραγματείαν ἀντὶ τῆς κρατούσης ἁπλῆς τοπογραφικῆς. — Ὁ θάνατος ἐστέρησεν ἡμᾶς τῆς πέραν τοῦ ἕκτου τόμου συνεχείας, ἀλλὰ δὲν ἐστέρησε τὸν ἀοίδιμον διδάσκαλον τῆς παγκοσμίου δόξης, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης δόξαν.

Ἀπώλειαν ἀποτελεῖ καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν Πράγᾳ καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Γουλιέλμου Klein, ὅστις πολλὰ ἐδίδαξε διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔν τε τῇ ἀγγειογραφίᾳ καὶ ἐν τῇ πλαστικῇ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐπεστέγασε δὲ τὴν συγγραφικὴν αὐτοῦ παραγωγὴν διὰ τῆς τριτόμου ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Πλαστικῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἐκ τῆς ἐλλείψεως εἰκόνων γεννωμένη στενοχωρία δὲν ἐλαττώνει τὴν ὠφελιμότητα τοῦ βιβλίου.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἑταίρων ἐξέλιπον κατὰ τὸ 1924 ὁ Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιᾶς ἐπανειλημμένως ἐνεργῶς μετασχὼν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας, ὁ Ἐμμ. Ῥέπουλης, ὁ Κλ. Ζάννος καὶ ὁ Ἀντώνιος Μομφερρᾶτος ὁ οὐχὶ μόνον περὶ τὸ Ῥωμαϊκόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ Βυζαντιακόν, ἐν μέρει δὲ καὶ περὶ τὸ ἀρχ. Ἑλληνικὸν δίκαιον ἐπιμελῶς ἀσχοληθείς.

Νεαρὸς καὶ ὑπὸ τραγικὰς συνθήκας ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων καὶ εὔελπις συνάδελφος Νικόλαος Λάσκαρις, ἀραιώσας τὸν μικρὸν κύκλον τῆς ἐπερχομένης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς καὶ καταθλίψας τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ.

Λύπην μεγάλην ὡσαύτως ἐνεποίησεν ὁ θάνατος τοῦ πολυτίμου συνεργάτου τῶν ἀρχαιολόγων τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας καὶ εὐρυτάτης φήμης καλλιτέχνου ἀντιγραφέως Αἰμυλίου Ζιλλιερὸν πατρός, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ἐκόσμησαν καὶ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τὰ δημοσιεύματα.

Ἀπὸ τοῦ λυπηροῦ τούτου καθήκοντος μεταβαίνοντες εἰς τοὺς ζῶντας χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τοὺς ἐπιτι-

μίους ἑταίρους: Γουσταῦον Schlumberger, τὸν σεβάσμιον Νέστορα τῆς παγκοσμίου βυζαντινολογίας ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ὀγδοηκονταετοῦς βίου μεστοῦ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ λαμπρᾶς συγγραφικῆς δράσεως.

Τὸν Φρειδερίκον Hiller von Gärtringen καὶ Ἀδόλφον Wilhelm ἐπὶ τῇ ἑξηκονταετηρίδι αὐτῶν καὶ τῇ ἐνδόξῳ ἐπιγραφικῇ σταδιοδρομίᾳ, ἐπὶ τὴν ὁποίαν δύνανται ὑπερήφανοι νὰ ἀποβλέπωσι καὶ ἣν εὐχόμεθα νὰ ἐξακολουθήσωσι μετὰ τῆς αὐτῆς εὐτυχίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀρχαιολογίας.

Τὸν Θεόδωρον Wiegand ἐπὶ τῇ ἑξηκονταετηρίδι αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπιφανεῖ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ δράσει.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀπευθύνει ὡσαύτως θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Γερμανικὴν ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς πεντηκονταετίας, εὔχεται δὲ μακρὸν τὸν βίον αὐτῆς καὶ τὰς μελλούσας πεντηκονταετίας ἐπίσης γονίμους, ὅπως καὶ ἡ διαρρεύσασα πρώτη, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ εὐτύχημα νὰ φιλοξενῇ ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς πρωτευούσῃ τὰ πολυτιμότατα ταῦτα ἐργαστήρια τῆς παγκοσμίου ἀρχαιολογίας, ἡ δὲ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀποβλέπει πάντοτε πρὸς αὐτὰ μετὰ θερμῶν αἰσθημάτων εὐγνώμονος συναδελφότητος καὶ εὔχεται, ὅπως ἐξακολουθήσωσιν ἀδιατάρακτοι αἱ κοιναὶ προσπάθειαι πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν φέρονται ἐν θαυμαστῇ διεθνεῖ ἁμίλλῃ πάντες οἱ ἐν Ἀθήναις ὡς ἐν διαρκεῖ πνευματικῷ συνεδρίῳ συγκεντρωμένοι ἐκ παντὸς τόπου ἀρχαιολογικοὶ σκαπανεῖς.

Ἴδωμεν νῦν τίνα συμβολὴν εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον παρέσχεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία κατὰ τὸ ἔτος 1924. Ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν ὅλῳ ἐννέα, ἤτοι ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ, ἐν Φεραῖς, ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ, ἐν Νικοπόλει, ἐν Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου, ἐν Στυμ-

φάλῳ, ἐν Σίφνῳ καὶ ἐν Νίρου χάνι τῆς Κρήτης, ἐδαπάνησε δὲ ἐν ὅλῳ δρ. 45,431.20.

1. Ἐν **Ἀθήναις** ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Καστριώτου τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελουμένας ἀνασκαφὰς πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν λειψάνων τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους.

Ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ κ. Καστριώτης ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἐκθέσει αὑτοῦ, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ἐξηρευνήθη τὸ μεταξὺ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὠδείου διαφαινόμενον οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐν μέρει μόνον ἀποκαλυφθῇ κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1862 γενομένας ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου. Τὸ κτίσμα τοῦτο, τοῦ ὁποίου μόνον τὸ κρηπίδωμα σῴζεται, ὁ κ. Καστριώτης ταυτίζει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀνδοκίδου ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων λόγῳ κεφ. 38 ἀναφερόμενον *πρόπυλον*, δι' οὗ οἱ Ἑρμοκοπίδαι κατῆλθον ἐκ τοῦ Ὠδείου εἰς τὸ θέατρον. Μεταξὺ τοῦ προπύλου τούτου καὶ τῶν πρὸς Λ. νεωτέρων οἰκίσκων ἦτο δίοδος μεταξὺ τοῦ Ὠδείου καὶ τοῦ θεάτρου, ἡ δὲ εἴσοδος τοῦ Ὠδείου εὑρίσκεται κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα ὑπὸ τοὺς νεωτέρους οἰκίσκους.

Ἀπεκαλύφθη ὡσαύτως μέγα περαιτέρω τμῆμα τοῦ βορείου τοίχου τοῦ Ὠδείου καὶ ἐξηρευνήθη τὸ μέχρι τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ μνημονευθέντος προπύλου ἐξικνούμενον ὀχυρωματικὸν τεῖχος τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους, σημαντικὴ διὰ τὴν περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον τοπογραφίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ τούτου τοῦ Ὠδείου, εἶναι ἠναγκασμένη νὰ προχωρῇ βραδέως ἕνεκα τῆς βαθείας ἐπιχώσεως, ὑπερβαινούσης ἐνιαχοῦ τὰ 7 μέτρα, καὶ ἕνεκα τοῦ κατειλημμένου ὑπὸ οἰκίσκων μέρους τοῦ ἀνασκαπτέου χώρου. Ὑπάρχει ὅμως εὐτυχῶς ἀκόμη χῶρος ἐλεύθερος πρὸς ἐξερεύνησιν, ἡ δὲ ἐργασία θὰ προχωρήσῃ θετικώτερον καὶ μετὰ μονιμωτέρων ἀποτελεσμάτων, ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀποκόμισις τῶν χωμάτων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εὐχαρίστως ἀναφέρομεν τὴν συνδρομήν,

τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ· ἡ μακρὰ πεῖρα καὶ ἡ γνωστὴ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἰδίᾳ τοπογραφίας διορατικότης τοῦ κ. Γουλιέλμου Δαϊρπφελδ.

2. Ἐν ***Ἀμφιαρείῳ τοῦ Ὠρωποῦ*** ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ 1924 αἱ ἐργασίαι τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Β. Λεονάρδου.

Ἡ τελευταία αὕτη ἔρευνα διεξήχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου, ἀπεκαλύφθη δὲ ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδός, ἥτις συναπτομένη μετὰ τῆς δυτικῆς ὁδοῦ ὡδήγει διὰ τῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὁδοῦ εἰς τὴν καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν μαρτυρουμένην γέφυραν τοῦ χειμάρρου καὶ δι' αὐτῆς ἔπειτα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης κυρίως ἱερὸν, ἤτοι εἰς τὸν βωμόν, τὸν ναὸν καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα. Ὡσαύτως ἀπεκαλύφθη δισκελὴς στοὰ μετὰ τριῶν κιόνων, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ χειμερινοῦ καταγωγίου ἢ ξενῶνος.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεκαθάρθη μικρὸς ναός, ἐπιμελέστατα ᾠκοδομημένος, εὑρισκόμενος δὲ ὑποκάτω δύο βάθρων ἐφίππων ἀνδριάντων ἀναγομένων εἰς τοὺς πρὸ τῶν μέσων τῆς 3ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους, πιθανώτατα δὲ εἰς τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα.

Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἐν τῷ ἀγρῷ Δημ. Λούπη καὶ ἀπεκάλυψε μέρος οἰκοδομήματος ἐκ τριῶν τουλάχιστον διαμερισμάτων καὶ κιονοστοιχίας ἴσως Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὑρημάτων ἄξια μνείας εἶναι τεμάχια Μεγαρικῶν σκύφων καὶ ἄλλων ἀγγείων τῶν ὑστέρων χρόνων, σταθμία κωνικὰ καὶ πυραμιδοειδῆ, ἰδίᾳ δὲ νομίσματα Βοιωτῶν, Ὠρωπίων καὶ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἀμφιαρείου ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκτελουμένη ἔχει ἤδη παράσχει ἱκανὰ καὶ πολύτιμα εὑρήματα οὐχὶ μόνον ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ κινητά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι γνωστά τά τε ἀνάγλυφα καὶ αἱ ἐπιγραφαί, ἀξιόλογα μνημεῖα ἐκ-

δοθέντα κατὰ καιροὺς ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου. 'Αλλ' ὅ,τι κυρίως ἐλλείπει καὶ εἶναι αἰσθητὸν προκειμένου περὶ τόπου οἷον τὸ ἱερὸν τοῦ 'Αμφιαράου, εἶναι ἓν συνθετικὸν γενικὸν ἔργον περὶ τῶν γενομένων μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν. Τὸ συμβούλιον ἔχον πρόθυμον ἐν τούτῳ συνεργὸν τὸν κ. Λεονάρδον θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως προπαρασκευασθῇ συντόμως τοιαύτη δημοσίευσις.

3 'Εν Θεσσαλίᾳ ἐξηκολούθησεν ἡ 'Εταιρεία τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν ***Φεραῖς*** ἱεροῦ τοῦ ***Θαυλίου Διὸς*** διὰ τοῦ 'Εφόρου κ. 'Αρβανιτοπούλου. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ 1924 ἐβεβαιώθη, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνασκάψας, πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν ἡ ὕπαρξις θεμελίων πέντε ἢ ἓξ ἑτέρων οἰκοδομημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἓν μὲν φαίνεται ἀνῆκον εἰς μικρότερον ναόν, τὰ δὲ ἄλλα εἶναι βάθρα μεγάλων παραλληλεπιπέδων πωρολίθων.

'Ενδεικτικὰ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀνασκαφῆς εἶναι καὶ τὰ κινητὰ εὑρήματα: Τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ μετ' ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων κοσμημάτων τοῦ 6ου π. Χ. αἰῶνος κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, ἰδίᾳ δὲ τεμάχια ἐχίνου δωρικῶν κιονοκράνων μετ' ἀναγλύφων κυματίων. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα μέλη εἶναι ἐκ πωρολίθου, φέρουσι δὲ ἴχνη λεπτοῦ ἀρίστου μαρμαροκονιάματος καὶ χρωμάτων. Παρὰ ταῦτα εὑρέθησαν καὶ ὀλίγα μαρμάρινα τεμάχια ἀναγλύφων ἐκ μετοπῶν ζωφόρου, ὧν ἓν παριστᾷ λέοντα σπαράσσοντα ταῦρον, ἄλλα δὲ προέρχονται ἐξ ἐνδυμάτων γυναικῶν ὁμοίων πρὸς τὰς ἀρχαϊκὰς κόρας τῆς 'Ακροπόλεως κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. 'Αρβανιτοπούλου. 'Εκτὸς τούτων εὑρέθησαν ἀναθηματικαί τινες στῆλαι, ὧν μία τῇ *'Εννοδίᾳ*, ἤτοι τῇ 'Αρτέμιδι, ἄλλη δὲ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «εὐξαμένα καὶ κατατυχοῦσα». Ἄλλαι στῆλαι περιέχουσι ψηφίσματα προξενίας.

'Εὰν συνδυάσῃ τις τὰ ἐφετινὰ εὑρήματα πρὸς τὰ τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ὧν πολλὰ ἔχουσιν ἤδη ἐκτεθῇ ἐν τῷ 'Αρχαιολογικῷ μουσείῳ τῶν 'Αθηνῶν, σχηματίζει ἀσφαλῆ τὴν πεποίθησιν

ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολογωτάτου ἀρχαιολογικοῦ τόπου, ὅστις ἐξερευνώμενος ἐν εὐρυτέρᾳ κλίμακι καὶ ἄνευ διακοπῶν, διὰ συστηματικῆς δὲ καὶ ἐπιμόνου μελέτης τῶν εὑρημάτων, θέλει ἀποβῇ διδακτικώτατος ἐπιστημονικῶς.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία θέλει προθύμως παράσχει πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου.

4. Ἐν Θεσσαλίᾳ ἔσκαψεν ἡ Ἑταιρεία καὶ ἐν ***Νέᾳ Ἀγχιάλῳ*** συνεχίζουσα τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἀρξαμένην, εἰς τὴν χριστιανικὴν δὲ ἀρχαιολογίαν ἀναφερομένην ἐργασίαν διὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ Ἐφόρου κ. Γ. Σωτηρίου.

Ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐν τῷ χώρῳ τῷ ἐκτεινομένῳ περὶ τὸν λόφον τῆς ἀρχαίας Πυράσου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς παραλίας. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ προσδιωρίσθησαν δύο μεγάλαι χριστιανικαὶ βασιλικαὶ καὶ σύμπλεγμα κρηνῶν καὶ οἰκίσκων μετὰ ψηφιδωτῶν δαπέδων, ἑκατέρωθεν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ συμπηχθέντος προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Νέας Ἀγχιάλου, παρὰ τὰ ἐρείπεια τῆς διαδεχθείσης τὴν Πύρασον καὶ τὰς Φθιώτιδας Θήβας μεσαιωνικῆς πόλεως τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἡ ἐργασία τοῦ 1924 περιεστράφη περὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς σπουδαιοτέρας χριστιανικῆς βασιλικῆς, ἥτις ὑποτίθεται ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ὡς ἡ Μητρόπολις τῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἦτο ἡ βεβαίωσις τοῦ οἰκοδομήματος ὡς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς μήκους 53 περίπου μέτρων καὶ πλάτους 26, διαιρουμένης διὰ δύο σειρῶν ἐξ 9 κιόνων εἰς τρεῖς στοὰς ἢ κλίτη, ἐχούσης δὲ νάρθηκα καὶ ἐξωτερικὸν περιστύλιον ἢ αἴθριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶναι προφανῶς ἡ φιάλη. —Τὸ δάπεδον τῆς βασιλικῆς ἦτο μαρμαρόστρωτον καὶ ἐκοσμεῖτο διὰ μαρμαροθετημάτων, ἱκανὰ δὲ τμήματα αὐτοῦ ἐσώθησαν.

Ὡσαύτως ἐσώθη καὶ μέρος τῆς λευκῆς ὀρθομαρμαρώσεως ἰδίᾳ κατὰ τὸν νάρθηκα καὶ τμήματα τῶν μαρμάρων τῆς σολέας μετ' ἀξιολόγων γλυπτῶν κοσμημάτων ὡς καὶ τὸ πρὸ τῆς σολέας κείμενον βάθρον τοῦ ἄμβωνος.

Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κορμῶν κιόνων, κιονοκράνων καὶ ἐπιθημάτων, κορινθιαζόντων μὲν τοῦ Θεοδοσιανοῦ τύπου διὰ τὸν κάτω ὄροφον, ἰωνιζόντων δὲ διὰ τὸν ἄνω, θωρακίων, γείσων, παραθύρων μετὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐτῶν κιονοκράνων καὶ ἄλλων διακεκοσμημένων λειψάνων συνάγεται ὅτι ἡ μελέτη τῆς βασιλικῆς ταύτης θέλει ἀποβῇ διδακτικωτάτη διά τε τὸν πλοῦτον τῆς καλλιτεχνικῆς κατεργασίας ὡς καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἑλληνορρωμαϊκῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, ἡ ὁποία πλουσιώτατα ἀντιπροσωπεύεται ἐν βασιλικῇ τῆς Ν. Ἀγχιάλου ἤτοι τῶν χριστιανικῶν Θεσσαλικῶν Θηβῶν καὶ τάσσει αὐτὴν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο Θεοδοσίων περίοδον τῆς πόλεως.

Αἱ ἀνασκαφαὶ συμπληροῦσαι τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν διδάσκουσι πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ Θεσσαλικαὶ Θῆβαι, αἱ διάδοχοι τῆς Πυράσου παρὰ τὰς ἀρχαίας Φθιώτιδας Θήβας, ἦσαν ἀκμαιοτάτη καὶ μεγάλης σημασίας πόλις, ἥτις φαίνεται ὅτι ηὐξήθη ἰδίᾳ λόγῳ τῆς καταπτώσεως τῆς Δημητριάδος. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως ἡ παλαιοχριστιανικὴ αὕτη πόλις ἀποκαλυφθῇ ὁλόκληρος καὶ συντελεσθῇ οὕτως ἔργον διαφωτιστικώτατον τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Εὐχαρίστως δὲ ἀναφέρομεν ὅτι ἐνεργείαις τοῦ κ. Σωτηρίου ἡ κοινότης Ν. Ἀγχιάλου προσέφερε 5,000 δραχμῶν πρὸς ἵδρυσιν μουσείου.

5. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν καὶ ταύτην ἀναφερομένην κυριώτατα μέχρι τοῦδε εἰς τὴν χριστιανικὴν περίοδον τῆς Ἑλλάδος ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ κ. Ἀ. Φιλαδελφέως ἐν ***Νικοπόλει*** τῆς Ἠπείρου Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι συνέχεια προηγουμένης ἀνασκαφῆς, ἐξ ἧς προέρχονται σημαντικώτατα εὑρήματα, ἀπεκαλύφθη δὲ περαιτέρω τὸ μέγα χριστιανικὸν οἰκοδόμημα τὸ ἀναφανὲν κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1921 καὶ 1922.

Πρὸς Νότον τῆς κυρίας εἰσόδου ἀπεκαλύφθη εὐρύτατος τετράγωνος χῶρος πλακόστρωτος, κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὁποίου

ἦσαν κιονοστοιχίαι ἀποτελοῦ ιαι οὕτω κατὰ τὸν ἀνασκάπτοντα, περιστύλιον ἀνῆκον εἰς ἰδιωτικόν τι μέγαρον ἀρχικῶς, μετασκευασθὲν δὲ εἰς μητροπολιτικὸν ἢ ἐκκλησιαστικὸν ἐν γένει ἵδρυμα κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ ἐπὶ πλείστων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀνάγλυφοι σταυροί, κιονίσκοι διλόβων ἢ τριλόβων παραθύρων καὶ τὰ ἐπὶ κεράμων ἐγχάρακτα χριστιανικὰ σύμβολα, ὅμοια πρὸς τὰ τῆς γνωστοτάτης βασιλικῆς τοῦ Δουμετίου τῆς Νικοπόλεως. Ἀξιόλογα εἶναι ὡσαύτως καὶ τὰ κορινθιάζοντα κιονόκρανα τοῦ τύπου τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων κατὰ τὸν κ. Φιλαδελφέα. Κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς στοᾶς τοῦ περιστυλίου τούτου εὑρέθη ψηφιδωτὸν δάπεδον εἰς μῆκος 18 μέτρων καὶ πλάτος 1,90, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριστα διατηρούμενον, ἀπαρτιζόμενον δὲ ἐκ γεωμετρικῶν κοσμημάτων, οἷα ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ ψηφιδωτὰ τῶν τε ἑλληνορρωμαϊκῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Ὁ ψηφιδωτὸς οὗτος δρόμος φαίνεται ὅτι περιέθεεν ὁλόκληρον τὸ περιστύλιον, διότι ἐκ τῶν χωμάτων ἐξήχθησαν πολλὰ ψηφιδωτὰ τεμάχια ὁμοίας συνθέσεως, τὰ ὁποῖα ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Πρεβέζης.

Τὸ ἀρχιερατικὸν τοῦτο μέγαρον, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι καὶ ἱερατικὴ σχολὴ κατὰ τὸν κ. Φιλαδελφέα, θὰ ἐκτίσθη πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίσωνος, διότι κατὰ τὴν πρὸ διετίας ἀνακαλυφθεῖσαν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ αὐτοῦ κτίσματος «τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν ὁ ἁγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκίσων». Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἤκμασε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6ου αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου.

Παρὰ τὴν ἀνασκαφικὴν ταύτην ἐργασίαν ὁ κ. Φιλαδελφεὺς ἔπεισεν, ὡς γράφει, τὸν Δήμαρχον Πρεβέζης, ὅπως στεγάσῃ διὰ περιπτέρου τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ πρὸ διετίας ἀνακαλυφθέντος παρεκκλησίου, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐκ τῶν βροχῶν βλάβην αὐτοῦ. Ὡσαύτως παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ε΄ σώματος

στρατοῦ τὸ ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῆς Πρεβέζης εὐρύχωρον μουσουλμανικὸν τέμενος, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μουσεῖον ἀντὶ τῶν ἰσογείων τοῦ δημαρχείου Πρεβέζης.

6. Ἐν τῷ **Ἀσκληπιείῳ τῆς Ἐπιδαύρου** ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1924 ἡ Ἑταιρεία τὰς ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν μετὰ σημαντικωτάτων εὑρημάτων γινομένας διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία ἐργασίας.

Αἱ ἐργασίαι αὗται τοῦ 1924 ἀπεκάλυψαν ὁλόκληρον τὴν διὰ ψηφιδωτοῦ ἐπεστρωμένην αἴθουσαν τοῦ μεγαλητέρου τῶν δύο παρὰ τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἀντωνίνου οἰκοδομημάτων. Ὡσαύτως ἐξηρευνήθησαν καὶ αἱ ὑπόλοιποι αἴθουσαι τῶν οἰκοδομημάτων, οὕτω δὲ ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ σχεδίου αὐτῶν.

Τὸ σύμπλεγμα τῶν συνεχομένων τούτων διωρόφων ἢ τριωρόφων οἰκοδομημάτων μετ' ἐκτεταμένων ὑποκαύστων καὶ πλήρους συστήματος διοχετεύσεως τοῦ θερμοῦ ὕδατος διὰ μεταλλίνων σωλήνων εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους ὀρόφους, ὡς δεικνύουσιν αἱ σῳζόμεναι ἐν τοῖς τοίχοις σχετικαὶ ἐγκοπαί, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως εὐρυχωροτάτας θέρμας. Ἀπομένει μόνον ζήτημα περαιτέρω ἐρεύνης, κατὰ τὸν κ. Καββαδίαν, ἂν ὁ προορισμὸς τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἦτο ἀποκλειστικῶς μόνος ὁ τῶν θερμῶν.

Ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα μετὰ τῶν πλειόνων ὀρόφων καὶ τῆς πλουσίας διακοσμήσεως διά τε ψηφιδωτῶν καὶ πλακοστρωσίας καὶ ὀρθομαρμαρώσεως, καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἐκτάσεως (τὸ μὲν μεγαλήτερον ἐξ αὐτῶν καταλαμβάνει ἔκτασιν 1900 τετραγων. μέτρων, τὸ δὲ μικρότερον 850 μ.)—τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, λέγω, καταλαμβάνουσιν ἐξαιρετικὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἀρχαιολογίᾳ τῶν ὑστέρων χρόνων θέσιν. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἱερᾶς Ἐπιδαύρου διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἀξιολόγων τούτων λειψάνων καθίσταται μεγαλοπρεπεστέρα καὶ τὸ ἔργον τῆς τε Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ κ. Καββαδία ἄξιον πάσης τιμῆς καὶ ἐνισχύσεως.

Θὰ ἦτο εὐτυχὲς τὸ Συμβούλιον, ἐὰν παρὰ τὴν μονομερῆ δημοσίευσιν τῶν νέων τούτων εὑρημάτων, ἥτις προπαρασκευάζεται, ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς νέαν συνολικὴν δημοσίευσιν. Ἐκ τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ Ἀσκληπιείου ἐργασιῶν τοῦ κ. Καββαδία, αἱ πλεῖσται ἔχουσιν ἐξαντληθῆ, τὰ δὲ προστεθέντα ἐν τῷ μεταξὺ εὑρήματα καὶ νέαι παρατηρήσεις καθιστῶσιν ἀπαραίτητον νέαν τοῦ συνόλου ἐπεξεργασίαν.

7 Ἐν ***Στυμφάλῳ*** ἤρξατο ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐργασιῶν διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ὀρλάνδου. Ἤδη διάσημοι τοπογράφοι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῆς Πελοποννήσου ἠσχολήθησαν περὶ τὴν Στύμφαλον καὶ τὰ διαφαινόμενα αὐτῆς λείψανα, ὁ δὲ λαμπρὸς χάρτης τῆς Expédition scientifique de Morée καὶ αἱ περιγραφαὶ τοῦ Dodwell, τοῦ Leake, τοῦ Ross, τοῦ Curtius, τοῦ Frazer καὶ τελευταῖον τοῦ Latterman καὶ Hiller von Gärtringen, ἐγέννων ζωηρὰν τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ τόπου.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἑταιρεία προθυμότατα ἀπεδέχθη τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Ὀρλάνδου, ὅπως ἐργασθῇ ἐν Στυμφάλῳ. Ἡ πρώτη αὕτη ἐργασία εἶχε δοκιμαστικὸν καὶ προσανατολιστικὸν σκοπόν, παρ' ὅλην ὅμως τὴν φύσιν αὐτῆς ταύτην καὶ παρ' ὅλον τὸ βραχὺ τῆς διαρκείας, παρέσχεν ἐνθαρρυντικώτατα διὰ τὸ μέλλον ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ξηρασία τοῦ 1924 ἐπέτρεψεν, ὥστε νὰ ἐξερευνηθῶσι τὰ συνήθως κατακεκλυσμένα ὑπὸ τῆς λίμνης ΝΔ μέρη τῆς ἀρχαίας πόλεως κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βελατσοῦρι.

Ἀπεκαλύφθησαν πρῶτον τὰ θεμέλια τετραστύλου προστύλου ναοῦ μήκους 16,40 καὶ πλάτους 7,40, ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τὸ θεμέλιον τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος. Ὁ ὀπισθόδομος ἔχει δύο διαμερίσματα, ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο, ὅπως καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις ναοῖς, ὡς θησαυροὶ ἢ ταμεῖα. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχαιότερος τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Περαιτέρω ἀπεκαλύφθησαν δύο μικρὰ πώρινα τετράγωνα

ἱερά, ὧν τὸ ἕτερον ἔχει ἐν τῷ μέσῳ ἀρίστης ἐργασίας βάθρον, ἴσως διὰ τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα.

Πρὸς δυσμὰς τούτων ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια κτίσματος ἔχοντος διάγραμμα προπύλου, ἀλλ' οὗτινος ὁ προορισμὸς δὲν εἶναι, κατὰ τὸν κ. Ὀρλάνδον, ἀκόμη σαφής.

Ὡσαύτως ἐκαθαρίσθη ἡ πρὸ τῆς πλατείας τετράκρουνος κρήνη καὶ ἀπεκαλύφθη ἡ κλῖμαξ αὐτῆς, ἡ κατάγουσα ἀπὸ τῆς πλατείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας.

Ἐν τῇ ὑπὸ τὴν κατατομὴν πλατείᾳ ἐκαθαρίσθη περίεργον κτίσμα, ἐν μέρει λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον κτιστόν, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ χώρου θολωτοῦ, διαμέτρου 7,μ 82, καὶ ἑνὸς δρόμου ἄγοντος εἰς αὐτόν. Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ὑπάρχει καὶ ἄλλο ὅμοιον κτίσμα κυκλικὸν διαμέτρου 5.μ 00, ἀκαθορίστου καὶ αὐτοῦ ἀκόμη προορισμοῦ. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς βραχώδους γλώσσης, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ΒΑ ὅριον τῆς λίμνης, μικρὰ σκαφὴ ἀπεκάλυψε ἐκ νέου οὐχὶ μόνον γνωστὸν μικρὸν ναόν, ἀλλὰ καὶ ἄγνωστον παρ' αὐτὸν τετράπλευρον οἰκοδόμημα, πιθανῶς οἴκημα ἱερέων. Ἐντὸς τῶν θάμνων διακρίνονται περαιτέρω καὶ ἄλλων δύο ναῶν τὰ θεμέλια. Περαιτέρω ἐξηρεύνησεν ὁ κ. Ὀρλάνδος μέγαν τάφον κατὰ τὸ αἰγυπτιάζον σύστημα κατεσκευασμένον καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδον.

Τέλος ἐξηρευνήθη ὁ λεγόμενος βυζαντινὸς ναός, ὅστις ἀποδεικνύεται καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ καὶ ἐν ταῖς διακοσμητικαῖς λεπτομερείαις κτίσμα τῆς Φραγκοκρατίας.

Παρὰ ταῦτα ὁ κ. Ὀρλάνδος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ σπουδαστοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Μπιτζίου ἤρξατο τῆς συντάξεως τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων δειγμάτων διαγράφεται σαφῶς τὸ ἀγαθὸν μέλλον τῆς ἐργασίας ταύτης.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς νήσοις εἰργάσθη ἡ Ἑταιρεία. Ἐν ***Σίφνῳ*** ἐξηκολούθησε τὰς παλαιὰς αὐτοῦ ἐρεύνας ὁ σύμβουλος κ. Δρα-

γάτσης καὶ κατήρτισε πλῆρες τὸ σχέδιον τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν καὶ ἐκ τριῶν κατὰ τὴν νοτίαν· ἡ ἀνατολικὴ εἶναι ἐν μέρει κατεστραμμένη, ἐξ ὁλοκλήρου δὲ ἡ δυτική. Περισυνελέχθησαν ὡσαύτως τὰ διεσκορπισμένα λείψανα τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πρὸ τοῦ ναΰδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα κειμένου βωμοῦ.

Κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον ἐμελέτησεν ὁ κ. Δραγάτσης τὸν τύμβον Σωροῦδι καὶ κατήρτισε τὸ διάγραμμα αὐτοῦ. Οὗτος περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων λίθων, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος κυμαίνεται ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος ἡ ὅλη καμπυλότης τοῦ τύμβου μετὰ τῶν βαθμίδων ἔχει ὕψος 20 μ, 45 — Ὑπὸ ἰδιωτῶν σκαφεὶς ἄλλοτε ὁ τύμβος μέχρι βάθους ἕνδεκα μέτρων οὐδὲν παρουσίασεν ἴχνος τάφου, ἀλλὰ περὶ τὸ μέσον ἐμφανίζεται πλήρης ὀγκολίθων, ἔχει δὲ ἀνάγκην τακτικῆς ἀνασκαφῆς. Ὄστρακα ἀγγείων Ῥωμαϊκῶν χρόνων κατὰ τὸν κ. Δραγάτσην ὑποδεικνύουσι τὴν ἡλικίαν τοῦ τύμβου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Δραγάτσης ἐβεβαίωσε κατὰ τὰ νότια τῆς νήσου καὶ δύο ἄλλους πύργους ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν καὶ ὑπ' αὐτοῦ μελετηθέντων 36, ἕνα ἐν θέσει Ἅγ. Ἰωάννης τὰ Πλακιὰ καὶ ἕνα ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τοῦ Φάρου. Παρὰ τὸν Πλατὺν Γιαλὸν μεταξὺ ἄλλων ἀρχαίων λίθων εἰργασμένων, εὑρέθη καὶ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφὴ *Ξαντίχη Αἰσχετύλλου*.

Ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ ὁ κ. Δραγάτσης ἀναφέρει καὶ εὑρήματα ἐκ τάφων τῆς Κυκλαδικῆς λεγομένης περιόδου, ἀνασκαφέντων ὑπὸ χωρικῶν.

9. Ἐν ***Κρήτῃ*** ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὰς ἐν θέσει Νίρου Χάνι ἀξιολόγους ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ξανθουδίδου.

Ἐν θέσει *Πύργος* μεταξὺ τῶν ἀσκάφων χωμάτων καὶ ἐντὸς μυχοῦ προηγουμένως ἀνασκαφέντος ὑπ' αὐτοῦ μεγάλου τάφου

ἀνεῦρεν ὁ κ. Ξανθουδίδης τεμάχιον χρυσοῦ διαδήματος τῶν αὐτῶν πρωτομινωϊκῶν χρόνων, ἐξηρεύνησε δὲ ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι οὗτος δὲν ἐξετείνετο περαιτέρω. Ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 50 μέτρων εὗρε πτωχοὺς τάφους ἐντὸς ῥωγμῶν τῶν βράχων, ἔνθα οἱ νεκροὶ ἦσαν κεκαλυμμένοι ἁπλῶς διὰ λίθων. Τὰ εὑρεθέντα καὶ ἐνταῦθα πρωτομινωϊκὰ ὄστρακα (ἀγγείων) δεικνύουσιν ὅτι καὶ οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὸν μέγαν τάφον.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ βραχώδους λόφου τοῦ Πύργου ἀπαντῶσι τῆς αὐτῆς περιόδου ὄστρακα, ἐξ οὗ εἰκάζει ὁ κ. Ξανθουδίδης ὅτι ἐνταῦθα ἐξετείνετο ὁ εἰς τοὺς τάφους ἀνήκων συνοικισμός. Εἰς τὸν αὐτὸν συνοικισμὸν ἀνήκουσιν, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἀκαθορίστου προορισμοῦ, οἱ λαξευτοὶ λάκκοι, περὶ τοὺς τριάκοντα, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται σήμερον ἀερόλιθοι, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ *ἀροί*, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ κ. Ξανθουδίδης.

β') Μεταξὺ τοῦ μεγάρου τοῦ Νίρου καὶ τῆς νέας ἁμαξιτοῦ σκαφὴ δοκιμαστικὴ ἐδίδαξεν ὅτι μέχρι τῆς θαλάσσης οὐδὲν σπουδαῖον κτίσμα εὑρίσκετο, ἀλλὰ μόνον ἐκβολάδες τοῦ συνοικισμοῦ. Μόνον εἰς βάθος τριῶν μέτρων ἀνεφάνησαν ὀλίγα λείψανα τοίχων. Ἡ ἐπίχωσις περιεῖχεν ὄστρακα τῆς μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ τὸ μέγαρον εἶναι νεώτερον ἤτοι τῆς πρώτης ὑστερομινωϊκῆς. Ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιχώσεως εἶναι διδακτικώτατον διά τε τὴν πολύχρωμον διακόσμησιν τῶν ὀστράκων καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων. Ἐπικρατοῦσι τὰ μεσομινωϊκὰ κύπελλα μετὰ ποδίσκου καὶ αἱ δίωτοι μετὰ γεφυρωτῆς προχοῆς πρόχοι. Ἀξιόλογοι εἶναι δύο ἀκέραιοι λύχνοι πήλινοι διά τε τὸ σχῆμα καὶ διὰ τὴν ἐποχήν.

Ὡσαύτως μικρὸς πήλινος φυσικώτατα καθήμενος κριὸς μέλας μετὰ λευκῆς διακοσμήσεως.

γ'). Διὰ τρίτης σκαφῆς 500 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ μεγάρου ἐξηκριβώθη μὲν ἡ θέσις τοῦ νεκροταφείου τοῦ Νίρου, ἀλλὰ δὲν εὑρέθησαν ἀθρόοι τάφοι μετὰ λαρνάκων, διότι ὁ ὁρμητικώ-

τατος χείμαρρος. Βαθειανὸς ἔχει, φαίνεται, καταστρέψει τὸ νεκροταφεῖον κατὰ τὴν μεγάλην πλήμμυραν τοῦ 1897. Ἀλλ' εἷς τάφος ἀνευρεθεὶς παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ παρέσχε σημαντικώτα εὑρήματα. Τὰ ὀστᾶ σχεδὸν σεσαθρωμένα καὶ λεπτότατα δεικνύουσι τὸν νεκρὸν νεαρώτατον Καὶ τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἦτο μόνον 1 μ , 20. Τὰ κτερίσματα ἦσαν:

1) Δύο μικροὶ στεγανόστομοι ἀμφορεῖς τοῦ τύπου τῆς Β' ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς μετὰ φαιῶν ἁπλῶν κοσμημάτων ἐπὶ ὠχρολεύκου ἐδάφους.

2) Μικρὰ κεφαλὴ βοὸς ἐκ σαρδίου λίθου, κομψοτέχνημα ἀρίστης ἐργασίας.

3) Δύο μικρὰ ἀνδρικὰ ἐλεφάντινα εἰδώλια ἀτυχῶς ἐλλιπῆ, ἀλλὰ μετὰ θαυμασίας λεπτότητος καὶ φυσικότητος ἐξειργασμένα.

4) Μεγάλη φακοειδὴς ἐκ σαρδώνυχος λίθος, φέρουσα ἐγγεγλυμμένους δύο αἰγάγρους ἀντινώτους ὀρθοὺς καὶ κερατιζομένους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὀρθὸν ἔριφον, ἐξόχου ὡραιότητος καὶ καλλίστης τέχνης. Σειρὰ ἄλλη ἐγγλύφων λίθων ἐκ κρυστάλλου, ἐξ ἰάσπιδος καὶ ψῆφοι ἐξ ἠλέκτρου καὶ ἐκ σαρδίου διδάσκουσι πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ χειμάρρου ἀπώλεια.

Τοῦτο ὑπῆρξε, κύριοι, τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1924.

Ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν εἶναι τὸ μόνον μέλημα ἑνὸς ἀρχαιολογικοῦ ἐπιστημονικοῦ σωματείου οὐδὲ αὐτῶν τῶν ἀνασκαπτόντων. Παρὰ τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν συντήρησιν τῶν ἀποκαλυπτομένων μνημείων, ἐπιτακτικὸν εἶναι τὸ καθῆκον τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τῆς ἀξίας δημοσιεύσεως τῶν εὑρημάτων.

Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία συντηρεῖ ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἰδίαν ἀρχαιολογικὴν βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία πλουτιζομένη βαθμιαίως κατέστη ἀξιόλογον κέντρον ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ συνετέλεσε μέγιστον εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν.

Ἡ παγκόσμιος ἀνωμαλία τῆς τελευταίας δεκαετίας ἔσχε τὸν ἀντίκτυπον αὐτῆς καὶ εἰς τὸν κανονικὸν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, διὰ τοῦτο δὲ καὶ συντονωτέραν καταβάλλει νῦν μέριμναν τὸ Συμβούλιον, ὅπως ἀναπληρώσῃ τὰ δημιουργηθέντα κενὰ καὶ τηρῇ τὴν βιβλιοθήκην κατὰ τὸ δυνατὸν ἐνήμερον τῆς συντελουμένης παγκοσμίου ἀρχαιολογικῆς κινήσεως.

Εὐχαρίστως δὲ μνημονεύομεν ὅτι πλὴν τῶν ἀγοραζομένων βιβλίων ἀπέκτησε ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἐκ δωρεᾶς πλείστων ἡμεδαπῶν τε καὶ ξένων συναδέλφων καὶ φιλαρχαίων ἱκανὸν ἀριθμὸν πολυτίμων βιβλίων.

Ἡ νέα διάταξις τῶν βιβλίων ἐλπίζομεν ὅτι θέλει μετ' οὐ πολὺ συμπληρωθῆ διὰ τῆς περατώσεως τοῦ τε ἀλφαβητικοῦ καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἡ δὲ χρῆσις τῆς βιβλιοθήκης κατὰ πολὺ διευκολυνθῆ διὰ τῆς προσθήκης νέων θηκῶν πρὸς ἀπόθεσιν τῶν πινάκων, τῶν νέων περιοδικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν φυλλαδίων.

Τὸ δημοσιευτικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας συνεπληρώθη δι' ἑνὸς ἀκόμη τόμου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τοῦ 1922, ἐπιμελείᾳ πάντοτε τοῦ κ. Λεονάρδου, ἐπίκειται δὲ καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου τοῦ 1923. Τὰ πρακτικὰ τοῦ 1922 θέλουσιν ἐκδοθῆ μετὰ τῶν πρακτικῶν τοῦ 1923 καὶ 1924 εἰς ἕνα τόμον, ὥστε μετὰ ταῦτα νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κανονικὴ διαδοχὴ τῶν τόμων καὶ τοῦ δημοσιεύματος τούτου.

Ἡ δημοσιευτικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἄρχεται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1837, διὰ δὲ τῆς λελογισμένης καὶ πατριωτικῆς ὀργανώσεως ἀπέβη ἐπὶ ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ἔτη τὸ μετριόφρον, ἀλλὰ πολύτιμον στάδιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔδρασε καὶ ἀνεπτύχθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναπτύσσηται ἐν Ἑλλάδι τὸ ἀρχαιολογικὸν ἐπιστημονικὸν πνεῦμα. Ἄνευ τοῦ σταδίου τούτου τῆς πνευματικῆς ἐργασίας ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δὲν θὰ εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ὅσην ἐπετέλεσε πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Εἶναι δὲ μέγα τι εἰς ἓν ἔθνος ἡ θεραπεία τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ τήρησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου ὑψηλά.

17· 9· 27.

Κατώρθωσε δὲ ἤδη πολλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὅλην ἐν Ἑλλάδι πνευματικὴν κίνησιν. Δὲν κατώρθωσε περισσότερα, οὐχὶ διότι ἔλειπεν ἡ διάθεσις, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων νὰ πράξῃ περισσότερα.

Ἡ τιμὴ ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο ἐθνικὸν ἵδρυμα ὅτι ἔδωκε τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ μετὰ πολλῶν κόπων καὶ μόχθων ἐξησφάλισε τὴν πορείαν τῆς μελλούσης ἀρχαιολογικῆς ἐξελίξεως. Εἶναι δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀσχολία ἐν Ἑλλάδι οὐχὶ ἁπλῶς μέσον μορφώσεως τοῦ ἔθνους διὰ πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν προϊόντων ὑπερτέρου τινὸς ξένου λαοῦ, ἀλλ᾽ εἶναι καὶ καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς ἐνδοξοτάτην τοῦ ἰδίου ἡμῶν ἔθνους περίοδον, ἡ ὁποία ἐξέθρεψε τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὁλόκληρον χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Ἑλληνική.

Εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ταύτην ἐρειδομένη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ πάντοτε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Κράτους ἐργασθεῖσα, ἀπεκδέχεται ὑπὲρ ἑαυτῆς πάντων τὴν ἀμέριστον στοργὴν καὶ συνεργασίαν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς μεγάλης ταύτης ἀποστολῆς συνέβη καὶ ἐν τῷ παρελθόντι.

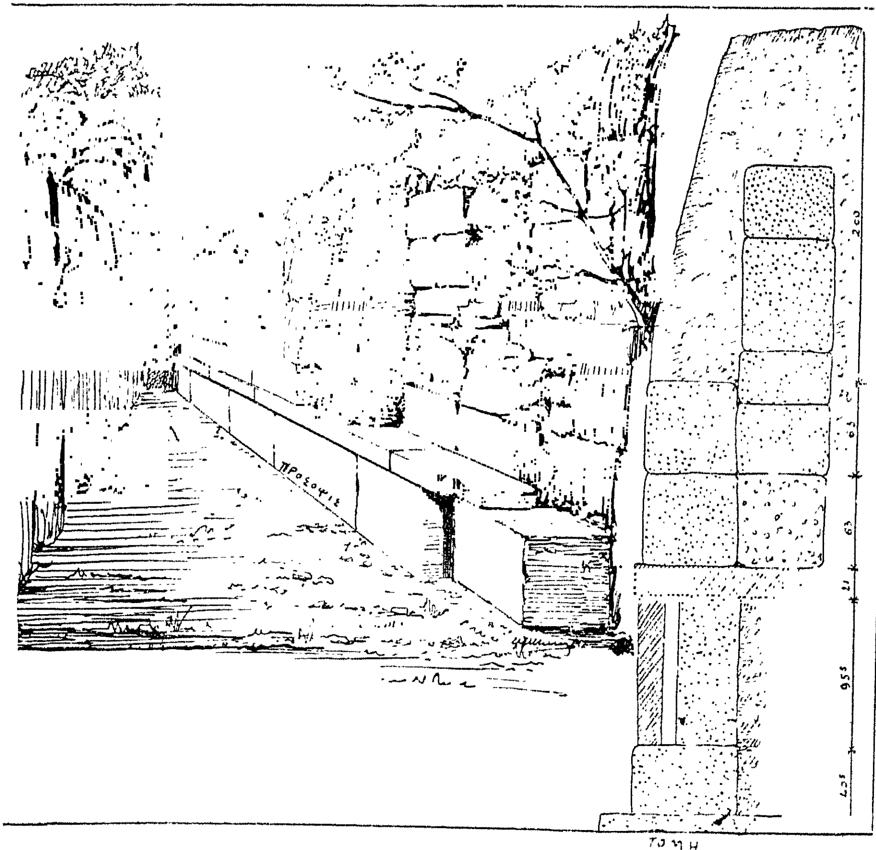
Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

1. ΤΟ ΠΕΡΙΚΛΕΙΟΝ ΩΙΔΕΙΟΝ

Ἡ ἐφετεινὴ ἐπανάληψις τῶν ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἀνασκαφικῶν ἡμῶν ἐργασιῶν ἀφεώρα κυρίως τὴν κατεδάφισιν τῶν ἐσχάτως ἀπαλλοτριωθέντων δύο μικρῶν οἰκίσκων, οἵτινες καταλαμβάνουσιν ἀκόμη

Εἰκ. 1. Ὠδείου βόρειος τοῖχος (ὀρθογραφία καὶ τομή).

τὸν ἥμισυν περίπου χῶρον τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, πρὸς ἐντελῆ ἀποκάλυψιν τοῦ ὅλου κτιρίου, ἀλλ' ἀνεβάλομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐργασίαν ταύτην διὰ λόγους, οὓς κατωτέρω θέλομεν ἐκθέσει.

Ἐπίσης ἀνεβάλομεν καὶ τὴν συνέχισιν τῆς ἀνασκαφῆς πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ ἔτι τμήματος τοῦ τοίχου τῆς ΒΑ πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, δι' εὐθετώτερον χρόνον, ἐργασθέντες ἐκεῖ

Εἰκ. 1α

ἐφέτος ἐπ' ὀλίγας μόνον ἡμέρας, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς ἀπαιτηθησομένης μεγάλης δαπάνης, καθότι ἡ ἐπίχωσις τοῦ μέρους ἐκεῖ ὑπερβαίνει τὰ 7 μέτρα.

Ἄλλωστε δὲν ἐπρόκειτο διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ τούτου τμήματος νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς σπουδαῖόν τι, ἀφ' οὗ ἱκανὸν μέρος τῆς ἑτέρας πλευρᾶς, τῆς ἀνατολικῆς, ἔχει ἤδη ἀποκαλυφθῆ καὶ κατέστη πλέον γνωστὸν εἰς ἡμᾶς τό τε σχῆμα καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος.

Καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ὁλοκλήρου τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ σκέλους

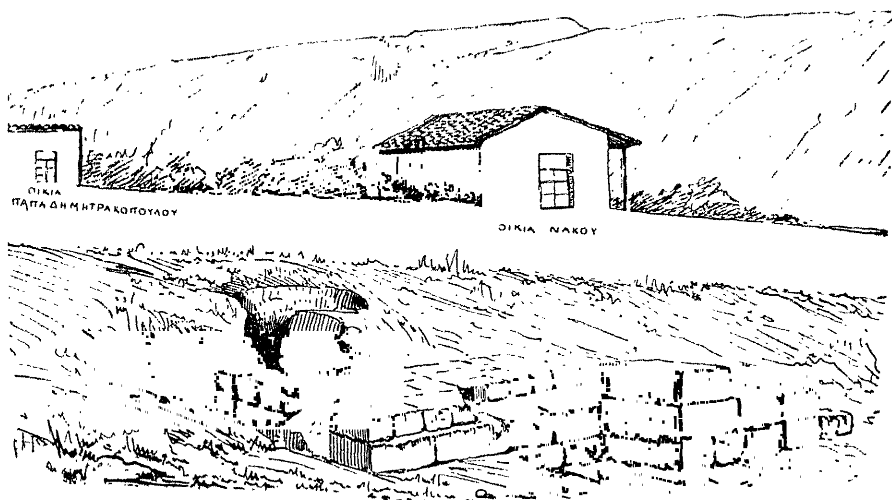
τούτου θέλει γίνει βραδύτερον, τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἑταιρείας προθύμως χορηγούσης τὴν δαπάνην τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἔπραξε διὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἐργασίας ἡμῶν ἐν τῷ Ὠδείῳ, ἃς ἀπὸ διετίας ἐκεῖ ἐνεργοῦμεν, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν οἰκιῶν, αἵτινες κατελάμβανον τὸν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφέντα χῶρον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν ἐφέτος ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἐβράδυνε δυστυχῶς πολὺ ἕνεκα τοῦ ἐξαιρετικοῦ καύσωνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως ἡμῶν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν καὶ τῆς συνεργασίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Dörpfeld, ὅστις ἐπείγετο νὰ μεταβῇ εἰς Τρῳάδα, πρὸς συνέχισιν τῶν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Σχλῆμαν πρὸ ἐτῶν γενομένων μεγάλων καὶ ἐπιτυχῶν ἀνασκαφῶν, ἀλλὰ κυρίως, ὡς εἶπεν ἡμῖν, ἵνα ἀποπερατώσῃ τοὺς ἡμιτελῶς ἔκτοτε ἀνασκαφέντας τάφους τοῦ τε Ἀχιλλέως καὶ τοῦ Πατρόκλου.

Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Dörpfeld μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησε τὰς μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Ὠδείῳ γενομένας ἐργασίας ἡμῶν καὶ διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ὑποδείξεων πολλαχῶς ἡμῖν ἐβοήθησε (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 29 εἰκ. 4).

Οὕτως ἐπισκεψάμενοι τὸ Ὠδεῖον μετὰ τοῦ κ. Dörpfeld, ὅτε ἐσχάτως ἐπ' ὀλίγον διέτριψεν ἐνταῦθα, εἴχομεν ἀπὸ κοινοῦ ἔκτοτε συνεννοηθῆ, ὅπως ἐξερευνηθῇ ἐφέτος ὁ μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ Ὠδείου καὶ κυρίως ὁ πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἐλεύθερος χῶρος, ἵνα γνωρίσωμεν τὰ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον καὶ ὑφ' ἡμῶν ἀναζητούμενον *Πρόπυλον τοῦ Διονύσου* (πρβλ. Ἀνδοκίδην περὶ μυστηρίων 38), δι' οὗ τὸ πάλαι συνεκοινώνουν τὰ δύο ταῦτα Περίκλεια οἰκοδομήματα, ἐξ ὧν, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν ἦτο ὕπαιθρον (ἀνοικτόν), τὸ δὲ ἐστεγασμένον. Τὸ δὲ ἐκεῖ που, ὅτε πρὸ ἐτῶν ἀνεσκάπτετο τὸ θέατρον, εὑρεθὲν καὶ ἐν μέρει ἀποκαλυφθὲν τετράγωνον οἰκοδόμημα (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 29 εἰκ 4), οὗτινος μόνον τὸ κρηπίδωμα διεσώθη, παρ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαιολόγων εἶχεν ἀναγνωρισθῇ ὅτι τοῦτο ἦν τὸ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον *Πρόπυλον τοῦ Διονύσου*. Καὶ ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικοῦ θεάτρου συγγράμματι τῶν Dörpfeld—Reisch: *Das Griechische Theater* Tafel I, σημειούμενον πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου καὶ εἰς ὕψος 90,28 μέτρ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κείμενον, ἀναφέρεται ἁπλῶς *θεμέλιον ἀγνώστου οἰκοδομήματος*, καὶ οὐδὲν πλέον.

Πρῶτοι ἡμεῖς, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν κατενοήσαμεν τοῦτο, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν πρὸς τὸ θέατρον μεγαλοπρεπῆ ἔξοδον αὐτοῦ τοῦ Ὠδείου ἐκ τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς (πρβλ. ΑΕ 1914 σελ. 144—Ι. Σβορώνου «*Ἑστία*», 19 Σεπτεμβρίου 1921)· Τοῦτο

Εἰκ. 2. Πρόπυλον Διονύσου.

σκάψαντες ἡμεῖς ἐν μέρει τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεκαλύψαμεν αὐτὸ τελείως μέχρι τῶν βαθυτέρων θεμελίων (πρβλ. ΑΕ. 1922 σελ. 29 εἰκ. 4). Ἔχει μῆκος 11 μέτρων, πλάτ. 4.50 καὶ ὕψ. σῳζόμενον 2.20. Ἀποτελεῖται νῦν ἐκ πέντε μόνον σειρῶν ἀλλεπαλλήλων δόμων ὀρθογωνίου σχήματος λίθων, ἐξ ὧν αἱ κάτω σειραὶ τῶν δόμων τοῦ κρηπιδώματος εἶναι μαλακοῦ λίθου πώριναι, ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ αἱ ἄνωθεν τούτων εἶναι λίθου πειραϊκοῦ (ἀκτίτου). Ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς διὰ πωρίνων λίθων κατασκευῆς τῶν θεμελίων εἶναι ἴδιον τῶν ἐπὶ Περικλέους χρόνων. (εἰκ. 2). Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἔκαμεν ὁ κ. Dörpfeld καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ δυτικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἐκ πώρου λίθου θεμελίων τῶν πρὸ τῆς ἐκεῖ παρόδου κειμένων. Διὰ δὲ τῶν ἐσχάτως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κ. Dörpfeld γενομένων ἐκεῖ σκαφικῶν ἐργασιῶν ἡμῶν ἐβεβαιώθη ὅτι ὄντως τά ἀποκαλυφθέντα ἐκ πώρου λίθου θεμέλια εἶναι τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ἤτοι τῶν ἐπί Περικλέους χρόνων, καὶ ὀλίγον περαιτέρω ἀνεκαλύ-

ψαμεν ἔτι ἀρχαιότερα ἐκ πώρου λίθου ἐπίσης θεμέλια (6. αἰῶνος) τοῦ ἐπὶ Πρατίνα θεάτρου, ὅτε, ὡς γνωρίζομεν, τοῦτο ἦτο τότε ἐν τῇ γενέσει του καὶ μόνον ξύλινα παραπήγματα ὑπῆρχον, ἀλλ' ὅτε οὗτος ἐν τῇ 70 Ὀλυμπιάδι διηγωνίζετο πρὸς τὸν Αἰσχύλον καὶ Χοιρίλον περὶ τοῦ βραβείου, κατάπεσόντων τῶν ἰκρίων τούτων, (πρβλ. Σουΐδαν ἐν λεξ. Πρατίνας) ἤτοι τῆς ξυλίνης σκηνῆς, ἣν ὁ Θέσπις πρῶτος εἶχεν ἱδρύσει, ἔδωκεν ἄλλοις ἀφορμὴν εἰς οἰκοδομὴν τοῦ πρώτου λιθίνου θεάτρου. Ὅμοια θεμέλια ἐκ πώρου λίθου τῶν αὐτῶν χρόνων παρετηρήθησαν καὶ ἐν Ἀκροπόλει, ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἑκατομπέδῳ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Παρετηρήθη δηλ. ἐκεῖ ὅτι ἐν ᾧ τὰ θεμέλια, περὶ ὧν ἀναφέρομεν, εἶναι ἐκ πώρου λίθου, οἱ ὑψηλότερον τούτων δόμοι εἶναι λίθου πειραϊκοῦ. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ τοῦ διαφόρου τῆς οἰκοδομίας τρόπου συμπεραίνει ὁ. κ. Dörpfeld ὅτι τὰ θεμέλια ταῦτα εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, τὰ δὲ ὀλίγον περαιτέρω ἀποκαλυφθέντα ἐπίσης θεμέλια ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ἔτι ἀρχαιότερον θεάτρον ἤτοι τοῦ 6 αἰῶνος τοῦ ἐπὶ Πεισιστράτου, ἐν ᾧ ἄλλοι τοῖχοι ἐκεῖ που εὑρισκόμενοι καθὼς καὶ τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου, ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ πειραϊκῶν λίθων ἀποτελούμενα, εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Λυκούργου ὅτε, ὡς γνωστόν, ἀπετελέσθη τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης τοῦ κ. Dörpfeld συνάγομεν καὶ ἡμεῖς ἐν σχέσει πρὸς τὸ Πρόπυλον ἡμῶν ὅτι καὶ τοῦτο ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους, ὡς ἔχον τὴν κάτω σειρὰν τῶν δόμων ἐκ λίθων πωρίνων, οἰκοδομηθὲν καὶ τοῦτο συγχρόνως μετὰ τοῦ Ὠδείου.

Ἀρχικῶς οἱ δόμοι θὰ ἦσαν πλείονες. Ἐκαλύπτετο δὲ ἄνωθεν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὡς ἐβεβαιώθημεν, διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν οὐδεμία δυστυχῶς ἐσώθη νῦν κατὰ χώραν, εὕρομεν ὅμως τινὰς ἐκεῖ πλησίον, τῶν λοιπῶν μεταποιηθεισῶν εἰς ἄσβεστον, ἢ καὶ χρησιμοποιηθεισῶν εἰς ἄλλα ὑστερώτερα κτίσματα. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐξήχθησαν, ὡς παρετηρήσαμεν, πολλοὶ τῶν κροκαλοπαγῶν τούτων λίθων ἐκ τοῦ κρηπιδώματος τούτου, διότι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἡμῶν εὕρομεν ἐν τῷ ἄνω στρώματι τούτου θεμέλια οἰκιῶν ἐκ μεγάλων εἰργασμένων λίθων, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὠδείου καὶ τοῦ ἐγγὺς ἀναλημματικοῦ τοίχου τοῦ θεάτρου εἰλημμένων.

Ὅμοια θεμέλια οἰκιῶν παρετηρήσαμεν καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ χώρου τοῦ Ὠδείου. Ἐν δὲ τοῖς ὑπογείοις τῶν οἰκιῶν τούτων εὕρομεν πίθους παμμεγίστους διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας, ἤτοι πρὸς ἐναπόθεσιν δημητριακῶν καρπῶν, ἢ καὶ ὕδατος, οἴνου ἢ ἐλαίου.

Αἱ οἰκίαι αὗται, ὡς εἰκάζομεν ἔκ τε τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς καὶ τοῦ χρησιμοποιηθέντος ὑλικοῦ, ἀνηγέρθησαν πᾶσαι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (1455). Ὡς ἐξηκριβώθη δὲ ὁλόκληρος ὁ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς χῶρος ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως εἶχε συνοικισθῆ ἐκ φόβου τῆς λυμαινομένης τότε τὰ μέρη ταῦτα πειρατείας, κατὰ τοὺς τῆς Τουρκοκρατίας χρόνους, ἕνεκα τοῦ ὀχυροῦ καὶ τῆς δεσποζούσης ἅμα θέσεως χρησιμευούσης καὶ ὡς σκοπιᾶς· διότι ἐντεῦθεν ἡ θάλασσα τοῦ Φαλήρου, ἐξ οὗ οἱ πειραταὶ ὡρμῶντο, ἦν σύνοπτος, ἠδύναντο δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης νὰ κατοπτεύωσι τὰς ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς τῶν ἀλβανῶν πειρατῶν, «*Φουστῶν*» καλουμένων, οἵτινες, ὡς γνωστόν, πολλάκις εἶχον λεηλατήσει τὴν ἀττικὴν χώραν, ἡ δὲ ὕπερθεν αὐτῶν κειμένη Ἀκρόπολις ἐχρησίμευεν ἐν καιρῷ ἐπιδρομῶν, ὡς ἀσφαλὲς αὐτῶν καταφύγιον.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐπιμένομεν νὰ θεωρῶμεν ὡς τὸ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον «*Πρόπυλον τοῦ Διονύσου*», κείμενον ἀκριβῶς πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου, συμφώνως τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ μυστηρίων 38), δι' οὗ συνεκοινώνουν τὰ δύο Περίκλεια οἰκοδομήματα, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀνδοκίδου ἔχει οὕτω:

«*Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ Προπύλαιον τοῦ Διονύσου ἦν ὁρᾶν ἀνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Ὠδείου καταβαίνοντας εἰς τὴν Ὀρχήστραν*» ἔνθα ἀναφέρει ὅτι ὁ Διοκλείδης ἐξερχόμενος, ἵνα μεταβῇ εἰς Λαύρειον καὶ εὑρισκόμενος παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου παρετήρησε πολλοὺς ἄνδρας (τοὺς Ἑρμοκοπίδας), κατερχομένους ἀπὸ τοῦ Ὠδείου πρὸς τὴν Ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου· καὶ περαιτέρω λέγει ὁ Ἀνδοκίδης (14) «*δείσας δὲ αὐτοὺς* (ὁ Διοκλείδης) *καὶ εἰσελθὼν ὑπὸ τὴν σκιὰν* (τῆς πανσελήνου) *καθέζεσθαι μεταξὺ τοῦ κίονος καὶ τῆς στήλης, ἐφ' ἧς ὁ στρατηγὸς ἐστιν ὁ χαλκοῦς*» ἤτοι τὸ ἄγαλμα τοῦ στρατηγοῦ Μιλτιάδου. Ἡ θέσις τοῦ ἀγάλματος τούτου καθὼς καὶ πάντων τῶν ἀνδριάντων τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ποιητῶν, μουσικῶν, στρατηγῶν, ῥητόρων καὶ εὐεργετῶν, εἶναι ἡμῖν γνωστὴ ἐκ τῶν κατὰ χώραν διασωθέντων τινῶν μέχρι σήμερον ἐνεπιγράφων βάθρων διαφόρων ἀνδριάντων καὶ δὴ ὄπισθεν τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου καὶ πρὸ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου κειμένων (πρβλ. Σχολ. Ἀριστείδου III, σελ. 534 καὶ II σελ. 216 ἔκδ. Dindorf): Δύο εἰσὶν ἀνδριάντες ἐν τῷ Ἀθήνησι θεάτρῳ, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν Θεμιστοκλέους, ὁ δ' ἐξ εὐωνύμων Μιλτιάδου.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι πληρέστατα συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ὑφ' ἡμῶν ὁριζομένην θέσιν τοῦ Προπύλου.

Ἡ κάθοδος εἰς τὴν ὀρχήστραν θὰ ἐγίνετο διὰ κλίμακος ἐκ μιᾶς τῶν πρὸς δυσμὰς ἐξόδων τοῦ Ὠδείου, κατ' ἀνάγκην δὲ πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἐνταῦθα ἐμεσολάβουν βαθμῖδες, δι' ὧν κατήρχοντο ἐκ τοῦ Ὠδείου εἰς τὸ θέατρον καὶ ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ εὑρεθῶσι τοιαῦται, ἂν μὴ ἐντελῶς ἐξηφανίσθησαν.

Ὡς παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Ἐφέσου, ἡ κατάβασις ἀπὸ τοῦ δρόμου εἰς τὴν Ὀρχήστραν ἐγίνετο ἐπίσης διὰ μικρῶν κλιμάκων, ἑκατέρωθεν τῶν ἄκρων ταύτης (πρβλ. J. Keil, Ephesos. ein Führer durch die Ruinenstätte und ihre Geschichte - Wien, 1915 σελ. 75 εἰκ. 37.—Κ. Κουρουνιώτου, «*Ἀνασκαφαὶ ἐν Νύσῃ τῇ ἐπὶ Μαιάνδρῳ*» ἐν Ἀρχαιολ. Δελτίῳ 1921-22 τεῦχ. 1 3 σελ. 65).

Ὁπωσδήποτε τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ θέσις αὕτη τοῦ Προπύλου ἡμῶν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν συγγραφέων ὁριζομένην θέσιν καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πλέον οὐδεμία ἀμφισβήτησις περὶ τούτου.

Παραδόξως ὅμως ὁ καθηγητὴς κ. Reisch, ὡς προφορικῶς ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ κ. Dörpfeld, θεωρεῖ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μᾶλλον ὡς βάθρον μεγάλου χορηγικοῦ μνημείου, ναοειδοῦς, ὡς τὸ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, τὸ τοῦ Νικίου καὶ ἄλλων τινῶν. Τοῦτο συνάγει ἔκ τινων ἐνεπιγράφων πλακῶν, φερουσῶν ὀνόματα χορηγῶν, ἐκεῖ πλησίον εὑρεθεισῶν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν, ὡς ἔν τινι διαλέξει του γενομένῃ ἐν τῷ ἐνταῦθα αὐστριακῷ ἀρχαιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ ἀνέφερεν ὅτι αἱ ἐνεπίγραφοι ἐκεῖναι πλάκες ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἐν λόγῳ οἰκοδόμημα. ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι εὑρέθησαν πλησίον ἐκεῖ. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν γνώμην, ὅτι ὄντως αἱ ἐνεπίγραφοι ἐκεῖναι πλάκες προέρχονται ἐκ χορηγικῶν μνημείων καὶ δὴ ἐκ τῶν τῆς ὁδοῦ Τριπόδων, καὶ ἥτις ὁδὸς διήρχετο ἐκεῖ πλησίον καὶ τὸ ὑλικὸν τούτων διαρπαγέν, ὡς φαίνεται, κατὰ καιροὺς ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ μέχρι σήμερον σχεδὸν ἐχρησιμοποιήθη εἰς μεταγενέστερα κτίρια, οὐχὶ δὲ ὅτι ἀρχικῶς ἀνῆκον ἐκεῖ. Οὕτω δυστυχῶς βεβαιοῦται καὶ ἡ ὁσημέραι καταστροφὴ καὶ ἐρήμωσις μέχρι καὶ τῶν θεμελίων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων κτιρίων.

Ἄλλωστε ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Reisch εἶναι παλαιὰ καὶ πολὺ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐξενεχθεῖσα, ὅτε ἡ θέσις τοῦ Ὠδείου ἡμῶν ἐντελῶς

ἠγνοεῖτο καὶ ἀλλαχόσε ὑπ' ἄλλων ἐτοποθετεῖτο, παρανοούντων τὸ χωρίον τοῦ Βιτρουβίου (V. 21) λέγοντος ὅτι τὸ Ὠδεῖον τοῦ Περικλέους ἔκειτο ἀριστερὰ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, καίτοι ὁ Ρωμαῖος ἀρχιτέκτων σαφῶς ὁρίζει ἐκεῖ λέγων ἀριστερᾷ τῷ ἐξερχομένῳ καὶ οὐχὶ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸ θέατρον· ὡς π. χ. οἱ Spon καὶ Wheeler παρανοήσαντες τὸ ἀνωτέρω χωρίον καὶ μὴ εὑρίσκοντες καταλληλοτέραν ἄλλην θέσιν ἐτοποθέτησαν αὐτὸ δυτικῶς τοῦ θεάτρου, ἐν ᾗ θέσει κατέχει νῦν τὸ ἐπὶ Ρηγίλλῃ Ὠδεῖον, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κτισθέν. Ὑπ' ἄλλων δὲ καὶ ὡς ἐντελῶς ἐξαφανισθὲν ἐθεωρεῖτο.

Γνωρίζομεν δὲ πάντες ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου καταχωσθέντος ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἠγνοεῖτο ἐντελῶς ἡ ἀκριβὴς τούτου θέσις, ὁ δὲ Α. Ρ. Ραγκαβῆς (ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1841 σελ. 120), ὅτε τὸ πρῶτον ἤρξαντο αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, ὑπῆρξαν τόσον ἄκαρποι, ὥστε νὰ εἴπῃ: «*τὸ ἀρχαῖον θέατρον δὲν ὑπάρχει πλέον*» (πρβλ. καὶ Dörpfeld-Reisch, Das griechische Theater σελ. 1). Ἐδέησε δὲ κατὰ τὰ ἔτη 1858 καὶ 1859, τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τοῦ καθηγητοῦ Ἀθ. Ρουσοπούλου, ὅπως ἐπαναληφθῶσιν αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ εἶτα τῷ 1862 διὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιτέκτονος Z. H. Strack γίνωσι συστηματικαὶ ἀνασκαφαί, ὅτε καὶ ἀπεκαλύφθη τὸ πλεῖστον τοῦ θεάτρου, ἕως οὗ τῷ 1876 καὶ 1877 ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία ἀνέσκαψεν αὐτὸ καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ὡς ἔχει σήμερον. (Πρβλ κ. Π. Καστριώτου *Μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν*, ἔκδ. Δ'. Ἀθήνῃσι 1902 σελ. 142).

Καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Ὀρλάνδος ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰσόδους, δι' ὧν εἰσήρχετό τις εἰς τὸ Ὠδεῖον, παραδέχεται ὡς εἰσόδους τοῦ Ὠδείου τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐκ κροκαλοπαγῶν λίθων, ὀρθογωνίου σχήματος εὑρεθέντα δύο θεμέλια, τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ εἰς ἀπόστασιν 15 μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ γωνίας, καθώς, καὶ τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν εἰς ἀπόστασιν 37. μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ γωνίας τοῦ κτιρίου κείμενα, ἔνθα ἡμεῖς ὁρίζομεν ὡς τὸ *Πρόπυλον* (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 38). Ἀλλὰ διὰ τὸ δεύτερον ἔχει ἐνδοιασμοὺς τινας θεωρῶν τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μᾶλλον ὡς βάθρον μεγάλου χορηγικοῦ μνημείου, λόγῳ τοῦ λοξοῦ προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου, ἀλλὰ τοῦτο δύναται καθ' ἡμᾶς νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ Πρόπυλον ἡμῶν, ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων, ἔκειτο εἰς ἀπόστασίν τινα τοῦ οἰκοδομήματος, εἰς δὲ τὸ μεταξὺ κενὸν διάστημα θὰ ὑπῆρχον βαθμῖδες, ὡς εἴπομεν

ἀνωτέρω, λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους, δι' ὧν συνεκοινώνουν μετὰ τοῦ Ὠδείου (πρβλ. εἰκ. 3 καὶ 4).

Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ ῥήτορος Ἀνδοκίδου καὶ διὰ (περὶ μυστηρίων 38) ὅτι *κατῆλθον* οἱ συνωμόται ἀπὸ τοῦ Ὠδείου τοῦ Προπύλου εἰσῆλθον εἰς τὴν Ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου.

Εἰκ. 3. ΜΔ πλευρὰ Ὠδείου.

Ἤδη εὐχαρίστως ἔμαθον ὅτι κ. Ὀρλάνδος δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀρχικῶς ἐκφρασθεῖσαν τότε περὶ τοῦ Προπύλου ἡμῶν γνώμην του, ὡς ὁ ἴδιος προφορικῶς μοι ἀνεκοίνωσεν ἐσχάτως, ἀλλ' ἀναγνωρίζει ὅτι δυνατὸν νὰ εἶναι τοῦτο τὸ ἀναφερόμενον ἐκεῖ που Πρόπυλον. Ἐλπίζω ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Reisch θὰ μετέβαλε ἤδη γνώμην. Οὕτω βλέπω νῦν ὅτι πάντες ἀνενδοιάστως παρεδέχθησαν τὴν γνώμην ἡμῶν καὶ ὁ κ. Dörpfeld ἐπίσης ἀνεγνώρισεν αὐτὸ ὡς τὸ *Πρόπυλον*, ὡς σημειοῖ τοῦτο ἐν τῷ πρός με σταλέντι προχείρῳ σχεδιαγράμματι τοῦ Ὠδείου (πρβλ. εἰκ. 2), ἔνθα ὁρίζει καὶ εἴσοδον (Eingang) (πρβλ. καὶ ΑΕ 1922 σελ. 29, εἰκ. 4), δι' ἧς συνεκοινώνουν τὸ πάλαι τὰ δύο οἰκοδομήματα. Ἡ δὲ κυρία εἴσοδος τοῦ

Ὠδείου, ἔχομεν τὴν γνώμην, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ὅτι θὰ ἦτο ἐξάπαντος ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ὡς εἶναι ἡ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, προφυλαττομένη ἀπὸ τοῦ βορρᾶ καὶ ἔχουσα θέαν πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἀμφότεραι αἱ πάροδοι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου θὰ εἶχον βεβαίως θύρας, ὡς παρετηρήθη τοῦτο διὰ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν εἰς πολλὰ Ἑλληνικὰ θέατρα, ὧν τινες διεσώθησαν, ὡς λ. χ. τῆς Ἐπιδαύρου, τῆς Δήλου (πρβλ. Dörpfeld-Reisch, Das griechische Theater σελ. 70).

Εἰκ. 4. ΜΔ πλευρὰ Ὠδείου ἔνθα ἡ πάροδος τοῦ Θεάτρου.

Καὶ ἡ ἀνατολικὴ πάροδος τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου θὰ ἔφερε, κατὰ τὸ Πρόπυλον, μεγαλοπρεπῆ κιονοστοιχίαν, ὡς βλέπομεν ἐν τῷ Ἐλευσινιακῷ Τελεστηρίῳ, πιθανώτατα δὲ καὶ ἡ κυρία εἴσοδος τοῦ Ὠδείου νὰ ἔφερε τοιαύτην κιονοστοιχίαν, ὡς ἔχει τὴν γνώμην καὶ ὁ κ. Ὀρλάνδος (πρβλ. ΑΕ 1922, σελ. 38).

Τὸ δὲ ἕτερον Πρόπυλον τοῦ ἱεροῦ Περιβόλου τοῦ Διονύσου κεῖται 70 μέτρ. περίπου κατωτέρω ἐντεῦθεν, ὡς ὥρισεν ὁ ἀνασκάψας τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν Τριπόδων χορηγικὰ μνημεῖα ἡμέτερος συνάδελφος κ. Ἀλεξ.

Φιλαδελφεύς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ Ἀρχαιολόγου κ. Gabriel Welter ἑταίρου τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (πρβλ. ΑΕ 1921 σελ. 95 — Gabriel Welter, Die Tripodenstrasse in Athen ἐν Mittheilumgen XXXXVII, 1922 σελ. 76 Taf. 11.

Ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα, τό τε θέατρον καὶ τὸ Ὠδεῖον, ἦσαν σύγχρονα καὶ ἀνηγέρθησαν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ε' αἰῶνος, ὅπερ ἐφήρμοσεν ὁ Περικλῆς, ἀρχιτεκτονοῦντος πιθανῶς αὐτοῦ τοῦ Ἰκτίνου, ἀλλὰ περὶ τοῦ θεάτρου γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἐπερατώθη συγχρόνως ἀλλὰ πολὺ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ῥήτορος Λυκούργου (πρβ. Πλουτ. Ἠθ. 814α, ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ Λυκοῦργος *«τὸ ἐν Διονύσου θέατρον ἐπιστατῶν ἀπετέλεσε»* καὶ 852 *«πρός τε τούτοις ἡμίεργα παραλαβὼν τούς τε νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην καὶ τὸ θέατρον τὸ Διονυσιακὸν ἐξειργάσατο»* καὶ τοῦ Παυσανίου Α 29 16 *«Λυκούργῳ δὲ ἐπορίσθη μὲν τάλαντα — οἰκοδομήματα δὲ ἀπετέλεσε μὲν θέατρον ἑτέρων ὑπαρξαμένων»*).

Ἀλλὰ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀρχαιολογικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἐφετινῆς ἡμῶν ἀνασκαφῆς ἐπρόκειτο νὰ ἐξακριβώσωμεν.

Ὁ κ. Dörpfeld προτιθέμενος νὰ συγγράψῃ εἰδικῶς περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, ἐνδιεφέρετο σπουδαίως νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ὁποία τις, ἦτο ἡ σχέσις καὶ ἐπικοινωνία τῶν παρὰ τὸ *Πρόπυλον* κειμένων οἰκοδομημάτων. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν θέλοντες νὰ συμβάλωμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐντελεστέραν τοῦ ἔργου τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου ὑποτύπωσιν.

Οὕτως ἠρξάμεθα τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀποκαλύψαντες γύρωθεν διὰ σκαφῆς ἐξ ὁλοκλήρου τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο καὶ εἶτα ἀνορύξαντες βαθεῖαν τάφρον εἰς ἔκτασιν μήκους $3^1/_2$ μέτρων μέχρι περίπου τοῦ μανδροτοίχου τῶν οἰκιῶν Ν. Παπαδημητρακοπούλου καὶ Ἀγαθ. Νάκη καὶ πλάτ. $2^1/_2$ μέτρ. ἐξιχθεῖσαν μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους (πρβ. εἰκ. 3).

Δυστυχῶς ὅμως ἡ σκαφικὴ αὕτη ἔρευνα οὐδὲν ἄξιον λόγον εὕρημα ἀπέδωκε πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ζητήματος ἡμῶν, ἀπεδείχθη ὅμως ὅτι τὰ χώματα τῆς ἐπιχώσεως ἐνταῦθα ἦσαν τῆς παλαιᾶς ἀνασκαφῆς τοῦ θεάτρου τῆς ἐν ἔτει 1862 γενομένης καὶ εἶχον ῥιφθῆ ἐκεῖ, ἀφ' οὗ, ὡς πιστεύω, εἶχε προηγουμένως ἐξερευνηθῆ ὁ χῶρος οὗτος καὶ ἐγνώσθη ὅτι οὐδὲν ἄξιον λόγου ἀρχαῖον ὑπεκρύπτετο ἐκεῖ. Ἐσχηματίσαμεν ἐπίσης τὴν γνώμην ὅτι ὁ χῶρος οὗτος, ὁ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς παρόδου τοῦ θεάτρου, ἔνθα ὡρί-

σαμεν τὸ *Πρόπυλον*, καὶ ὁ μέχρι τῶν οἰκιῶν Παπαδημητρακοπούλου καὶ Νάκη κείμενος, ἤτοι τὸ μεταξὺ τῶν δύο οἰκοδομημάτων διάστημα, ἦτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι πεπατημένη ὁδὸς καὶ δίοδος τῶν θεατριζομένων· (πρβλ. καὶ Dörpfeld-Reisch: Das griechische Theater σελ. 11). Ἡ δὲ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ Ὠδείου, ἔνθα ἡ κυρία εἴσοδος αὐτοῦ, ζητητέα ὀλίγον ὑψηλότερον ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν δύο ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν οἰκιῶν, καὶ πρὸς τοῦτο δέον νὰ κατεδαφισθῶσιν αἱ οἰκίαι αὗται πρὸς περαιτέρω ἀνασκαφήν. Ὡς ἐπληροφορήθην ἁρμοδίως αἱ οἰκίαι αὗται, εὐτυχῶς ἔχουσι μὲν ἤδη ἀπαλλοτριωθῆ, λόγῳ ὅμως τοῦ ἐνοικιοστασίου, καίτοι διὰ τὸ Δημόσιον, οὐδεμία ἀπαγορευτικὴ διάταξις ἰσχύει, ἀλλὰ φιλανθρωπίας χάριν, δὲν ἐθεωρήσαμεν εὔλογον, ὅπως γίνῃ βιαία ἔξωσις τῶν ἐνοίκων, διὰ τοῦτο ἀνεβάλομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν κατεδάφισιν τούτων μέχρι διευθετήσεως τῆς παρούσης καταστάσεως.

Οὕτως ἡ ἐφετινὴ ἐργασία ἡμῶν, ὡς εἴπομεν, περιωρίσθη εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ χώρου τοῦ ἀπὸ τοῦ Προπύλου μέχρι τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν κειμένου. Ἀπεδείχθη δὲ ὡσαύτως ἐκ τῆς σκαφικῆς ταύτης ἐργασίας κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅτι ἡ δυτικὴ γωνία τοῦ Ὠδείου δὲν ἐγειτνίαζε πολὺ πρὸς τὸ θέατρον, καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ λοξοῦ προσανατολισμοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄξονα τοῦ κτιρίου. Ἡ δὲ πλευρὰ τούτου διήρχετο 10 περίπου μέτρα ὑψηλότερον τοῦ Προπύλου, ἤτοι ἐντὸς τοῦ χώρου τῶν ἄνω οἰκιῶν, ὡς τοῦτο πιστοῦται καὶ ἐκ τῶν συγγραφέων Βιτρουβίου καὶ Ἀνδοκίδου, οἵτινες ἀναφέρουσιν ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἔκειτο ἀριστερᾷ καὶ ὑψηλότερον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ δὴ τῆς ἀνατολικῆς τούτου παρόδου, ἔνθα κεῖται νῦν τὸ *Πρόπυλον*, δι' οὗ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, κατῆλθον οἱ συνωμόται ἀπὸ τοῦ Ὠδείου εἰς τὴν Ὀρχήστραν τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου.

Ἡ ἀκριβὴς διεύθυνσις τῆς νοτίας πλευρᾶς καθὼς καὶ ἡ ἐπὶ ταύτης τοποθετουμένη κυρία εἴσοδος τοῦ Ὠδείου θέλει ὁρισθῇ ὅταν ἀνασκαφῇ ὁλόκληρος ὁ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν κατεχόμενος χῶρος, μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν ὁποίων θέλει καταστῇ δυνατὴ ἡ διευκρίνισις τοῦ ὅλου σχεδίου τοῦ Ὠδείου.

Ἐπίσης εἰργάσθημεν ἐφέτος εἰς περαιτέρω ἀποκάλυψιν τοῦ τέρματος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοδομήματος, οὗτινος ὁ τοῖχος διατηρεῖται ἐν καλῇ καταστάσει, διασῴζων ἐσωτερικῶς καὶ τὴν ἐκ μαρμάρου ἐπένδυσιν (πρβλ. εἰκ. 6). Καὶ τοῦ τοίχου τούτου ἀπεκαλύψαμεν ἱκανὸν ἔτι μέρος,

χωρὶς ὅμως νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς πλευρᾶς ταύτης. Πάντως ὅμως πρὸς ὁλοσχερῆ τούτου ἀποκάλυψιν δὲν ἀπολείπεται ἢ ἐλάχιστον ἔτι τεμάχιον μέχρι δύο μέτρων, ὡς ὑπελογίσαμεν, καθότι πέραν τούτου εὑρίσκεται τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου.

Ἡ πρόοδος τῆς ἐργασίας ἐνταῦθα βαίνει λίαν βραδέως λόγῳ τῆς βαθείας τοῦ μέρους ἐπιχώσεως, ὑπερβαινούσης τὰ 7 μέτρα.

Τὸ ἄκρον τῆς δυτικῆς ταύτης πλευρᾶς τοῦ Ὠδείου διήρχετο ἐγγύτατα τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ θεάτρου, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ μέρος τοῦτο καὶ εἰσεχώρει ἐντὸς τοῦ θεάτρου, οὕτως ὥστε χάριν αὐτοῦ ἐθυσιάσθη κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον αὐτοῦ σπουδαῖον μέρος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου (τὸ ἄνω ἥμισυ τριῶν ἐκ τῶν δεκατριῶν κερκίδων αὐτοῦ) ὑπὸ τοῦ τὸ πρῶτον, ὡς φαίνεται νῦν, σχεδιάσαντος ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα Περικλέους, ὧν τὸ δεύτερον φαίνεται νῦν ὅτι ἀπεπεράτωσε μόνον καὶ οὐχὶ ἀρχικῶς ἐσχεδίασεν, ὡς ἐνομίζετο, ὁ ῥήτωρ Λυκοῦργος. Αὐτὴ καὶ μόνη, ἡ μέχρι τοῦδε ἐντελῶς ἀκατανόητος καὶ διαφοροτρόπως ἑρμηνευομένη ἐντομὴ αὕτη τοῦ Ὠδείου ἐπὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, δεικνύει ὁποίαν ὑπερτέραν σπουδαιότητα ἀπέδιδεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον αὐτοῦ διὰ τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν συμπολιτῶν του. Οὕτω δὲν ὑπελείπετο ἐκεῖ ἢ στενὴ δίοδος (2 περίπου μέτρων πλάτους) μεταξὺ τῶν δύο οἰκοδομημάτων, ἐν ᾧ κατωτέρω τὸ μεσημβρινὸν σκέλος τοῦ Ὠδείου ἀπεμακρύνετο πολὺ ἀφῖνον εὐρεῖαν δίοδον, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν.

Τὸ ἀνατολικῶς τοῦ θεάτρου καὶ πρὸ τοῦ ἀναλήμματος τούτου μέχρι καὶ τοῦ Προπύλου ἡμῶν καταφορικῶς διῆκον τεῖχος ὡς ἐκ τοῦ ἐπικλινοῦς ἐδάφους μήκ. 20 μέτρ., ὕψους $1^1/_2$ καὶ πάχους $2\,^1/_2$ μέτρ. ἐκ μεγάλων εἰργασμένων λίθων πολλαχῶς χρημοποιηθέντων, κυρίως ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὠδείου εἰλημμένων, θεωροῦμεν οὐχὶ ἀναλημματικόν, ἤτοι πρὸς συγκράτησιν τῶν ὑπὸ τῆς βροχῆς ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων χωμάτων καὶ λίθων, ἀλλ' ὀχυρωματικὸν αὐτοῦ τοῦ θεάτρου, ἀνεγερθὲν ἐν ὑστέροις χρόνοις· ἐὰν δὲ κρίνωμεν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας καὶ τῆς ἀμελοῦς ἐργασίας τούτου, δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς τελευταίους ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν ἐντετειχισμένα πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ ἄλλα γλυπτὰ ἐξ ἄλλων οἰκοδομητάτων εἰλημμένα.

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἦτο, ὡς εἴπομεν ὀχυρωματικὸν αὐτοῦ τοῦ θεάτρου,

μεταβληθέντος εἰς φρούριον καὶ ἐν σπουδῇ γενόμενον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιδρομῶν βαρβάρων λαῶν, οἵτινες διῆλθον καὶ διέσεισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, ὅτε οἱ κάτοικοι περίτρομοι κατέφευγον εἰς τὰ ὑψηλότερα καὶ μᾶλλον ὀχυρὰ μέρη τῆς πόλεως. Τὸ τεῖχος τοῦτο προήσπιζε τὸ θέατρον, διῆκον ἀπ' ἀνατολῶν μέχρι καὶ τοῦ Προπύλου, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πλευρῶν περιεκλείετο ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τῶν ὀχυρῶν ἀναλημμάτων, ἀπὸ δὲ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς καὶ αὐτὴ ἡ σκηνὴ τοῦ θεάτρου κατὰ τοὺς τελευταίους ῥωμαϊκοὺς χρόνους εἶχεν ἐπίσης μεταβληθῆ εἰς προμαχῶνα (bastion) ὅστις κατηδαφίσθη κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1862 ἀνασκαφὰς τοῦ θεάτρου.

Μνείας ἄξιον ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τῷ Προμαχῶνι τούτῳ εὑρέθη ἐντετοιχισμένος ὁ ἐνεπίγραφος σπόνδυλος ἑνὸς τῶν κιόνων τοῦ Ὠδείου ἡμῶν, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὁποίου μανθάνομεν ὅτι ἀνεκηρύσσετο ὑπὸ τοῦ δήμου μέγας εὐεργέτης ὁ βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνης Β'. ὁ Φιλοπάτωρ 63/2 π. Χ. διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐπὶ Σύλλα καέντος Ὠδείου τοῦ Περικλέους, καὶ ὅστις σπόνδυλος ἐχρησιμοποιήθη ὡς βάσις τοῦ ἱδρυθέντος ἀγάλματος τοῦ βασιλέως τούτου, οὗ ἡμεῖς εὕρομεν μόνον τὴν δαφνοστεφῆ αὐτοῦ κεφαλήν. (πρβλ./gr. III, 541-Pittakis l'Ancienne Athènes p. 209—ΑΕ 1914 σελ. 159. 163 καὶ 1922 σελ. 34).

Τὸν ἐνεπίγραφον τοῦτον κίονα πρῶτοι ἡμεῖς ἀνεγνωρίσαμεν ὅτι εἶναι σπόνδυλος κίονος, ὡς φέρων ἀναθυρώσεις καὶ τόρμους ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ἐξ ὧν συνάγομεν ὅτι οὗτος συνείχετο ἑκατέρωθεν πρὸς ἄλλους σπονδύλους ὁμοίου ἀρραβδώτου κίονος, ληφθεὶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὠδείου, πεισθέντες περὶ τούτου ἐκ παραβολῆς ὁμοίων κιόνων τοῦ αὐτοῦ πεντελησίου μαρμάρου καὶ τῆς αὐτῆς διαμέτρου μὲ τοὺς κατὰ χώραν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἡμῶν εὑρεθέντας ὁμοίους κίονας (πρβλ. ΑΕ 1922 σελ. 34).

Ἄλλη ἐργασία ἐγένετο ἐν τῷ ἤδη ἀνεσκαμμένῳ ὑφ' ἡμῶν χώρῳ τοῦ Ὠδείου πρὸς καθαρισμὸν ὁλοκλήρου τοῦ χώρου τούτου ἀπὸ τοὺς ἐσχάτως ἀναφυέντας θάμνους καὶ τῆς νέας ἐπιχώσεως ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς βροχῆς παρασυρομένων ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως χωμάτων καὶ λίθων, οἵτινες εἶχον ἐκ νέου καλύψει τὰ ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ 8 ετίας εἰς φῶς ἐλθόντα ἐρείπια τοῦ οἰκοδομήματος.

Μεγάλας δυσχερείας εἴχομεν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν χωμάτων τῆς

ἀνασκαφῆς ἡμῶν, ὄντες ὑποχρεωμένοι, ἵνα ἀποκομίζωμεν ταῦτα διὰ κάρρων μακρὰν τῆς ἀνασκαφῆς, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη ἤθελεν ἀπαιτήσει πολὺν χρόνον καὶ δαπάνην μεγάλην· διὰ τοῦτο ἐζητήσαμεν τὴν ἄδειαν τοῦ Ὑπουργείου, ὅπως, ἐλλείψει κάρρων, ἐπιτρέψῃ ἡμῖν, ἵνα προσωρινῶς ἀποθέσωμεν ταῦτα εἰς ἄκραν τινὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἐπιφυλασσόμενοι βραδύτερον καὶ εἰς εὐθετώτερον χρόνον νὰ ῥίψωμεν ταῦτα μακρὰν ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισσοῦ. Καὶ τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην ηὐδόκησε νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ Σον Ὑπουργεῖον.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος αἱ ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους ἐργασίαι ἡμῶν. διεκόψαμεν δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅπως προσεχῶς ἐργασθῶμεν συστηματικώτερον πρὸς ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τοῦ περιφήμου τούτου οἰκοδομήματος, ὅπερ ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς Ψευδο-Ἡρακλείδης ἀναφέρων αὐτὸ καλεῖ ὡς «*τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ μέγιστον*».

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

2. ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΝ

Τῷ 1924 σκαφικαὶ ἐργασίαι διεξήχθησαν κυρίως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης, ἐγένετο δὲ καὶ σκαφικὴ διάπειρα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

Α') ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης.

61 (ΑΕ 1919 100 εἰκ. 2 2α· περὶ τῶν ἀριθμῶν 61 69 κλπ. πρβ ΑΕ 1923 166 κἑ). Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος 61, ἐκ πωρίνων ὀγκολίθων πεποιημένη, φέρει ἄνω μοχλοβόθρια.

Δυσμόθεν τοῦ 61 ἐν προτέρᾳ σκαφείᾳ ηὑρέθη μολυβδοῦν εἰσιτήριον (τὸ ἀριστερὸν ἄκρον πρὸς τὰ ὀπίσω συγκεκαμμένον), ***εἰκ. 1γ*** (νῦν ΑΑΜ 15084), πρβ ἄλλα δύο: ΑΕ 1916 119 εἰκ. 1(=ΠΑΕ 1916 66)

1917 240 εἰκ. 2, ἃ καὶ συμφωτογραφοῦνται ἐνθάδε, *εἰκ. 1*, α καὶ β (πρβλ. IG V_2 323 468, ΑΕ 1915 153).

κλῖμαξ 1/1.
1 α—γ (μνημείων φωτογράφημα): εἰσιτητήρια μολυβδᾶ.

ἱερὸν
Ἀμφιαράου·
Ὑγίεια.

α (ΑΑΜ 14829): ΑΕ 1916 119 εἰκ. 1·
β (ΑΑΜ 14915): ΑΕ 1917 240 εἰκ. 2·
γ (ΑΑΜ 15084): ΑΕ 1924 96 εἰκ. 1.

69 (ΑΕ 1919 100 εἰκ. 2 1922 101 εἰκ. 1). Ἐν τῷ χώρῳ 69 ἐξεκαλύφθη δισκελὴς ἢ γαμμοειδὴς στοὰ τριῶν πωρίνων κιόνων ἀρραβδώτων, κατ' ὀρθὴν γωνίαν τεταγμένων (πρβλ. τὴν τοῦ καταγωγίου στοάν, διαφόρως τετραμμένην, ΑΕ 1917 239 εἰκ. 1 1918 110α)· τὰ δύο τῆς στοᾶς σκέλη, βόρειον καὶ δυσμικόν, εἶχον ἀνὰ δύο κίονας, ὧν ὁ δυσμοβόρειος κοινός, καὶ τὸ μὲν βόρειον σκέλος κεῖται νοτόθεν τῶν χώρων 57—59, ἔχον τὴν εἴσοδον ἐκ τοῦ 68 διὰ τῆς δυσμόθεν τούτου δηλουμένης διόδου (πρβλ. ΑΕ 1919 101β), τὸ δὲ δυσμικὸν κεῖται ἀνατολόθεν τῶν εἰσόδων τῶν δωματίων 50 καὶ 52, νοτόθεν δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος πρὸς τὸ νοτόθεν μακρῷ τοίχῳ σῴζονται θεμέλια τοίχου (0.78×0.45), ἐφ' ὧν, ὡς εἰκάσαι, ἵδρυτο

παραστάς· ἐπὶ τῶν βατήρων τοῦ βορείου σκέλους δὲν σῴζονται οἱ κίονες, μόνον δὲ τοῦ δυσμονοτίου κίονος τὸ κάτω ἵσταται κατὰ χώραν (ὕψ. 1.00, διάμ. ± 0.458). Ἐνταῦθα ηὑρέθησαν πήλινα μέν: δύο ἀγγεῖα ἀνθοδοκοειδῆ (ὕψ. 0.49, διάμ. ἄνω μὲν ± 0.35, κάτω δὲ 0. 24), λύχνου (τῆς κάτω ἐπιφανείας) λίγδος, ὀπαίων ἀποκόμματα, σκύφων ζῳωτῶν (ἐκτύπων, αἶξ καὶ κρατὴρ) καὶ ῥαβδωτῶν κλάσματα, ἀγγείου δύο λαβαὶ εὐθεῖαι, ὧν τὸ ἄκρον ἑκάτερον ἀναπτύσσεται εἰς τρία φυλλοειδῆ κοιλώματα, ἀγγείου λαβὴ δίδυμος στρεπτὴ φέρουσα Σατυρικὸν πρόσωπον, δίσκου μεγάλου ἄγματα (πάχ. 0.028, διάμ., κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα, 0.65), ἀγνῦθες πυραμιδοειδεῖς καὶ κωνικαί, χαλκώματα δέ: σύναμμα συνδέον δύο διερρωγότος ἀγγείου κλάσματα (ἄλλο χαλκοῦν σύναμμα ηὑρέθη ἐν χώρῳ 50 ἐν προτέρᾳ ἐτείᾳ· τὰ ἄλλα συνάμματά εἰσιν ἐν γένει μολυβδᾶ), πόρπη ἐκ μέρμιθος (μίτου), ἥλου εὔτεχνος κεφαλὴ ἐκ θυρώματος, νόμισμα ἐφ' οὗ *Ὠ[ρ]₂ω[πί]₃ω[ν* (πρβλ. ἄλλο ΑΕ 1922 101α).

138 (ΑΕ 1922 102 εἰκ. 2 καὶ σ. 105β 1923 167αβ): Ἐξεκαλύφθη ἅπασα ἡ ἀνατολικὴ πομπικὴ ὁδὸς 138. Ἡ ὁδὸς αὕτη καὶ ἡ ἐκ δυσμῶν φέρουσα 84 85, συμβάλλουσαι εἰς τὴν βορρονότιον ὁδὸν 108 κατῆγον διὰ ταύτης, κοινῆς πομπικῆς γιγνομένης, εἰς τὸν χείμαρρον καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τούτου γεφύρας, μνημονευομένης ἐν δυσὶν ἐπιγραφαῖς (SIG³ 973, ΑΕ 1923 43α), εἰς τὸ κυρίως ἱερὸν τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ἡ ὁδὸς 138 ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐφέρετο ἠρέμα ἀνάντης, διὸ καὶ ὁ νότιος αὐτῆς τοῖχος, ἰσόδομος ὤν, πρὸς μὲν τῷ 153 καὶ 152α καὶ μέρει τινὶ τοῦ 152 σύγκειται ἐκ τεσσάρων δόμων ὀγκολίθων, ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ 150 ἐκ τριῶν (ὕψος τοῦ ἐκ τῶν ἄνω τρίτου δόμου 0.40, ὕψος τοῦ τετάρτου δόμου 0.46. πρβλ. ΑΕ 1923 167), δυσμόθεν δὲ πάλιν μέχρι που τοῦ μέσου τοῦ 148 ἐκ δύο, πέρας δὲ πρὸς τῷ δυσμικῷ ἄκρῳ τοῦ 148 (εἰς μῆκος ± 1.00) ἐξ ἑνὸς δόμου. Ἔτι δὲ ἠρευνήθη ὁ ἐν τῷ βάθει νοτόθεν τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ 137 γ/δ τοῖχος, ὅστις ἐξ ἀνατολῶν φερόμενος καταλήγει πρὸς δυσμὰς νοτόθεν τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ 137 γ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ΑΕ 1922 105β. Ἐν τῇ ὁδῷ 138 ηὑρέθησαν χαλκωμάτιά τινα, ἐν οἷς καὶ ὑστέρων χρόνων ἅλυσις μ. 0 13, συνάμματος μολυβδοῦ ἀπόκομμα, πήλιναι ἀγνῦθες, πηλίνης λοπάδος ἢ φιδακνίου τρίποδος. ἄγματα, λοπάδος προστόμιον (0 065), δακτυλιόλιθος ἐπιπεδόκυρτος ὑποκυανίζων, κρίκος ὄστινος διαμ. 0 018, νομίσματα Βοιωτῶν (Ποσειδῶν τριαινοφόρος), Ἱστιαιέων (ἀργυροῦν), Ἀντιγόνου Γονατᾶ (Σάτυρος ἱστὰς τρόπαιον).

142 ΔΔ Δνδ (ΑΕ 1923 167β εἰκ. 2). Σκαφὴ ἔτι ἐγένετο νοτόθεν τοῦ διπύλου ζρ. Ὁ τοῖχος ΔΔ χωρεῖ νοτόσε κάτωθεν τοῦ Δνδ. Εὐρυνομένης τῆς ἐνταῦθα σκαφῆς, ηὑρέθησαν χαλκῆς ῥαφίδος δύο ἀποτμήματα (0 031 καὶ 0 024).

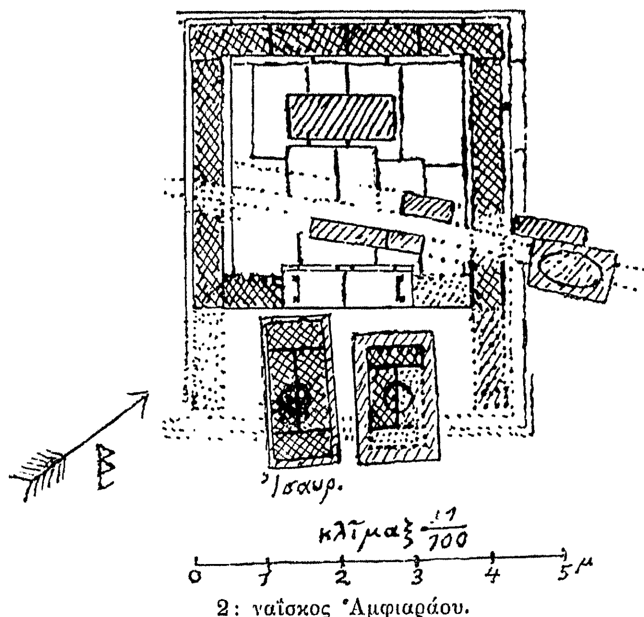
Β' ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης.

α') λουτρὼν ἀνδρεῖος. Ἀνεκαθάρθησαν τὰ ἀνατολόθεν τοῦ ὑστέρου ἐκδοχείου, ἐξ οὗ νῦν ἐκρεῖ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς (νοτόθεν τοῦ βωμοῦ Β, ΠΑΕ 1884 πίν. Ε') καὶ ἰδίᾳ ἡ παρ' αὐτὸ δεξαμενὴ Λ τοῦ ἀνδρείου λουτρῶνος. Ἰσοδομικῶς ὀγκολίθοις ᾠκοδομημένη εἰς ὕψος ὥς 1 50, ἔχει ἐμβαδὸν 4 20 (δυσμανατολικὸν μῆκος) ⨯ 2 97 (βορρονότιον)· τὸ δάπεδον αὐτῆς εἶναι ἐστρωματισμένον διὰ πέντε παραλλήλων δυσμανατολικῶν στοίχων μεγάλων πώρων (πλ. 0 60), τὸ δὲ πλεονάζον ὕδωρ διέρρει διὰ δύο τετραγώνων τρημάτων (± 0 11), ἀνεῳγμένων τοῦ μὲν ἐν τῷ δυσμικῷ τοίχῳ (± 0 65 ὑπὲρ τὸ δάπεδον), τοῦ δὲ ἐν τῷ ἀνατολικῷ, ἐντεῦθεν δὲ εἰσέρρει πρὸς ἀνατολὰς εἰς ὀχετὸν συγκείμενον ἐκ λιθίνων (μονολίθων τὸ πλάτος) τμημάτων (διάρρου πλ. 0 09-0 115, βάθ. 0 13).

β') ναὸς (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε Λ). Ἀνεκαθάρθη ὁ ναὸς καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐν τῇ δυσμοβορείῳ τοῦ σηκοῦ γωνίᾳ πίθος· ὁ πυθμὴν τοῦ πίθου εἶναι ὅλως κοῖλος, ἄνευ ἐπιπέδου, εἶνε δὲ ὁ πίθος διερρωγώς, συνδεδεμένος διὰ πέντε μολυβδῶν συναμμάτων μετὰ χυτοῦ μολύβδου ἐν τῷ ἁρμῷ.

γ') ναΐσκος. Ἀνεκαθάρθη τὸ ναΐδιον τὸ παρὰ τὰ δύο τὰ ἐπιμήκη τῶν δυσμικωτάτων βάθρων (ἐφίππων ἀνδριάντων): *Ἰσαυρικὸν* (IG VII 244-8 4258 καὶ σ. 744, ΑΕ 1892 46 (76-78)) καὶ τὸ ἀνατολόθεν τούτου ἐλλιπὲς τὴν ὄψιν καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα. Ὠκοδομήθη δὲ τὸ ναΐδριον πολλῷ πρὸ τῆς πΧ 3ης ἑκατονταετηρίδος μεσούσης, ἴσως κατὰ τὴν πΧ 5ην ἑκατονταετηρίδα (πρβλ. *Dörpfeld* AM 1922 26)· ἐπὶ γὰρ τούτου (ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τοῦ προνάου) καταστραφέντος ἱδρύθησαν τὸ μονόλιθον βάθρον *Μεγακλείδην* (IG VII 327-330, ΑΕ 1892 45 (73-75)) καὶ τὰ (δυσμόθεν τούτου) εἰρημένα δύο βάθρα, ὧν τὸ δυσμικὸν (σῴζονται καὶ οἱ τρεῖς λίθοι καὶ τὸ ἐπίκρανον) ἔφερεν ἀνάθεσιν τῆς πΧ 4ης, ὡς εἰκάσαι, ἑκατονταετηρίδος, φέρει δὲ καὶ προξενίας τῆς π Χ 3ης ἑκατονταετηρίδος τελευτώσης καὶ τὴν ὕστερον εἰς τὸν Ἰσαυρικὸν ἐπιχαραχθεῖσαν ἀνάθεσιν. Ὁ ναΐσκος ἔχων μῆκος ἐξωτερικὸν (βορρονότιον) 5 50, πλ. ὥς 4 05, ἐμβαδὸν δὲ 4 44⨯3 27, ἔχει τὴν εἴσοδον ἐκ νότου (ἀκριβέστερον εἰπεῖν,

νοτανατολόθεν), εἶνε δέ, ὅσον σῴζεται, ἐπιμελέστατα πεποιημένος ἐκ μαλακῶν πώρων, ἐρυθρῷ τὰ ἔνδον πάλαι κεχρωσμένων, ὕψ. 0 79, πάχ. 0 39· ἡ κρηπὶς σύγκειται ἐκ τριῶν δόμων, ὕψ. 0 19 (ἀνωτάτου, εὐθυντηρίας) +0 22+0 31 καὶ πλέον, πλ. ἐξοχῶν, οἱονεὶ ἀναβασμῶν, ἐκ τῶν ἄνω 0 105 καὶ 0 228 καὶ 0 055. Τοῦ σηκοῦ τὸ ἐσωτερικὸν βορρονότιον μῆκος εἶνε

2: ναΐσκος Ἀμφιαράου.

2 83, τὸ δὲ δάπεδον εἶνε μεγάλαις πλαξὶ βορρονοτίοις ἐστρωματισμένον. Ἐν μέσῳ που τοῦ σηκοῦ παρὰ τὸν βόρειον (κυρίως δυσμοβόρειον) τοῖχον (0 50 ἀπὸ τούτου) κεῖται βάθρον (ὕψ. 0 55, πλ. 1 34, βάθ. 0 66), ἐφ' οὗ ἵδρυτο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ (Ἀμφιαράου)· εἰρήσθω δὲ ἐνθάδε ὅτι ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ ναΐσκου δωματίῳ πρὸς τῇ ὑψηλῇ τοῦ περιβόλου ἀντηρίδι Μ ἵδρυται ἐπιγεγραμμένον βάθρον, ὅπερ ἔφερε τὸ ἐν ΑΕ 1892 51(81) μνημονευόμενον μέγα ἄγαλμα τοῦ Ἀμφιαράου. Ἡ σηκοπροδόμιος θύρα εἶχε πλ. 1 74, σῴζονται δὲ κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ ὀδοῦ αἱ χοινικίδες τῶν δύο στροφωμάτων, χαλκαῖ (διαμ. 0 055), καὶ τὰ ἐν μέσῳ χαλκία, ἐπικλινῶς τε καὶ καθέτως τετμημένα χάριν τοῦ μοχλοῦ τῶν θυρέτρων τῆς διακλεῖδος. Καταστραφέντος τοῦ ναΐσκου, ἠλάθη λοξῶς διὰ τοῦ σηκοῦ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς φερόμενος πήλινος ὀχετός, πειοειδὴς (ἀνεστραμμέ-

νως) τὴν ἐπικαρσίαν ὄψιν τῆς καθέτου τομῆς, ἔχων ἑκατέρωθεν μὲν λίθινον θωρακεῖον, ἀνατολόθεν δὲ τοῦ ναΐσκου δύο πωρίνας πυέλους, ἀνατολόθεν δὲ τούτων ὁ ὀχετὸς διῆκεν ὑποκάτω τοῦ βάθρου *Βροῦτον*, οὗ ἡ ἀνάθεσις εἶνε, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Ἰσαυρικοῦ, ἐπὶ προτέρας ἐπεγλυμμένη (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε΄ι΄΄, ΑΕ 1885 105 (7), IG VII 383 5).

δ΄) ἐπιγεγραμμένα μνημεῖα (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε΄ ΙΙΙ). Ἐργασίαι τινὲς ἐφ' ἔτος ἐγένοντο καὶ παρὰ τὰ νοτόθεν τῆς βορείου τοῦ περιβόλου ἀντηρίδος Μ μνημεῖα, ἐπανιδρύθησαν δὲ ἐπὶ τῶν οἰκείων θέσεων τὸ μονόλιθον βάθρον *Ἀδεῖαν* (ΠΑΕ 1884 πίν. Ε΄ι΄΄, IG VII 279-280, ΑΕ 1891 108 (52)) καὶ ἥ τε ὄψις καὶ ἡ δεξιὰ (δηλ. ἀνατολικὴ) πτέρυξ τοῦ τριλίθου βάθρου *Ἀγρίππαν* (ἀνατολόθεν τοῦ ι΄΄΄) καὶ ἥ τε δεξιὰ πτέρυξ καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ τετραλίθου βάθρου *Διονυσόδωρος* (ἀνατολόθεν τοῦ *Ἀγρίππαν*, IG VII 387 388, ΑΕ 1925/6 17 (132 133))· τἆλλα τμήματα τῶν δύο βάθρων τούτων, ἤγουν ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Ἀγρίππαν* καὶ ἥ τε ὄψις καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ τοῦ *Διονυσόδωρος*, ἐπανιδρύθησαν ἐν προτέραις ἐργασίαις.

ε΄) βορρᾶθεν τοῦ μουσείου (ἀγρὸς Λούπη): *400 κέ.* Σκαφικὴ διάπειρα ἐγένετο ἐν τῷ βορρᾶθεν τοῦ μουσείου ἀγρῷ τῶν κληρονόμων Δήμου Λούπη. Ἐνταῦθα ἀποκαλύπτεται οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἔφερεν ἐπὶ πωρίνης κρηπῖδος δυσμανατολικὸν τοῖχον ἐκ λιθίνων ὀρθοστατῶν ἐν διστοιχίᾳ, διῄρηται δέ, ὅσον μέχρι τοῦδε ἐφάνη, διὰ τοίχων ἔνθα μὲν μονοστοίχων, ἔνθα δὲ διστοίχων εἰς τρεῖς τοὐλάχιστον χώρους. Ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς ηὑρέθη ἀπόκομμα πωρίνης βάσεως Ἰωνικοῦ κίονος, ἧς ἡ διάμετρος κατὰ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα ἦν ±0 482, ὧδε· λαμβανομένου γὰρ ἡμίσεος χορδῆς 0 17 καὶ βέλους 0 07, τὸ τετράγωνον τῆς ἀκτῖνος χ ἔσται:

$$\chi^2 = 17^2 + (\chi - 7)^2 = 289 + \chi^2 - {}^27\chi + 49 = 338 + \chi^2 - 14\chi$$

$$14\chi = 338$$

$$\chi = \frac{338}{14} = 241\ldots$$

$$2\chi\ (\text{διάμετρος}) = 0\ 482\ldots$$

αὐτόθι δὲ νοτόθεν κεῖται (οὐ κατὰ χώραν) καὶ σφόνδυλος λίθινος Δωρικὸς ὕψ. 0 95, διαμ. ± 0 41.

Νομίσματα ηὑρέθησαν παντοδαπὰ 72 χαλκᾶ καὶ ἓν ἀργυροῦν (ἄ. σ. 98), ἃ καὶ Ἀθήναζε κομισθέντα κατετέθησαν ἐν τῷ νομισματικῷ μουσείῳ.

Β. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

3. ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΧΙΑΛΩ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Αἱ ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφαί μου ἦσαν συνέχεια τῶν κατὰ Αὔγουστον π. ἔ. γενομένων δοκιμαστικῶν ἐρευνῶν, δαπάναις τοῦ Σ. Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν, ἐπὶ διαφόρων σημείων τοῦ περὶ τὸν λόφον τῆς ἀρχαίας Πυράσου καὶ μέχρι τῆς παραλίας ἐκτεινομένου χώρου, ἔνθα προσδιωρίσθησαν δύο μεγάλαι χριστιανικαὶ Βασιλικαὶ καὶ σύμπλεγμα κρηνῶν καὶ οἰκίσκων μετὰ ψηφιδωτῶν δαπέδων ἑκατέρωθεν τῆς νῦν ἐκκλησίας τοῦ συμπηχθέντος προσφυγικοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ν. Ἀγχιάλου περὶ τὰ ἐρείπια τῆς διαδεχθείσης τὴν ἀρχαίαν Πύρασον μεσαιωνικῆς πόλεως τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν.

Αἱ ἀνασκαφαί, ἃς ἐνήργησα ἐφέτος, περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς σπουδαιοτέρας χριστιανικῆς Βασιλικῆς τῆς εὑρισκομένης πρὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ νέου συνοικισμοῦ, ἥτις ὑποτίθεται ὅτι ἦτο ἡ Μητρόπολις τῶν μεσαιωνικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας.

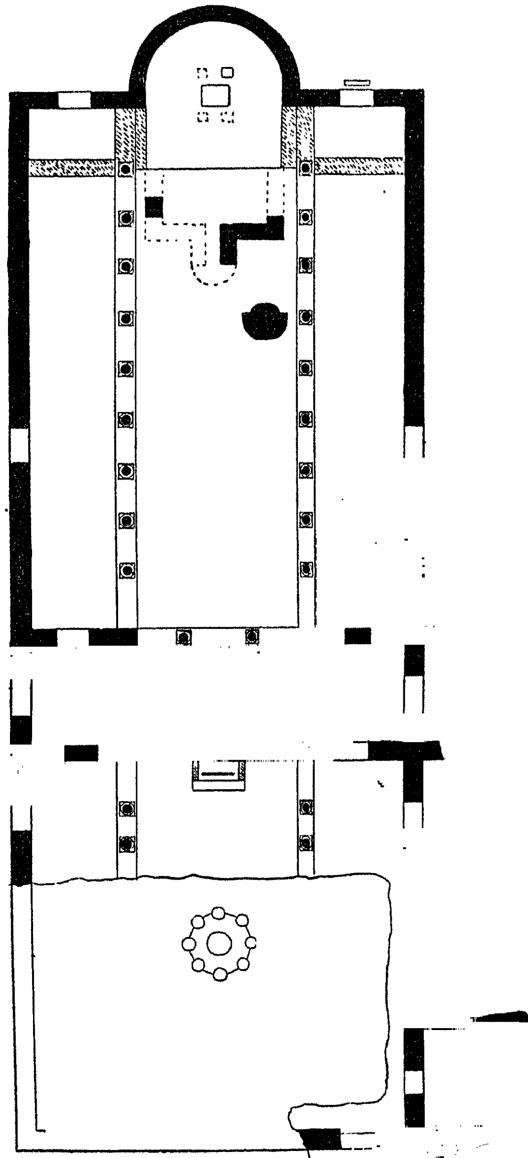
Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνασκαφῆς μου ταύτης ἦσαν ἱκανοποιητικώτατα, καθόσον διὰ τούτων ἦλθεν εἰς φῶς παλαιοχριστιανικὴ Βασιλικὴ μετὰ τριῶν στοῶν (σχηματιζομένων διὰ δύο κιονοστοιχιῶν, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἐννέα κίονας), Νάρθηκος καὶ μεγαλοπρεποῦς Αἰθρίου, ἤτοι περιστυλίου πρὸ τοῦ ναοῦ σχηματιζομένου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶναι πιθανῶς ἡ Φιάλη (βλέπε συνημμένην κάτοψιν ἀνασκαφῶν εἰκ. 1). Τὸ μέγιστον μῆκος τοῦ ἀνευρεθέντος ναοῦ εἶναι 52, 80 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος 26 μέτρα, μὴ συνυπολογιζομένου τοῦ πάχους τῶν τοίχων καὶ τῆς ἀκτῖνος τῆς Ἁψῖδος τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Κατὰ χώραν ἀνευρέθησαν αἱ ἰωνίζουσαι βάσεις τῶν κιονοστοιχιῶν ἐπὶ μαρμαροστρώτου καὶ μετὰ μαρμαροθετημάτων κοσμουμένου δαπέδου, οὗτινος ἱκανὰ τμήματα ἀνεφάνησαν ἐν καλῇ καταστάσει διατηρηθέντα, μέρος τῆς ὀρθομαρμαρώσεως τοῦ ναοῦ ἐκ λευκῶν μαρμαρίνων πλακῶν (πρὸ πάντων εἰς τὸν Νάρθηκα), τμήματα τῆς Σολέας συγκειμένης ἐκ μεγάλων μαρμαρίνων τμημάτων μετ' ἀξιολογωτάτων γλυφῶν καὶ τὸ μαρμάρινον βάθρον τοῦ ἄμβωνος πρὸ τῆς Σολέας δεξιὰ ἀνευρεθέν.

Κατὰ τὴν ἐφέτος συντελεσθεῖσαν ἐκκαθάρισιν ὁλοκλήρου τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Νάρθηκος τῆς Βασιλικῆς ἀνευρέθησαν τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καὶ διακοσμητικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ, ἤτοι κυλινδρικοὶ κορμοὶ μήκ. 3, 50 μ.

τοῦ κάτω ὀρόφου καὶ 2, 50μ. τῶν Ὑπερῴων, κιονόκρανα καὶ ἐπιθήματα (κορινθιάζοντα θεοδοσιανοῦ τύπου — δύο μετὰ κεφαλῶν κριῶν —) τοῦ κάτω ὀρόφου καὶ τοῦ Τριβήλου τοῦ Νάρθηκος, ἰωνίζοντα κιονόκρανα παραθύρων κλπ.

Ὁ ἀνευρεθεὶς γλυπτὸς διάκοσμος τοῦ ναοῦ, ἀρχιτεκτονικά τινα μέλη τοῦ ὁποίου παραθέτω ἐνταῦθα (εἰκ. 2), προξενεῖ ἐντύπωσιν διὰ τὴν καλλιτεχνικήν του κατεργασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ἑλληνορρωμαϊκῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, πρώτην ἤδη φορὰν εἰς τοσοῦτον πλοῦτον ἐμφανιζόμενος εἰς ἡμᾶς καὶ μάλιστα ἐν Π. Ἑλλάδι.

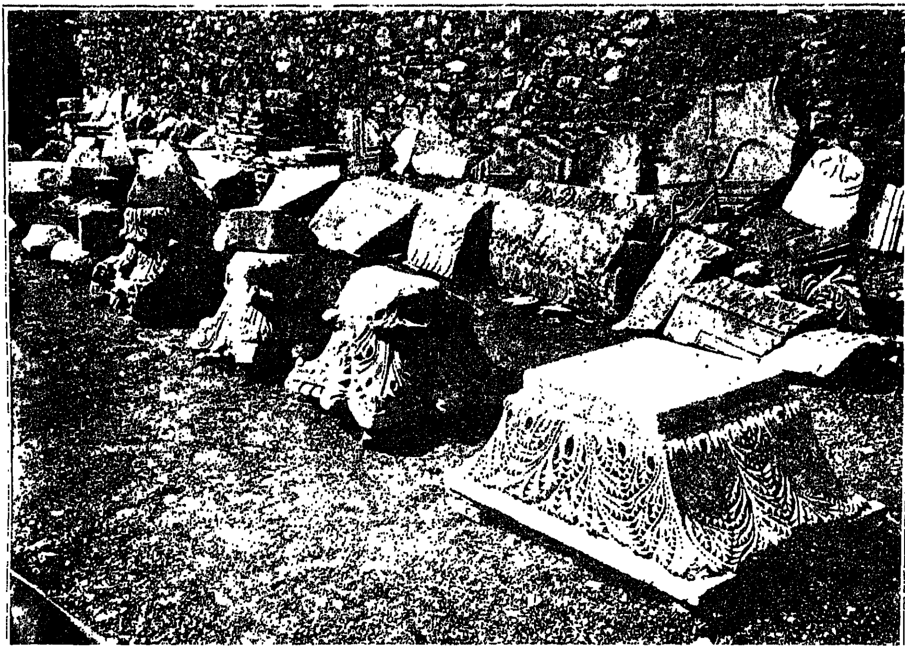
Ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ ἀνεύρεσις τοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ Αἰθρίου μετὰ στοῶν (τὸ μῆκος τοῦ Αἰθρίου εἶναι 20 μέτρα), μεγάλου ἀριθμοῦ ψηφιδωτῶν εἰς τεμάχια ἢ διαλελυμένας ψηφῖδας ἀνευρεθέντος καὶ προερχομένου ἐκ τῆς διακοσμήσεως τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, πολυχρώμων μαρμαρίνων πλακιδίων ἐκ μαρμαροθετημάτων προερχομένων καὶ ἄλλων εἶναι ἱκανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀκμῆς κατὰ τοὺς μεταξὺ τῶν δύο Θεοδοσίων

Εἰκ. 1. Κάτοψις τῆς μεγάλης Βασιλικῆς πρὸ τῆς Ἀγορᾶς Ν. Ἀγχιάλου.

χρόνους τῶν θεσσαλικῶν Θηβῶν, αἵτινες ἀποδεικνύονται οὕτως ἡ κυριωτέρα θεσσαλικὴ πόλις παρὰ τὴν Δημητριάδα καὶ τὴν Λάρισαν.

Περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης πόλεως, τῆς κειμένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος λόφου συνεχομένου πρὸς σειρὰν λόφων χωρίζουσαν τὴν Φθιώτιδα τῶν Φερρῶν, ἐλαχίστας ἔχομεν ἐκ φιλολογικῶν πηγῶν πληροφορίας.

Εἰκ. 2. ἀνευρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τῆς ἀνασκαπτομένης χριστιανικῆς Βασιλικῆς Ν. 'Αγχιάλου.

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἔκειτο εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ παράλιος πόλις *Πύρασος*, ἣν καὶ ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ('Ιλ. Β 692—728) καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας συναντῶμεν καὶ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (Θουκ. Β' 22).

Μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τῆς Πυράσου (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Ἄκετσι) ἔκειντο αἱ *Φθιώτιδες Θῆβαι*, αἱ μνημονευόμεναι ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (Θ' 435), γνωσταὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (XX 110), ὡς πόλις εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις ἐνίσχυσεν αὐτὰς

μετοικήσας ἐν αὐτῇ τοὺς κατοίκους δύο φθιωτικῶν πόλεων: Δίου καὶ 'Ορχομενοῦ. Εἶναι ἑπομένως πιθανώτατον ὅτι κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους αἱ ὑπερκείμεναι τῆς Πυράσου Φθιώτιδες Θῆβαι ἐχρησιμοποίουν τὴν Πύρασον ὡς ἐμπορικὸν λιμένα καὶ ναύσταθμον, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ ἣν ἐν τῇ θέσει τῶν ἀρχαίων Παγασῶν (ἔναντι τοῦ σημερινοῦ Βόλου) εἶχεν ἱδρυθῇ τὸ 293 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Πολιορκητοῦ ἡ Δημητριάς, ἡ ἀποβᾶσα, ὡς γνωστόν, ἐπί τινα χρόνον ἡ ἕδρα τοῦ Βασιλείου τῶν Μακεδόνων, βασιλικὸς ναύσταθμος καὶ κέντρον ἐμπορίου.

Αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι μετὰ τῆς Πυράσου ἦσαν, φαίνεται, ἀντίπαλος πόλις τῆς Δημητριάδος, δι' ὅ καὶ βραδύτερον Φίλιππος ὁ Ε' (τῷ 217 π. Χ.) ἐπολιόρκησεν, ἐκυρίευσε καὶ κατέστρεψεν αὐτὰς πιθανώτατα ἕνεκα τοῦ ἐμπορικοῦ των συναγωνισμοῦ (Πολύβιος V, 99—100). 'Εν τοῖς ΠΑΕ. 1918 σ. 219 κ. ἑ. ὁ συνάδελφος κ. 'Αρβανιτόπουλος ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐρευνῶν του ἐν Ἄκετσι ἐκθέτει τὰ περὶ Φθιωτίδων Θηβῶν.

Κατὰ τοὺς ὑστέρους ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε ἡ Δημητριὰς εἶχεν ἐξασθενήσει, αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι ἐμφανίζονται ἐν τῇ θέσει τῆς Πυράσου, ἧς τὸ ὄνομα εἶχε πιθανώτατα λησμονηθῆ καὶ ἀντικατασταθῆ διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Θηβῶν, ὡς συνάγεται τοῦτο καὶ ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἃς ἀνεῦρον ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς καὶ τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ εἶχον χρησιμοποιήσει ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν.

Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους καὶ μάλιστα ἀπὸ Θεοδοσίου Α' μέχρις 'Ιουστινιανοῦ ἔχομεν μὲν μαρτυρίας περὶ ἐπισκοπῆς Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας (ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις τοῦ Le Quien) καὶ παρὰ τῷ 'Ιεροκλεῖ (ἔκδ. Parthey, 1886, σ. 8) ἀναφέρονται αὗται, δὲν ἐγνωρίζομεν ὅμως οὔτε τὴν σημασίαν τῆς πόλεως οὔτε τὴν ἔκτασιν αὐτῆς. Ἤδη διὰ τῶν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν ἐμφανίζονται εἰς ἡμᾶς αἱ Θῆβαι ὡς χριστιανικὴ πόλις ἀκμαιοτάτη καὶ μεγίστης σημασίας. 'Η ὕπαρξις τῶν ἐξακριβωθεισῶν ἤδη πέντε μεγάλων χριστιανικῶν ναῶν μετὰ πλουσίου γλυπτικοῦ καὶ ψηφιδωτοῦ διακόσμου εἶναι ἱκανὴ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀκμὴν τῆς χριστιανικῆς πόλεως, εἶναι δὲ ἀπαραίτητος ἡ ὁλοσχερὴς ἀποκάλυψις τῶν χριστιανικῶν τούτων μνημείων, δι' ἧς θὰ διευκρινηθῇ ἡ σπουδαιοτάτη καὶ ἄγνωστος μέχρι τοῦδε παραμένουσα θεσσαλικὴ αὕτη πόλις.

Διὰ τὴν χριστιανικὴν μάλιστα τέχνην τῶν κυρίως ἑλληνικῶν χωρῶν ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔχει ὑψίστην σπουδαιότητα, διότι δι' αὐτῆς λύεται τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τῆς 'Ελλάδος πρὸς τὸ Βυζάντιον κατὰ τοὺς περὶ

Εἰκ. 3. Πρόχειρον σχεδιογράφημα τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας.

τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνους καὶ χύνεται ἱκανὸν φῶς εἰς τοὺς λεγομένους ἐν τῇ Ἱστορίᾳ σκοτεινοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος.

Συνημμένως ὑποβάλλω σχεδιογράφημα τοῦ ὑποτιθεμένου κέντρου τῆς χριστιανικῆς πόλεως μετὰ τοῦ καταστραφέντος τῷ 1906 τείχους (εἰκ. 3), προτείνω δὲ εἰς τὸ Σ. Συμβούλιον, ἵνα ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀναλάβῃ τὴν ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῶν ἀξιολογωτάτων τούτων μνημείων τῶν χριστιανικῶν Θηβῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ φέρῃ εἰς φῶς ἄγνωστον παλαιοχριστιανικὴν πόλιν ὑψίστης σημασίας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὀφείλω ἐν τέλει ν' ἀναφέρω ὅτι κατὰ τὰς ἐφετινὰς ἀνασκαφὰς ἐβοήθησεν ἡμᾶς ὁ ἐπιμελητὴς Ν. Γιαννόπουλος. Ὁ ἀνωτέρω ἐπιμελητὴς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος, ὅστις ἀνέφερεν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξερευνήσεως τῆς χριστιανικῆς ταύτης πόλεως.

Ἀναφέρω προσέτι ὅτι κατωρθώθη ὁ καταρτισμὸς προσωρινοῦ Μουσείου ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ εἰς δημόσιον οἴκημα, καταλλήλως ἐπισκευασθὲν τῇ παρακλήσει μου διὰ δαπάνης τῆς Κοινότητος.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

4. ΦΕΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1924 λαβὼν μικρὰν πίστωσιν παρὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας ἐξηκολούθησα τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἐν Φεραῖς ἱεροῦ τοῦ Διὸς Θαυλίου. Δι' αὐτῆς ἐβεβαιώθη πρὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καὶ κατὰ τὰς γωνίας αὐτῆς εἰς οὐχὶ μακρὰν ἀπόστασιν ἡ ὕπαρξις θεμελίων πέντε ἢ ἓξ ἑτέρων οἰκοδομημάτων. Τούτων τὸ ἕν, ἀρκούντως εὐμέγεθες, φαίνεται ὂν στερεοβάτης μικροτέρου ναοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ βάσεις μεγάλων ἀναθημάτων, σχηματισθεῖσαι διὰ θεμελιώσεως παραλληλεπιπέδων πωρολίθων.

Ἀξιόλογα κινητὰ εὑρήματα ἦλθον εἰς φῶς· 1) τεμάχια ἀρχιτεκτονικὰ μετ' ἀναγλύφων κοσμημάτων ἀρχαϊκῶν (600 π. Χ. περίπου) τοῦ παλαιοτέρου ναοῦ, ἰδίως δὲ τμήματα ἐχίνων δωρίων κιονοκράνων μὲ ἀνάγλυφα γλωχινοειδῆ κοσμήματα. Ταῦτα πιθανῶς νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι. Ὑπάρχουσι καὶ τμήματα τοῦ θριγκοῦ μὲ κοσμήματα

ἀνάγλυφα οὐχὶ συνήθη. Ταῦτα πάντα εἶναι ἐκ καλοῦ πωρολίθου καὶ φέρουσιν ἴχνη λεπτοῦ ἀρίστου μαρμαροκονιάματος καὶ βαφῶν. Ἓν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τμημάτων, ὅπερ φέρει γράμματα ἀρχαϊκωτάτης ἐπιγραφῆς, ἐκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου. — 2) Ὀλίγα μαρμάρινα τμήματα ἀναγλύφων ἐκ μετοπῶν καὶ ζωφόρου, ὧν ἓν παριστᾷ λέοντα σπαράσσοντα ταῦρον, ἕτερα δὲ προέρχονται ἐξ ἐνδυμάτων γυναικῶν, οἷαι τῆς Ἀκροπόλεως αἱ ἀρχαϊκαί. — 3) Μέγα τμῆμα βάθρου μαρμαρίνου, ἐφ' οὗ ὑπῆρχέ ποτε ἱδρυμένος ἀνδριὰς χαλκοῦς, ὑπερβαίνων κατά τι τὸ φυσικὸν μέγεθος· ἴσως ἐκ τούτου προέρχεται τεμάχιον ἐπιγραφῆς μεγάλων γραμμάτων ΕΣΦΑΝΤΟΣ... κτλ. — 4) Στῆλαί τινες ἀναθηματικαί, ὧν μία τῇ ΕΝΝΟΔΙΑΙ, ἑτέρα μὲ ἀνάγλυφον ἄκραν δεξιὰν χεῖρα ἐν εἴδει εὐχομένης. Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ἡ ἐπιγραφή, λέγουσα πλὴν ἄλλων ΕΥΞΑΜΕΝΑΚΑΙ ΚΑΤΑΤΥΧΟΥΣΑ, ἤτοι τυχοῦσα τῶν δι' εὐχῆς αἰτηθέντων. Ἕτεραι στῆλαι ἀναγράφουσι διὰ πολλῶν στίχων ψηφίσματα καὶ μάλιστα προξενίας.

Σημειωτέον ὅτι ὁ χῶρος οὗτος, ἔνθα ὁ ναὸς τοῦ Διός, κείμενος ἔξω τῶν τειχῶν ἐν ἀρχῇ νεκροταφείου, φαίνεται ὅτι κατείχετό ποτε ὑπὸ ναῶν πολλῶν καὶ ἄλλων συναφῶν οἰκοδομημάτων εἰς μεγάλην πέριξ ἔκτασιν· τὰ χαλκώματα ὑπάρχουσιν εἰς βάθος 2-3 μέτρων. Ἀλλ' ἡ ἐξερεύνησις τοσούτου χώρου διὰ τῶν παρεχομένων λίαν ἀραιῶς ἑκάστοτε γλίσχρων πιστώσεων καθίσταται καὶ δυσχερὴς καὶ χρονία καὶ ἀνιαρά.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ (1924)

Κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον (7βριον-ἀρχὰς 8βρίου) ἐξηκολούθησα δαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν ἀνασκαφὴν ἐν τῷ μεγάλῳ χριστιανικῷ κτιρίῳ, ὅπερ εἶχον ἤδη ἐν μέρει ἀποκαλύψει κατὰ τὰ ἔτη 1921-2. Τὸ παμμέγιστον τοῦτο οἰκοδόμημα κεῖται ἔναντι καὶ κάτωθεν τῆς μεγάλης δεξαμενῆς Νικοπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα, κατὰ τὸ 99ον περίπου χιλιόμετρον. Τότε ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ λίαν μεγαλοπρεπὴς εἴσοδος αὐτοῦ, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἐρείπια τοῦ περισωθέντος *προπύλου*, ὅπερ κεῖται πρὸς Δ, ἤτοι πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ.

Ἀκριβῶς δὲ ἐν τούτῳ τῷ τμήματι τοῦ κτιρίου εἰργάσθην κατὰ τὴν ἐφετινὴν σκαφικὴν περίοδον, ἀπεκάλυψα δὲ ἀριστερόθεν τῆς κυρίας εἰσόδου, ἤτοι πρὸς Ν, εὐρύτατον *τετράγωνον πλακόστρωτον* ἄλλοτε *χῶρον*, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πολλαὶ λευκαὶ διασωθεῖσαι πλάκες, κείμεναι εἰσέτι κατὰ χώραν. Τὸ τετράγωνον τοῦτο ἦτό ποτε *περιστύλιον*, διότι σῴζονται εἰσέτι πολλαὶ πέριξ *βάσεις ἰωνικαί*, ὧν οἱ λεῖοι καὶ *ἀρράβδωτοι κίονες* κεῖνται παραπλεύρως χαμαὶ ἐρριμμένοι καὶ τεθραυσμένοι. Ἰδίως δὲ σῴζονται αἱ βάσεις καὶ οἱ κίονες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, διότι φαίνεται ὅτι ἐν χρόνοις ὑστέροις τὸ κτήριον ὑπέστη πολλὰς μετασκευὰς καὶ ἀνακαινίσεις, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο νὰ ἦτο ἀρχικῶς *ῥωμαϊκὸν μέγαρον*, νὰ μετεσχηματίσθη δὲ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εἰς *μητροπολιτικὸν* ἢ ἐν γένει *ἐκκλησιαστικὸν ἵδρυμα*, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ πολλαπλοῖ ἀνευρεθέντες ἐπὶ πλείστων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν *ἀνάγλυπτοι σταυροί*, οἱ κιονίσκοι τῶν *διλόβων καὶ τριλόβων παραθύρων* καὶ τὰ ἐπὶ τῶν *κεράμων* κεχαραγμένα *χριστιανικὰ* σύμβολα, ὅμοια ἐντελῶς πρὸς τὰ τῶν κεράμων τῆς πρὸ ἐτῶν ἀνασκαφείσης περιφήμου Βασιλικῆς Δουμετίου ἐν Νικοπόλει. Πλὴν τούτων ἀνευρέθησαν καὶ πολλὰ *κιονόκρανα* κορινθιακοῦ μὲν ῥυθμοῦ, ἀλλ' ὡς οὗτος μετεπλάσθη κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους. Τὰ κιονόκρανα ταῦτα εἶναι θαυμαστῆς τέχνης καὶ λίαν ἐπιμεμελημένης ἐργασίας. Ἀλλὰ τὸ πάντων ὡραιότατον εὕρημα εἶνε τὸ κατὰ μῆκος τῆς μεσημβρινῆς στοᾶς εἰς μῆκος 18 μ. καὶ πλ. 1,90 ἀποκαλυφθὲν *ψηφιδωτὸν δάπεδον*, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριστα διασωθέν, ἐφ' οὗ παρίστανται διάφορα κοσμήματα, οἷον *κύκλοι ἀλληλένδετοι*, *φολίδες* καὶ ποικίλα ἄλλα σχήματα, οἷα ἀπαντῶσιν εἰς πολλὰ ψηφιδωτὰ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πρωτοχριστιανικῶν χρόνων. Φαίνεται δ' ὅτι τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον περιέθεε πέριξ ὁλόκληρον τὸ τετράγωνον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων διαφόρου μεγέθους τεμαχίων ψηφιδωτῶν, τὰ ὁποῖα ὡς πλακοῦντες 0,06 καὶ 0,07 ἑκατοστῶν πάχους ἐξήχθησαν ἐκ τῶν χωμάτων τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπαντῶσι τὰ αὐτὰ κοσμήματα, ἃ ἀνωτέρω περιεγράψαμεν. Πάντα ταῦτα τὰ τεμάχια μετέφερον εἰς τὸ Μουσεῖον Πρεβέζης, ἵνα χρησιμεύσωσι μίαν ἡμέραν, ὀψέποτε ἀποφασισθῇ ἡ στερέωσις καὶ συμπλήρωσις τῶν ψηφιδωτῶν Νικοπόλεως.

Ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως εὑρέθησαν καὶ *νομίσματά τινα ῥωμαϊκὰ καὶ βυζαντινά*, ἀποτμήματά τινα ἐπιγραφῶν καὶ *χαλκοῦς σταυρὸς μεθ' ἁλύσεως*

καὶ ἀγκιστρωτῆς ἐξαρτήσεως, ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι οὗτος ἀπετέλει μέρος χριστιανικῆς μεταλλίνης λυχνίας.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω βεβαιοῦται κατὰ τρόπον ἀναμφήριστον ὅτι πρόκειται περὶ χριστιανικοῦ ἱδρύματος, ἀρχιερατικοῦ μεγάρου, ὡς ἤδη προεικάσαμεν, ἢ καὶ ἱερατικῆς σχολῆς, ἧς ἱδρυτὴς ἐγένετο ὁ *ἀρχιερεὺς Ἀλκισών,* ὡς ἐξαγγέλλει ἡ πρὸ διετίας ἐν τῷ κατωφλίῳ τῆς θύρας τῆς μεγάλης αἰθούσης (ἑστιατορίου) τοῦ αὐτοῦ κτηρίου ἀποκαλυφθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐπιγραφή: *«τὸ πᾶν ἔργον ἐκ θεμελίων ἔκτισεν ὁ ἁγιώτατος ἀρχιερεὺς Ἀλκισών»,* ὅστις ἤκμασεν ἐπὶ αὐτοκράτορος *Ἀναστασίου,* κατὰ τὰς ἀρχὰς περίπου τοῦ 6ου αἰῶνος.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα θὰ διαλευκάνῃ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ὁλοσχερὴς ἀνασκαφὴ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου κτηρίου, οὗ ὑπολείπονται πολλὰ εἰσέτι διαμερίσματα τεθαμμένα ὑπὸ βαθεῖαν ἐπίχωσιν. Ἐκεῖνο ἐν τούτοις, ὅπερ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον, εἶναι ὅτι τὸ ἵδρυμα τοῦτο ἀνηγέρθη κατὰ τὸν 6ον περίπου αἰῶνα καὶ εἶναι σχεδὸν σύγχρονον πρὸς τὴν θαυμαστὴν χριστιανικὴν Βασιλικὴν Δουμετίου, μεθ' ἧς ἔχει πολλὰ τὰ κοινά, πρὸ παντὸς δὲ τὴν τεχνοτροπίαν καὶ τὰ κοσμήματα τῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων, τὰ ὁποῖα νομίζει τις ὅτι κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου.

Ἀλλ' ὅ,τι πρέπει νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ μέριμναν τῆς τε ἀρχαιολογ. Ἑταιρείας καὶ τῆς ἀρχαιολογ. ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου εἶναι τὸ ζήτημα τῆς διατηρήσεως, τῆς στερεώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν μοναδικῶν τούτων μνημείων τῆς πρωτοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς τέχνης, διότι, ἐὰν ἀφεθῶσιν, ὡς ταῦτα ἔχουσι σήμερον, καὶ δὲν ληφθῇ σοβαρὰ περὶ τούτων μέριμνα, θὰ καταστραφῶσιν ὁλοσχερῶς ὑπό τε τῶν κακοποιῶν στοιχείων καὶ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ἀναφυομένων θάμνων, ὧν αἱ ῥίζαι εἰσχωροῦσαι καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ ἐξ ἀσβεστοκονιάματος ὑπόστρωμα τῶν ψηφιδωτῶν συντελοῦσιν εἰς τὴν διάσπασιν καὶ ἔκπτωσιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐμπεπηγμένων ψηφίδων. Καὶ ἐγὼ μὲν ἐκάλυψα πάντα ταῦτα τὰ ψηφιδωτὰ διὰ στρώματος ποταμίας ἄμμου εἰς ὕψος 0,30, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μέτρον προσωρινὸν μὴ δυνάμενον δυστυχῶς νὰ προστατεύῃ ταῦτα κατὰ τῶν ἀνωτέρω φθοροποιῶν στοιχείων. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι τοιαῦτα μεγίστης ἀξίας μνημεῖα δὲν ἔτυχον τῆς δεούσης προσοχῆς παρὰ τῶν ἁρμοδίων, ἐνῷ ἔπρεπεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀφειδῶς νὰ παρασχεθῶσι τὰ μέσα πρὸς πλήρη καὶ πολυτελῆ αὐτῶν δημοσίευσιν καὶ πρὸς τελείαν διάσωσιν ἀπὸ πάσης ἐν τῷ μέλλοντι καταστροφῆς.

Πρὸς τοῦτο δὲν ἔπαυσα ἀπευθύνων ἐπανειλημμένας ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα καὶ πρὸς τὴν ἀρχ. Ἑταιρείαν καὶ πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον, κατὰ δὲ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἔπεισα τὸν δήμαρχον Πρεβέζης κ. Βασ. Μπάλκον, ὅπως ὁ δῆμος τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις εἶναι οἱονεὶ ἡ θετὴ θυγάτηρ τῆς ποτε περιφανοῦς καὶ ἰσχυρᾶς μητροπόλεως, ἀνεγείρῃ περίπτερον ἄνωθεν τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ πρὸ διετίας ἀποκαλυφθέντες *παρεκκλησίου* τοῦ χριστιανικοῦ τούτου ἱδρύματος. Ἐὰν συντελεσθῇ ἡ στέγασις αὕτη, θὰ περισωθῇ ἓν τῶν ὡραιοτάτων ψηφιδωτῶν τῆς περιωνύμου πόλεως τοῦ Αὐγούστου.

Συγχρόνως κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν μου ἐφέτος κατώρθωσα καὶ ἄλλο τι, ὅπερ σπουδαίως θὰ προαγάγῃ τὰς ἐν Νικοπόλει ἀρχαιολογ. ἐργασίας τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους δηλ. τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν ἐζήτησα, ἵνα παραχωρηθῇ ἡμῖν τὸ ὡραῖον *ὀθωμανικὸν τέμενος* (τζαμί), ὅπερ κεῖται ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως Πρεβέζης, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ *Ἁγίου Ἀνδρέου*. Ἀλλ' ἐπὶ δώδεκα ἤδη ἔτη ἦτο ἀδύνατος ἡ παραχώρησις, διότι ἐχρησιμοποιεῖτο τοῦτο συνεχῶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Ε´ Σώματος Στρατοῦ ὡς ἀποθήκη ἄλλοτε πυρομαχικῶν, ἐσχάτως δὲ διαφόρων στρατιωτικῶν εἰδῶν. Τύχῃ ἀγαθῇ ἐφέτος ἐπετεύχθη τοῦτο χάρις εἰς τὴν προθυμίαν καὶ εὐγένειαν τοῦ στρατηγοῦ καὶ διοικητοῦ τοῦ Ε´ Σώματος Στρατοῦ κ. Τσιρογιάννη, οὕτω δὲ νῦν θὰ στεγασθῶσιν ἐν λαμπροτάτῳ χώρῳ πάντα τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν Νικοπόλεως, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Νομοῦ Πρεβέζης καὶ ἀλλαχόθεν περισυλλεγόμενα ἀρχαῖα, ἅτινα μέχρι τοῦδε προχείρως ἐστεγάζοντο ἐν τοῖς ἰσογείοις δωματίοις τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Δημαρχείου.

Ἐν τέλει δημοσιεύω τὴν ἐν Νικοπόλει ἀνευρεθεῖσαν ἐφέτος *ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν* ἐπὶ βάσεως ἀπολεσθέντος ἀνδριάντος (0,80×0,42), ἔχουσαν ὧδε.

ΠΟ>ΓΡΑΤΙΛΙΟΣ
ΣΕΝΤΙΛΙΑΝΟΣ
ΓΑ>ΓΡΑΤΙΛΙΟΝ
ΑΣΠΡΟΝ>ΤΟΝ
ΙΔΙΟΝΑΔΕΛ
ΦΟΝ>ΚΑΤΑΤΟ
ΨΗΦΙΣΜΑΤΗΣ
ΒΟΥΛΗΣ

Ἐπίσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐπὶ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς Πρεβέζης κειμένης, εὕρηται ἐν μὲν τῷ ὑπερθύρῳ τῆς κυρίας εἰσόδου ἥδε ἡ ἐπιγραφὴ ἐν σχήματι σταυροῦ:

τουτω	
τω οπλ	Γ >
ο Δεμω	Κνο
νει φρυτου	πρλου
σι	
1740	XXXX
ιουνίου VI	ΘΘΘΘ

Ἐν δὲ τῷ κατωφλίῳ τῆς αὐτῆς θύρας λίαν ἐφθαρμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ (64×42):

ΛΟΥ&ΠΟΝ
ΠΩΝΙΟΣ
ΚΟΙΝΟΦ
ΙΚΙ ΟΣ

Ἐν τῇ αὐλῇ ὑπάρχει κορινθιακὸν κιονόκρανον, ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ θαυμασία παλαιὰ μεταβυζαντινὴ εἰκών, παριστῶσα ἐντὸς πολλῶν *οἴκων* τὸ *Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Βασιλείου*, ἐπίσης δὲ καὶ παλαιὰ *εἰκὼν τῆς Θεοτόκου*.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ δημοσιεύσω τέσσαρας εἰκόνας ψηφιδωτῶν, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ κτηρίου, τοῦ γνωστοῦ ἐν Νικοπόλει ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο», κείμενον ἄνωθεν τῆς μεγάλης δεξαμενῆς καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου, ὅπερ ἀνέσκαψα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐκεῖ ἀνασκαφῶν μου, ἐπέρανα δ' ἐν ἔτει 1916 (ἴδε «Πρακτικὰ» 1916-9), δημοσιεύονται δὲ νῦν τὸ πρῶτον, διότι τότε δὲν κατωρθώθη νὰ ληφθῶσι φωτογραφίαι τῶν ψηφιδωτῶν τούτων μνημείων.

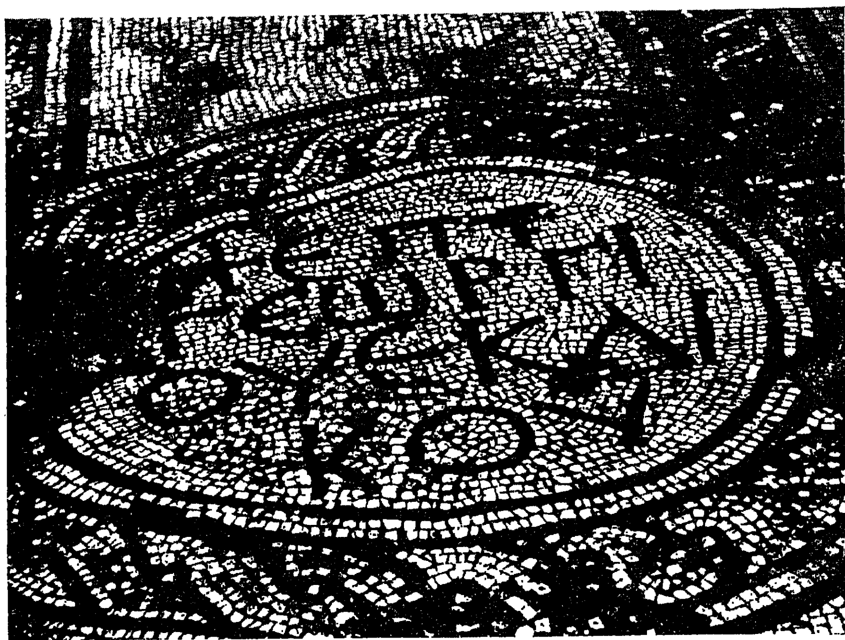
31 1 30

Εἰκ. 1. Ἡ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ περιστυλίου τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἱδρύματος, τοῦ γνωστοῦ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο», ἐφ' οὗ ὑπῆρχε μέγα ψηφιδωτόν.

Εἰκ. 2. Ψηφιδωτὸν παριστῶν *Τρίτωνα*, ἀποκαλυφθὲν ἐν τῷ περιστυλίῳ τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἱδρύματος τοῦ γνωστοῦ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασιλόσπιτο».

Εἰκ. 3. Ψηφιδωτὸν τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ ἱδρύματος, «Βασιλόσπιτο». Ἐν κύκλῳ ἡ ἐπιγραφή: + *Ἐπὶ Γεωργίου Ἐκδίκου.*

Εἰκ. 4. *Ψηφιδωτὸν* περιστυλίου τοῦ «Βασιλόσπιτου» ἔναντι τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου. Κεφαλαὶ ἀνδρικαὶ καὶ διάφορα ἄλλα ποικίλα κοσμήματα

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Διὰ τῶν γενομένων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1924 ἀνασκαφῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Ἐπιδαύρου ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρος ἡ διὰ μωσαϊκοῦ ἐπεστρωμένη μεγάλη αἴθουσα τοῦ μείζονος τῶν παρὰ τὴν καλουμένην δεξαμενὴν τοῦ «Ἀντωνίνου» δύο συνεχομένων οἰκοδομημάτων, ἐξηρευνήθησαν δὲ διὰ σκαφῆς καὶ ὅσαι ἀνεξερεύνητοι ἦσαν αἴθουσαι αὐτοῦ. Διὰ τοιούτων δ' ἐργασιῶν συνεπληρώθη σχεδὸν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐξερεύνησις τοῦ οἰκοδομήματος· οὕτω δ' ἐγένετο δυνατὴ καὶ ἡ πρὸς δημοσίευσιν ἐκπόνησις τοῦ σχεδίου ἀμφοτέρων τῶν οἰκοδομημάτων.

Παράκεινται τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα καὶ συνέχονται οὕτως, ὥστε ἐμφανίζονται ὡς ἀποτελοῦντα ἓν ὅλον οἰκοδόμημα (διώροφον καὶ τριώροφον), συγκείμενον ἐκ δύο ἀνίσων τὸ μέγεθος κτισμάτων, ὧν ἑκάτερον ἐχρησίμευε πρὸς λῆψιν θερμῶν λουτρῶν, ἐπιτυγχανομένην διὰ θερμοῦ ἀέρος ἐν τοῖς ὑπογείοις (ὑποκαύστοις) κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σεργίου Ὀράτα, ὡς γνωστόν, γενομένην ἐφεύρεσιν ἐν Πομπηΐᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σύλλα. Τὸ δάπεδον τῶν πρὸς λοῦσιν διαμερισμάτων κατεσκευάζετο κοῖλον ὑποστηριζόμενον ὑπὸ πολυαρίθμων μικρῶν κιονίσκων ἐκ πλίνθων, ὡς βλέπομεν ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος οἰκοδομήμασιν, ἐν τούτῳ δὲ τῷ ὑπογείῳ χώρῳ παρήγετο διὰ καύσεως τὸ θερμαντικόν, ὅπερ διὰ μεταλλίνων σωλήνων διωχετεύετο εἰς τὰ ἄνω διαμερίσματα καὶ διεχέετο ἐν αὐτοῖς. Δι' ὅλου τοῦ σῳζομένου ὕψους τῶν τοίχων διήκουσι καθέτως βαίνουσαι ἐγκοπαί, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς ὑποδοχὴν τῶν σωλήνων. Τὸ σύστημα ἄρα τοῦτο τῆς δι' ὑποκαύσεως παραγωγῆς καὶ διοχετεύσεως εἰς τὰς ἄνω αἰθούσας θερμαντικοῦ εἶναι αὐτὸ τὸ σημερινὸν σύστημα τοῦ *«καλοριφέρ»*.

Τὸ μεγαλύτερον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος οἰκοδομημάτων καταλαμβάνει ἔκτασιν 1900 μέτρων, τὸ δὲ μικρότερον 850 μ. Ἀμφότερα δὲ εἶναι σύγχρονα, ἔχουσι τὸν αὐτὸν τρόπον οἰκοδομίας καὶ τὰς αὐτὰς οἰκοδομικὰς ὕλας, τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν διαμερισμάτων, τὴν αὐτὴν κατασκευὴν καὶ διάταξιν τῶν ὑποκαύστων καὶ τὴν αὐτὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τῶν τε δαπέδων καὶ τῶν τοίχων. Αἱ μὲν μεγάλαι αἴθουσαι ἔχουσι τὰ δάπεδα ἐπεστρωμένα διὰ μωσαϊκῶν, αἱ δὲ μικραὶ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Ἐπίσης δὲ διὰ μαρμαρίνων πλακῶν ἦσαν ἐπενδεδυμένοι καὶ οἱ τοῖχοι κατὰ τὸ κάτω τοὐλάχιστον μέρος. Ἡ μεγίστη τῶν αἰθουσῶν τοῦ μεγαλυτέρου οἰκο-

δομήματος ἦτο διώροφος ἴσως, διῃρεῖτο εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ μέσον μεγαλύτερον, καὶ εἶχε δέκα κατὰ μῆκος τόξα ὑποβαστάζοντα τὴν στέγην. Μῆκος ἔχει αὕτη 37 καὶ πλάτος 8 ½ μέτρων.

Περαιτέρω ἔρευνα θέλει ἴσως δείξει, ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πολυσύνθετον, περισπούδαστον καὶ πρωτοφανὲς ἐν Ἑλλάδι διπλοῦν Ῥωμαϊκὸν κτίσμα *ἀποκλειστικόν* (;) εἶχε προορισμὸν νὰ χρησιμεύῃ ὡς λουτρὼν (Thermae) καὶ ποίαν τινὰ δύναται ἴσως νὰ ἔχῃ τοῦτο σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ Ἀντωνίνου, «ἀνδρὸς τῆς συγκλήτου βουλῆς» κατὰ Παυσανίαν, κτισθέντα ἐν τῷ Ἱερῷ οἰκοδομήματα.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΣΤΥΜΦΑΛΩι

Αἱ ἐν ἀρχαίᾳ *Στυμφάλῳ* δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ διήρκεσαν κατὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἔτος λόγῳ τῆς μικρᾶς παρασχεθείσης πιστώσεως (δραχ. 3000) μίαν περίπου ἑβδομάδα, ἀπὸ τῆς 19ης μέχρι τῆς 25ης Σεπτεμβρίου 1924.

Παρὰ τὴν βραχεῖαν ὅμως διάρκειαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικά.

Ἔναρξις τῆς ἀνασκαφῆς ἐγένετο κατὰ τὴν τοποθεσίαν Βελατσοῦρι, ἤτοι παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς βραχώδους γλώσσης, ἥτις σχηματίζει τὸ ΒΔ κράσπεδον τῆς λίμνης καὶ δὴ εὐθὺς ὑπὸ τὴν μεγάλην πειόμορφον κατατομὴν (*εἰκ. 1*), πρὸ τῆς ὁποίας ἔκειτο πιθανῶς ἡ ἀγορὰ τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου [1]).

Ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐξαιρετικῆς ξηρασίας τοῦ 1924, λόγῳ τῆς ὁποίας ἡ λίμνη εἶχεν ἀποσυρθῆ περὶ τὰ 100 ὅλα μέτρα πέρα τῆς εἰρημένης κατατομῆς, ἣν ἐν καιρῷ χειμῶνος κατακλύζει μέχρις ὕψους 2,00 μ., ἐπελήφθην σκαφικῆς ἐρεύνης ἐν τῷ ἐλευθερωθέντι ἀπὸ τῶν ὑδάτων τμήματι καὶ ἀπεκά-

---

[1]) Ἡ ἔκτασις τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου ὁρίζεται ἀσφαλῶς ἐκ τῶν τειχῶν, ἅτινα τὴν περιέβαλλον καὶ ὧν σαφῆ λείψανα διατηροῦνται ποῦ μὲν ἐν θεμελίοις, ποῦ δὲ καὶ εἰς ἱκανὸν ὕψος. Μίαν τῶν μεγαλυτέρων διαμέτρων τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως, μήκους 850 περίπου μέτρων, σχηματίζει ἡ γραμμή, ἥτις ἑνώνει τὴν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς περιοχῆς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Κυλλήνης κειμένην καὶ παραπλεύρως τοῦ ναοῦ τῆς Στυμφαλίας Ἀρτέμιδος πιθανῶς ἱδρυμένην μεσαιωνικὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὴν καμπὴν τοῦ τείχους τὴν κατεσκευασμένην 70 περίπου μέτρα πρὸς νότον τῆς πειομόρφου κατατομῆς, παρ' ἣν καὶ ἐγένετο τῆς ἀνασκαφῆς ἡ ἔναρξις.

λυψα εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὰ θεμέλια ναοῦ τετραστύλου προστύλου μήκους 16,40 καὶ πλάτους 7.60 (*εἰκ. 2* καὶ *3*) [1]. Ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τετράστυλος ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ στυλοβάτης τῆς προσόψεως

Εἰκ. 1. Ἄποψις τῆς κατατομῆς ἀπ' ἀνατολῶν. Εἰς τὸ βάθος ἡ λίμνη καὶ ὑπεράνω ἀριστερᾷ μὲν τὸ ὄρος Ἀπέλαυρον, δεξιᾷ δὲ ἡ Ὀλίγυρτος.

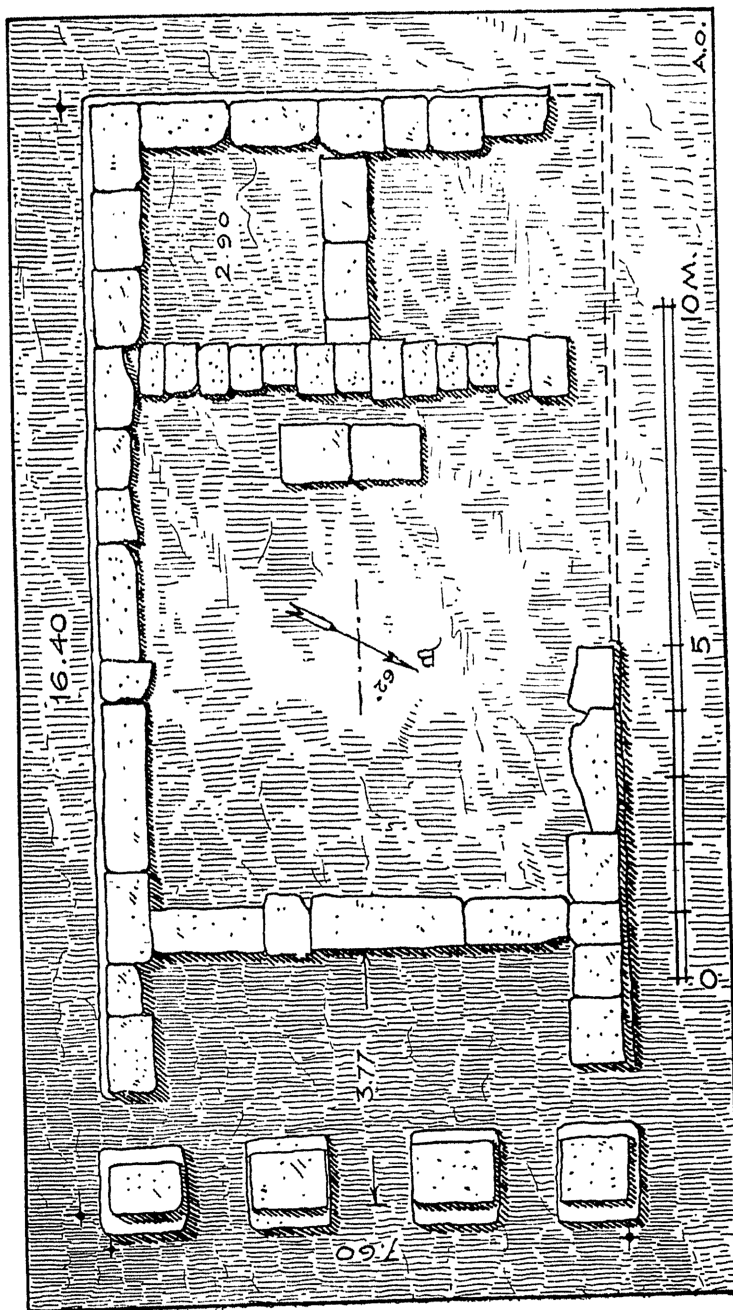
δὲν ἦτο συνεχής, ἀλλὰ κατατετμημένος, οὕτως ὥστε ἕκαστος τῶν κιόνων νὰ ἔχῃ ἴδιον βάθρον. Ἐν τῷ σηκῷ διατηρεῖται εἰσέτι τὸ θεμέλιον τοῦ ἀγάλματος, ἐν δὲ τῷ ὀπισθοδόμῳ ὑπάρχουσι δύο διαμερίσματα, ἅτινα πιθανῶς ἐχρησίμευον, ὅπως εἰς πολλοὺς τῶν ἀρχαίων ναῶν, ὡς ταμεῖα ἢ θησαυροί.

Τοῦ ναοῦ δὲν εὑρέθη δυστυχῶς οὐδὲν ἀπολύτως ἀρχιτεκτονικὸν μέλος τῆς ἀνωδομῆς, ἐκ τῆς ἐργασίας ὅμως τῶν πωρίνων ἐδαφῶν κατασκευῆς αὐτοῦ συνάγω ὅτι δὲν εἶναι ἀρχαιότερος τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Ὀλίγον περαιτέρω πρὸς τὰ ΝΔ ἀπεκάλυψα δύο μικρὰ πώρινα τετράγωνα ἱερὰ (κενὸν 1.20×0.80) πλησίον ἀλλήλων καὶ ἐν θέσει παραλλήλῳ τοποθετημένα. Τούτων τὸ ἓν φέρει ἐν τῷ μέσῳ ἀρίστης ἐργασίας βάθρον, ἴσως διὰ τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα.

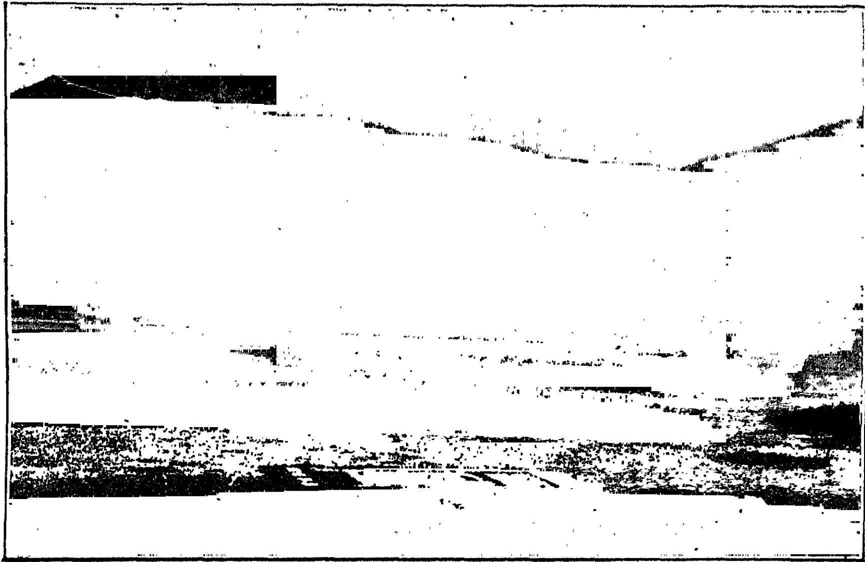
[1] Τὸ ναὸν τοῦτον πιθανώτατα, μόλις διαφαινόμενον μεταξὺ τῶν βρύων τῆς λίμνης, εἶχε παρατηρήσει καὶ ὁ τὸ 1895 ἐπισκεφθεὶς τὴν Στύμφαλον Frazer (Pausania's description of Greece IV, 272).

Εἰκ. 2. Κάτοψις τοῦ ἀποκαλυφθέντος προστύλου ναοῦ τῆς ἀγορᾶς.

Ἔτι περαιτέρω πρὸς δυσμὰς ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια κτηρίου, ἔχοντος ἐν κατόψει τὸ σχῆμα *προπύλου*. Διστάζω ὅμως νὰ τὸ χαρακτηρίσω ὡς τοιοῦτον λόγῳ τῆς διευθύνσεως τοῦ κυρίου ἄξονος αὐτοῦ καὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκεται, οὔσης ἀκαταλλήλου διὰ τὴν τοποθέτησιν προπύλου μεγάλου τεμένους.

Ἀκόμη δυτικώτερον ἐκαθαρίσθη ἡ πρὸ τῆς πλατείας τετράκρουνος *κρήνη*, ἧς ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ κλῖμαξ, ἡ κατάγουσα ἀπὸ τῆς πλατείας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ὑδροληψίας.

Εἰκ. 3. Ὁ ἀποκαλυφθεὶς πρόστυλος ναός. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Ἀπέλαυρον.

Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ τὴν κατατομὴν πλατείᾳ ἐκαθαρίσθη περιέργου μορφῆς κτήριον, ἐν μέρει λελαξευμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἔχον τὸ σχῆμα μυκηναϊκοῦ τάφου, ἀποτελούμενον δηλονότι ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ χώρου (θόλου) διαμέτρου 7. 82 καὶ ἑνὸς μακροῦ στενωτέρου δρόμου, ἄγοντος εἰς αὐτόν. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ κτιρίου τούτου δὲν ἠδυνήθην νὰ καθορίσω. Εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπ᾿ αὐτοῦ ἀπόστασιν ὑπάρχει πρὸς δυσμὰς καὶ ἄλλο κυκλικὸν κτίσμα (διαμ. 5.00 μ). ἐν μέρει λελαξευμένον ἐν τῷ βράχῳ καὶ ἐν μέρει διὰ μεγάλων λίθων ἐκτισμένον.

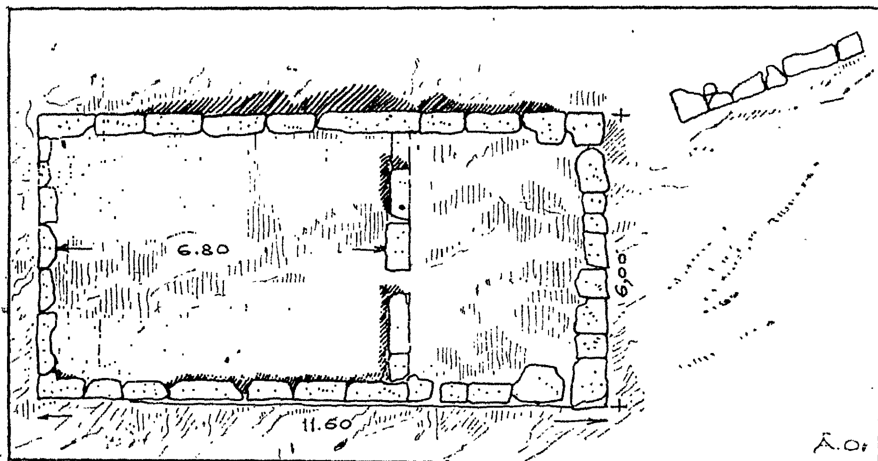
Ἑτέρα μικρὰ ἀνασκαφὴ ἐνηργήθη ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς μακρᾶς βρα-

χώδους γλώσσης, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ΒΔ ὅριον τῆς λίμνης, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου.

Εἰκ. 4. Ἄποψις τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναΐσκου ἀπὸ ΒΔ.

Ἐνταῦθα ἦτο πάλαι ὁρατὸς καὶ ἀνεφέρετο ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν μικρὸς ναός, οὗτινος εἶχε παρασχεθῆ ὑπὸ τοῦ Hiller von Gärtringen

Εἰκ. 5. Κάτοψις τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναΐσκου.

μόνον φωτογραφία (AM 1915,29). Ὁ ναΐσκος, ὃν ὁ μὲν Hiller (ἔ. ἀ.) προσγράφει τῇ Ἥρᾳ, ὁ δὲ Bursian (Geogr. 2,197) τῇ Ἀρτέμιδι, ἀποτελεῖται ἐκ προδόμου, ἄγνωστον, ἂν ἀνοικτοῦ, ἤτοι μετὰ κιόνων, ἢ κλειστοῦ, ἤτοι μετὰ θύρας καὶ σηκοῦ. Τὸ ὁλικὸν αὐτοῦ μῆκος εἶναι 11,60 μ., τὸ δὲ πλάτος 6,00 μ. Οἱ τοῖχοί του εἶναι κατεσκευασμένοι διὰ λίθων ἁδρῶς κατειργασμένων λατομηθέντων ἐκ τοῦ ὑποκυάνου ἀσβεστολιθικοῦ πετρώματος τοῦ βράχου τῆς ἀκροπόλεως.

Ἡ ἀνασκαφὴ πλὴν τοῦ ναοῦ (εἰκ. 4 καὶ 5) ἀπεκάλυψε καὶ ἕτερον τετράπλευρον κτήριον πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κείμενον, χρησιμεῦον δὲ πιθανῶς ὡς οἴκημα τῶν ἱερέων. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲ ῥάχεως καὶ ἐπὶ ταπεινοτέρου ἐπιπέδου διέκρινα ἀνατολικώτερον ἐν τῷ μέσῳ θάμνων τὰ θεμέλια δύο εἰσέτι ναῶν, ὧν τὴν ἀνασκαφὴν ἀνέβαλον εἰς ἄλλοτε.

Τρίτη ἀνασκαφὴ γενομένη ἐν μέρει δι' ἐξόδων τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐνηργήθη παρὰ τὴν θέσιν Λάκκα τοῦ Θίλιπι 20′ λεπτὰ δυτικῶς, τῆς ἀρχαίας Στυμφάλου ἐπὶ τῇ βάσει αἰτήσεως τοῦ Κ. Κριτσώνη καὶ Γρ. Μιχαλοπυύλου, ἐγκριθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολ. Συμβουλίου. Σκοπὸς τῶν αἰτούντων ἦτο ἡ εὕρεσις τοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (VIII, 16) μνημονευομένου τάφου τοῦ Αἰπύτου, ἥτις ἔχει καταντήσει ἀληθὴς ψύχωσις τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας. Ἅμα τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ τάφος δὲν ἦτο προϊστορικῶν χρόνων καὶ μάλιστα ὅτι ἦτο σεσυλημένος, οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρῃτήθησαν τῆς περαιτέρω ἐρεύνης, ἣν ἀποβλέψας εἰς τὸ ἐνδιαφέρον σχέδιον τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐν μέρει κτηρίου ἐσυνέχισα δαπάναις τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ τάφος, διότι περὶ τάφου ὄντως πρόκειται, ἔχει σχῆμα κυκλικὸν διαμ. 18, 40, περικλείεται δὲ ὑπὸ χαμηλοῦ ἀναλήμματος ᾠκοδομημένου κατὰ τὸ αἰγυπτιάζον λεγόμενον σύστημα, τὸ τόσον συνηθιζόμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους.

Ὁ κυκλικὸς περίβολος φέρει πρὸς ἀνατολὰς πύλην, ὁ δὲ χῶρος, ὃν περικλείει, εἶναι ἐσωτερικῶς διῃρημένος διὰ τοίχων, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται εἷς σταυρὸς ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κύκλον. Ἐν ἑκάστῃ κεραίᾳ τοῦ σταυροῦ θὰ ἐτίθεντο ἀναμφιβόλως λάρνακες, εὑρέθη δὲ πράγματι καὶ μία λιθίνη τοιαύτη, ἀνήκουσα λόγῳ τῶν μικρῶν διαστάσεών της εἰς παιδίον, ἀλλ' εἶναι δυστυχῶς τεθραυσμένη. Τὸ σταυροειδὲς κτίσμα θὰ ἐκαλύπτετο πιθανώτατα διὰ πλακῶν, ἐφ' ὧν χῶμα θὰ ἐσχημάτιζεν ἄνωθεν

τὸν τύμβον. Ὁμοίας μορφῆς τάφοι εὑρέθησαν ἐν Μακεδονίᾳ, Μ. Ἀσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἐτρουρίᾳ.

Τελευταία δέ τις ἔρευνα ἐγένετο ἐν τῷ μεγάλῳ μεσαιωνικῷ ναῷ, ὃν πάντες οἱ ἐκ Στυμφάλου διελθόντες ἐρευνηταὶ ἐχαρακτήρισαν ὡς βυζαντινὴν βασιλικήν [1]), ἐν ᾧ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κιονοκράνων τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἡμικιόνων, ἐκ τῶν βαθμιδωτῶν ἀντηρίδων τῆς Β πλευρᾶς καὶ τέλος ἐκ τοῦ τετραγώνου ἱεροῦ βήματος, ὁ ναὸς εἶναι ἀσφαλῶς ῥυθμοῦ γοτθικοῦ καὶ ἄρα κτίσμα τῶν χρόνων τῆς Φραγκοκρατίας.

Ἀνασκαφὴ ἐνεργηθεῖσα κατὰ τὸ ἱερὸν καθώρισε τὸ ἀκριβὲς σχέδιον αὐτοῦ καὶ ἀπεκάλυψε πλεῖστα τεμάχια πλουσιωτάτων πολυμερῶν πεσσῶν ἐκ τῶν ἀνεχόντων τὰ μετὰ βεργίων σταυροθόλια, δι' ὧν ἐκαλύπτετο ὁ ναός. Ἑνὸς μάλιστα τῶν πολυμερῶν πεσσῶν κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ κατὰ χώραν ἀνασυγκρότησις.

Ὡς τελευταίαν ἐργασίαν ἐν Στυμφάλῳ ἀναφέρω τὴν σύνταξιν τμήματος τοῦ τοπογραφικοῦ διαγράμματος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὧν τὴν διαδρομὴν δύναταί τις καὶ σήμερον νὰ παρακολουθήσῃ ἐν συνεχείᾳ. Δυστυχῶς καὶ δι' ἔλλειψιν χρόνου καὶ δι' ἔλλειψιν ὀργάνων καταλλήλων ἡ ἐργασία αὕτη ἔμεινεν ἡμιτελής, ἐλπίζω δ' ὅτι θὰ κατορθωθῇ ἡ περάτωσις αὐτῆς κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Ὀφείλω ἐν τέλει ν' ἀναφέρω ὅτι εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ κανονικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Στυμφάλου μεγάλως συνεβάλετο καὶ ἡ βοήθεια τοῦ τελειοφοίτου σπουδαστοῦ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς κ. Κ. Μπίτζιου, ὅστις προθυμότατα ἐδέχθη νὰ συμμερισθῇ μετ' ἐμοῦ τοὺς κόπους τῆς καταμετρήσεως καὶ ἐπιβλέψεως.

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

8. ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΝ ΣΙΦΝΩι

Κατὰ τὴν ἐφέτος ἐν Σίφνῳ διαμονήν μου ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐπεσκέφθην καὶ πάλιν τὴν παλαιὰν ἀκρόπολιν τοῦ Ἁγίου Νικήτα, ἔνθα καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1923 ἐξετέλεσα ἐρεύνας, ἵνα καταρτίσω πλῆρες τὸ σχέδιον αὐτῆς καὶ περισυλλέξω ὅ,τι

[1]) *Martha* Bulletin de Corr. Hellénique 1883, 486, *Fougères* Mantinée et l'Arcadie orientale. Paris 1898 σ. 36 σημ. 3. *Curtius* Peloponnesos I, 205. *Frazer* Pausanias' description of Greece II, 275 *Vischer* Erinnerungen 498.

ἔμενεν ἀτακτοποίητον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐρεύνης. Οὕτω κατηρτίσθη πλῆρες τὸ ὅλον, ὡς σῴζεται, ἐκ τριῶν διαμερισμάτων κατὰ τὴν Β πλευρὰν καὶ ἑτέρων τοσούτων κατὰ τὴν νοτίαν, αἵτινες καὶ διατηροῦνται καλῶς, ἐνῷ ἡ πρὸς Α εἶναι ἐπὶ μέρους κατεστραμμένη, ἐντελῶς δὲ ἡ πρὸς Δ. Πλὴν τούτου περισυνέλεξα τὰ διασκορπισθέντα τεμάχια τῶν λειψάνων τοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου βωμοῦ πρὸ τοῦ ναΐδρίου τοῦ Ἁγίου Νικήτα, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον σκορπισθῆ.

Μετὰ τοῦτο μετέβην πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου κατὰ τὸν Ἄσπρον Πύργον, ἔνθα πρὸ ἐτῶν εἶχον ἐρευνήσει καθορίσας αὐτόν. Εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν πρὸς Ν ἐπὶ βραχώδους προεξέχοντος ἐδάφους ὑπάρχει τύμβος, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Σωροῦδι. Οὗτος κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ περιβάλλεται ὑπὸ κλιμακωτοῦ ἀναλήμματος ἐκ μεγάλων πολὺ λίθων, τὸ ὁποῖον περὶ τὸν κύκλον τῆς βάσεως τοῦ τύμβου εἶναι ὑψηλότερον ἢ ταπεινότερον ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους. Οὕτω πρὸς Δ εἶναι ὑψηλότερον καὶ ἔχει περισσοτέρας βαθμίδας, ὀλιγώτερον ὑψηλὸν πρὸς Α καὶ χαμηλότατον πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, ἔνθα καὶ ἐλλείπουσιν οἱ λίθοι, ἐξαχθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ ὁ τύμβος, πρὸς χρῆσιν ἐπὶ τῶν πέριξ τοίχων. Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ὑπάρχουσι βαθμίδες δέκα εἰς ὕψος 5.50. Ἑκάστη τούτων ἔχει ὕψος 0,34 καὶ πλάτος 0,32-034. Ἡ ὅλη καμπυλότης τοῦ τύμβου πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο μετὰ τοῦ ὕψους τῶν βαθμίδων εἶναι 20, 45, μέχρι δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἄνω 14,95.

Τὸν τύμβον τοῦτον ἠρεύνησα ἀπὸ Β, ὅπου εἶχε γίνει ἀρχὴ ἐκσκαφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου, παλαιότερον ἀφαιρεθέντων τῶν περιβαλλόντων τὴν βάσιν αὐτοῦ λίθων. Προέβην πρὸς τὸ κέντρον μέχρις ἕνδεκα μέτρων, ἀλλ' εὗρον κάτω τῶν χωμάτων καὶ ἰδίᾳ περὶ τὸ μέσον πλήρη ὀγκολίθων, χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ που ἴχνος τάφου. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν τοῖς χώμασιν ἐνεφανίσθησαν τεμάχια προστύχων ἀγγείων ὀλίγα χρόνων Ῥωμαϊκῶν καὶ οὐδὲν πλέον. Εἶχον προβῆ, ὅσον ἐσημείωσα ἀνωτέρω, ὅτε ἀπρόοπτον ἀτύχημα, ἐπισυμβὰν ἕνεκα τῆς ἀδεξιότητος τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπροσεξίας, ἠνάγκασέ με νὰ ἀφήσω ἡμιτελῆ τὴν ἔρευναν.

Ἔκτοτε ἐστράφην πρὸς ἄλλας τῆς νήσου θέσεις κατὰ τὰ νότια αὐτῆς, ἐκ δὲ τῆς κατὰ ταῦτα ἐρεύνης προσέθηκα εἰς τοὺς ἤδη γνωστοὺς ἐπ' αὐτῆς πύργους καὶ δύο ἄλλους. Τούτων ὁ ἕτερος σῴζεται ἐν ἐρειπίοις ἐν θέσει Ἅϊς Γιάννης στὰ Πλακιά, φθαρεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος χειμάρρου καὶ ὑπὸ νεωτέρων οἰκίσκων παρ' αὐτὸν κτισθέντων καὶ δι' ὑλικοῦ ληφθέν-

τος ἐκ τοῦ πύργου. Ὁ δ' ἄλλος κεῖται ὑπὲρ τὸν ἅγιον Χαράλαμπον κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Φάρου. Οὗτος σῴζεται εἰς μικρὸν ὕψος καὶ εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν Ἄσπρον Πύργον κατά τε τὴν βάσιν καὶ τὰς διαστάσεις.

Κάτω δὲ εἰς τὸν ὅρμον Πιατγιαλὸν (Πλατὺν Αἰγιαλὸν) ἐν τῇ αὐλῇ οἰκίσκου τοῦ ἀγγειοπλάστου Κ. Ποδότα εἶδον πολλὰ μάρμαρα καλῶς ἐξειργασμένα, ἐκτισμένα δὲ εἰς τὸν τοῖχον τὸν χαμηλόν, τὸν χρησιμεύοντα ὡς περίφραγμα τῆς αὐλῆς τοῦ οἰκίσκου. Ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ κατεδαφισθέντος παλαιοῦ οἴκου Ῥωμάνου ἐν τῇ κώμῃ Κάστρῳ τῆς νήσου, ἀνήκοντα βεβαίως παλαιότερον εἰς τὰς μαρμαρίνας οἰκοδομὰς τῆς ἐκεῖ παλαιᾶς πόλεως τῆς νήσου. Ἐπὶ ἑνὸς τῶν τεμαχίων τούτων τοῦ μαρμάρου τῶν ὁμοιομόρφων πάντων, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον ἐν ἀναστροφῇ, ὑπάρχει Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή:

ΞΑΝΤΙΧΗ ΑΙΣΧΕΤΥΛΛΟΥ

Τὸ μάρμαρον εἶναι ὕψους 1,28, πλάτους 0,28 καὶ ὕψους πάχους 0,10. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφέρω καὶ εὑρήματά τινα, ἃ εἶδον εἰς χεῖρας Σιφνίου τινὸς Λουκᾶ Σαμψοῦ, σκάπτοντος ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ καὶ ἀνευρόντος δύο τάφους, ἐν οἷς ἀνεῦρε μαρμάρινα εἰδώλια τρία τοῦ γνωστοῦ νησιωτικοῦ τύπου καὶ ἀγγεῖα καὶ ἀγγείων πηλίνων θραύσματα μετ' ἐγχαράκτων κοσμημάτων σπειροειδῶν καὶ ῥομβοειδῶν, ὡς καὶ ἓν ἐκ σκληροῦ φαιοῦ λίθου, ὡς καὶ θραύσματα ἑτέρου, καὶ κεφαλὴν χοίρου ἴσως πηλίνην, ἅτινα ὅμως ἀπέφευγε νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν ἐκεῖ συλλογήν, ὡς συνεβούλευσα αὐτόν. Ταῦτα εὑρέθησαν ἄνωθεν τῆς Χώνης παρὰ τὴν θέσιν πύργος τοῦ Καστανᾶ. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου ἀνευρίσκονται τοιοῦτοι τάφοι μετὰ κτερισμάτων καὶ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχή, ἵνα μὴ κρυφίως ἀνασκάπτωνται.

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

9. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Α΄) *Εἰς θέσιν Πύργον.*

Πρὸ μηνῶν εἶχεν εὑρεθῆ ταινία χρυσῆ μεταξὺ τῶν χωμάτων εἰς τὸν μυχὸν τοῦ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνασκαφέντος ὑπ' ἐμοῦ καὶ δημοσιευθέντος εἰς τὸ Ἀρχαιολ. Δελτίον πρωτομινωϊκοῦ τάφου (εἰς τόμ. 4, 1918 σελ. 136 ἑξ.)· ἦτο τμῆμα χρυσοῦ διαδήματος (μηκ. 0,08 καὶ πλάτους 0,015), ὅπως καὶ τὰ εὑρεθέντα εἰς ἄλλους πρωτομινινωϊκοὺς τάφους

Μόχλου καὶ Μεσαρᾶς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τάφον Πύργου. Ἐθεώρησα ὅθεν καλὸν νὰ ἐρευνήσω ἐνδοτέρω ὑπὸ τοὺς νεωστὶ ὑπὸ τῶν λατόμων ἀποκοπέντας βράχους, μήπως ὁ τάφος προεχώρει ἐνδοτέρω, καὶ διὰ τριῶν ἐργατῶν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἠρεύνησα καλῶς. Ἡ σκαφὴ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ τάφος δὲν ἐξετείνετο ἐνδοτέρω, περαιτέρω ὅμως πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 50 μέτρα ἀνεῦρον δύο ἁπλᾶς ταφὰς ἐντὸς χασμάτων μεταξὺ τῶν βράχων· οἱ δύο σκελετοὶ ἦσαν σκεπασμένοι διὰ λίθων ἔχοντες τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος· ἐκ τῆς στενότητος τοῦ χώρου εἰκάζομεν ὅτι εἶχον ταφῆ εἰς θέσιν συνεσταλμένην· τὰ συνευρεθέντα ὀλίγα πρωτομινωϊκὰ ὄστρακα μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ οἱ πενιχροὶ αὐτοὶ τάφοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν πρωτομιν. ἐποχήν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ὁ μέγας τάφος Πύργου. Ἀρκετὰ τεμάχια τοιούτων ὀστράκων παρετηρήσαμεν καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ βραχώδους λόφου Πύργου, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ ὁ συνοικισμὸς τοῦ μεγάλου τάφου Πύργου. Εἰς τὸν αὐτὸν λόφον κατεμέτρησα περὶ τοὺς 30 λαξευτοὺς ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους λάκκους, οἵτινες ἔχουσι βάθος μὲν 25-40 ἑκατ. τοῦ μέτρου καὶ πλάτος ἄνω κατὰ τὸ χεῖλος 20-30 ἑκατ., στενοῦνται ὅμως πρὸς τὸν πυθμένα οἱ πλεῖστοι. Οἱ λάκκοι οὗτοι λέγονται σήμερον (οἱ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν *ἀρολ*) *ἀρόλιθοι* ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ὅταν εἶναι φυσικαὶ κοιλότητες, εἰς τὰς ὁποίας συλλέγονται ὄμβρια ὕδατα. Θεωρῶ πιθανώτατον ὅτι οἱ ἐπιμελέστατα καὶ κανονικώτατα λελαξευμένοι αὐτοὶ λάκκοι τοῦ Πύργου ἀνήκουσιν εἰς τὸν αὐτὸν πρωτομινωϊκὸν συνοικισμόν, ποῖον ὅμως προορισμὸν εἶχον δὲν δύναμαι νὰ εἴπω.

Β') *Ἐκβολάδες συνοικισμοῦ Νίρου.*

Ἀμέσως κατωτέρω τοῦ μεγάρου Νίρου καὶ τῆς νέας ἁμαξιτοῦ, ὅπου ἄφθονα φαίνονται τὰ Μινωϊκὰ ὄστρακα, ἔκρινα καλὸν ν' ἀνοίξω τάφρους δοκιμαστικάς, ἵνα ἐξακριβώσω, ἂν ὑπάρχουσι κτίσματα μεταξὺ τοῦ μεγάρου καὶ τῆς θαλάσσης. Ἐκ τῆς σκαφῆς ταύτης ἐφάνη ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ ἦσαν ἐκβολάδες τοῦ συνοικισμοῦ, μόνον δὲ εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων παρετήρησα ὀλίγα λείψανα τοίχων, ἐνῷ ἡ ὅλη παχεῖα ἐπίχωσις ἦτο μεστὴ ὀστράκων μεσομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ τὸ μέγαρον, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ δημοσιεύσει (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1922 σελ. 1 ἑξ.), εἶναι νεώτερον, ἤτοι ὑστερομινωϊκῆς Α'.

Πολλὰ τῶν ὀστράκων τῶν ἐκβολάδων αὐτῶν σῴζουσι καὶ τὴν πολυ-

χρωμικὴν διακόσμησιν, ἐκ δὲ τῶν σχημάτων ἐπικρατέστερα ἦσαν τὰ μετὰ ποδίσκου μεσομιν. κύπελλα καὶ αἱ δίωτοι μετὰ γεφυρωτῆς προχοῆς πρόχοι. 'Εντὸς τῆς ἐπιχώσεως ταύτης, ἥτις πιθανῶς θὰ ἐσχηματίσθη κατὰ τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἐκχωματώσεως πρὸς ἰσοπέδωσιν καὶ καθαρισμὸν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ᾠκοδομήθη τὸ μέγαρον, εὑρέθησαν καὶ δύο πήλινοι χονδροὶ λύχνοι μονόμυξοι σχεδὸν ἀκέραιοι καὶ ἄξιοι λόγου, σῴζοντες καὶ ἴχνη ἰσχυρᾶς καύσεως, ὧν ἕτερος εἶναι τύπου σπανιωτέρου μετὰ κοίλου ποδίσκου. Προφανῶς καὶ οἱ λύχνοι αὐτοὶ εἶναι χρόνων μεσομινωϊκῶν. 'Επίσης εὑρέθη καὶ μικρὸν πήλινον ζῴδιον εἰκονίζον κατὰ τρόπον φυσικώτατον κριὸν καθήμενον ἀπεσπασμένον ἀπὸ ἀγγείου, πρὸς διακόσμησιν τοῦ ὁποίου ἐχρησίμευεν· σῴζει ἐπὶ τοῦ μέλανος χρίσματος ἄφθονον λευκὴν διακόσμησιν.

Γ') *Τάφοι Νίρου.*

Πεντακόσια καὶ πλέον μέτρα δυτικώτερον τοῦ μεγάρου εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Βαθειανοῦ ποταμοῦ εἶχον παρατηρηθῆ τεμάχια πηλίνων λαρνάκων, τὰ ὁποῖα ὁ χείμαρρος εἶχεν ἀποκαλύψει κατὰ τὰς πλημμύρας του. Προφανῶς ἐδῶ ἦτό ποτε νεκροταφεῖον τοῦ συνοικισμοῦ Νίρου. Ἔσκαψα ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀναζητῶν τοὺς τάφους. 'Εξηκρίβωσα εὑρὼν πολλὰ ἄλλα τεμάχια πηλίνων λαρνάκων ὅτι πράγματι ὑπῆρχόν ποτε τάφοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγάλην πλημμύραν τοῦ 1897, ἣν οἱ περίοικοι ἐνθυμοῦνται, ὁ ὁρμητικώτατος αὐτὸς χείμαρρος παρέσυρε καὶ ἠφάνισε τὴν πλευρὰν τοῦ ἀγροῦ εἰς βάθος καὶ μῆκος ἀρκετῶν μέτρων, ὅπως φαίνεται καὶ σήμερον, τότε δὲ πιθανώτατα οἱ τάφοι ἠφανίσθησαν καὶ αἱ λάρνακες κατεκερματίσθησαν.

Μόνον χαμηλὰ εἰς τὴν στάθμην τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ὄχθην εὗρον τὴν πρώτην ἡμέραν μικρόν, ἀλλὰ σημαντικώτατον τάφον, οὗ ἐσῴζετο μόνον ὁ πυθμήν, ἐν ᾧ τὰ λείψανα τοῦ σκελετοῦ καὶ τὰ κτερίσματα. 'Εκ τοῦ σκελετοῦ ἐσῴζετο μόνον τεμάχιον ἐκ τοῦ κρανίου καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν κάτω ἄκρων σεσαθρωμένα, θὰ ἦτο δὲ νεανίσκου ἢ κόρης μικρᾶς ἡλικίας, ὡς ἐμαρτύρει ἡ λεπτότης τῶν ὀστῶν. Τὸ μῆκος τοῦ τάφου ἦτο περίπου 1,20. 'Εν τῷ τάφῳ τούτῳ εὑρέθησαν δύο μικροὶ στεγανόστομοι ἀμφορεῖς (Bugelkannen) χαμηλοὶ τύπου ὑστερομινωϊκῆς Β' ἐποχῆς· φέρουσιν ἐπὶ τοῦ εὐχρολεύκου ἐδάφους διακόσμησιν καστανόχρουν ἢ ἐρυθρὰν ἐκ ζωνῶν καὶ ἄλλων ἁπλῶν θεμάτων γραμμικῶν

καμπύλων. Σημαντικώτατα ἦσαν τὰ λοιπὰ μικρὰ κτερίσματα τοῦ μικροῦ τάφου, ἤτοι:

1) Μικρὸν ἐξάρτημα ἐκ λαμπροῦ ἐρυθροῦ σαρδίου λίθου εἰς σχῆμα βοοκεφαλῆς, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι εἶναι τεχνικώτατα κατὰ φύσιν ἐξειργασμέναι· εἶναι μικρὸν κομψοτέχνημα ἀρίστης ἐργασίας.

2) Δύο μικρὰ εἰδώλια ἐλεφάντινα ἀνδρικὰ βεβλαμμένα ἀτυχῶς καὶ ἐλλιπῆ· τοῦ ἑνὸς σῴζεται ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ κάτω ἥμισυ πλὴν τῶν ἄκρων ποδῶν· τοῦ ἄλλου εὑρέθη τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος ἄνευ τῶν χειρῶν μέχρι τῆς ὀσφύος καὶ τὸ κάτω ἥμισυ ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων. Τὸ ὕψος τῶν εἰδωλίων θὰ ἦτο περὶ τὰ πέντε ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου. Καὶ εἰς ταῦτα εἶναι δεδηλωμέναι αἱ λεπτομέρειαι μετὰ θαυμασίας λεπτότητος καὶ φυσικότητος. Ἴσως τὰ μικρὰ αὐτὰ εἰδώλια θὰ ἀπετέλουν τὴν κεφαλὴν περονῶν ἐξ ἐλέφαντος, ὧν συνευρέθησαν ἀρκετὰ τεμάχια λίαν εὔθραυστα.

3) Μεγάλη φακοειδὴς ἐκ σαρδώνυχος ἐγγεγλυμμένη λίθος φέρει δύο αἰγάγρους ὀρθίους καὶ ἀντινώτους στρέφοντας τὴν κεφαλὴν καὶ κερατιζομένους καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἔριφον ὄρθιον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν. Εἶναι ἐξόχου ὡραιότητος καὶ καλλίστης τέχνης λίθος.

4) Φακοειδὴς ἐγγεγλυμμένη λίθος ἐκ κρυστάλλου φυσικοῦ φέρει παράστασιν αἰγάγρου.

5) Δύο μικροὶ φακοειδεῖς λίθοι ἐξ ἰάσπιδος πρασινοκυάνου· ἡ ἑτέρα φέρει ζῷον τετράπουν.

6) Δύο σφαιρικαὶ ψῆφοι ἠλέκτρου σεσαθρωμένου, μιὰ μεγάλη ἀμυγδαλόσχημος ψῆφος ἐκ σαρδίου καὶ μικρὸς ἀργυροῦς δακτύλιος λίαν ὀξειδωμένος.

7) Μονόστομον χαλκοῦν μαχαίριον, σῷζον εἰς τὴν πτέρναν τεμάχιον τῆς ὀστεΐνης ἐπενδύσεως κρατουμένης διὰ δύο ἥλων.

Εἶναι παράδοξον ὅτι εἰς τόσον μικρὸν τάφον εὑρέθησαν τόσον ὡραῖα μικρὰ κομψοτεχνήματα. Τοῦτο καθιστᾷ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἄλλων τάφων, οἱ ὁποῖοι πιθανῶς θὰ εἶχον ἀνάλογα κτερίσματα, εἰς ἄκρον λυπηράν.

Δ´) *Συνοικισμὸς Ἁγίου Θεοδώρου.*

Ἓν χιλιόμετρον δυτικώτερον τοῦ Νίρου εἰς θέσιν καλουμένην Ἅγ. Θεόδωρον ἐκ τοῦ ἠρειπωμένου ἐκεῖ παλαιοῦ ἐκκλησιδίου σχηματίζεται

στενὴ χερσόνησος, καταλήγουσα σήμερον εἰς νησῖδα· ἡ χερσόνησος σχηματίζει τὸν ὁμώνυμον ὅρμον, ὅπου ἐν καιρῷ τρικυμίας προσορμίζονται μικρὰ πλοιάρια. Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ὅρμου, καλυπτομένην σήμερον ὑπὸ ἄμμου, φαίνονται ἐρείπια συνοικισμοῦ καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ ὑπὸ τὴν ἄμμον. Εν καιρῷ γαλήνης ἢ ἀμπώτιδος βλέπει τις τοίχους ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐκ ξεστῶν λίθων δύο λιθίνας βάσεις κιόνων.

Πρό τινων ἐτῶν εἶχον καθαρίσει ἓν τῶν οἰκημάτων τῆς παραλίας καλυφθὲν ἐκ νέου ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ εἶχον ἐξακριβώσει ἐκ τῶν εὑρεθέντων ἐν αὐτῷ ἀγγείων ὅτι ἦτο ἐποχῆς συγχρόνου πρὸς τὸ μέγαρον Νίρου. Ἠθέλησα ὅθεν ἐφέτος διὰ τοῦ ὑπολοίπου τῆς εἰς χεῖράς μου πιστώσεως νὰ καθαρίσω τινὰ τῶν οἰκημάτων τούτων. Ἀτυχῶς τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐργασίας νοσήσας σοβαρῶς διέκοψα τὴν ἐργασίαν ἐπιφυλαχθεὶς νὰ συνεχίσω αὐτὴν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

1922 - 1924

Α'. Δωρεαί.

Ἀγγελάκου, Βαρλαάμ : Ἡ ἐν Ἁγ. Ὄρει Ἄθῳ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου 1300-1921. Θεσσαλονίκη 1921. (Εὐλόγιος Κουρίλας)

Alexandre: Dictionnaire français-grec Paris. 1893 (Δ. Ἀντωνιάδης).

Andréadés, A : De la population de Constantinople sous les empereurs byzantins. Rovigo 1920 (ἀπ. Metron, V. 1, N. 2)
Le montant du budget de l' Emgire byzantin. Paris 1922 (Ἀπ.: Rev. d. ét. gr., T. 34)

Arvanitakis, G.: Sur quelques inscriptions greiques. Ἀπ.: Bull. de l' Inst Egypt., S. 5, T. 6, p. 169-186, (Κ. Ἄμαντος)

Ἀθηνᾶ: ἐφημερὶς πολιτ. φιλολ. καὶ ἐμπορική. Ἔτ. 1-17.19-26. 28. 29 Ἐν Ἀθ. 13 Φεβρουαρίου 1832-29 Δεκεμβρίου 1860. 2ο (Δ. Ἀντωνιάδης)

Beauchet, L.: Histoire du droit privé de la république athénienne. 1 (-2). 3. 4. (Δ. Ἀντωνιάδης)

Βιζουκίδου, Π.: Θεσμῶν Ἀττικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν σύγκρισις. Ἐν Κων/πόλει 1914. (Ἀπ: «Πεντηκονταετηρὶς» Ἑλλ. φιλ. Συλλ.)
» Ἐπιστημονικαὶ πηγαὶ περὶ Σωκράτους. Ἐν Λειψίᾳ 1921
» Ἀττικαὶ καὶ ῥωμαϊκαὶ ἀγωγαί. Ἐν Κων/πόλει 1914 (Ἀπ.: «Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ». τ. 33)
» Περὶ τῶν Δηλίων. Ἐν Λειψίᾳ 1921.

Breccia, Ev.: Alexandrea ad Aegyptum. Bergamo 1922.

Dareste R.: La science du droit en Grèce. Paris 1893 (Α. Ἀντωνιάδης)

Delitzsch, Fr.: Babylon. Leipzig 1901.

Δραγούμη, Στεφ. Ν.: Χρονικῶν Μορέως τοπωνυμικὰ-τοπογραφικὰ-ἱστορικά. Ἐν Ἀθ. 1921.

Duruy V.: Histoire de la Grèce ancienne T. 1. Paris 1862. (Δ. Ἀντωνιάδης)

Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1828 ἔτους (Γ'). Ἐν Αἰγίνῃ 4 Ἰανουαρ.—29 Δεκ. 1828 (Δ. Ἀντωνιάδης)

Fustel de Coulanges: Τὸ ἀρχαῖον ἄστυ... κατὰ μετάφ. Τιμολ. Φιλήμονος. Ἐν Ἀθ. 1898 (Δ. Ἀντωνιάδης)

Gabriel, A.: La cité de Rhodes MCCCX—MDXXII. Paris 1921 ('Ecole Française d' Athénes.)

Ghalib Edhem, J.: Musée imp. ottoman, section des monnaies musulmanes: Catalogue des monnaies turcomanes. 1894 (Γ. Μυστακίδης)

Heeren: De la politique et du commerce des peuples de l' antiquité...trad. de l'allemand. T. 1-7. Paris 1830-44. (Α. Ἀντωνιάδης)

Hiller v. Gärtringen, F.: Attische Inschriften. (Sitg. Ber. d. Preuss. Akad d. Wiss., 1921, XXXI)

Κανονισμὸς τῆς ἐσωτερ. καὶ ἐξωτερικῆς λειτουργίας τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης. Ἐν Ἀθ. 1921 (Ἐθν. Βιβλιοθήκη)

Κατάλογος τῶν βιβλίων τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος. Τμ. Α'-Ε'. Ἐν Ἀθ. 1883-1891. (Ἐθν. Βιβλιοθήκη)

Κατάλογος Βιβλιοθήκης Βουλῆς. Α'-Β'. Ἐν Ἀθ. 1900. (Βιβλιοθήκη Βουλῆς)

Κούμα, Κ. Μ.: Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων... Τ. 1-12 ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1830-32 (Α. Ἀντωνιάδης)

Laborde: Docunents inédits ou peu connus sur l' histoire et les antiquités d' Athénes. Paris 1854. (Α. Ἀντωνιάδης)

Μηλιοπούλου, Ι. Π.: Ἀρχαιολογικαὶ ζητήσεις. Ἐν Κων/πόλει 1921.

Memoirs of the Archaeol. Survey of India. No 3.6-10.11.12 (Arch. Survey of India)

Μυστακίδου, Β. Α.: Ἀνώτατα παιδευτήρια κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους. 1921 (Γ. Μυστακίδης)

» ***Γερμανοὶ*** Περιηγηταὶ εἰς Αἴγυπτον καὶ Σινᾶ κατὰ τὸν ΙϚΤ' αἰῶνα. Ἐν Κων/πόλει 1921 (Γ. Μυστακίδης)

» Ἡ Τσεχοσλοβακικὴ δημοκρατία καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ Κεντρ. Εὐρώπῃ. Ἐν Κων/πόλει 1921

Ὀρλάνδου. Α. Κ.: Ὁ ἐν Ἐλευσῖνι ναὸς τῆς Προπυλαίας Ἀρτέμιδος. (Ἀπ.: Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν)

» Ἡ Ὅμορφη Ἐκκλησιά. Ἀθῆναι 1921.

Παλιουρίτου, Γ.: Ἀρχαιολογία ἑλληνική. Τ. 1(-2): ἐν Βενετίᾳ 1815 (Δ. Ἀντωνιάδης)

Passoneaux, 'Emile: Dictionnaire grec franzais. Paris 1897. (Δ. Ἀντωνιάδης)

Ραγκαβῆ, Αλ: Λεξικὸν τῆς ἑλλην. ἀρχαιολογίας. Τ. 1-2. Ἐν Ἀθ. 1883-'90 (Δ. Ἀντωνιάδης)

Reports of the Archaeol. Survey of India 1920-1922· (Arch. Sarvey of India)

Sieveking, J.: Die Terrakotten der Sammlung Loeb. Bd 1-2. München: 1916. (P. Wolters)

Σωτηρίου, Γ. Α.: Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Ἐν Ἀθήναις 1920, (Ἀπ.: Ἀρχ. Δελτ. Ὑπ. Ἐκκλ. 1918)

Stergianopulos, D.: Die Lutra und ihre Verwendung bei der Hochzeit und im Totenkultus der alten Griechen. Athen 1922

Στράτου Ν. Α.: Πολιτικὸν μνημόσυνον πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὴν ἑλλην. ἐπανάστασιν ἀγωνισθέντων ὑπὲρ αὐτῆς Φιλελλήνων. Λόγος 1921.

Sybel, S von.: Entwicklungsgeschichte der christl. Antike (Απ.: Hist. Zeitschr. Bd. 125. H. 1)

Τσιπούρα, Δ. Ε.: Ἀρχιτεκτονικὴ βάσις πρὸς δημιουργίαν νέου ἑλληνικοῦ ῥυθμοῦ. Ἐν Ἀθ. 1921

Unger, E.: Zu den Reliefs u. Inschriften von Balawat. (Ἀπ.: Mitteil. d. Vorderasiatisch. Gesellsch., jg 1916, (Μυστακίδης)

» *Zum* Bronzetor von Balawat. Leipzig 1912 (Diss. in.) (Γ. Μυστακίδης)

Unger, E: *Zwei* babylonische Antiken aus Nippur. Konstantinopel 1916. (Γ. Μυστακίδης)
› *Reliefstele* Adadniraris III. aus Sabâa und Semiramis. Konstantinopel 1916. (Γ. Μυστακίδης)
Unger E.: *Die Stele* des Bel-Harran-Reli—Ussur. Konstantinopel 1917. (Γ. Μυστακίδης)
Die Reliefs Tiglatpilesars III. aus Nimrud. Konstantinopel 1917. (Γ. Μυστακιδης)
Vagts, L.: Aphrodisias in Karien. Borna Leipzig 1920 (Diss. in)
Wiegand, Theod.: Archaische thronende Göttin im Alten Museum ju Berlin. (Berlin 1917). (Ἀπ:. Antike Denkmäler, Bd 3,H.4) (Ὁ Πρῖγκιψ Νικόλαος)
Wolters, P.: Der attenische Staatsfriedhof Leipzig 1915 (ἀπ:. Berl. Philol. Woch., 1915)
› Führer durch die Glyptothek König Sudwigs I. in München. München 1921.
Ziebart, E.: Kulturbilder aus griech. Städten. Leipzig u. Berlin 1919 (Aus Natur u. Geisteswelt, 131)
Fünfundzwanzig Jahre griech. Inschriftenforschung (1894-1919) (Ἀπ:. Jahres-
» br. f. Alt. Wiss., 194-189, [2 τόμοι]
Instrumenta juris privati aliaque. Lipsiae 1920 (Ἀπ.: Sylloge inscr. gr. a G. Dittenb. condita, ed. 3.)

Β'. Ἀγοραί.

Τόμοι ἑκατὸν τεσσαράκοντα

Γ'. Ἀνταλλαγαί.

Τόμοι ἑξήκοντα τρεῖς

1923

Α'. Δωρεαί.

Ἀθηναγόρα, Μ. Πρωτοσυγκέλλου: Θανάσης Βάγιας. Βιβλ. [1]. 2. Κων/πολις 1921-22.
Baier B.: Studien zur archaischer Bundesverfassung Würzburg 1886. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Bambery, A. v.: Exercitationes criticae in Aristophanis Plutum novae. Gothae 1885. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Baker, K. J.: Demosthenes und der harpalische Prozess. Freiburg I. B. 1900. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Blegen, C.: Korakou. Boston 1921 (Amer. School at Athens)
Boëthius, Axel.: Die Pythaïs. Uppsala 1912. (Βιβλιοθήκη Οὐψάλης)
Brossard, Ch.: Colonies Françaises. Paris 1906. (Maison E. Vibert).
Buchheim, W.: Beiträge zur Geschichte des delphischen Staatswesens. 1. Freiburg 1893 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Burk, Aug: Die Pädagogik des Isokrates. Würzburg 1923. (E. Drerup)

Χατζῆ, 'Αντ. Χ.: Εἰς 'Αρσινόης παπύρους. 'Αθ. 1923 ('Απ.: ΑΕ 1920)
Χατζῆ. 'Αντ. Χ.: 'Αγνώστου Ἕλληνος χειρόγραφοι παρατηρήσεις εἰς τὰς τοῦ Εὐσταθίου Παρεκβολάς... 'Αθ. 1923.
Conze. Alex.: Die attischen Grabreliefs (Lief. 13-19). Bd 4. Berlin 1914-22 (Γερμ. ἀρχ. Σχολὴ 'Αθηνῶν)
Demm, Gr:. Jst die Atlantis in Platons Kritias eine poetische Fiktion? Straubing (1905) (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Doerpfeld, W: Das Dionysion in den Limnai und das Lenaion. 1921
Drerup, Eng.: Demosthenes im Urteile des Altertums. Würzburg 1923.
Eitrem, S.: Die Labyaden und die Buziga. Gryphiswaldiae 1922.
Engel, Fr. Jos.: Zum Rechte der Schutzflechenden bei Homer. Passau 1899. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
» » Ethnographisches zum homer. Kriegs - und Schutzlingsrecht. T. 1 (-3). Passau 1904-6 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
'Αρχαιολογικὴ ἐφημερίς. 1920-1921. ('Αρχαιολ. 'Εταιρεία)
Flumene, Fr.: Un po' qiù di luce sul problema genetico dei Nuraghes di Sardegna. Sassari 1923
Fouilles de Delphes. T. 2, fasc. 2. 3. Paris 1920 (Éc. Fr. d'Athènes)
Gagnér, A.: De hercle, mehercle ceterisque id genus particulis priscae poesis latinae scaenicae 1920 (Βιβλιοθήκη Οὐψάλης)
Garcia de Herreros, Enrique.: Quatre Voyageurs Espagnols à Alexandrie d' Egypte. (1923) (Soc. arch d' Alexandrie)
(*Γεωργίου Ι.*): 'Εκατονταετηρὶς τῆς ἐν Κων/πόλει 'Εφορείας τῶν 'Ελλην. σχολῶν Νεαπόλεως Καππαδοκίας. 'Εν Κων/πόλει 1920
Gesamtverzeichnis der ausländ. Zeitschriften. Berlin 1921 (Königl. Bibliothek, Berlin)
Gesamt-Zeitschriften-Verzeichnis. Berlin 1914. (Königl. Bibliothek Berlin)
Gräf, A.: Jst Platons oder Xenophons Symposion das frühere !. Aschaffenburg 1898. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Hagendahl, H·: Studia Ammianea...Upsaliae, 1921. (Βιβλιοθήκη Οὐψάλης)
Hamid, Maulvi Muhammad [κ. ἄ.]: Catalogue of the Museum of archaeology at Sanchi. Calcutta 1922 (Archaeological Survey of India)
Haury, J.: Zur Beurteilung des Geschichtschreibers Procopius. v. Cäsarea München 1896 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Hofmann, Joh.: Studien zur Drakontischen Verfassung. Straubing 1899. Γερμ. ἀρχ. Σχολή
Hüttner, G.: Demoethenis oratio in Stephanum prior num vera sit inquisitur. Ausbach 1895. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Jacobsthal, P.: Göttinger Vasen. Berlin 1912
» Theseus auf dem Meeresgrunde. Leipzig 1911.
Kekule v. Stradonitz, R.: Die griechische Skulptur. Aufl. 3. Berlin u. Leipzig 1923 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Κεραμοπούλλου 'Αντ. Δ. 'Ο ἀποτυμπανισμός. 'Εν 'Αθ. 1923. ('Αρχ. 'Εταιρεία)
Köbert, Herm.: Der Zahme Oelbaum in der religiösen Vorstellung der Griechen. München 1894,

Κοραῆ, 'Αδ.: Πολιτικαὶ παραινέσεις Πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐν 'Αθ. 1923 (Ε. Γ. Παντελάκης)

Κορνάρου, Βιτζέντζου:. Ἐρωτόκριτος Ἐκδ. κριτικὴ ὑπὸ Στεφ. Λ. Ξανθουδίδου. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης 1915. (Μουσ. Ἐπιτροπὴ Κρήτης)

Lamer, H.: Griech. Kultur im Bilde. Aufl. 3. Leipzig 1922.

» Röm. Kultur im Bilde. Aufl. 4 Leipzig 1922

Leickert, A.: Kritische Betrachtungen über Platon 's «Menexenus» Straubing 1879. (Γερμ. ἀρχ. Σχολὴ)

Λορεντζάτου, Π.: Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν παρ' Ὁμήρῳ ψυχολογικῶν ὅρων. Ἐν 'Αθ. 1922

Marschall, J.: Conservation manual. Calcutta 1923

Mascara con mosaico de Turquesas. Mexico 1922 (Museo Nacionale, Mexico),

Μηλιοπούλου, Ι.: Ἀρχαιολογικαὶ τοπογραφικαὶ ζητήσεις. Ἐν Κων/πόλει 1923

Mezger Fr.: Inscriptio milesiaca de pace cum Magnetibus facta. Monaci 1913 Γερμ. ἀρχ. Σχολὴ

Moïssidés:. Contribution à l'étude de l' avortement dans l'antiquité grecque. Leyde 1922. (ἐπ).

Μομφερράτου, 'Αντ., Γ.: Τὸ δίκαιον τῆς Γόρτυνος. Ἐν 'Αθ. 1923. (Παράρτ. Ἐπιστημ. Ἐπετ. Πανεπιστημίου).

Μπούτουρα, 'Αθ. Χ.: Περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ τσ (τζ) φθόγγου ἐν τῇ ἑλλην. γλώσσῃ. Ἐν 'Αθ. 1917

Müller, Eug.: Studien zu den Biographien des Styliten Symeon des Jüngeren. Aschaffenburg 1914 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή).

Μυστακίδου Β, Α.: Οἱ Κοττούνιοι. Ἐν Κων/πόλει 1914.

» Germano-Graeca, Γερμανία-Ἑλλὰς κατὰ τὸν ΙΤΤ' αἰῶνα. Ἐν Κων/πόλει 1922.

» Εἰκὼν τοῦ Ἁγ Γεωργίου ἐν τῷ Βαυαρικῷ Μουσείῳ ἐκ τοῦ πατριαρχ. ναοῦ. Ἐν Κων/πόλει 1922.

» Σελίδες ἐκ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων... Ἐν Κων/πόλει 1923.

» Θετταλικὰ σημειώματα ἐκ χειρογράφων. Ἐν Κων/πόλει 1923.

Nachmanson, Ernst.: Erotianstudien. Upsala (1917) (Βιβλιοθήκη Οὐψάλης)

Niemann, G: Das Nereiden-Nonument in Xanthos. Wien 1921. (Αὐστρ. ἀρχαιολ. Σχολὴ Ἀθηνῶν)

Περιστιάνη, Ι Κ.: Μονογραφία τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐκκλησίας τῆς Ἀσίνης Ἐν Λευκοσίᾳ 1922

Pfuhl, Ernst.: Malerei und Zeichnung der Griechen Bd 1-3. München 1923.

Φιλαδελφέως, Ἀλεξ.: Ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ Λυσικράτειον μνημεῖον. Ἀθήνησι (1921)

» Τὰ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα ἀνάγλυφα. Ἀθήνησι (1922)

Philippart, H.: Pausanias à Thèbes et les fouilles de Ant. Keramopoullos. Bruxelles 1923. (Ἀντ. Κεραμόπουλλος)

Πρακτικὰ τῆς ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τοῦ ἔτ. 1920. (Ἀρχαιολ. Ἑταιρεία)

Ρωμαίου, Κ. Α.: Στήλη τοῦ Ἐχενίκου ἐκ Θεσσαλίας. ἐν Ἀθ. 1919.

» Κόραι τῆς Αἰτωλίας 1922. (Απ.).

Rossiai latinstvo. Berlin 1923 (Γ Βερνάτσκης)

Sandsjoe, G.: Die Adjektiva auf aios. Uppsala 1918 (Βιβλιοθ. Οὐψάλης)

Schmid, *Joh.*: De conviciis a X oratoribus Atticis usurpatis. Ambergae (1895). (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Schulten, *Ad*:. Tartessos. Hamburg 1922. (Ziebarth)
Σωτηρίου, *Γ. Α.*: Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
» Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐν Ἀθ. 1922 (ἀπ.)
Steinheimer, *Ed.*: Untersuchungen über die Quellen des Chalcidius. Aschaffenburg 1912. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Strena philologica upsaliensis. Festskrift...der Persson. Upsala 1922.
Studniczka, *F*: Die Fibula des Odysseus.
» Georg Treu. 1922. (ἀπ).
» Bildnisse. Theokrits. (Leipzig 1922). (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
» Artemis og Ifigeneia. (1922)
» Die Ostgiebelgruppe vom Zeustempel in Olympia. Leipzig 1923 (Thiersch καὶ K. Müller)
Valdgauer, *O. F.* Golovy Pergamskago stilja v Ermitage. (Petersbourg 1921).
» Afrodita Uranija i Afrodita Pandemos. Petersbourg (1922)
Vasold, *J.*: Über das Verhältnis der isokratischen Rede περὶ ἀντιδόσεως...München 1893 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Vollnhols, *W.*: Über das Verhältnis der Rede des Isokrates περὶ ἀντιδόσεως. Bamberg 1897 (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Weissenberger, *B.*: Die Sprache Plutarchs von Chaeronea...T. 1-2. Straubing1895-' 6. (Γερμ. ἀρχ. Σχολή)
Welter, *F. G.*: Archaeolog. Untersuchungen in Nordafrica. 1. Athen 1923.
Welzhofer, *k.*: Die komposition der Staatsrade des Demosthenes. 1. Straubing (1904) (Γερμ. ἀρχ Σχολή)
Wilcken, *U.*: Alexander der Grosse und der korinthische Bund. 1922
» Über eine Inschrift aus dem Asklepieion von Epidauros. 1922.
» Alexander der Grosse und die indischen Gymnosophisten. (Ἀπ:. Sitz Ber. d. pr. Ak. 1923, XXIII)
Ziebarth F.: Hellenistische Banken. (Ἀπ.: Zeitsih. f. Num. 3 4)
» Fünfzwanzig Jahre griech. Inschriftenforschung ⟨1894 - 919⟩ (1922)
Ζολώτα, *Γ.*: Ἱστορία τῆς Χίου. Τ. 1_{1-2}. Ἐν Ἀθ. 1921. (Αἰμιλία Κ. Σάρρου)

Β'. Ἀγοραὶ

Τόμοι δύο

Γ' Ἀνταλλαγαὶ

Τόμοι ἑκατὸν πέντε

1924

Α Δωρεαὶ

Βότση.: Ὁ Κωνσταντῖνος Ράδος ὡς ναυτικὸς ἱστορικός. Ἐν Ἀθ. 1924
Buschor, *E*: Eine griechische Bronze in Oxford. [Erlangen 1920]
» Deutsche Ausgrabungen in Griechenland 1922

Buschor, E. Hamann, Rich.: Die Skulpturen des Zeustempels in Olympia. Text καὶ Taf. Hamburg 1924.

Βύρωνος, Λόρδου: 'Αποδημία τοῦ Σίλδ-'Αρόλδου εἰς τὴν 'Ηπειρον. Κατ' ἔμμετρον μεταφρ. Δ. Μ. Σάρρου. 1911. (Δ. Μ. Σάρρος)

Χατζῆ 'Αντ. Χ.: Διορθώσεις εἰς τὰ ἐν τῷ Ν. 'Ελληνομνήμονι, Τ. 16 (1922), σ. 39-59 ἐκδ. ἰαμβικὰ ποιήματα.

Δέφνερ, Μιχ: Λεξικὸν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου. 'Εν 'Αθ. 1923

Dittenberg, W.: Sylloge inscriptionum graecarum. Ed. 3. V. 4., Fasc. 2. Lipsiae 1924

'Αρχαιολογικὴ ἐφημερίς. 1922 ('Αρχαιολ. 'Εταιρεία)

Εὐριπίδου Δράματα. Ρυθμικὴ μετάφρασις Δ· Μ. Σάρρου. 1: 'Ιππόλυτος. Κων/πολις 1920 (Δ. Μ. Σάρρος)

» 'Ιφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου Κων/πολις 1921 (Δ. Μ. Σάρρος)

» 'Ιφιγένεια ἡ ἐν Αὐλίδι. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πολις 1921. (Δ. Μ. Σάρρος)

» Μήδεια. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πολις 1921. (Δ. Μ. Σάρρος)

» 'Εκάβη. Ρυθμ. μετάφρ. Δ. Μ. Σάρρου. Κων/πολις 1922

Expedition Ernst von Sieglin. Bd 2, I A: Leipzig 1923. (Watzinger)

Hagendahl, H.: Die Perfektformen auf-ere und-eruut. Upsala. Leipzig (1923)

'Ελλην Γεωγραφ. 'Εταιρεία. Δημοσίευμα 1. 2. 4. 'Εν 'Αθ. 1924. (Π. Δ. Καλογερόπουλος)

Hiller v. Gärtringen, F.: Griechische Epigraphik ('Απ.: Gercke-Norden: Einleifung. 3. Aufl.)

Holdt, H. Hofmannsthal, Hugo v.: Griechenland. Berlin (1923) (Γερμαν. ἀρχ. Σχολὴ)

Inscriptiones graecae V. 2 et 3 editio minor. Pars 1, Fasc. 2 Berolini 1916. V. 5, fasc 2: Inscriptiones Arcadiae. Berolini 1913 (Προσωπ. 'Ακαδ.)

» graecae. V. 1. Ed. minor. Berolini 1924. (Hiller v. Gärtringen).

Καμπούρογλου Δ. Γρ.: Οἱ τριτοπάτορες τῆς 'Αττικῆς.

Καρδαμάτη Ι Π: Στατιστικοὶ πίνακες τῶν 'Ελῶν...ἐν 'Ελλάδι. 'Εν 'Αθ. 1924.

Κεραμοπούλου, 'Αντ. Δ:. 'Υπόμνημα πρὸς τὴν φιλοσ. Σχολὴν τοῦ 'Αθήνησι Πανεπιστημίου 'Εν 'Αθ. 1924.

Κουρουνιώτη, Κ.: 'Οδηγὸς τῆς 'Ελευσῖνος 'Εν 'Αθ. 1924.

Kukula, R. C.: Persius und Nero. Graz 1923. (Πανεπιστ. Graz)

Laumonier, A.: Catalogue de terres cuites du Musée archéologique de Madrid. Bordeaux 1921

Λέκκα, Ν. Γ.: 'Η ξενοδοχία παρ' 'Ελλησιν. 'Αθῆναι: 1924

[*Λεονάρδου Β*]: 'Αρχαιολ. 'Εφημερίδος Λεύκωμα. ('Αρχ. ἑταιρεία)

Leopso, L.: Πραγματεία ξενοδοχειακῆς βιομηχανίας. 'Εν 'Αθ. 1924. ('Υπουργ. 'Εθν. Οἰκονομίας.)

Λυκούδη, Π. Σ:. Γενεαλογία-Βιογραφία-"Εργα. Μ. 1-2. 'Αθῆναι 1921 '23. ('Εμμ. Στ. Λυκούδης)

Montelius O.: La Grèce préclassique. P. 1. Stockholm 1924

Μουσαίου τοῦ Γραμματικοῦ Τὰ καθ' 'Ηρὼ καὶ Λέανδρον παραφρ....ὑπὸ Δ. Μ. Σάρρου. 'Εν 'Αθ. 1922. (Δ. Μ. Σάρρος)

Νομικοῦ, Χ. Α.: Ἀραβικὰ ἱστορήματα. Ἀλεξάνδρεια 1920.
» Ἡ λεγομένη Ροδιακὴ ἀγγειοπλαστική. Ἀλεξάνδρεια 1919
» Τὰ χριστιανικὰ κεραμουργήματα τοῦ Ἀρμενικοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων Ἀλεξάνδρεια 1922
Βυζαντ. καὶ Χριστιαν. Μουσεῖον. Νόμοι καὶ διατάγματα Ἐν Ἀθ. 1922. (Γ. Σωτηρίου)
Notiziario archeologico. Fasc. 3. Roma 1922.
Οἰκονόμου, Γ. Π.: Χριστιανοὶ στεφανηφόροι. Ἐν Ἀθ. 1925
Ὀρλάνδου Α. Κ.: Ὁ ἐν Στράτῳ τῆς Ἀκαρνανίας ναὸς τοῦ Διός. 2. ἔκδ. Ἀθῆναι 1924.
Osborne, A.: Lychnos et lucerna. Alexandrie 1924 (Société arch. d' Alexandrie)
Παγανέλη, Σπ.: Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἀθῆναι 1924
Πανηγυρικὸν τεῦχος ἐπὶ τῇ 30ἰδι Ρήγα Νικολαΐδου Ἐν Ἀθ. 1923.
Παπαμιχαλοπούλου Γ. Δ.: Τὸ ἑλλην. ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατὰ τὸ ἔτος 1923. Ἐν Ἀθ. 1924.
Πασχάλη, Δ. Π.: Διονύσιος Καΐρης ὁ Α' ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου ⟨1719-1748⟩ Ἐν Ἀθ. 1924
» *Π*:. Διονυσίου Δ'. ἀνέκδοτον σιγίλλειον περὶ τῆς ἐν Ἄνδρῳ Ἱ. Μονῆς τῆς Παναχράντου. 1924.
Paton, L. A.: Selected bindings from the Gennadius Library. Cambridge 1924. (Γεννάδιος)
Persson, A. W.: Quelques sceaux et empreintes de sceaux d' Asiné. Lund 1923-'4.
Πετρακάκου, Α. Δ.: Δημοσιογράφοι καὶ δημοσιογραφία. Ἐν Ἀθ. 1921.
Πεζοπούλου, Ἐ. Α.: Συμβολαὶ κριτικαὶ καὶ γραμματικαί. Ἐν Ἀθ. 1924.
Φιλαδελφέως, Ἀλεξ.: Ὁδηγὸς τῶν ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις.
Φιλάρετος, Γ. Ν.: Δεῖπνα καὶ συμπόσια τῶν Ἀρχ. Ἑλλήνων. Ἐν Ἀθ. 1907
Philaretos G.: Péricles-Aspasie Athènes 1911
Πίστη, Διον.: Ἡ μεγάλη Ἑλλὰς ἢ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
Σάββα, Δ.: Παρατηρήσεις εἰς τὸ «Βιβλίον καὶ Βιβλιοθήκη» ⟨1922⟩ Δ. Κ. Μάργαρη. Τχ 1. Ἀθ. 1924
Σάρρου, Δ. Μ.: Περὶ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως καὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἐν Λάρνακι 1901.
» Παρατηρήσεις εἰς τὸ Ἠπειρωτικὸν γλωσσάριον τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. 1920
» Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἐν Κων/πόλει 1914.
» Παλαιογραφικὸς ἔρανος. Ἐν Κων/πόλει 1914.
» Διορθωτικὰ εἰς Εὐριπίδην. Ἐν Κων/πόλει 1920.
» Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν. Ἐν Ἀθ. 1923.
Scheftelowitz, J.: Die Bewertung der aramäischen Urkunden von Assuan... Hierosolymis 1923.
Schrader, H.: Phidias. Frankfurt am Main 1924.
Silverio, O.: Untersuchungen zur Geschichte der attischen Staatssklaven. München 1900. (Urlichs)
Σωτηρίου, Γ. Α.: Ὁδηγὸς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. ἐν Ἀθ. 1924
» Ὁ ναὸς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Ἐφέσῳ. ἐν Ἀθ. 1924.

Springer, A.: Handbuch der Kunstgeschichte. Bd 1 Aufl, 12...v. P. Wolters. 1923. (Wolters)
Studniczka, Franz: L. Aelius Seianus. Leipzig 1909.
Das gemalte Bildnis eines makedonischen Königs. 1923.
Thiersch, H: August Thiersch als Architekt und Forscher. München 1923.
Τσακαλώτου, Α. Ε.: Ἡ Προῦσα καὶ αἱ θερμαὶ πηγαὶ αὐτῆς. Ἐν Ἀθ. 1923.
Walter, Otto:. Beschreibung der Reliefs im kleinen Akropolismuseum in Athen. Wien 1923
Xanthoudides, St.: The vouled tombs of Mesará...London 1924
Ziebarth, E.: Zum samischen Finanz-und Getreidewesen.

Β' Ἀγοραὶ

Τόμοι ἑβδομήκοντα ἑπτά.

Γ' Ἀνταλλαγαὶ

Τόμοι ἑκατὸν δέκα ἕξ.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

κατὰ τὰ ἔτη 1922-1924

1922

Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 23 Ἰανουαρίου 1922, ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 10 π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1922, ἀκούσωσι δὲ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1921 καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1921.

Παρῆσαν ἑταῖροι τριάκοντα ἐννέα. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Θεόφιλος Βορέας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς, Α΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Γεώργιος Ν. Βέλτσος καὶ Β΄ Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Κύρης.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως κ. Γεώργιος Ν. Βέλτσος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1921, ἡ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1922 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιᾶς, Παναγιώτης Π. Οἰκονόμος, Θεόφιλος Βορέας, Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης καὶ Γεώργιος Νικολ. Βέλτσος.

Μετὰ βραχεῖαν διακοπὴν τῆς συνεδρίας προσῆλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, ὁ Διάδοχος, Συμπρόεδρος καὶ ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος, Ἀντιπρόεδρος, μεθ' ὃ ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης ἀνεκοίνωσε τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1921

1923

Α΄ Ἔκτακτος Συνέλευσις

Τῇ 21 Ἰανουαρίου 1923, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ καὶ ὥρᾳ 6 μ. μ., συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Παππούλια, κληθέντες κατ᾽ ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ προτεινομένων προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εὑρεθέντων παρόντων τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἑταίρων ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀνακοινοῖ ὅτι ὅλως ἀπροσδοκήτως διεβιβάσθη αὐτῷ σήμερον περὶ ὥραν $1^1/_2$ μ. μ. διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου διαταγὴ τοῦ ἀναπληρωτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως, ὅπως ἀναβληθῇ ἡ συγκρότησις τῆς διὰ τὴν σήμερον κληθείσης συνελεύσεως τῶν ἑταίρων.

Μετὰ τὴν διαταγὴν ταύτην λέγει ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος, ὅτι ἀναγκάζεται νὰ λύσῃ τὴν Συνέλευσιν.

Β΄ Ἔκτακτος Συνέλευσις

Τῇ 4 Ἀπριλίου 1923, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ καὶ ὥρᾳ 6 μ. μ., συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Παππούλια κληθέντες κατ᾽ ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ προτεινομένων προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν Ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εὑρεθέντων παρόντων εἴκοσιν ἑπτὰ ἑταίρων ὁ Ἀντιπρόεδρος λέγει ὅτι αἱ προτεινόμεναι μεταβολαὶ καὶ προσθῆκαι ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: 1) Εἰς τὸν Ὀργανισμὸν προστίθεται ἡ ἀκόλουθος διάταξις: "Ἄρθρον 51. Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922.—2) Τὸ ἄρθρον 50 τοῦ Ὀργανισμοῦ τροποποιεῖται ὡς ἑξῆς: Μέχρις ἀναθεω-

ρήσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ὁ ἀπὸ Μαΐου 1922 μισθὸς τοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ὀργανισμοῦ διοριζομένου προσωπικοῦ ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.—3) Εἰς τὸν Ὀργανισμὸν προστίθεται ἡ ἀκόλουθος διάταξις: Μέχρις ἐκλογῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους 1923 τὰ καθήκοντα αὐτῆς ἀνατίθενται εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ ἔτους 1922.

Μετὰ μεταβολὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἑταίρου κ. Σταυροπούλου ἡ πρώτη πρότασις ψηφίζεται ὡς ἑξῆς: Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἐὰν τὴν περὶ τούτου ἀποδοχήν των δηλώσωσιν ἐγγράφως ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐγκρίνοντος τὴν διάταξιν ταύτην Β. Διατάγματος, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922. Μεθ' ὃ γίνονται δεκταὶ καὶ αἱ δύο ἕτεραι προτάσεις, ὡς ἀναγράφονται ἀνωτέρω.

Γ' Ἔκτακτος Συνέλευσις

Τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1923, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ καὶ ὥρᾳ $6^1/_2$ μ. μ., συνῆλθον ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Παππούλια οἱ ἑταῖροι εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν κληθέντες κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τῆς κατωτέρω προτάσεως αὐτοῦ.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου καὶ εὑρεθέντων παρόντων 22 ἑταίρων, ὁ Ἀντιπρόεδρος λέγει ὅτι μὴ ἐγκριθεισῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῆς 4ης Ἀπριλίου 1923 ψηφισθεισῶν προσθηκῶν καὶ μεταβολῶν εἰς τὸν Ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας ἕνεκα τῆς ἐν τῇ συνελεύσει γενομένης προσθήκης εἰς τὴν περὶ ἀναγνωρίσεως ὡς ἑταίρων τῶν ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντων πρότασιν τοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν προσθήκην οὗτοι δέον νὰ δηλώσωσιν ἐγγράφως ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας τὴν περὶ τούτου ἀποδοχήν των, τὸ Συμβούλιον ἀπεφάσισεν, ὅπως καλουμένων τῶν ἑταίρων εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν προταθῇ, ὅπως ἡ εἰς τὸν Ὀργανισμὸν προσθήκη περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν εἰρημένων ὡς ἑταίρων ψηφισθῇ ἄνευ τῆς ἐν τῇ συνελεύσει προταθείσης περὶ δηλώσεως αὐτῶν διατάξεως. Τῆς προτάσεως δεκτῆς γενομένης ψηφίζεται ἡ σχετικὴ προσθήκη εἰς τὸν Ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας ὡς ἑξῆς:

Ἄρθρον 51. Οἱ ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1917 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1920 ἐκλεχθέντες ἑταῖροι ἀναγνωρίζονται τοιοῦτοι, ἀπαλλάσσονται δὲ τῆς καταβολῆς τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐτῶν 1921 καὶ 1922.

1924

Α' Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 17 Φεβρουαρίου 1924, ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ $10^1/_2$ π.μ., συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας, ἵνα συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπείαν διὰ τὸ ἔτος 1924, ἀκούσωσι δὲ τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1922 καὶ 1923 ὡς καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἔτη 1922 καὶ 1923.

Παρῆσαν ἑταῖροι τεσσαράκοντα ἕξ. Γενομένης φανερᾶς ψηφοφορίας ἐξέλεγησαν: Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Θεόφιλος Βορέας, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀθανάσιος Γεωργιάδης, Α' Γραμματεὺς ὁ κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος καὶ Β' Γραμματεὺς ὁ κ. Θεόδωρος Μαλαπέτσας.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Παναγιώτης Ἡλιόπουλος ἀνέγνωσε τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1922 καὶ 1923, ἡ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν ταύτην.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξέλεγησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας διὰ τὸ ἔτος 1924 οἱ κ. κ. Γρηγόριος Ἐμπεδοκλῆς, Ἄγγελος Σταυρόπουλος, Εὐάγγελος Κρητικός, Βασίλειος Ἡλιόπουλος καὶ Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιᾶς.

Διακοπείσης μετὰ ταῦτα τῆς συνεδρίας καὶ ἐπαναληφθείσης τὴν $11^1/_2$ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Δ. Παππούλιας ἀνέγνωσεν ἀντὶ τοῦ ἀσθενοῦντος καὶ μὴ παρισταμένου Γραμματέως κ. Ἰακώβου Χ. Δραγάτση τὴν ὑπὸ τούτου συνταχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐγκριθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1922 καὶ 1923 πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, μεθ' ὃ περὶ ὥραν 12ην διελύθη ἡ συνέλευσις.

Β' Τακτικὴ Συνέλευσις

Τῇ 24 Φεβρουαρίου 1924 ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ὥρᾳ 10 π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς δευτέραν τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Θ. Βορέα καὶ προέβησαν κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ Ὀργανισμοῦ εἰς μυστικὴν διὰ ψηφοδελτίων ἐκλογὴν τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν τριετίαν 1924-1926

Ἐψήφισαν ἑταῖροι ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς, ἐξελέγησαν δὲ μέλη τοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν τριετίαν 1924-1926 οἱ κ. κ. Δ. Παππούλιας διὰ ψήφων 122, Ν. Ἐξαρχόπουλος διὰ ψήφων 119, Γ. Π. Οἰκονόμος διὰ ψήφων 119, Θ. Βορέας διὰ ψήφων 118, Β. Λεονάρδος διὰ ψήφων 118, Σπυρ. Παγανέλης διὰ ψήφων 114, Γ. Σωτηρίου διὰ ψήφων 107, Μιχ. Βολονάκης διὰ ψήφων 99, Κ. Δυοβουνιώτης διὰ ψήφων 98, Ἀ. Κεραμόπουλλος διὰ ψήφων 93, Χρ. Τσούντας διὰ ψήφων 89, Σ. Μενάρδος διὰ ψήφων 86, καὶ Σ. Κουγέας διὰ ψήφων 72.

Συμπλήρωσις καὶ καταρτισμὸς τοῦ νέου Διοικ. Συμβουλίου

Τὸ οὕτως ἐκλεγὲν ὑπὸ τῶν ἑταίρων νέον Συμβούλιον συνελθὸν τῇ 25 Φεβρουαρίου εἰς συνεδρίαν πρὸς πλήρη καταρτισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐξέλεξε μέλη τοῦ Συμβουλίου τοὺς κ. κ. Ἰάκωβον Χ. Δραγάτσην, Γεώργιον Νικ. Βέλτσον καὶ Ἀντώνιον Χατζῆν, Ἀντιπρόεδρον δὲ τὸν κ. Δ. Παππούλιαν καὶ Γραμματέα τὸν κ. Γ. Π. Οἰκονόμον.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1922

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1922, προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 321 τῆς 28ης Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐγγράφου αὐτῆς, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς τοῦ λήξαντος ἔτους 1922 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ των ταμειακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α' Χρηματικόν.

Ταμεῖον.

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμ. 1921	Δρ.	4,685.60
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . .	»	206,657.10
» ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	97,382.75
» ἀπὸ κληρωθείσας εἰς τὸ ἄρτιον εἴκοσιν (ἀριθ. 20) ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	7,840.—
» ἀπὸ ἐπιστροφὰς χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφὰς κλπ.	»	3,017.25
Σύνολον . . .	Δρ.	319,582.70

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . .	Δρ.	152,665.65
Κατατεθέντα ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ. . . .	»	142,000.—
Πληρωθέντα εἰς ἀγορὰν πεντήκοντα (ἀρ. 50) ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	8,825.—
Κατατεθέντα στέμματα διαχειρίσεως ταμείου, παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ πρὸς λῆψιν ἑβδομήκοντα τεσσάρων (ἀρ. 74) ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστικοῦ Λαχειοφόρου Δανείου 6 ½ % τοῦ ἔτους 1922	»	7,400.—
Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	»	8,692.05
Σύνολον . . .	Δρ.	319,582.70

Β' Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρ.	146,457.15
» ἀπὸ ἐνοίκια ἀκινήτων	»	140.—
» ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων δημοσιευμάτων	»	3,472.90
» ἀπὸ εἰσφορὰς ἑταίρων	»	1,655.—
» ἀπὸ συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
» ἀπὸ ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα. . . .	»	4,932.05
Σύνολον . .	Δρ.	206,657.10

β') Ἔξοδα.

Πληρωθέντα εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις . .	Δρ.	18,612.—
» εἰς ἔξοδα γραφείων.	»	8,378.50
» εἰς ἔξοδα Βιβλιοθήκης	»	11,108.70
» εἰς ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις.	»	37,147,05
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	75,246.25

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	75,246.25
Πληρωθέντα εἰς ἀνασκαφὰς	»	38,526.—
» εἰς δημοσιεύματα	»	11,145.60
» εἰς διδασκαλίαν	»	3,976.—
» εἰς ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	15,589.75
» εἰς διάφορα ἔξοδα.	»	5,164,80
Ἐν ὅλῳ . . .	»	149,648.40
Περίσσευμα ἐσόδων τῆς χρήσεως 1922.	»	57,008.70
Σύνολον . . .	Δρ.	206,657.10

Γ' Γενικὸς Ἰσολογισμός.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922 ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρ. 1,010,249.30

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:

1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	8,692.05
2)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190.25
5)	» 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7)	» 1694 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἑνοποιήσ. 1898.	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου Ἀμύνης, 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 500 ἑκατ. 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20
11)	» 500 ὁμολογίας Ἐθν. Δανείου 300 ἑκατ. 1920	»	97,100.—
12)	» 74 ὁμολογίας Ἐθ. Ἀναγκαστικοῦ Λαχειοφόρου Δανείου 1922.	»	7,400.—
13)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιώσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν φρ. 140	»	640.—
14)	» 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου .	»	25.—
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	902,108.95

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	902,108.95
15) ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ.	»	100,987.70
16) » καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ .	»	5,220.65
17) » προκατοβολάς	»	1,932.—
Σύνολον . . .	Δρ.	1,010,249.30

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,010,249.30
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς.		
1) ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1921 . . .	»	953,240.60
2) ἐκ τοῦ περισσεύματος ἐσόδων τῆς χρήσεως 1922 .	»	57,008.70
Σύνολον . . .	Δρ.	1,010,249.30

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,010,249.30
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	»	8,692.05
2) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	157,190.25
5) » 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6) » 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8) » 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9) » 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκ. 1914	»	48,110.65
10) » 204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἑκ. 1918 .	»	18,460.20
11) » 500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 300 ἑκ. 1920	»	97,100.—
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	894,043.95

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	894,043.95
12)	ἀπὸ 74 ὁμολογίας Ἐθν. Ἀναγκ. Λαχειοφ. Δαν. 1922	»	7,400.—
13)	» 1 ὁμολογίαν καὶ 1 ἀπόδειξιν δρ. 140 Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιώσεως.	»	640.—
14)	» 30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτ. Δανείου. .	»	25.—
15)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ .	»	100,987.—
16)	» καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ .	»	5,220.65
17)	» προκαταβολάς.	»	1,932.70
	Σύνολον . . .	Δρ.	1,010,249.30

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἤτοι «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κλπ., ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 3,472.90, αἵτινες ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ κεφάλαιον Α΄, ἄρθρον 3, ἤτοι ἐπὶ πλέον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1,472.90.

Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῶν τῆς Ἑταιρείας ἐξάγεται ὅτι αὕτη εἶναι ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν βιβλίων τοῦ τε λογιστηρίου καὶ τοῦ ταμείου. Ὅθεν προτείνομεν, ὅπως ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους 1922 θεωρηθῇ ὡς ὀρθῶς ἔχουσα καὶ ἐπικυρωθῇ ὅ τε Ἰσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1922, συγχρόνως δὲ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Συνελεύσεως τῷ ἐνδελεχῶς ἐποπτεύοντι Διοικητικῷ Συμβουλίῳ καὶ ἔπαινος εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1922

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ
Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ
Θ. ΒΟΡΕΑΣ
Γ. Ν. ΒΕΛΤΣΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1923

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ὁ παρ' ἡμῶν ὡς ἐλεγκτῶν ἐνεργηθεὶς ἐτήσιος ἔλεγχος ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1923 ἐξήγαγε τὰ κάτωθι πορίσματα, ἅπερ λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν πρὸς τὴν Συνέλευσιν.

Α' Χρηματικόν.

Ταμεῖον.

α') Χρέωσις

Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβ. 1922	Δρ.	8,692.05
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. .	»	116,775.70
» ἀπὸ καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	71,863.50
Σύνολον . . .	Δρ.	197,331.25

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ. . .	Δρ.	110,089.90
Κατατεθέντα ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ. . .	»	2,907 20
» ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ. . . .	»	1,142.90
Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923	»	83 191.25
Σύνολον . . .	Δρ.	197,331.25

Β' Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα.

α') Ἔσοδα.

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους.	Δρ.	99,332.20
» ἀπὸ πωληθέντα δημοσιεύματα τῆς 'Εταιρείας.	»	10,668.50
» ἀπὸ ἐτησίας εἰσφορὰς ἑταίρων. . . .	»	3,860.—
» ἀπὸ ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων. . .	»	1,965.—
» ἀπὸ ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα . .	»	950.—
Σύνολον . . .	»	116,775.70

β') Ἔξοδα.

Πληρωθέντα εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις. . .	Δρ.	45,121.10
» εἰς ἔξοδα γραφείων.	»	4,775.—
» εἰς ἔκδοσιν τῶν δημοσιευμάτων τῆς 'Εταιρείας.	»	48,051.45
» εἰς ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων. . . .	»	5,792.35
» εἰς διάφορα ἔξοδα	»	6,350.—
'Εν ὅλῳ . . .	Δρ.	110,089.90
Περίσσευμα ἐσόδων τῆς χρήσεως 1923	»	6,685,80
Σύνολον . . .	Δρ.	116,775.70

Γ' Γενικὸς 'Ισολογισμός.

α') 'Ενεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς 'Εταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς.	Δρ.	1,016,935.10
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	»	83,191.25
2) » κατάστημα τῆς 'Εταιρείας.	»	259,863.80
3) » ἀκίνητα κτήματα.	»	17,847.50
4) » 70 μετοχὰς τῆς 'Εθνικῆς Τραπέζης. . . .	»	157,190.25
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	518,092.80

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	518,092.80
5)	ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	» 75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομμυρίων 1914	»	48,110.65
10)	» 204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἑκατομμυρίων 1918	»	18,460.20
11)	» 500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 300 ἑκατομμυρίων 1920.	»	97,100.—
12)	» 74 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1600 ἑκατομμυρίων 1922 . . .	»	7,400.—
13)	» 1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως μετα μιᾶς ἀποδείξεως φρ. 140. .	»	640.—
14)	» 30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
15)	» καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ.	»	32,031.40
16)	» καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,363.55
17)	» προκαταβολάς.	»	1,932.—
	Σύνολον . . .	Δρ.	1,016,935.10

β') Παθητικόν.

	Τὸ δὲ παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,016,935.10
	ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1)	ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922 . . .	»	1,010,249.30
2)	ἐκ τοῦ περισσεύματος ἐσόδων τοῦ ἔτους 1923. .	»	6,685.80
	Σύνολον . . .	Δρ.	1,016,935.10

Δ' Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

		Ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,016.935.10
		ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1)	ἀπὸ	μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	83,191.25
2)	»	τὸ κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3)	»	ἀκίνητα κτήματα.	»	17,847.50
4)	»	70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . . .	»	157,190.25
5)	»	405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
6)	»	75 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Σιδηροδρόμου Λαρίσης 1890	»	20,193.75
7)	»	1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898.	»	171,795.75
8)	»	171 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	»	110 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκ. 1915	»	48,110.65
10)	»	204 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 75 ἑκ. 1918.	»	18,460.20
11)	»	500 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 300 ἑκ. 1920	»	97,100.—
12)	»	74 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Ἀναγκ. Δανείου 1600 ἑκατομ. 1922	»	7,400.—
13)	»	1 ὁμολογίαν Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλοποιήσεως μετὰ μιᾶς ἀποδείξεως ἐκ φρ. 140 .	»	640.—
14)	»	30 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
15)	»	καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	32,031.40
16)	»	καταθέσεις ὄψεως παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ .	»	6,363,55
17)	»	προκαταβολάς.	»	1,932.—
		Σύνολον. . . .	Δρ.	1,016,935.10

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἤτοι «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κλπ., ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1923 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 10,668.50, αἵτινες ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 3, ἤτοι

εἰσεπράχθησαν ἐπὶ πλέον τῶν προϋπολογισθέντων δραχμαὶ 5,668.50. Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου ἐξάγεται ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν βιβλίων τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Ὅθεν προτείνομεν ὅπως ἡ διαχείρισις τοῦ λήξαντος ἔτους 1923 θεωρηθῇ ὀρθῶς ἔχουσα καὶ ἐπικυρωθῇ ὅ τε Ἰσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1923.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Φεβρουαρίου 1924

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΘΕΟΦ. ΒΟΡΕΑΣ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Γ. Ν. ΒΕΑΤΣΟΣ

1924

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1924
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1924 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιτελέσεσα τὸ ἑαυτῆς καθῆκον, ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλῃ πρὸς τὴν Συνέλευσιν τὸ πόρισμα αὐτοῦ, ἔχον ὡς ἑξῆς:

α') Χρηματικόν.

1. Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.	Δρ.	83,191.25
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . .	»	340,496.70
» ἀπὸ ἐπιστροφὰς χρημάτων ἐκ προκαταβολῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν	»	20,332.50
Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	444,020.45

2. Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	Δρ.	223,813.25
» εἰς Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ)	»	198,781.—
» εἰς προκαταβολὰς (τὰ μὴ δαπανηθέντα ἐκ τῶν προκαταβολῶν δι' ἀνασκαφάς)	»	20,332.50
Ὑπόλοιπον μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924	»	1,093.70
Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	444,020.45

β') Ἔσοδα καὶ ἔξοδα

1. Ἔσοδα

Ἀπὸ μερίσματα καὶ τόκους	Δρ.	103,820.80
» ἐνοίκια ἀκινήτων	»	300.—
» ἀντίτιμον δημοσιευμάτων	»	20,245.50
» εἰσφορὰς ἑταίρων	»	3,750.—
» συνδρομὴν τοῦ Δημοσίου	»	50,000.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	162,380.40
Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	340,496.70

2) Ἔξοδα

Εἰς μισθούς, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	Δρ.	54,238.65
» ἔξοδα γραφείων	»	14,128.15
» ἔξοδα βιβλιοθήκης	»	22,330.25
» ἐπισκευὰς καὶ ἐπιπλώσεις	»	39,913.—
» ἀνασκαφὰς	»	45,431.20
» δημοσιεύματα	»	25,962.—
» διδασκαλίαν	»	600.—
» κεκλεισμένας χρήσεις	»	18,278.20
« διάφορα καὶ ἔκτακτα ἔξοδα	»	2,931.80
Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	223,813.25
Περίσσευμα ἐσόδων ἔτους 1924	»	116,683.45
Σύνολον . . .	Δρ.	340,496.70

γ') Γενικὸς Ἰσολογισμός.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,133,618.55
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,093.70
2) » τὸ κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80
3) » 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . . .	»	157,190.25
Εἰς μεταφορὰν . . .	»	418,147.75

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	418,147.75
4)	Ἀπὸ 405 ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889	»	88,154.25
5)	» 75 » » Δανείου σιδηροδρόμων Πειραιῶς — Λαρίσης	»	20,193.75
6)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
7)	» 171 » Ἐθν. Δαν. Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
8)	» 110 » Ἐθν. Δαν. 500 ἑκατομ. 1914	»	48,110.65
9)	» 204 » Ἐθν. Δαν. 75 ἑκατομ. 1918	»	18,460.20
10)	» 500 » Ἐθν. Δαν. 300 ἑκατομ. 1920	»	97,100.—
11)	» 74 » Ἐθν. Ἀναγκ. Δανείου 1922	»	7,400.—
12)	» 1 » Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δραχ. 140. . .	»	640.—
13)	» 30 ὁμολογίας Ἐθν. Πατριωτ. Δανείου	»	25.—
14)	» καταθέσεις παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ .	»	230,812.40
15)	» καταθέσεις παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ . .	»	6,363.55
16)	» προκαταβολὰς	»	1,932.—
17)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
	Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	1,133,618.55

	Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,133,618.55
	ἀποτελούμενον		
1)	Ἐκ τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἔτους 1923.	Δρ.	1,016,935.10
2)	Ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἔτους 1924.	»	116,683.45
	Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	1,133,618.55

δ΄) Περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

	Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	1,133,618.55
	ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,093.70
2)	» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
3)	» ἀκίνητα κτήματα	»	17,847.50
4)	» 70 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . . .	»	157,190.25
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	435,995.25

			Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	435,995.25
5)	Ἀπὸ 405		ὁμολογίας Ἐθν. Παγίου Δαν. 1889	»	88,154.25
6)	» 75	»	Ἐθνικοῦ Δανείου σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Λαρίσης.	»	20,193.75
7)	» 1697		ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
8)	» 171	»	Ἐθν. Δαν. Ἀμύνης 1907	»	6,635.75
9)	» 110	»	Ἐθν. Δαν. 500.000.000 1904	»	48,110.65
10)	» 204	»	Ἐθν. Δαν. 75.000.000 1918	»	18,460.20
11)	» 500	»	Ἐθν. Δαν. 300.000.000 1920	»	97,100.—
12)	» 74	»	Ἐθν. Ἀναγκαστικοῦ Δανείου 1.600.000.000 τοῦ ἔτους 1922	»	7,400.—
13)	» 1	»	Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως καὶ μίαν ἀπόδειξιν δρ. 140	»	640.—
14)	» 30	»	Ἐθν. Πατριωτικοῦ Δανείου	»	25.—
15)	»		καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Ἐθν. Τραπέζῃ	»	230,812.40
16)	»		καταθέσεις ἐν ὄψει παρὰ τῇ Λαϊκῇ Τραπέζῃ	»	6,363.55
17)	»		προκαταβολάς.	»	1,932.—
			Τὸ ὅλον . . .	Δρ.	1,133,618.55

Γίνεται τέλος μνεία, ὅτι ἀνεγράφησαν αἱ ἀξίαι τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν καὶ μετοχῶν οἷαι ἦσαν κατὰ τὸν χρόνον τῆς περιελεύσεως αὐτῶν τῇ Ἑταιρείᾳ, ὡς ἐπίσης ἀνεγράφη ὡς ἀξία τῶν ἀκινήτων κτήσεων ἡ ἀρχικὴ τοιαύτη χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀξίαι κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1924, καθόσον τοιοῦτο σύστημα ἐκράτησε παρὰ τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ. Περαίνουσα τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν ἡ Ἐπιτροπεία, προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὅπως αὕτη ἐγκρίνῃ τὴν προκειμένην διαχείρισιν ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν καὶ ἐπικυρώσῃ τόν τε Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους 1924.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰανουαρίου 1925.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία
ΑΓΓΕΛ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ε. ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Εἰσπραχθέντα			
Κεφ.	Ἄρθρ.						Ἐπὶ πλέον		Ἐπὶ ἔλαττον	
Α'	1	Μερίσματα τόκοι	97,863	—	146,457	15	48,594	15	—	—
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140	—	140	—	—	—	—	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων . .	2,000	—	3,472	90	1,472	90	—	—
Β'	1	Εἰσφοραὶ ἑταίρων	2,100	—	1,665	—	—	—	445	—
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου . . .	65,000	—	50,000	—	—	—	15,000	—
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων .	31,875	—	—	—	—	—	31,875	—
»	2	Ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα .	3,600	—	4,932	05	1,332	05	—	—
»	3	Περίσσευμα ἔτους 1920	32,435	55	—		—	—	32,435	55
		Σύνολον	235,013	55	206,657	10	51,399	10	79,755	55

Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω εἰσπραχθέντων ἐσόδων ὑπὸ Κεφ. Α', ἄρθρ. 3. ἤτοι ἐκ δημοσιευμάτων.

Ἐκ πωλήσεως ἀντιτύπων	τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	Δραχ.	2,212.50
» » »	τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας	»	400.—
» » »	τοῦ καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ H. G. Lolling	»	25.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία: «Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν»	»	60.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: «Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1899» .	»	140.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Χ. Τσούντα: «Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου»	»	480.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου: «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων, μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν» .	»	15.—
» » »	τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου	»	15.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Γ. Π. Οἰκονόμου: «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας»	»	15.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Β. Στάη: «Σούνιον» .	»	72.—
» » »	τοῦ συγγράμματος Γ. Π. Οἰκονόμου: «De profusionum receptaculis sepulcralibus»	»	38.40
	Ἐν ὅλῳ . . .	Δραχ.	3,472.90

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 1922

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Κεφ.	Ἄρθρ.							
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	19,692	—	18,612	—	1,080	—
»	2	Ἔξοδα γραφείων	14,440	—	8,378	50	6,061	50
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	20,000	—	11,108	70	8,891	30
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	48,000	—	37,147	05	10,852	95
Β'	1	Ἀνασκαφαὶ	50,000	—	38,526	—	11,474	—
»	2	Δημοσιεύματα	42,000	—	11,145	60	30,854	40
»	3	Διδασκαλία	15,000	—	3,976	—	11,024	—
Γ'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	16,000	—	15,589	75	410	25
»	2	Διάφορα ἔξοδα	9,000	—	5,146	80	4,716	75
		Σύνολον . . .	235,013	55	149,648	40	85,365	15

Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω γενομένων ὑπὸ Κεφ. Β', ἐξόδων Ἄρθρ. 1 ἀνασκαφῶν, καὶ Κεφ. Β', Ἄρθρ. 2, δημοσιευμάτων.

α') Ἀνασκαφαί.

Ἀνασκαφαὶ	Ὠδείου Περικλέους	Δρ. 2,600.—
»	Ἐπιδαύρου . .	» 3,037.50
»	Ἀμφιαρείου . .	» 7,435.—
»	Θηβῶν	» 3,985.30
»	Νικοπόλεως . .	» 4,998.—
»	Ἀλυζίας Ἀκαρνανίας	» 5,190.—
»	Κραννῶνος Θεσσαλίας . . .	» 5,017.35
»	Θηβῶν (Ναοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου)	» 4,000.—
»	Σίφνου (ἐξερεύνησις Πύργων) .	» 1,375.90
»	Θεσπιῶν (πρὸς ἐπανίδρυσιν τοῦ τροπαίου τοῦ Ἐπαμεινώνδου)	» 325.—
»	Κλαζομενῶν . .	» 494.15
»	Ἐφέσου	» 667.80
	Σύνολον . .	» 38,526.—

β') Δημοσιεύματα.

Διὰ τὴν ἔκδοσιν	τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1920 καὶ 1921 . . .	Δρ. 2,019.70
	τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας 1916-1919 .	» 4,259.50
	τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας 1920 . . .	» 238.—
	τοῦ συγγράμ. Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου: «Γραπταὶ στῆλαι Δημητριάδος-Παγασῶν» .	» 1,111.65
	τοῦ συγγράμ. Ἀ. Κεραμοπούλλου περὶ «Ἀποτυμπανισμοῦ» . .	» 1,040.75
Διὰ συνδρομὴν πρὸς ἔκδοσιν τῶν καταλοίπων τοῦ καθηγητοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου		» 500.—
Διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ ἀπολογισμοῦ, ἐκλογικοῦ καταλόγου, ἐκθέσεως ἐξελεγκτ. ἐπιτροπείας κλπ.		» 1,976.—
	Σύνολον .	» 11,145.60

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922

Ὁ Ταμίας
ΔΗΜ. ΛΙΒΑΔΑΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Ἄρθρ.	Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Διαφορὰ Ἐπὶ πλέον		Ἐπὶ ἔλαττον	
Α′	1	Μερίσματα καὶ τόκοι	149,915	—	99,332	20			50,582	80
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140	—					140	—
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων . . .	5,000	—	10,668	50	5,668	50		
Β′	1	Εἰσφοραὶ ἑταίρων	3,100	—	3,860	—	760	—		
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου . . .	65,000	—					65,000	—
Γ′	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων .	63,125	—	1,965	—			61,160	—
»	2	Ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα .	1,100	—	950	—			150	—
»	3	Περίσσευμα ἔτους 1920	32,435	55					32,435	55
		Σύνολον	319,815	55	116,775	70	6,428	50	209,468	35

Ἀνάλυσις τῶν ὡς ἄνω εἰσπραχθέντων ἐσόδων ὑπὸ κεφάλαιον α′ ἄρθρ. 3 ἤτοι ἐκ δημοσιευμάτων

Ἐκ πωλήσεως ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	9,637.50
» » » τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας	560.—
» » » τοῦ συγγράμματος H. G. Lolling: «Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου .	25.—
» » » τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία: «Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν	60.—
» » » (Β. Στάη): Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων	10.—
» » » τοῦ συγγράμματος: «Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α′ 1906)»	50.—
» » » τοῦ συγγράμματος Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: «Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890 . .	100.—
» » » τοῦ συγγράμματος Χ. Τσούντα: «Αἱ προϊστορικ. ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»	100.—
» » » τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου: «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων, μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν	20.—
» » » τοῦ καταλόγου τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου	40.—
» » » τοῦ συγγράμματος Στάη: «Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς»	16.—
» » » τοῦ συγγράμματος Ἀντων. Κεραμοπούλλου «Ἀποτυμπανισμός»	50.—
	10,668.50

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1923

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἄρθρ.	Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	46,812	—	45,121	10	1,690	90
»	2	Ἔξοδα γραφείων	16,000	—	4,775	—	11,225	—
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	20,000	—			20,000	—
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	20,000	—			20,000	—
Β'	1	Ἀνασκαφαὶ	90,000	—			90,000	—
»	2	Δημοσιεύματα.	75,000	—	48,051	45	26,948	55
«	3	Διδασκαλία	15,000	—			15,000	—
Γ'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	15,000	—	5,792	35	9,207	65
»	2	Διάφορα ἔξοδα	22,003	55	6.350	—	15,653	55
		Σύνολον . . .	319.815	55	110,089	90	209,725	65

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923

Ὁ Ταμίας καὶ ἀ. α.	Ὁ Λογιστὴς
ΜΙΧ. ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΠΑΝΑΓ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἀρθρ.	Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ πλέον	Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ ἔλαττον
Α'	1	Μερίσματα	171,396 —	103,820 80		67,575 20
»	2	Ἐνοίκια ἀκινήτων	140 —	300	160 —	
»	3	Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων . .	10,000 —	20,245 50	10,245 50	— —
Β'	2	Εἰσφοραὶ ἑταίρων	3,100 —	3,750 —	650 —	— —
»	2	Συνδρομὴ τοῦ Δημοσίου . . .	65,000 —	50,000 —	—	15,000 —
Γ'	1	Ἔσοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	221,339 —	162,380 40	— —	58,958 60
»	1	Ἔκτακτα καὶ ἀπρόοπτα ἔσοδα .	1,100 —	— —	— —	1,100 —
		Σύνολον . . .	472,075 —	340,496 70	11,055 50	142,633 80

Ἀνάλυσις τοῦ Κεφαλαίου Α', ἄρθρου 3.

«Ἀντίτιμον δημοσιευμάτων».

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς . . . . Δραχ. 17,785.—
2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας . . . . » 1,375 —
3) Π. Καββαδία: Τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900 . . . . » 230.—
4) Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυαγίας λείψανα· ἐκ τῆς ΑΕ 1902 » 70.—
5) Μνημεῖα της Ἑλλάδος, τόμος 1ος· 1906 . . . . » 50.—
6) Χρήστου Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908 . . . . » 105.—
7) Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910 . . . . . . » 7.50
8) Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου. 1911 . . . . » 78.—
9) Γ. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915 . . . . . » 9.—
10) Α. Κεραμοπούλλου: Δελφῶν τοπογραφία. 1912-1917 . . . . » 50.—
11) Β. Στάη: Σούνιον. 1920 . . . . » 86.—
12) Α. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμός. 1923 . . . . » 400.—

Ἐν ὅλῳ . . . Δραχ. 20,245.50

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1924

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἄρθρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισμοῦ		Δαπανηθέντα		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Α'	1	Μισθοί, ἐπιδόματα καὶ συντάξεις	55,212	—	54,238	65	973	35
»	2	Ἔξοδα γραφείων	16,000	—	14,128	15	1,871	85
»	3	Ἔξοδα βιβλιοθήκης	100,000	—	22,330	25	77,669	75
»	4	Ἐπισκευαὶ καὶ ἐπιπλώσεις	40,000	—	39,913	—	87	—
Β'	1	Ἀνασκαφαὶ	100,000	—	45,431	20	54,568	80
»	2	Δημοσιεύματα	100,000	—	25,962	—	74,038	—
»	3	Διδασκαλία	15,000	—	600	—	14,400	—
Γ'	1	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	20,000	—	18,278	20	1,721	80
»	2	Ἔκτακτοι δαπάναι καὶ διάφορα ἔξοδα .	25,863	—	2,931	80	22,931	20
		Σύνολον . . .	472,075	—	223,813	25	248,261	75

Ἀνάλυσις κεφαλαίου Β', ἄρθρου 1, «Ἀνασκαφαί».

1) Ὠδείου Περικλέους . Δρχ. 5000.—
2) Ἀμφιαρείου . . . . . » 9997.—
3) Νέας Ἀγχιάλου . . . » 8000.—
4) Φερῶν . . . . » 3411.70
5) Νικοπόλεως . . . . . » 8000.—
6) Στυμφάλου . . . . . » 2992.—
7) Ἐπιδαύρου . . . . . » 2121.—
8) Κυκλάδων . . . . . » 3000.—
9) Κρήτης (εἰς θέσιν Νίρου Χάνι) . . . . » 2909.50

Σύνολον Δρχ. 45431.20

Σύγκρισις πραγματοποιηθέντων ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

α) Ἔσοδα . . . . . . Δρχ. 340,496.70
β) Ἔξοδα . . . . . . » 223,813.25

Περίσσευμα . . . . » 116,683.45

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924

Ὁ Ταμίας
ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1922.

Α' Ἐκδοθέντα

1) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1916-19 (εἰς ἕνα τόμον) εἰς ἀντίτυπα 498.

Β' Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς					*2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας*				
Σειρὰ τόμων	*Πωληθέντες τόμοι*	*Τιμὴ τόμου*	*Εἰσπραχθὲν ποσὸν*		*Σειρὰ τόμων*	*Πωληθέντες τόμοι*	*Τιμὴ τόμου*	*Εἰσπραχθὲν ποσὸν*	
1889	1	50	50	—	1911	1	15	15	—
1898	1	»	50	—	1914	2	»	30	—
1899	1	»	50	—	1915	9	»	135	—
1914	4	»	200	—	1916-19	11	20	220	—
1915	2	»	100	—	—	—	—	—	
1916	3	»	150	—	—	—	—	—	
1917	5	»	250	—	—	—	—	—	
1918	7	»	350	—	—	—	—	—	
1919	17	»	850	—	—	—	—	—	
Ἄθροισμα	41	»	2050	—	—	—	—	—	
τεύχη					—	—	—	—	
1913γδ	2	25	50	—	—	—	—	—	
1918δ	9	12,50	112	50	—	—	—	—	
		Ἄθροισμα	2212	50	Ἄθροισμ.	23	—	400	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Αὔξων ἀριθ.	*Τίτλος βιβλίου*	*Πωληθέντες τόμοι*	*Τιμὴ τόμου*		*Εἰσπραχθὲν ποσόν*	
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Τόμος 1, 1899	1	25	—	25	—
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900.	2	30	—	60	—
3	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸ 1885 μέχρι τοῦ 1890. 1906/7	4	35	—	140	—
4	Χ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	2	100	—	200	—
»	Χ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου 1908.	8	35	—	280	—
5	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	2	7	50	15	—
6	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας. 1911	5	3	—	15	—
7	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας 1915.	5	3	—	15	—
8	Β. Στάη: Τό Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	8	—	40	—
»	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	6	40	32	—
9	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	6	6	40	38	40
	Ἄθροισμα . . .				860	40

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς	Δρ.	2,212.50
2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας . .	»	400.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας .	»	860.40
Σύνολον . . .	»	3,472.90

Γ') Διανεμηθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς				2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας	
Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι	Σειρὰ τόμων	Διανεμηθέντ. τόμοι
1910	1	Ἐκ μεταφ.	14	1909	2
1911	1	1916	4	1910	3
1912	1	1917	6	1911	3
1913	2	1918	6	1912	3
1914	4	1919	13	1913	2
1915	5			1914	4
				1915	9
Εἰς μεταφ.	14	Ἄθροισμ.	43	1916-19	178
Σειρὰ τευχῶν 1918δ	τεύχη 3	—	—	Ἄθροισμ.	204

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας.

Αὔξων ἀριθμός	Τίτλος βιβλίου	Διανεμηθέντες τόμοι
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου· τόμος 1ος. 1899	1
2	Comptes rendus du congrès international d'archéologie, 1ère session, Athènes 1905. 1905	1
3	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως· 1906	1
4	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1922

Ὁ Λογιστὴς

Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1923

Α' Ἐκδοθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τοῦ ἔτους 1920 εἰς ἀντίτυπα 500
2) » » » » 1921 » » 500
3) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας » » 1920 » » 500
4) » » » » » 1921 » » 500
5) Ὁ ἀποτυμπανισμός, ὑπὸ Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου. 1923 . . . . » » 500

Β' Πωληθέντα.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Σειρὰ τόμων	*Πωληθέντες τόμοι*	*Τιμὴ τόμου*		*Εἰσπραχθὲν ποσὸν*		*Σειρὰ τόμων*	*Πωληθέντες τόμοι*	*Τιμὴ τόμου*		*Εἰσπραχθὲν ποσὸν*	
1883	1	50	—	50	—	Ἐκ μεταφ.	18	50	—	900	—
1884	1	»	—	50	—	1913	1	»	—	50	—
1885	1	»	—	50	—	1914	4	»	—	200	—
1886	1	»	—	50	—	1915	10	»	—	500	—
1887	1	»	—	50	—	1916	14	»	—	700	—
1889	2	»	—	100	—	1917	15	»	—	750	—
1896	2	»	—	100	—	1918	12	»	—	600	—
1898	1	»	—	50	—	1919	20	»	—	1000	—
1899	1	»	—	50	—	1920	45	»	—	2250	—
1903	2	»	—	100	—	1921	52	»	—	2600	—
1909	2	»	—	100	—						
1910	1	»	—	50	—	Ἄθροισμα	191			9550	
1911	1	»	—	50	—						
1912	1	»	—	50	—	Σειρὰ τευχῶν	τεύχη	τιμὴ τεύχους			
Εἰς μεταφ.	18	»	—	900	—	1918δ	7	12	50	87	50
						—	—	Ἄθρ		9637	50

2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

1878/80	1	15	—	15	—	Ἐκ μεταφ.	4	15	—	60	—
1909	1	»	—	15	—	1916/19	10	20	—	200	—
1912	1	»	—	15	—	1920	11	15	—	165	—
1915	1	»	—	15	—	1921	9	»	—	135	—
Εἰς μεταφ.	4	»	—	60	—	Ἄθροισμα	34			560	—

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Αὔξων ἀριθμός	Τίτλος βιβλίου	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου	Εἰσπραχθὲν ποσόν
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου τόμος 1. 1899 .	1	25 —	25 —
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	2	30 —	60 —
3	Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυαγίας λείψανα (ἐκ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1902)	1	10 —	10 —
4	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως 1906 . .	1	50 —	50 —
5	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι 1890. 1906—7	1	100 —	100 —
6	Χ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	1	100 —	100 —
7	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1	20 —	20 —
8	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου. 1911	5	8 —	40 —
9	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	2	8 —	16 —
10	Ἀντ. Κεραμοπούλλου: Ἀποτυμπανισμός. 1920	2	25 —	50 —
			Ἄθροισμα	471

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς	Δρ.	9,637.50
2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας	»	560.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας .	»	471.—
Σύνολον . . .	Δρ.	10,668.50

Γ' Διανεμηθέντα

1. Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς				2. Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας			
σειρὰ τόμων	διανεμηθέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέντες τόμοι	σειρὰ τόμων	διανεμηθέντες τόμοι
1892	1	ἐκ μεταφ.	11	1871/72	1	ἐκ μεταφ.	7
1894	1	1920	142	1877/78	1	1913	1
1895	1	1921	142	1889	1	1914	3
1916	2	—		1892	1	1915	4
1917	2	—		1910	1	1916-19	4
1818	2	—		1911	1	1920	170
1819	2			1912	1		
	11	ἄθροισμα	295	εἰς μεταφ.	7	ἄθροισμα	189

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς 'Εταιρείας

αὔξων ἀριθμός	*Τίτλος βιβλίου*	*Διαννμηθέντες τόμοι*
1	Χ Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	1
2	'Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία τῶν Δελφῶν. 1912 1917 .	1
3	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ 'Αθηνᾶς. 1920	1
4	Γ. Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus. 1921	38
5	'Α. Κεραμοπούλλου: 'Ο ἀποτυμπανισμός. 1923	223

'Εν 'Αθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1923

'Ο Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΙΝΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924

Α' Ἐκδοθέντα

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τοῦ ἔτους 1922 εἰς ἀντίτυπα 500

Β' Πωληθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

σειραὶ τόμων	πωληθέντες τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπραχθὲν ποσὸν	σειρὰ τόμων	πωληθέντες τόμοι	τιμὴ τόμου	εἰσπραχθὲν ποσὸν
1883	2	60 —	120 —	ἐκ μεταφ.	55		3210 —
1884	2	60 —	120 —	1906	2	60 —	120 —
1885	2	60 —	120 —	1907	2	60 —	120 —
1886	1	50 —	50 —	1908	2	60 —	120 —
»	2	60 —	120 —	1909	2	60 —	120 —
1887	1	50 —	50 —	1910	3	60 —	180 —
»	2	60 —	120 —	1911	2	60 —	120 —
1888	1	50 —	50 —	1912	2	60 —	120 —
»	2	60 —	120 —	1913	2	60 —	120 —
1889	1	50 —	50 —	1914	1	50 —	50 —
»	2	60 —	120 —	»	5	60 —	300 —
1890	1	50 —	50 —	1915	1	50 —	50 —
»	2	60 —	120 —	»	9	60 —	540 —
1891	2	60 —	120 —	1916	10	50 —	500 —
1892	1	50 —	50 —	»	12	60 —	720 —
»	2	60 —	120 —	1917	10	50 —	500 —
1893	1	50 —	50 —	»	11	60 —	660
»	2	60 —	120	1918	11	50 —	550 —
1894	1	50 —	50 —	»	12	60 —	720 —
»	2	60	120 —	1919	11	50 —	550 —
1895	2	60 —	120 —	»	13	60 —	780 —
1896	2	60 —	120 —	1920	12	50 —	600 —
1897	2	60 —	120 —	»	16	60 —	960
1898	2	60 —	120 —	1921	16	50 —	800 —
1899	2	60	120 —	»	1	30 —	30 —
1900	2	60 —	120 —	»	17	60 —	1020 —
1901	2	60 —	120 —	1922	23	50 —	1150 —
1902	2	60 —	120 —	»	1	30 —	30 —
1903	2	60 —	120 —	»	49	60 —	2940 —
1904	1	50 -	50 —	ἄθροισμα	313		
»	2	60 —	120 —	1911	τεύχ. 1γδ	15 —	15 —
1905	2	60 —	120 —	1913	» 1γδ	30 —	30 —
εἰς μεταφ.	55		3210 —	1914	» 2γδ	30 —	60 —
							17785 -

2) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας*

σειρὰ τόμων	πωληθέντόμοι	τιμὴ τόμου		εἰσπραχθὲν ποσὸν		σειρὰ τόμων	πωληθέντες τόμοι	τιμὴ τόμου		εἰσπραχθὲν ποσὸν	
1872/3	1	15	—	15	—			Ἐκ μετ.		240	—
1874/5	1	15	—	15	—	1894	1	15	—	15	—
1878	1	15	—	15	-	1895	1	15	—	15	—
1879	1	15	-	15	—	1912	2	25	—	50	—
1880	1	15	—	15	—	1913	1	15	—	15	—
1881	1	15	-	15	—	1913	2	25	—	50	—
1882	1	15	—	15		ı914	3	25	—	75	—
1883	1	15	—	15	—	1915	1	15	—	15	—
1884	1	15	—	15	—	1915	3	25	-	75	—
1885	1	15	—	15		1916/19	4	20	—	80	—
1886	1	15	—	15	-	1616/19	4	25	—	100	—
1887	1	15	—	15	—	1920	12	15	—	180	-
1891	2	15	—	30	—	1920	5	25	—	125	—
1892	1	15	—	15	—	1921	11	15	—	165	—
1893	1	15	—	15	—	1921	7	25		175	—
	Εἰς μεταφορὰν			240				Ἐν ὅλῳ		1375	

3) *Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας*

Αὔξων ἀριθμός	Τίτλος βιβλίου	Πωληθέντες τόμοι	Τιμὴ τόμου		Εἰσπραχὲν ποσὸν	
1	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900.	1	30	—	30	—
»	» » » »	4	50	—	200	—
2	Τὰ τῆς ἐν Ἀντικυθήροις ναυαγίας λείψανα (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ΑΕ 1902)	1	10	—	10	—
»	» » » »	2	30	—	60	—
3	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος τόμος 1ος. 1906 . . .	1	50	—	50	—
4	Χ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	3	35	—	105	—
5	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1	7	50	7	50
6	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ Μουσείου. 1911	2	3	-	6	—
»	» » » »	4	8	—	32	—
»	» » » »	2	20	—	40	-
7	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	3	3	—	9	—
8	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912, 1917.	2	25	-	50	—
9	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920	5	6	40	32	—
»	» » » »	3	8	—	24	—
»	» » » »	2	15	—	30	—
10	Α. Κεραμοπούλλου; Ὁ ἀποτυμπανισμός. 1923.	16	25	—	400	—
			Ἄθροισμα		1085	50

Ἀνακεφαλαίωσις

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς . . . . Δρ. 17,785.—
2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας . . » 1,375.—
3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας . » 1,085.50
Σύνολον . . . Δρ. 20,245.50

Γ' Διανεμηθέντα

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς				*2) Πρακτικὰ Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας*			
σειρὰ τόμων	*διανεμηθέντες τόμοι*	*σειρὰ τόμων*	*διανεμηθέντες τόμοι*	*σειρὰ τόμων*	*διανεμηθέντες τόμοι*	*σειρὰ τόμων*	*διανεμηθέντες τόμοι*
1900	1	ἐκ μεταφ.	21	1900	1	ἐκ μεταφ.	17
1901	1	1916	2	1901	1	1916-19	4
1902	2	1917	2	1902	1	1920	4
1903	2	1918	1	1903	1	1921	49
1904	1	1919	4	1906	1	—	—
1905	2	1920	7	1907	1	—	—
1908	1	1921	8	1908	1	—	—
1909	2	1922	139	1909	1	—	—
1910	2	ἄθροισμα	184	1910	1	—	—
1911	2	τευχῶν	τεύχη	1911	1	—	—
1912	2	1905γδ	1	1912	1	—	—
1913	1	1908γδ	1	1913	1	—	—
1914	1	1918δ	1	1914	1	—	—
1915	1	—	—	1915	4	—	—
εἰς μεταφ.	21	—	—	εἰς μεταφ.	17	ἄθροισμα	74

3) Διάφορα δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας

Αὔξων ἀριθμός	*Τίτλος βιβλίου*	*Διανεμη-θέντες τόμ.*
1	H. G. Lolling: Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, τόμος 1ος Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος α': Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφ. 1899	2
2	Π. Καββαδία: Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. 1900	2
3	Π. Καββαδία: Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900. 1900	2
4	Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων ἐκ τῆς ΑΕ 1902 . . .	1
5	Comptes rendus du concrés international d'archéologie, 1ère session: Athènes 1905. 1905	1
6	Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος· τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. 1906	4
7	Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου: Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890. 1906/7	3
8	Χρ. Τσούντα: Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου. 1908	1
9	Γ. Παπαβασιλείου: Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν. 1910	1
10	Κ. Κουρουνιώτου: Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας. 1911 . . .	2
11	Γ. Π. Οἰκονόμου: Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας. 1915	2
16	Γ. Γαρδικα: Ἀρχαιολογικὰ μελετήματα. 1915	1
17	Α. Κεραμοπούλλου: Τοπογραφία Δελφῶν. 1912, 1917	1
18	Β. Στάη: Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς. 1920 . .	3
19	Γ Π. Οἰκονόμου: De profusionum receptaculis sepulcralibus.1921 .	2
20	Α. Κεραμοπούλλου: Ὁ ἀποτυμπανισμός. 1923	1

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1924

Ὁ Λογιστὴς

Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Λεωφόρος Πανεπιστημίου 20).

1. *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* 1837-1930 (ΑΕ 1-69: πρβ. πινάκιον παρὰ Β Λεονάρδῳ, Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα, σ. 1-3). Σχῆμα 4ον. Δραχ.
   (Περίοδος Α'): τόμος 1-16 (1837—1860).
   1837-1843: τεύχη α'-ιβ', ιγ' (καὶ ιδ') ιε' (τεῦχος ιϜ' ἴδιον δὲν ἐξεδόθη), ιζ'-κθ'· 1852-1860: τεύχη λ'-νε'· πωλοῦνται τάδε τὰ τεύχη: α', β', γ', δ', ιθ', κβ'-κθ', ν', να', νγ'-νε'· ἕκαστον τεῦχος . . . . 10.—
   Περίοδος Β': τόμος 17-21 (1862—1874)
   1862: τεύχη α'-ιβ' (τὰ τεύχη θ'—ιβ' ἐξεδόθησαν τῷ 1863)· ἕκαστον τεῦχος 10.—
   1869: τεῦχος ιγ'· 1870: τεῦχος ιδ'· 1872: τεύχη ιε' καὶ ιϜ' (τὸ ιϜ' ἐξεδόθη τῷ 1873)· 1874: τεῦχος ιζ' ἕκαστον τεῦχος . . . . 30.—
   Περίοδος Γ': τόμος 22-62 (1883—1923).
   1883-1923: εἷς τόμος κατ' ἔτος, ἐκ τεσσάρων τευχῶν συγκείμενος· ἕκαστος τόμος . . . . 250.—
   Περίοδος Δ': τόμος 63 κ. ἑ. (1924 κ. ἑ.).
   1924, 1925/6 (εἰς ἕνα τόμον), 1927/8 (εἰς ἕνα τόμον ὑπὸ ἐκτύπωσιν), 1929 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν, 1930 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν)· εἷς τόμος κατ' ἔτος μετὰ μονοστήλου κειμένου· ἕκαστος τόμος . . . . 250.—
2. *Εὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου*, ὑπὸ ***Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου***· τόμος 1ος: 1883-1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες η'+στῆλαι 550. 1902 . . . . 50.—
3. *Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας* 1837-1929 (ΠΑΕ 1-84: πρβ. πινάκιον ἐν ΠΑΕ 1921 σ. 77-79).
   (Περίοδος Α'): τόμος 1-13 (1837—1849/8).
   1-3 (1837, 1837/8, 1838/9): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν ⟨τῆς Α'—Γ' συνεδριάσεως⟩ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 93. 1840. (Δὲν πωλεῖται). —
   4 (1839/40): Πρακτικὰ τῆς Δ' συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 77. 1840 (Δὲν πωλεῖται). —
   5 (1840/41): Πρακτικὰ τῆς Ε' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 87. 1841. (Δὲν πωλεῖται). —
   6 (1841/42): Πρακτικὰ τῆς Ζ' (γράφε: Ϝ') Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας. ⟨Ἔκδοσις 1η⟩. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 16ον, σελίδες 31. 1842 . . . . 10.—
   7-11 (1842/3-1846/7): Δὲν ἐξετυπώθησαν ἰδιαιτέρως.
   1-11 (1837-1846/7): Σύνοψις τῶν πρακτικῶν ⟨τῆς Α'—ΙΑ' Γενικῆς συνεδριάσεως⟩ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἔκδοσις 2α. Ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 325, πίναξ 1. 1846 (γράφε: 1847). Δὲν πωλεῖται. —

12 (1847/48): Πρακτικὰ τῆς ΙΒ' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς 'Ελληνικῆς 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας. 'Ελληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 31. 1848 . . . . Δραχ. 10.—

13 (1848/49): Πρακτικὰ τῆς ΙΓ' Γενικῆς συνεδριάσεως τῆς 'Ελληνικῆς 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας. 'Ελληνιστὶ καὶ γαλλιστί. Σχῆμα 8ον, σελίδες 37. 1849 . . . . 10.—

(Περίοδος Β'): τόμος 14—25 **(1858/9 - 1869/70)**.

14 (1858/59): Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας. Σχῆμα 8ον, σελίδες α'+43. 1859 . . . . 10.—

15-25 (1859/60 - 69/70): Γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας· τεύχη ἕνδεκα: 1859/60, 1860/1, 1861/2, 1862/3 (ἐξεδόθη τῷ 1864), 1863/4, 1864/5 (δὲν πωλεῖται), 1865/6, 1866/7, 1867/8, 1868/9, 1869/70. Σχῆμα 8ον· ἕκαστον τεῦχος. . . . . 10.—

(Περίοδος Γ'): τόμος 26 κέ. **(1870/71 κέ.)**.

26-74 (1870/71 - 1919): Πρακτικὰ 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1870/71 (δὲν πωλεῖται), 1871/2, 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876, 1877 κέ. — 1902, 1903 κέ.—1906 (δὲν πωλοῦνται), 1907 κέ.—1915, 1916/9 (εἰς ἕνα τόμον). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος . . . . 50.—

75-84 (1920 - 1929): Πρακτικὰ 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας 1920, 1921, 1922/4 (εἰς ἕνα τόμον), 1925/6 (εἰς ἕνα τόμον), 1927, 1928 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν), 1929 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν). Σχῆμα 8ον· ἕκαστος τόμος . . . . . 50.—

3Α. *Ὀργανισμὸς τῆς ἐν 'Αθήναις 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας*. (Τεῦχος 1ον), σχῆμα 16ον, σελίδες 16. 1848. (Τεῦχος 2ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24, 1894. (Τεῦχος 3ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1896. (Τεῦχος 4ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 24. 1899. (Τεῦχος 5ον), σχῆμα 8ον, σελίδες 41. 1912. (Δὲν πωλοῦνται). —

4. *'Επιγραφαὶ ἀνέκδοτοι*, ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ συλλόγου· φυλλάδια τρία· 1ον: 1851 (σελίδες 12, πίνακες 15· δὲν πωλεῖται, 2ον: 1852 (σελίδες ια'+22+5, πίνακες 8), 3ον: 1855 (σελίδες 60, πίνακες 4). Σχῆμα 4ον· τὸ φυλλάδιον ἑκάτερον . . . . 10.—

5. *Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ 'Ερεχθείου ἐπιτροπείας* ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ 'Ερεχθείου, γενομένη κατ' ἐντολὴν τοῦ 'Αρχαιολογικοῦ συλλόγου. Σχῆμα 4ον, σελίδες 21, πίνακες 8. 1853 . . . . 10.—

6. *'Επιγραφαὶ 'Ελληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι*· φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). Σχῆμα 4ον, σελίδες β'+34, πίνακες 9. 1860 . . . . 1.—

7. ***Εὐθύμιος Καστόρχης***· *'Ιστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν 'Αθήναις 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος*. Σχῆμα 8ον, σελίδες ϛ'+130. 1879 . . . . 30.—

7Α. *Κατάλογος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς 'Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας*. Τεῦχος 1ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 124. 1887. Τεῦχος 2ον, σχῆμα 8ον, σελίδες 126. 1906. (Δὲν πωλοῦνται). —

8. ***H. G. Lolling***· *Κατάλογος τοῦ ἐν 'Αθήναις ἐπιγραφικοῦ μουσείου*· τόμος 1ος: 'Επιγραφαὶ ἐκ τῆς 'Ακροπόλεως, τεῦχος α': 'Αρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Σχῆμα 4ον, σελίδες η'+στῆλαι 152+η', πίναξ 1. 1899 . . . . 120.—

9. *Π. Καββαδίας· Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 304, εἰκόνες 9, πίνακες 10, ὧν εἷς τοπογραφικός. 1900 . . . . δραχ. 150.—
10. *Π. Καββαδίας. Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 115. 1900 . . . 30.—
10Α. *⟨Βαλέριος Στάης⟩· Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων·* ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ΑΕ 1902, στ. 145—173/4, εἰκόνες 21, πίνακες 8 (παρένθετοι)+11. . . . . 50.—
11. *Comptes rendus du congrès international d'archéologie, I*^ère^ *session: Athènes* 1905. Σχῆμα 8ον, σελίδες 400, μετ' εἰκόνων. 1905 . . 60
12. *Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος·* τόμος 1ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (συντάκται: ***Καββαδίας, Καστριώτης, Κουρουνιώτης, Lechat, Λεονάρδος, Schrader, Schroeder, Στάης, Σωτηριάδης, Wolters***), Σχῆμα 4ον, σελίδες β'+στῆλαι 118, πίνακες 36 (ἀρ. 1-33). 1906 . . 250.—
13. ***P. Cavvadias+G. Kawerau·*** *Die Ausgrabung der Akropolis vom Jahre 1885 bis zum Jahre 1890*. — ***Π. Καββαδίας+Γ. Καβεράου·*** *Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890*. Ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστί. Σχῆμα φύλλου, στῆλαι 150+σελίδες 2, εἰκόνες 14, πίνακες 13. 1906/7 . . . . 500.—
14. ***Χρῖστος Τσούντας·*** *Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου και Σέσκλου*. Σχῆμα 4ον, στῆλαι ιϜ'+432, εἰκόνες 312, πίνακες 47. 1908 . . . . . 500.—
15. ***Γεώργιος Ἀ. Παπαβασιλείου·*** *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ παραρτήματος Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν*. Σχῆμα 4ον, στῆλαι β'+108, εἰκόνες 53, πίνακες 21. 1910. . . . . 100.—
16. ***Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης·*** *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 72, εἰκόνες 74. 1911 . . . . 40.—
16Α. ⟨Βασίλειος Λεονάρδος⟩· Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος λεύκωμα. Σχῆμα 4ον, σελίδες 8. 1912. (Δὲν πωλεῖται) . . . .
17. ***Γεώργιος Π. Οἰκονόμος·*** *Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας·* τεῦχος 1ον. Σχῆμα 4ον, σελίδες 40, εἰκόνες 29. 1915 . . . . 40.—
18. ***Γεώργιος Κ. Γαρδίκας·*** *Μελετήματα ἀρχαιολογικά*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 48. 1915 . . . . 10.—
19. ***Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος·*** *Τοπογραφία τῶν Δελφῶν·* τεῦχος 1ον. Σχῆμα 8ον, σελίδες 113, εἰκόνες (παρένθετοι) 11, πίνακες 3. 1912-1917. 30.—
20. ***Βαλέριος Στάης·*** *Τὸ Σούνιον καὶ οἱ ναοὶ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 55, εἰκόνες 14, πίνακες 5. 1920. . . . . 30.—
21. ***Georgius P. Oeconomus·*** *De profusionum receptaculis sepulcralibus inde ab antiquissimis temporibus usque ad nostram fere aetatem usitatis*. Σχῆμα 8ον, σελίδες 63, εἰκόνες 17. 1921 . . . . 40.—
22. ***Ἀντώνιος Δ. Κεραμόπουλλος·*** *Ὁ ἀποτυμπανισμός,* συμβολὴ ἀρχαιολογικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὴν λαογραφίαν. Σχῆμα 8ον, σελίδες 144, εἰκόνες 21, ὧν 7 παρένθετοι. 1923 . . . . 50.—
23. ***Ἀπόστολος Σ. Ἀρβανιτόπουλος·*** *Γραπταὶ στῆλαι Δημητριάδος — Παγασῶν*. Σχῆμα 2ον, σελίδες 179, εἰκόνες 203, πίνακες παρένθετοι 7, πίνακες ἐν τέλει ἔγχρωμοι 10. 1928 . . . . 1200.—

24. ***Γεώργιος Ε. Μυλωνᾶς***· *Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι.* Σχῆμα 8ον, σελίδες 174, εἰκόνες 86, πίνακες 2, γεωγραφικοὶ χάρται 3 1928 . . . . Δραχ. 150.—
25. ***Ἰωάννης Γ. Γεννάδιος***· Ὁ Λόρδος Ἔλγιν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας ἰδίως ἀρχαιολογοῦντες ἐπιδρομεῖς 1440—1820 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

Ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πωλοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς συγγράμματα:

1. ***Βασιλείου Λεονάρδου***· Ἡ Ὀλυμπία. Σχῆμα 8ον, σελίδες 352, πίνακες 2. 1901 . . . . 50.—
2. ***Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου***· Θηβαϊκὰ (= Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον 1917). Σχῆμα 4ον, σελίδες 503, εἰκόνες 212, πίνακες 1. . . . . λίραι ἀγγλ. 6.—

Αἱ ἀνωτέρω τιμαὶ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἰσχύουσι διὰ τὴν πώλησιν αὐτῶν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς. Περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς τοῦ μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἀποστολῆς τῶν ἀγοραζομένων παρακαλοῦνται νὰ φροντίζωσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ἐξεδόθη ὁ παρὼν (77ος-79ος) τόμος τῇ 31. 5. 30.

